

**A SZELLEMI TULAJDONJOGOKAT SÉRTŐ
BŰNCSELEKMÉNYEK VIZSGÁLATA
- EMPIRIKUS ELEMZÉS -**

Készítette: DR. KÁRMÁN GABRIELLA
DR. MÉSZÁROS ÁDÁM
DR. NAGY LÁSZLÓ TIBOR
DR. SZABÓ IMRE

2010. SZEPTEMBER

TARTALOM

1.	Bevezetés	4
1.1.	A kutatás célja, háttere	4
1.2.	A kutatás módszertana	5
2.	Jogdogmatikai háttér.....	8
2.1.	Büntetőjogi alapfogalmak	8
2.1.1.	A büntetőjogi felelősség alapjai	8
2.1.2.	A bűncselekmény fogalma	8
2.1.3.	A bűncselekmény elkövetői	9
2.2.	Büntető eljárásjogi alapfogalmak.....	10
2.2.1.	A büntetőeljárásban részt vevő személyek: a terhelt és a sértett.....	10
2.2.2.	Hatáskör	12
2.2.3.	A nyomozás.....	12
2.2.4.	A bizonyítás.....	14
2.2.5.	Intézkedés az iratok ismertetése után	18
2.3.	A büntetés kiszabási alapfogalmak	19
2.3.1.	Alapvető intézmények.....	19
2.3.2.	Elterelés mint új irány	20
2.3.3.	A büntetések szigorúsága	23
2.4.	A tényállások elemzése	27
2.4.1.	Áru hamis megjelölése	27
2.4.2.	Bitorlás	37
2.4.3.	Szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése.....	40
	Az illegális fájlcsereéről.....	49
2.4.4.	Szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok védelmét biztosító műszaki intézkedés kijátszása	58
2.4.5.	Jogkezelési adat meghamisítása	60
2.4.6.	Iparjogvédelmi jogok megsértése.....	62
2.5.	A büntetőjog lehetséges szerepe a hamisítás elleni harcban	64
3.	A bűnügyek általános jellemzői.....	67
3.1.	A bűnügyek jellemzői	67
3.2.	Az elkövetők jellemzői.....	69
3.3.	A sértettekre vonatkozó adatok	78
4.	A vizsgált bűnügyek kiemelt kérdései	81
4.1.	Büntető anyagi jogi megközelítés	81
4.1.1.	Az „áru hamisítása” típusú ügyek.....	82
4.1.1.1.	Az elkövetési magatartások lehetséges formái és megítélésük	82
4.1.1.2.	A bizonyítás sarokpontjai	88
4.1.2.	Szellemi alkotások terjesztésével kapcsolatos problémakör	91
4.1.2.1.	A szerzői jogról szóló törvény hatálya	91
4.1.2.2.	A terjesztéssel kapcsolatos cselekmények jogértelmezési problémái	93
4.1.3.	A szerzői vagy szerzői jogokhoz kapcsolódó jogok védelmét biztosító műszaki intézkedés kijátszása	100
4.2.	A szellemi tulajdonjogokat sértő bűncselekmények bizonyítása	106
4.2.1.	A büntetőeljárás megindítása	106
4.2.2.	Bizonyítás a vizsgált bűncselekmény-körben	107
4.2.3.	Szakértő igénybevétele a vizsgált ügycsoportban.....	108
4.2.3.1.	A szakértő igénybevétele a vizsgált ügyekben.....	110
4.2.3.2.	A szakértőnek leggyakrabban feltett kérdések.....	111
4.2.3.3.	A szakértői kompetencia szempontjából vitás kérdések	128

4.2.3.4. Speciális informatikai szakkérdések	130
4.2.3.5. A vagyoni hátrány megítélésének kérdése	139
4.2.3.6. Az informatikai szakértő feladatai a szakértői közreműködés keretében ..	151
4.2.3.7. A film-, videoszakértői (mozgókép-terjesztési szakértői) terület jellegzetességei	151
4.2.3.8. A hatóság kriminalisztikai ismereteinek fontossága a vizsgált jogterületen ..	152
4.2.3.9. A szakértelem biztosítása	153
4.3. A vizsgált ügycsoportokhoz kapcsolódó büntetéskiszabási gyakorlat értelmezése	157
5. Összegzés, javaslatok	170
Melléklet	173
Felhasznált irodalom	182

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Az elkövetési érték, ill. az okozott vagyoni hátrány megoszlása (N=239).....	69
2. ábra: Egy ügyben szereplő elkövetők száma (N=200)	70
3. ábra: Az elkövetők életkor szerinti megoszlása (N= 241).....	71
4. ábra: A konkrét elkövetési hely (N=242)	72
5. ábra: A kiszabott büntetések, alkalmazott intézkedések megoszlása (N=227)	74
6. ábra: A szabadságvesztés tartama (N=37)	75
7. ábra: A kiszabott pénzbüntetések napi tételeinek száma a pénzbüntetésre ítélték száma alapján (N=126)	76
8. ábra: A kiszabott pénzbüntetések egynapi tételeinek összege (N=126)	77
9. ábra: Egy ügyben szereplő sértettek száma (N=200)	80

MELLÉKLETEK

1. Melléklet: Ügylap	173
2. Melléklet: Elkövetői adatlap	174
3. Melléklet: Sértetti adatlap	180
4. Melléklet: A rossz minőségű termék forgalomba hozatala, az áru hamis megjelölése és az iparjogvédelmi jogok megsértése – hasonlóságok és különbségek	181

1. BEVEZETÉS

1.1. A kutatás célja, háttere

Az Országos Kriminológiai Intézet (OKRI) a Hamisítás Elleni Nemzeti Testület (HENT) felkérésére 2010. évi munkatervébe felvette a „*A szellemi tulajdonjogokat sértő bűncselekmények vizsgálata*” című kutatást.

A HENT – összhangban a Hamisítás Elleni Nemzeti Stratégia statisztikai és jogérvényesítési pilléreiben meghatározott cselekvési irányokkal és a 2008-2010. évekre szóló Hamisítás Elleni Nemzeti Stratégiához kapcsolódó intézkedési tervről szóló 2140/2008. (X.15.) Korm. határozat mellékletét képező intézkedési terv 1., 2., 4. és 21. pontjaiban előirányzott intézkedésekkel – célul tűzte ki a szellemi tulajdonjogokra vonatkozó jogérvényesítési adatok gyűjtendő körének, fajtáinak pontos meghatározását, a rendelkezésre álló adatok alapján a jogérvényesítési eljárásra vonatkozó értékelő jelentés készítését, továbbá egységes módszertani ajánlás összeállítását a szellemi tulajdonjogokra vonatkozó jogérvényesítési adatok rendszeres gyűjtésének előmozdítására, valamint a Büntető Törvénykönyvben foglalt szellemi tulajdonjogokat sértő bűncselekmények tényállásainak és az ehhez kapcsolódó joggyakorlatnak az áttekintését. Az OKRI kutatásával a HENT ezen célkitűzéseinek megvalósítását igyekezett a rendelkezésre álló személyi, tárgyi és szellemi eszközeivel, kutatási tapasztalataival elősegíteni.

A kutatás célja a szellemi tulajdonjogokat sértő bűncselekmények (áru hamis megjelölése Btk. 296. §; bitorlás Btk. 329. §; szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése Btk. 329/A. §; szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok védelmét biztosító műszaki intézkedés kijátszása Btk. 329/B. §; jogkezelési adat meghamisítása Btk. 329/C. §; iparjogvédelmi jogok megsértése Btk. 329/D. §) kriminálstatisztikai, jogdogmatikai és bűnügyi iratok ténykutatásán alapuló empirikus elemzése volt.

A kutatás két szakaszból állt: az első fázisban megtörtént a kriminálstatisztikai elemzés,¹ majd a második részben került sor az empirikus vizsgálat lefolytatására, amelynek eredményeit jelen tanulmány prezentálja.

¹ Dr. Windt Szandra – Dr. Szabó Imre: *A szellemi tulajdonjogokat sértő bűncselekmények vizsgálata – kriminálstatisztikai elemzés*. Országos Kriminológiai Intézet, Budapest, 2010. Kézirat.

A kutatás folyamán 2010. március 29-én az Országos Kriminológiai Intézetben, 18 szakember részvételével, megrendezésre került a kriminálstatisztikai elemzés eredményeit bemutató és az empirikus vizsgálatot előkészítő szakmai kerekasztal-beszélgetés. A közeljövőben hasonló körben és keretek között tervezzük az empirikus vizsgálat eredményeit ismertető és az aktuális szakmai kérdéseket tárgyaló rendezvény megszervezését.

1.2. A kutatás módszertana

Az empirikus kutatási szakasz alapvetően bűnügyi iratok kérdőíves ténykutatásán alapult, valamint ennek során végeztük el az adott büntető törvényi tényállások mélyebb jogdogmatikai elemzését leíró, történeti és összehasonlító módszerrel.

A kutatás megalapozásában, a kérdőívek szerkezetének és kérdéseinek összeállításában a szakirodalom tanulmányozásán túl hasznos segítséget nyújtottak számunkra a fentebb említett szakmai kerekasztal-beszélgetésen elhangzott hozzászólások, valamint a HENT által a Magyar Bíróképző Akadémián szervezett „Jogalkalmazói együttműködés a szerzői jogi jogsértésekhez kapcsolódó büntetőeljárásokban II.” elnevezésű konferencia előadásai.

Háromféle kérdőívet készítettünk: ügylapot, valamint elkövetői és sértetti adatlapot.² Ezen kérdőívek tesztelése és finomítása az *előkutatás* során történt meg, amikor a Budapesti I. és XII. kerületi Ügyészségtől rövidebb idejű tanulmányozásra kaptunk, általuk kiválasztott, a vizsgált bűncselekményi körbe tartozó 25 bűnügyi aktát.

A kutatás céljára szolgáló bűnügyek konkrét kiválasztásánál több fontos szempontot kellett szem előtt tartanunk:

- az ügyek ne legyenek túl régiak,
- jogilag adekvát, tehát jogerősen befejezett ügyek legyenek³,
- területi megoszlásukat tekintve az ország minél nagyobb részét reprezentálják.

A megfelelő adatbázisok kialakítása, illetve ügyiratszám párosítások, leválogatások elvégzése kapcsán komoly szakmai konzultációs és technikai támogatást kaptunk a Legfőbb Ügyészség

² A kérdőíveket lásd a Mellékletben.

³ Ez nemcsak azért volt fontos szempont, mert a jogerős bírósági ítéletek komoly mértékben befolyásolják a jogalkalmazás egészének gyakorlatát, de amiatt is, mert az így lezárt ügyek aktáit könnyebben, zavartalanul és hosszabb időre lehet tudományos kutatás céljára beszerezni, mint a folyamatban lévő ügyekét.

Számítástechnika-alkalmazási és Információs Főosztályától, mindenekelőtt dr. Szikszay Tibor ügyész úrtól. A kutatás módszertani kérdéseinek kidolgozásában Kó József OKRI munkatárs nyújtott segítséget.

A szakmai konzultációk, valamint a rendelkezésünkre álló kriminálstatisztikai adatok elemzése nyomán úgy döntöttünk, hogy a 2008. évben regisztrált (ismertté vált) és jogerősen befejezett bűnügyek iratait vizsgáljuk meg, az ország mind a hét régiójára kiterjedően. Mivel természetesen valamennyi ilyen bűnügy elemzésére nem volt kapacitásunk, ezért a vizsgálati mintát területileg szűkíteniünk kellett. Ezért úgy határoztunk, hogy az ország hat régiójából véletlenszerű kiválasztással (sorsolással) kiválasztunk egy-egy megyét, míg a közép-magyarországi régióból Budapestet sorsolás nélkül előnyben részesítjük, mivel véleményünk szerint a fővárosi ügyek elemzése kihagyhatatlan lett volna. E módszerrel az alábbi megyéket választottuk ki:

Régió neve	Kiválasztott megye
Észak-Magyarország	Borsod-Abaúj-Zemplén
Észak-Alföld	Szabolcs-Szatmár Bereg
Dél-Alföld	Bács-Kiskun
Közép-Dunántúl	Komárom-Esztergom
Nyugat-Dunántúl	Zala
Dél-Dunántúl	Somogy
Közép-Magyarország	Budapest

A megjelölt megyékből – dr. Belovics Ervin legfőbb ügyész helyettes úr engedélyével – a megyei főügyészségeken keresztül bekértük a leválogatott ügyiratszámok alapján a megfelelő bűnügyek ügyészségi és nyomozati iratait. Természetesen garantáltuk a feldolgozás során az iratok sértetlenségét és az adatvédelmi jogszabályok betartását. Ilyen módon 200 bűnügyi akta információi kerültek elsődleges adatbázisunkba. A következőkben a bűnügyek általános jellemzőinek ismertetésekor, a vonatkozó kvantitatív adatok feltüntetésekor minden esetben kizárólag ezen adatbázist vettük alapul. Ez a megoldás a reprezentatív felmérés követelményeit nem elégítheti ki, azonban mégis meglehetősen nagy esetszámú ahhoz, hogy az összesített számadatokból következtetéseket vonhassunk le.

A vidéki bűnügyi iratokat az Országos Kriminológiai Intézetben, a fővárosiakat a Fővárosi

Főügyészség épületében dolgoztuk fel, a kinyomtatott kérdőívek papíralapon történő kitöltésével.⁴ Ezt követően a kérdőívek számítógépes adatbevitelre, majd SPSS program használatával feldolgozásra kerültek.⁵

Ezen túlmenően ugyanakkor – szélesebb körű tapasztalatszerzés céljából, a kvalitatív kutatási szempontokra figyelemmel – célzott kiválasztással, ügyiratszámok alapján további, bizonyos speciális szempontból érdekesnek tűnő ügyeket is bekértünk (végrehajtható szabadságvesztésre ítélt terhelt, rendkívül sok rendbeli elkövetés, jogi személlyel szembeni intézkedés). Ezen ügyeknél sem a korábban megjelölt időbeli, sem a területi hatályra nem voltunk tekintettel, mivel bár ezek esetében is kitöltöttük a kérdőíveket, az adatok természetesen nem kerültek bele az alapadatbázisba, hiszen azt jelentős mértékben torzították volna. Összesen 78 ilyen típusú akta érkezett be a korábban megjelöltekén kívül további 7 megyéből: Békés, Csongrád, Győr-Moson-Sopron, Jász-Nagykun-Szolnok, Nógrád, Vas és Veszprém.

Tehát összességében (az előkutatás során megvizsgált 25 akttal együtt) 303 bűnügy részletes értékelését végeztük el.

⁴ A kérdőívek kitöltésében a következő személyek vettek részt: dr. Antal Szilvia, dr. Borbíró Andrea, dr. Gedeon Valéria, dr. Kármán Gabriella, Marcsinák Péter, dr. Mészáros Ádám, dr. Nagy László Tibor, dr. Szabó Imre, dr. Szabó Judit, dr. Utasi Judit, dr. Vig Dávid, dr. Windt Szandra.

⁵ A számítógépes adatbevitelt és feldolgozást Rózsa Katalin OKRI tisztviselő végezte.

2. JOGDOGMATIKAI HÁTTÉR

2.1. Büntetőjogi alapfogalmak

2.1.1. A büntetőjogi felelősség alapjai

Felelősség alatt általános értelemben valamely cselekmény következményeinek viszonzási kötelezettségét értjük. A *büntetőjogi felelősség* ennél szűkebb: a bűncselekményt elkövető személy azon kötelezettségét jelenti, amellyel vállalja az emiatti büntetőjogi következményeket.

2.1.2. A bűncselekmény fogalma

A büntetőjogi felelősség *jogi alapja* a bűncselekmény elkövetése. A bűncselekmény fogalmát a Btk⁶. 10. §-ának (1) bekezdése határozza meg, eszerint *bűncselekmény* az a szándékosan vagy – ha a törvény a gondatlan elkövetést is bünteti – gondatlanságból elkövetett cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és amelyre a törvény büntetés kiszabását rendeli. A törvény értelmében *társadalomra veszélyes* cselekmény az a tevékenység vagy mulasztás, amely a Magyar Köztársaság állami, társadalmi vagy gazdasági rendjét, az állampolgárok személyét vagy jogait sérti vagy veszélyezteti. A büntetőjogi felelősség megállapításához a bűncselekmény fogalmi elemeinek maradéktalanul meg kell valósulniuk. Így a *társadalomra veszélyesség hiányára* alapozta a bíróság annak a vendéglátó-ipari magánvállalkozást folytató személynek a bűncselekmény hiányában való felmentését, aki az ARTISJUS Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesülettel kötött megállapodás alapján vállalta, hogy a gépi zeneszolgáltatás fejében jogdíjat fizet, de ennek – a vállalkozás sikertelensége folytán – csak részben volt képes eleget tenni (BH 2001. 307.). A Btk. korábbi rendelkezései szerint a bűncselekmény megvalósulása mellett, a társadalomra veszélyességnek a bűncselekmény elkövetéskori csekély foka az elkövető büntetlenségéhez vezethetett. A társadalomra veszélyesség bűncselekmény elkövetéskori csekély foka mint büntethetőséget kizáró ok eredményezte a büntetőeljárás megszüntetését és az elkövető megrovásban részesítését abban az esetben, amikor a vádlott ajánlott és kötelező olvasmányokat adott ki iskolai tanulók részére alacsony áron szerzői jogdíj fizetése nélkül (EBH 2000. 188.)

Fontos megemlíteni, hogy a büntetőjogi *felelősséget* számos körülmény *kizárhatja*. A Btk.

⁶ A Büntető törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény

ezek közül a jogos védelmet, a végszükséget, a gyermekkort, a kóros elmeállapotot, a kényszert és a fenyegetést, a tévedést, végül a magánindítvány hiányát nevesíti [Btk. 22. §]. Az utolsó eset kivételével az említett okok bármelyikének fennállása kizárja a bűncselekmény megvalósulását. A magánindítványra üldözendő bűncselekmények esetén a bűncselekmény az elkövetése pillanatában fogalmilag megvalósul, azonban a magánindítvány előterjesztésétől való tartózkodás megakadályozza a büntetőjogi felelősségre vonást. A Btk. felsorol továbbá olyan okokat, amelyek az egyébként fennálló büntetőjogi felelősséget megszüntetik. Ezek az elkövető halála, az elévülés, a kegyelem, a tevékeny megbánás és a törvényben meghatározott egyéb okok [Btk. 32. §].

2.1.3. A bűncselekmény elkövetői

A bűncselekmény elkövetése miatt anyagi jogi felelősséggel tartozó természetes személyeket nevezzük a bűncselekmény elkövetőinek. Ide a tettesek, a részesek és az előkészület kifejtője tartozik. A törvény szerint *tettes* az, aki a bűncselekmény törvényi tényállását megvalósítja; *közvetett tettes* az, aki a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását e cselekményért gyermekkor, kóros elmeállapot, kényszer, fenyegetés miatt nem büntethető vagy tévedésben levő személy felhasználásával valósítja meg; *társtettesek* végül azok, akik a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását, egymás tevékenységéről tudva, közösen valósítják meg [Btk. 20. §]. A részesek közül *felbujtó* az, aki más bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír; *bűnsegéd* pedig, aki bűncselekmény elkövetéséhez szándékosan segítséget nyújt [Btk. 21. §]. *Előkészület* miatt végül – ha a törvény ezt külön elrendeli – az büntetendő, aki a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételeket biztosítja, az elkövetésre felhív, ajánlkozik, vállalkozik, vagy a közös elkövetésben megállapodik [Btk. 18. §]. Az elkövetői minőséggel kapcsolatos problémákról az internet szolgáltató büntetőjogi felelősségének lehetőségénél lesz bővebben szó. Ami viszont még kiemelendő, hogy büntetőjogi felelősséggel a magyar büntetőjogban csak a természetes személyek tartozhatnak, csak ők lehetnek elkövetői a bűncselekménynek. A 2001. évi CIV. törvény azonban 2004. május 1-jétől lehetővé tette a *jogi személyekkel szembeni büntetőjogi fellépést*, külön intézkedés formájában. Jogi személlyel szemben intézkedés a Btk.-ban meghatározott szándékos bűncselekmény elkövetése esetén alkalmazható, ha a bűncselekmény elkövetése a jogi személy javára előny szerzését célozta vagy eredményezte, és a bűncselekményt a jogi személy a) vezető tisztségviselője, vagy a képviselőre feljogosított tagja, alkalmazottja, illetőleg tisztségviselője, cégvezetője, valamint felügyelő

bizottságának tagja, illetőleg ezek megbízottja a jogi személy tevékenységi körében követte el; b) tagja vagy alkalmazottja a jogi személy tevékenységi körében követte el, és a vezető tisztségviselő, a cégvezető, illetőleg a felügyelő bizottság irányítási vagy ellenőrzési kötelezettségének teljesítése a bűncselekmény elkövetését megakadályozhatta volna. Ezen kívül az említett törvényben meghatározott intézkedések alkalmazhatók akkor is, ha a bűncselekmény elkövetése a jogi személy javára előny szerzését eredményezte, és a jogi személy vezető tisztségviselője, vagy a képviseletre feljogosított tagja, alkalmazottja, illetőleg tisztségviselője, cégvezetője, valamint felügyelő bizottságának tagja a bűncselekmény elkövetéséről tudott [2. §]. Ha a bíróság az előzőekben meghatározott bűncselekmény elkövetőjével szemben büntetést szab ki, megrovást vagy próbára bocsátást alkalmaz, a jogi személlyel szemben a következő intézkedéseket alkalmazhatja:

- a) a jogi személy megszüntetése,
- b) a jogi személy tevékenységének korlátozása,
- c) pénzbírság.

Ezek az intézkedések abban az esetben is alkalmazhatók, ha az elkövető a halála vagy a kóros elmeállapota miatt nem büntethető, illetve ha vele szemben a büntetőeljárást a bűncselekmény elkövetése után bekövetkezett elmebetegsége miatt felfüggesztették [3. §].

2.2. Büntető eljárásjogi alapfogalmak

2.2.1. A büntetőeljárásban részt vevő személyek: a terhelt és a sértett

A büntetőeljárásban alapvetően igazságszolgáltatási vagy hatósági jogkört gyakorló (nyomozó hatóság, ügyészség, bíróság), és „individuális” (terhelt, védő, sértett) alanyok vesznek részt.⁷Ezen kívül szerepelhetnek az eljárásban olyan személyek is, akik a bizonyításban játszanak meghatározott szerepet (tanú, szakértő, stb.). A téma szempontjából az individuális alanyokat, azok közül is a terheltet és a sértettet kell röviden megemlíteni.

A *terhelt* a legáltalánosabb kategória, azt tekintjük terheltnek, akivel szemben büntetőeljárást folytatnak. A terhelt az eljárás különböző szakaszaiban különböző néven szerepel: a nyomozás során gyanúsított, a bírósági eljárásban vádlott, a büntetés jogerős kiszabása, illetve

⁷ BÁNÁTI János – BELOVICS Ervin – CSÁK Zsolt – SINKU Pál – TÓTH Mihály – VARGA Zoltán: *Büntető eljárásjog*. HVG-ORAC. Budapest, 2006., 49. p.

a megrovás, próbára bocsátás vagy javítóintézeti nevelés jogerős alkalmazása után elítélt. [Be.⁸. 43. § (1) bek.]

A bűncselekmény *sértette* az a személy, akinek a jogát vagy a jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette. [Be. 51. § (1) bek.] A sértett a büntetőeljárásban több minőségben is szerepelhet, így lehet tanú, de pótmagánvádló, illetve magánfél is. Szintén fontos annak megállapítása, hogy mely személy léphet fel aktív sértetti legitimációval⁹. A sértett eljárásjogi helyzetével kapcsolatban¹⁰ többen fogalmazzák meg, hogy inkább tekintik őt bizonyítási eszköznek, mint „perbeli félnek”.¹¹

A sértett – vagy halála esetén harminc napon belül egyenes ági rokona, házastársa, élettársa vagy törvényes képviselője – a büntetőeljárásról szóló törvényben meghatározott esetekben *pótmagánvádlóként* léphet fel, ha

a) az ügyész vagy a nyomozó hatóság a feljelentést elutasította, vagy a nyomozást megszüntette,

b) az ügyész a vádemelést részben mellőzte,

c) az ügyész a vádat elejtette,

d) az ügyész a nyomozás eredményeként közvadra üldözendő bűncselekményt nem állapított meg, ezért nem emelt vádat, illetőleg a vád képviselőjét – magánvádas eljárásban elrendelt nyomozás eredményeként – nem vette át,

e) az ügyész a tárgyaláson a vádat azért ejtette el, mert megítélése szerint a bűncselekmény nem közvadra üldözendő. [Be. 53. § (1) – (2) bek.]. A pótmagánvádlóra vonatkozó szabályokat, illetőleg a pótmagánvádlóra vonatkozó eltérő rendelkezéseket a Be. külön szabályai határozzák meg [Be. 229-233. §; 236. §; 312. §; és a XIII. fejezet V. címe]. Ehelyütt csupán az ügyészi szak végén felmerülő főbb szabályt érdemes megemlíteni. A Be. szerint, ha az ügyész vagy a felettes ügyész a sértettnek a feljelentést elutasító vagy a nyomozást megszüntető határozat elleni panaszát elutasította, és a 199. § (2) bekezdése¹² alapján

⁸ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény.

⁹ KISS Anna: *A sértett fogalma a büntetőeljárásban*. IN: FENYVESI Csaba – HERKE Csongor – MÉSZÁROS Bence (szerk.): *Bizonyítékok. Tiszteletkötet Tremmel Flórián egyetemi tanár 65. születésnapjára*. PTE-ÁJK. Pécs, 2006. 287-293. p.

¹⁰ Lásd erről bővebben: KISS Anna: *Erősödött-e a sértett eljárásjogi helyzete. (Kérdések a múltból, válaszok a jelenben)* IN: FARKAS Ákos: *Emlékkönyv Kratochwill Ferenc (1933-1993) tiszteletére*. Bűnügyi Tudományi Közlemények. Bíbor Kiadó. Miskolc, 2003. 21-41. p.

¹¹ BÁNÁTI... i.m. 86. p.

¹² 199. § (2) A panasz elutasítását követően a sértett pótmagánvádlóként léphet fel, ha
a) a feljelentést a 174. § (1) bekezdésének a) vagy c) pontja alapján utasították el,
b) a nyomozást a 190. § (1) bekezdésének a)-d) vagy f) pontja alapján szüntették meg.

pótmagánvádnak van helye – feltéve, hogy a pótmagánvád emelését a 199. § (3) bekezdése¹³ nem zárja ki –, továbbá ha az ügyész a vádemelést részben mellőzte, a sértett a panaszt elutasító határozat közlésétől számított hatvan napon belül pótmagánvádlóként léphet fel. [Be. 229. § (1) bek.]

Magánfél az a sértett, aki a büntetőeljárásban polgári jogi igényt érvényesít. A magánfél a terhelttel szemben azt a polgári jogi igényt érvényesítheti, amely a vád tárgyává tett cselekmény következtében keletkezett. A polgári jogi igényt – a Polgári perrendtartásban meghatározott feltételek esetén – az ügyész is érvényesítheti. [Be. 54. §]

2.2.2. *Hatáskör*

A *hatáskör* alapvetően azt határozza meg, hogy a különböző szintű (igazságszolgáltatási) szervek között hogyan oszlanak meg a(z) eljárás(i) feladatok. Büntető ügyben a nyomozó hatóság és a bíróság hatásköre bír jelentőséggel, az ügyészség hatásköre alapvetően az eljáró bíróságéhoz illeszkedik [Be. 30. § (1) bek.]. Első fokon a helyi bíróság hatáskörébe azoknak az ügyeknek az elbírálása tartozik, amelyeket törvény nem utal a megyei bíróság hatáskörébe. [Be. 15. §] A szerzői jogi jogsértésekhez kapcsolódó bűncselekmények alapvetően ide tartoznak. Kivételt csupán a különösen nagy, illetve a különösen jelentős vagyoni hátrányt okozó szerző vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése [Btk. 329/A. § (3) bek.], és a különösen nagy, illetve a különösen jelentős vagyoni hátrányt okozó iparjogvédelmi jogok megsértése [Btk. 329/D. § (3) bek.] jelentenek, amely bűntettek esetében első fokon a megyei bíróság jár el. A nyomozó hatóság hatáskörét külön jogszabály határozza meg, így például a rendőrségét a Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről szóló 329/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet.

2.2.3. *A nyomozás*

A magyar büntető eljárásjog alapvetően a hivatalból való eljárás elvének talaján áll. Ez azt jelenti, hogy a nyomozó hatóságnak, az ügyésznek és a bírónak is kötelessége, hogy a büntetőeljárásról szóló törvényben megállapított feltételek fennállása esetén a büntetőeljárást megindítsa, illetve az eljárást lefolytassa [Be. 6. § (1) bek.]. A nyomozás területére vetítve ez azt jelenti, hogy a nyomozás alapvetően hivatalból indul meg, erre irányuló kérelmet a

¹³ 199. § (3) Nincs helye a pótmagánvádlóként történő fellépésnek, ha a büntethetőséget a gyermekkor vagy a kóros elmeállapot zárja ki, továbbá az elkövető halála esetén.

törvény csak kivételes esetben kíván meg, illetőleg a nyomozó hatóság köteles minden olyan körülményt felderíteni, amely a büntetőjogi felelősségre vonás szempontjából releváns lehet.¹⁴

A büntetőeljárás alapvetően nyomozással kezdődik. A büntető ügyben a nyomozás az ügyésznek vagy a nyomozó hatóságnak hivatali hatáskörében, valamint a nyomozó hatóság tagjának hivatali minőségében tudomására jutott adatok alapján vagy feljelentésre indul meg. [Be. 170. § (1) bek.] Bűncselekmény miatt bárki tehet feljelentést. A feljelentés azonban csak akkor kötelező, ha annak elmulasztása bűncselekmény. [Be. 171. § (1) bek.] Már volt szó korábban a magánindítványról. Magánindítványra üldözendő bűncselekmény miatt csak a jogosult feljelentése alapján indítható büntetőeljárás. A magánindítvány előterjesztőjének bármely olyan nyilatkozatát, amely szerint az elkövető büntetőjogi felelősségre vonását kívánja, magánindítványnak kell tekinteni. [Be. 173. § (1) bek.] A kutatás tárgyául szolgáló bűncselekmények kívül esnek a magánindítványra üldözendő bűncselekmények körén.

A *nyomozás* alapvető célja, hogy a nyomozó hatóság besorozza a vádemelés kérdésében való állásfoglaláshoz szükséges adatokat. Ennek során fel kell deríteni a bűncselekményt, az elkövető személyét, illetve fel kell kutatni és biztosítani kell a bizonyítási eszközöket [Be. 164. § (2) bek.].

A nyomozás annak elrendelésével kezdődik, innentől számítódik a nyomozás határideje. Kivételt a *halaszthatatlan nyomozási cselekmények* jelentenek, ebben az esetben a nyomozási határidő ezek foganatosításától kezdődik, és nem a későbbi elrendeléstől. A nyomozó hatóság és az ügyész halasztást nem tűrő esetben, határozat nélkül, nyomban elvégezheti azokat a kényszerintézkedéseket, amelyek elrendelésére jogosult, illetve bizonyítási cselekmények elvégzését rendelheti el [Be. 177. §]. Ennek célja, hogy az ügyész vagy a nyomozó hatóság a bizonyítási eszközöket biztosítsa, az elkövetéssel gyanúsítható személy kilétét megállapítsa, elrejtőzését, a bűncselekmény befejezését, avagy újabb bűncselekmény elkövetését megakadályozza. A nyomozás megindításának tényéről és idejéről ilyenkor utólag kell haladéktalanul feljegyzést készíteni [Be. 170. § (4) bek.].

A *nyomozás határidejére* vonatkozó alapvető szabály, hogy a nyomozást a lehető legrövidebb időn belül le kell folytatni, és az elrendelésétől, illetve megindulásától számított két hónapon

¹⁴ CSÉKA Ervin – FANTOLY Zsanett – KOVÁCS Judit – LŐRINCZY György – VIDA Mihály: *A büntetőeljárás jog alapvonalai I.* (szerk. Cséka Ervin). Béba Kiadó. Szeged, 2004., 66. p.

belül be kell fejezni. Ez az esetek nagy részében nem elégséges idő, ezért lehetővé teszi a törvény a nyomozás határidejének meghosszabbítását. A Be. szerint, ha az ügy bonyolultsága vagy elháríthatatlan akadály indokolja, a nyomozás határidejét az ügyész két hónappal, ha ez a határidő letelt, a főügyész legfeljebb a büntetőeljárás megindításától számított egy év elteltéig meghosszabbíthatja. Egy éven túl a legfőbb ügyész jogosult a nyomozás határidejének meghosszabbítására. Ha a nyomozás meghatározott személy ellen folyik, a meghosszabbítás legfeljebb a gyanúsítottak a 179. § (1) bekezdése¹⁵ szerinti kihallgatásától számított két évig terjedhet, kivéve, ha a legfőbb ügyész a 193. § (3) bekezdése¹⁶ alapján a nyomozás időtartamát az engedélyben meghatározott időpontig meghosszabbította. Ha az ügyész nyomoz, a nyomozás határidejét az ügyészség vezetője két hónappal, a felettes ügyész legfeljebb a nyomozás elrendelésétől számított egy év elteltéig, azt követően a (2) bekezdésben meghatározott határidőig a legfőbb ügyész hosszabbíthatja meg. [Be. 176. §] A vizsgált ügyekben ilyen jellegű hosszabbításra nem került sor, az ügyek 17%-ában eleve nem került sor a nyomozás meghosszabbítására, 25%-ában csupán egyszeri, 19%-ában kétszeri hosszabbításról rendelkezett az ügyész. Ez azt jelenti, hogy az ügyek 63%-ában a nyomozás fél éven belül befejeződött, úgy, hogy szakértő kirendelésére is sor került.

164. § (1) A büntetőeljárás - ha e törvény eltérően nem rendelkezik - nyomozással kezdődik.

(2) A nyomozás során fel kell deríteni a bűncselekményt, az elkövető személyét, fel kell kutatni és biztosítani kell a bizonyítási eszközöket. A tényállást oly mértékben kell felderíteni, hogy a vádló dönthessen arról, vádat emel-e.

165. § (1) Az ügyész rendelkezik a nyomozásról. Az ügyész a nyomozó hatóságot utasítja. Az ügyész betekinthez a nyomozó hatóságok külön jogszabályban meghatározott nyilvántartásaiba, és ezek adatait felhasználhatja. Egyes nyomozási cselekmények teljesítése végett az ügyész akkor is a nyomozó hatósághoz fordulhat, ha egyébként a nyomozást maga végzi.

2.2.4. A bizonyítás

A nyomozás alapvető szabályai után a bizonyításra és a bizonyítási eszközökre kell röviden kitérni, különös tekintettel a szakértőre és a szakvéleményre. A *bizonyítás* a büntetőjogilag

¹⁵ 179. § (1) Ha a rendelkezésre álló adatok alapján meghatározott személy megalapozottan gyanúsítható bűncselekmény elkövetésével, az ügyész, illetőleg - ha az ügyész másképp nem rendelkezik - a nyomozó hatóság a gyanúsítottat a 117-118. § szerint kihallgatja. A fogva lévő gyanúsítottat huszonnégy órán belül ki kell hallgatni. E határidőt attól az időponttól kell számítani, amikor a gyanúsítottat a nyomozó hatóság elé állították.

¹⁶ 193. § (3) A gyanúsított, illetőleg a védő indítványáról az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság határoz. Ha az indítvány alapján nyomozási cselekmény teljesítése válik szükségessé, és az a 176. § (2) bekezdésének második mondatában megállapított határidőn belül nem végezhető el, az ügyész előterjesztésére a legfőbb ügyész a nyomozási cselekmény elvégzése érdekében a nyomozás határidejét legfeljebb kilencven nappal meghosszabbíthatja. Az elvégzett nyomozási cselekmény folytán keletkezett iratok megtekintését a meghosszabbított nyomozás határidejének utolsó napjáig - az (1) bekezdésben írt feltételekkel - a gyanúsított és a védő számára lehetővé kell tenni.

releváns tényeknek a törvényes bizonyítási eszközök és módszerek útján való megismerését, igazolását és rögzítését jelenti.¹⁷ A *bizonyítás célja* a megalapozott tényállás megállapítása, amely magában foglalja mind a bűncselekménnyel, mind az elkövető személyével kapcsolatos múltbeli tények hiteles megismerését: megállapítani azt, hogy történt-e bűncselekmény, és bizonyítani azt, hogy ezért a büntetőeljárás alá volt személyt terheli-e a büntetőjogi felelősség.¹⁸ A nyomozás során a tényállást olyan mértékben kell tisztázni, hogy a vádló dönthessen arról, hogy vádat emel-e, a bírósági eljárásban pedig a bíró alapvető feladata, hogy a hiánytalan bizonyítással az ítélezése alapjául szolgáló, megalapozott tényállást állapítson meg.¹⁹

Az előzőekben említett hivatalból való eljárás elvével függ össze a *bizonyítási kötelezettség és teher* kérdése. Ebből ugyanis az következik, hogy a bizonyítás lefolytatása is a büntető ügyben eljáró hatóságok kötelezettsége. További következmény, hogy a vád bizonyítása a vádlót terheli [Be. 4. § (1) bek.]²⁰. A bírósági szakban pedig a bíróság határozatának alapjául szolgáló tényállással kapcsolatos releváns tények bizonyítása a bíróság kötelezettsége. Szintén a hivatalból való eljárás elvéből következik az a szabály, hogy a bíróság akkor is köteles bizonyítást lefolytatni a tényállás hiánytalan megállapítása érdekében, ha azt az ügyész, a terhelt, a védő, vagy a sértett nem indítványozza.²¹

Végül nagyon fontos három elvet megemlíteni: a bizonyítási eszközök szabad felhasználását, a bizonyítékok szabad értékelését, és az ún. *in dubio pro reo* elvét. A *bizonyítási eszközök szabad felhasználása* azt jelenti, hogy a büntetőeljárásban szabadon felhasználható a törvényben meghatározott minden bizonyítási eszköz, és szabadon alkalmazható minden bizonyítási eljárás [Be. 78. § (1) bek.]. A *bizonyítékok szabad értékelése* pedig azt, hogy a hatóságok nemcsak a bizonyítási eszközök és eljárások megválasztásában élveznek szabadságot, hanem azokat szabadon értékelhetik: azoknak nincs előre meghatározott értékű bizonyító erejük [Be. 78. § (2) bek.]. Annyi megkötés azonban érvényesül, hogy a bizonyítékokat nemcsak egyenként, hanem összességükben is értékelni kell, azaz figyelemmel kell lenni a bizonyítékok egymáshoz való viszonyára is.²² Végül, az *in dubio pro reo* elve azt jelenti, hogy a kétséget kizáróan nem bizonyított tény nem értékelhető az elkövető terhére. Ezzel kapcsolatban említendő meg az az elfogadhatatlan gyakorlat, amely a

¹⁷ CSÉKA ...i.m. 183. p.

¹⁸ BÁNÁTI ...: i.m. 96. p.

¹⁹ CSÉKA ... i.m. 188-189. p.

²⁰ Magánvádas eljárásban a terhelt bűnösségének bizonyítása a magánvádlót terheli. [Be. 494. § (1) bek.]

²¹ CSÉKA ...i.m. 205. p.

²² BÁNÁTI...: i.m. 106. p.

polgári ügyben felállított vélelemmel igyekszik pótolni büntető ügyben a kétséget kizáró bizonyítás hiányát.²³ A konkrét esetben az alperes televíziós készüléket tartott üzemben egy, a közönség részére nyitva álló helyiségben, és védekezése szerint azon keresztül zenét nem szolgáltatott, hanem azt csak a közönség igényeinek megfelelően egyéb műsor adásakor kapcsolta be. A bíróság – az elmarasztaló ítélet melletti – érvelése szerint köztudomású, hogy a televízió zenét is sugároz, illetve bizonyítást nyert az, hogy az alperes az említett helyiségben üzemképes állapotban lévő televízió-készüléket helyezett el, ebben az esetben pedig vélelmezhető, hogy a készüléken keresztül zeneszolgáltatás is történt. (BH 1992. 98) Az ilyen jellegű vélelem legfeljebb polgári perben fogadható el, azonban a polgári jogi és büntetőjogi felelősség koránt sem azonos. Büntető ügyben a vélelem nem állja ki a kétséget kizáró bizonyosság próbáját, és nem lehet bizonyíték.

75. § (1) A bizonyítás azokra a tényekre terjed ki, amelyek a büntető és a büntetőeljárás jogszabályok alkalmazásában jelentősek. A bizonyítás során a tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására kell törekedni, azonban, ha az ügyész nem indítványozza, a bíróság nem köteles a vádat alátámasztó bizonyítási eszközök beszerzésére, és megvizsgálására.

76. § (1) A bizonyítás eszközei a tanúvallomás, a szakvélemény, a tárgyi bizonyítási eszköz, az okirat és a terhelt vallomása.

78. § (1) A büntetőeljárásban szabadon felhasználható a törvényben meghatározott minden bizonyítási eszköz, és szabadon alkalmazható minden bizonyítási eljárás. A törvény azonban elrendelheti egyes bizonyítási eszközök igénybevételét.

(2) A bizonyítás eszközeinek és a bizonyítékoknak nincs törvényben előre meghatározott bizonyító ereje.

(3) A bíróság és az ügyész a bizonyítékokat egyenként és összességükben szabadon értékeli, és a bizonyítás eredményét az így kialakult meggyőződése szerint állapítja meg.

(4) Nem értékelhető bizonyítékként az olyan bizonyítási eszközből származó tény, amelyet a bíróság, az ügyész vagy a nyomozó hatóság bűncselekmény útján, más tiltott módon vagy a résztvevők eljárási jogainak lényeges korlátozásával szerzett meg.

A *bizonyítás eszközei* a Be. szerint: a tanúvallomás, a szakvélemény, a tárgyi bizonyítási eszköz (a bűncselekmény elkövetési eszköze, elkövetési tárgy, eredménye és nyomhordozója), az okirat és a terhelt vallomása.

A bizonyítás eszközei közül a szakértőre és a szakvéleményre kell kitérni, mivel a vizsgált bűncselekmények esetén viszonylag gyakori ennek a bizonyítási eszköznek az igénybe vétele.

A legfontosabb a *szakértő* igénybevételének kérdése. A törvény szerint szakértőt akkor kell alkalmazni, ha a bizonyítandó tény megállapításához vagy megítéléséhez különleges szakértelem szükséges [Be. 99. § (1) bek.]. Ebből a szabályból több dolog vezethető le. Az egyik az, hogy amennyiben olyan kérdés merül fel, amelynek eldöntéséhez különleges szakértelem szükséges, a szakértő alkalmazása nem mellőzhető. Ez azonban nem jelenti azt,

²³ SZATHMÁRY Zoltán: *A szerzői vagy a szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése nyomozásának jogalkalmazási anomáliái*. Magyar Jog. 2010. évi 3. sz. 153. p.

hogy a különleges szakértelmet igénylő tény bizonyításának kizárólagos eszköze a szakvélemény lenne: igénybe vehető más bizonyítási eszköz is. A másik fontos kérdés a szakértő és a büntetőügyben eljáró hatóság kompetenciájának megoszlása. A szakértő csak és kizárólag a működési körébe tartozó kérdéstről nyilváníthat szakvéleményt. Azaz, a szakértő kompetenciája csak a szakértelmén alapuló ténykérdésekre vonatkozhat: ezek megismerésére, értékelésére, illetve ezekből további következtetések levonására. A szakértő kompetenciája itt tehát véget ér. A jogi szakértelmet igénylő kérdések, azaz a jogkérdések megítélése minden esetben a büntető ügyben eljáró hatóság kompetenciájába tartozik, ezek nem utalhatók a szakértői kompetencia körébe.²⁴ Másként fogalmazva, a különleges szakértelem ott kezdődik, ahol a jogi szakértelem kompetenciája véget ér.²⁵ Szintén a kompetencia megoszlás szabályából következően, még abban az esetben is kötelező a szakértő igénybevétele, ha a hatóság valamely tagja egyébként rendelkezik az adott szakkérdés eldöntéséhez szükséges különleges szakismerettel. Az ezzel kapcsolatos tevékenysége ugyanis egyrészt meghaladná a jogi kompetencia kereteit, másrészt a hatóság tagjának a bizonyítandó tényre vonatkozó szubjektív ismerete nem minősül bizonyítéknak, esetlegesen fennálló szakértelme nem pótolhatja a szakértő véleményét.²⁶

Az előzőekben említett szabad bizonyítás elvéből következik az, hogy a szakértő véleményének a büntető ügyben nincs kitüntetett szerepe, nincs nagyobb bizonyító ereje, mint bármely más bizonyítási eszköznek. A hatóságok ugyanis nincsenek kötve a szakértői véleményben foglaltakhoz, a szakvélemény elfogadása vagy elvetése a hatóság mérlegelési tevékenységébe tartozik, a szakvéleményt a hatóság a már említetteknek megfelelően önmagában és más bizonyítékokkal összevetve is köteles értékelni. A szakvélemény tehát ugyanúgy kritika tárgyát képezheti, mint bármely más bizonyítási eszköz, ezzel szemben is lefolytatható ellenbizonyítás.²⁷

Mindezeket azért nagyon fontos kiemelni, mert a Magyar Szabadalmi Hivatal mellett működő Szerzői Jogi Szakértői Testület szakvéleményei sokszor szolgálnak hivatkozási alapul. E Testület szakvéleményeiben – mint ahogy azt a Testület hivatalos honlapja is megemlíti²⁸ – szakkérdéseken túl jogkérdésekre is kiterjeszkedik. Ezen kívül sajnálatos az a gyakorlat, hogy a büntetőügyben alkalmazott szakvélemények rendszeresen foglalnak állást jogkérdésekben

²⁴ CSÉKA ...i.m. 251. p.

²⁵ BÁNÁTI...: i.m. 142. p.

²⁶ CSÉKA ... i.m. 252. p.

²⁷ BÁNÁTI...: i.m. 106. p., CSÉKA ...i.m. 254. p.

²⁸ <http://www.mszh.hu/testuletek/szjszt/>

is.²⁹ Ezek figyelembe vétele büntető ügyben a Be. szabályaival teljesen ellentétes. A szakértő csak ténykérdésben (szakkérdésben) nyilatkozhat, a szakvélemény is csak erre terjedhet ki. A jogkérdések eldöntése kizárólag az eljáró hatóság kompetenciájába tartozik. A jogkérdést is tartalmazó szakvélemény sorsával kapcsolatban azt az álláspontot tekintjük irányadónak, hogy mivel az nem felel meg a Be. által támasztott alapvető követelménynek, az eljárásban szakvéleményként nem vehető figyelembe, és mivel a büntetőjogi felelősség alapvető kérdésében foglal állást, elfogultság miatt a ténymegállapításokra szorító okirati bizonyítékként sem vehető figyelembe.³⁰ Jogkérdésben a szakértő nem nyilatkozhat, és a büntető ügyben eljáró hatóság sem kérhet fel más hatóságot, hogy a jogkérdés eldöntésében segítséget nyújtson.

99. § (1) Ha a bizonyítandó tény megállapításához vagy megítéléséhez különleges szakértelem szükséges, szakértőt kell alkalmazni.

(3) Szakértőt a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság alkalmazhat.

101. § (1) Rendszerint egy szakértőt kell alkalmazni. Ha a vizsgálat jellege szükségessé teszi, több szakértő is kirendelhető. Ez úgy is történhet, hogy a kirendelés csak a szakértői csoport vezetőjét jelöli ki, és feljogosítja őt arra, hogy a többi szakértőt bevonja.

111. § (1) Ha a szakértőtől kért felvilágosítás vagy a szakvélemény kiegészítése nem vezetett eredményre, vagy egyéb okból szükséges, más szakértőt kell kirendelni.

(2) A terhelt és a védő a nyomozás során indítványozhatja más szakértő kirendelését. A kirendelésről az ügyész határoz.

(5) Ha ugyanazon bizonyítandó tényre ugyanazon vizsgálati anyag alapulvételével készített szakvélemények között az ügy eldöntése szempontjából lényeges szakkérdésben olyan eltérés van, amely a szakértőktől kért felvilágosítással, a szakvélemény kiegészítésével vagy a szakértők egymás jelenlétében való meghallgatásával (125. §) nem tisztázható, a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság hivatalból vagy indítványra újabb szakvélemény beszerzését rendelheti el.

(6) Az (5) bekezdés alapján beszerzett szakvéleménynek abban a kérdésben kell állást foglalnia, hogy a szakvélemények közötti eltérés mire vezethető vissza, szükséges-e bármelyik szakvélemény kiegészítése, illetőleg hogy az ügyben más szakvélemény beszerzése szükséges-e.

125. § Ha a szakértők véleménye eltér, az eltérést a szakértők egymás jelenlétében való meghallgatásával lehet tisztázni.

2.2.5. *Intézkedés az iratok ismertetése után*

A büntetőügy nyomozási szakaszának lezárását jelenti a nyomozás iratainak ismertetése: a nyomozó hatóság vagy az ügyész a gyanúsítottak és a védőnek átadja a nyomozás során keletkezett iratokat, és lehetővé teszi, hogy a gyanúsított és a védő a vádemelés, vagy a nyomozás megszüntetése alapjául szolgáló összes iratot (természetesen a zártan kezelt iratok kivételével) megismerhesse. Az iratok megismerésének joga a sértettet is megilleti. [Be. 193. §] Az ügyésznek a nyomozás iratait ezt követően, a hozzá érkezéstől számított harminc napon

²⁹ SZATHMÁRY i.m. 154. p.

³⁰ SZATHMÁRY i.m. 154. p.

belül (indokolt esetben ez meghosszabbítható) meg kell vizsgálnia, és annak eredményétől függően kell cselekednie: további nyomozási cselekményt végezhet, vagy az elvégzéséről rendelkezhet; a nyomozást felfüggesztheti; a nyomozást megszüntetheti; az ügyet közvetítői eljárásra utalhatja, illetve a vádemelés elhalasztásáról határozhat; vádat emel, vagy határoz a vádemelés részbeni mellőzéséről [Be. 2216. § (1) bek.].

2.3. A büntetés kiszabási alapfogalmak

2.3.1. Alapvető intézmények

A hazai szankciórendszer bemutatása előtt fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a Btk.-t módosító 2009. évi LXXX. törvény hatályba lépésével 2010. május 1-től a szankciórendszerben alapvető változások következtek be. A vizsgálat azonban alapvetően az ezt megelőzően lezárult esetek elemzésére vonatkozott, magyarázatot is az erre az időszakra eső gyakorlatra tudunk adni. Ezért fontos elsődlegesen a 2010. május 1-je előtti rendszert bemutatni, és utána kitérni az új szabályokra, amelyek hatásait egyelőre természetesen nem ismerhetjük.

A hazai büntetőjogi szankciórendszer alapvetően büntetéseket és intézkedéseket különböztet meg. A *büntetések* között vannak fő- és mellékbüntetések (ez annak ellenére így van, hogy az új törvény a főbüntetés helyett a büntetést használja, és kibővíti annak tartalmát³¹), egyes mellékbüntetések korábban főbüntetés helyett is kiszabhatók voltak (ez a vizsgált bűncselekményi kört lényegében nem érintette). A szóba jöhető *intézkedések* közül a megrovás és a próbára bocsátás emelendő ki.

A *megrovás* a legenyhébb büntetőjogi szankció: a megrovással a hatóság a rosszállását fejezi ki, és az elkövetőt felhívja, hogy a jövőben tartózkodjék bűncselekmény elkövetésétől. A törvény szerint megrovásban kell részesíteni azt, akinek a cselekménye az elbíráláskor már nem veszélyes, vagy oly csekély fokban veszélyes a társadalomra, hogy a törvény szerint alkalmazható legkisebb büntetés kiszabása, vagy más intézkedés – ide nem értve az elkobzást és a vagyoneklobzást – alkalmazása is szükségtelen [Btk. 71. §].

A *próbára bocsátás* esetén a bíróság nem szab ki büntetést, hanem annak kiszabását próbaidőre elhalasztja. Erre a vétségek (vétség az összes gondatlan bűncselekmény, illetőleg a szándékos bűncselekmények közül azok, amelyek büntetési tétele legfeljebb két évig terjedő

³¹ Az 2009. évi LXXX. törvény 7.§-ához fűzött részletes indokolás 1. pontja.

szabadságvesztés), illetve a háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűntettek esetén van lehetőség, ha alaposan feltehető, hogy a büntetés célja így is elérhető [Btk. 72. §]. Ez a lehetőség tehát fennáll az összes vizsgált bűncselekménynél, legalábbis azok alapeseténél.

Fontos megjegyezni, hogy büntetést csak a bíróság szabhat ki, az intézkedések közül azonban megrovást az ügyész is alkalmazhat. Ilyenkor a büntetőjogi felelősséget az ügyész állapítja meg, és alkalmaz szankciót, az ügy nem jut el a bírósági szakig.

Az anyagi jogi szankciók mellett meg kell említeni az „*eljárási szankciókat*”. A büntetőjog tág értelemben az anyagi büntetőjogon kívül magában foglalja a büntető eljárási és büntetés végrehajtási jogot is. Így tágan értelmezve büntetőjogi jogkövetkezmény alatt az eljárási és végrehajtási jogkövetkezményeket (például magánelzárás) is érteni kell. Az eljárási jogkövetkezményeken belül indokolt különbséget tenni abból a szempontból, hogy a jogkövetkezmény az eljárás sikerét, a bűncselekmény megállapítását célozza-e, vagy a bűncselekmény megállapításához fűződik. Az eljárás sikerét, a bűncselekmény megállapítását célzó joghátrány lehet szankció (például a rendbírság), illetve eljárási kényszerintézkedés (például házi őrizet, előzetes letartóztatás, stb.). Ezzel szemben a bűncselekmény megállapítását követő eljárásjogi jogkövetkezmény (vontaképp „*eljárási szankció*”) például a *vádemelés elhalasztása* mint „*ügyészi próbára bocsátás*”. Az ügyész a vádemelés helyett háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb büntetéssel büntetendő bűncselekmény miatt – a bűncselekmény súlyára, és a rendkívüli enyhítő körülményekre tekintettel – a vádemelést egy évtől két évig terjedő időre határozattal elhalaszthatja, ha ennek a gyanúsított jövőbeni magatartásában mutatkozó kedvező hatása feltételezhető [Be. 222. § (1) bek.]. A vádemelés elhalasztásának eredményes eltelte után a büntetőeljárást az ügyésznek meg kell szüntetni. Mivel tehát ezt az ügyészség végzi, így az ügy nem jut el a bírósági szakig. Megemlítendő, hogy ez a lehetőség szintén fennáll az összes vizsgált bűncselekménynél, legalábbis azok alapeseténél.

2.3.2. *Elterelés mint új irány*

A büntetőügyek elintézésével kapcsolatos tendencia mostanában az, hogy ha lehet, az ügy ne jusson bírói szakba, ezért megerősödtek az ügyészség jogosítványai: így az előbb említett vádemelés elhalasztása, illetőleg a büntető ügyben alkalmazható közvetítői eljárás egyre inkább előtérbe került. De a büntetéskiszabási gyakorlat kapcsán is megállapítható egyfajta

fokozatosság: ha (fő)büntetést kell kiszabni, a végrehajtandó szabadságvesztés áll az utolsó helyen. A büntetés kiszabása során természetesen értékelni kell a bűncselekmény súlyát, és az elkövető személyét is. Így például a viszonylag enyhébb bűncselekményt elkövető első büntényes nagy valószínűséggel nem fog súlyos szabadságvesztés büntetést kapni.

A következőkben a közvetítői eljárás és a vádemelés elhalasztásának főbb törvényi szabályait mutatjuk be.

A közvetítői eljárás

221/A. § (1) A közvetítői eljárás a személy elleni (Btk. XII. fejezet I. és III. cím), a közlekedési (Btk. XIII. fejezet), illetőleg a vagyon elleni (Btk. XVIII. fejezet), ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmény miatt indult büntetőeljárás tartama alatt, a gyanúsított vagy a sértett indítványára, illetőleg önkéntes hozzájárulásukkal alkalmazható eljárás.

(2) A közvetítői eljárás célja, hogy a bűncselekmény következményeinek jóvátételét és a gyanúsított jövőbeni jogkövető magatartását elősegítse. A közvetítői eljárásban arra kell törekedni, hogy a gyanúsított és a sértett között - a gyanúsított tevékeny megbánását megalapozó - megállapodás jöjjön létre. Az ügy közvetítői eljárásra utalásának a büntetőeljárás alatt egy alkalommal van helye.

(3) Az ügyész hivatalból, vagy a gyanúsított, a védő, illetőleg a sértett indítványára az eljárást legfeljebb hat hónapi időtartamra felfüggeszti, és az ügyet közvetítői eljárásra utalja, ha

- a) a Btk. 36. §-a alapján az eljárás megszüntetésének vagy a büntetés korlátlan enyhítésének lehet helye,
- b) a gyanúsított a vádemelésig beismerő vallomást tett, vállalja, és képes a bűncselekménnyel okozott sérelmet a sértett által elfogadott módon és mértékben jóvátenni,
- c) a gyanúsított és a sértett is hozzájárult a közvetítői eljárás lefolytatásához, valamint
- d) a bűncselekmény jellegére, az elkövetés módjára és a gyanúsított személyére tekintettel a bírósági eljárás lefolytatása mellőzhető, vagy megalapozottan feltehető, hogy a bíróság a tevékeny megbánást a büntetés kiszabása során értékelni fogja.

(4) A közvetítői eljárás tárgyában hozott határozatot a sértettel, a feljelentővel és a magánindítvány előterjesztőjével, valamint a közvetítői eljárás lefolytatására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező megyei (fővárosi) igazságügyi hivattal is közölni kell. Az eljárást felfüggesztő és a közvetítői eljárást elrendelő határozat ellen nincs helye jogorvoslatnak.

(5) A gyanúsítottnak és a sértettnek a közvetítői eljárás során tett, az eljárás alapjául szolgáló cselekményre vonatkozó nyilatkozata bizonyítási eszközként nem használható fel. A közvetítői eljárás eredményét nem lehet a gyanúsított terhére értékelni.

(6) A közvetítői eljárás részletes szabályait külön törvény állapítja meg.

(7) Ha a közvetítői eljárás eredményes, és a Btk. 36. §-a (1) bekezdése alkalmazásának van helye, az ügyész az eljárást megszünteti; ha a Btk. 36. §-a (2) bekezdése alkalmazásának lehet helye, vádat emel. Ha a gyanúsított a közvetítői eljárás eredményeként létrejött megállapodás teljesítését megkezdte, de a büntethetősége nem szűnt meg, az ügyész a három évet meg nem haladó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt a vádemelést egy évtől két évig terjedő időre elhalaszthatja.

A vádemelés elhalasztása

222. § (1) Az ügyész a vádemelés helyett háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb büntetéssel büntetendő bűncselekmény miatt - a bűncselekmény súlyára, és a rendkívüli enyhítő körülményekre tekintettel - a vádemelést egy évtől két évig terjedő időre határozattal elhalaszthatja, ha ennek a gyanúsított jövőbeni magatartásában mutatkozó kedvező hatása feltételezhető.

(2) Ha a Btk. 283. §-ában meghatározott büntethetőséget megszüntető okból az eljárás megszüntetésének lehet helye, az ügyész a vádemelést egyévi időtartamra elhalasztja, ha a kábítószer-élvező gyanúsított vállalja a kábítószer-függőséget gyógyító kezelésen, kábítószer-használatot kezelő más ellátáson vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson való részvételt.

(3) Az ügyész a vádemelést tartás elmulasztásának vétsége miatt egy évre elhalasztja, ha ettől az elmulasztott kötelezettség teljesítése várható.

223. § (1) A vádemelés a 222. § (1) bekezdése alapján nem halasztható el, ha a gyanúsított

- a) többszörös visszaeső,
- b) a szándékos bűncselekményt a szabadságvesztés felfüggesztésének próbaideje alatt vagy a szándékos

bűncselekmény elkövetése miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélese után, a szabadságvesztés végrehajtásának befejezése előtt követte el.

(2) Ha a Btk. az eljárás megindulását követő magatartástól teszi függővé a büntethetőség megszűnését, a vádemelés elhalasztásának csak az e törvényben meghatározott esetben van helye.

Meghallgatás a közvetítői eljárásra utalás és a vádemelés elhalasztása előtt

224. § (1) Az ügyész - ha a vádemelés elhalasztása mellett magatartási szabályok megállapítását vagy kötelezettség előírását látja szükségesnek - a vádemelés elhalasztása előtt pártfogó felügyelői vélemény beszerzését rendeli el, majd ennek elkészülte után a gyanúsítottat meghallgatja. A meghallgatás során - tekintettel a pártfogói véleményben foglaltakra is - tisztázni kell, hogy a gyanúsított a kilátásba helyezett magatartási szabályok megtartását és kötelezettségek teljesítését vállalja-e és képes-e teljesíteni. Ha ez szükséges, a pártfogó felügyelő is meghallgatható.

(2) A 225. § (2) bekezdésének a) és b) pontjában írt kötelezettségek a gyanúsított és a sértett hozzájárulásával, a c) és d) pontjában írt kötelezettségek a gyanúsított hozzájárulásával írhatók elő.

(3) A 225. § (2) bekezdésének a) és b) pontja esetén az ügyész a sértettet is meghallgatja; a sértett meghallgatása mellőzhető, ha a hozzájárulásáról korábban nyilatkozott. A sértett hozzájárulásának hiánya nem akadályozza annak, hogy a kártérítési, illetve a sértettnek teljesítendő jóvátételi kötelezettség előírása nélkül az ügyész a vádemelést elhalassza, ha annak feltételei enélkül is fennállnak.

(4) Az ügyész a közvetítői eljárásra utalás feltételeinek vizsgálata céljából - szükség esetén a gyanúsítottra vonatkozó pártfogó felügyelői vélemény beszerzése után - meghallgatja a gyanúsítottat és a sértettet. Ha ez szükséges, a pártfogó felügyelő is meghallgatható.

Magatartási szabályok megállapítása a vádemelés elhalasztása esetén

225. § (1) Az ügyész a vádemelés elhalasztásáról szóló határozatában elrendelheti a gyanúsított pártfogó felügyeletét, a gyanúsítottat magatartási szabályok megtartására vagy más kötelezettségek teljesítésére kötelezheti. A magatartási szabályok megtartását és a kötelezettségek teljesítését a pártfogó - a pártfogó felügyelet végrehajtására vonatkozó jogszabályok szerint - ellenőrzi és segíti. A pártfogó e feladatainak a teljesítéséhez más szervek és szervezetek segítségét is igénybe veheti.

(2) Az ügyész a gyanúsított részére kötelezettségként írhatja elő, hogy

a) részben vagy egészben térítse meg a sértettnek a bűncselekménnyel okozott kárt,

b) más módon gondoskodik a sértettnek adandó jóvátételről,

c) meghatározott célra anyagi juttatást teljesítsen, vagy a köz számára munkát végezzen (a köz javára teljesített jóvátétel),

d) pszichiátriai vagy alkoholfüggőséget gyógyító kezelésben vegyen részt.

(3) Az ügyész a (2) bekezdésben meghatározott magatartási szabályok és kötelezettségek közül többet is, illetőleg a felsoroltakon kívül más magatartási szabályt is megállapíthat vagy más kötelezettséget is előírhat.

(4) A 222. § (2) bekezdése esetén kötelezettségként elő kell írni a kábítószer-függőséget gyógyító kezelésen, kábítószer-használatot kezelő más ellátáson vagy megelőző felvilágosító szolgáltatáson való részvételt.

(5) A vádemelést elhalasztó határozatot a sértettel, a feljelentővel és a magánindítvány előterjesztőjével is közölni kell. A sértett a vádemelés elhalasztásáról döntő határozat ellen jogorvoslattal élhet.

Eljárás a vádemelés elhalasztása után

226. § (1) Az ügyész az eljárást a vádemelés elhalasztásának lejártától számított harminc napon belül megszünteti, ha a vádemelés elhalasztásának tartama eredményesen telt el.

(2) Az eljárást a vádemelés elhalasztása tartamának eltelte előtt is meg kell szüntetni, ha a kábítószer-élvező gyanúsított igazolja, hogy legalább hat hónapig folyamatos, kábítószer-függőséget gyógyító kezelésben, kábítószer-használatot kezelő más ellátásban részesült vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson vett részt, illetve, ha a tartás elmulasztása vétségének gyanúsítottja a tartási kötelezettségét teljesítette, továbbá, ha a gyanúsított a közvetítői eljárásban vállalt kötelezettségeinek eleget tett.

(3)

A bűnügyi költség viselése

226/A. § Ha az ügyész az eljárást megszünteti, a bűnügyi költséget az állam viseli. A terheltet kötelezni kell annak a költségnek a viselésére, amely a mulasztása folytán merült fel.

227. § (1) Az ügyész vádat emel, ha

a) a gyanúsított a határozat ellen panasszal él, és a nyomozás megszüntetésének feltételei nincsenek meg,

b) a gyanúsítottal szemben a vádemelés elhalasztásának tartama alatt elkövetett szándékos bűncselekmény miatt vádat emelnek,

c) a gyanúsított a magatartási szabályokat súlyosan megszegi, vagy a kötelezettségét nem teljesíti,

d) a gyanúsított a közvetítői eljárás eredményeként létrejött megállapodás teljesítését a vádemelés elhalasztása tartamának lejártáig nem fejezi be,

e) a vádemelés elhalasztásának tartama alatt állapítják meg, hogy a vádemelés elhalasztása a 223. §-ban meghatározott valamely kizáró ok ellenére történt.

(2) A 222. § (3) bekezdése esetén vádemelésnek csak az ott írt kötelezettség elmulasztása esetén van helye.

(3) Ha vádemelésre az (1) bekezdés c) pontjában meghatározott okból kerül sor, az ügyész a gyanúsítottat a vádemelés előtt meghallgatja.

(4) Ha a vádemelés elhalasztására a 222. § (2) bekezdése alapján került sor, vádat kell emelni, ha

a) a gyanúsított a vádemelés elhalasztásától számított egy éven belül okirattal nem igazolja, hogy legalább hat hónapig tartó folyamatos, kábítószer-függőséget gyógyító kezelésben, kábítószer-használatot kezelő más ellátásban részesült vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson vett részt, illetőleg

b) a vádemelés elhalasztásának tartama alatt a gyanúsított ellen kábítószerrel visszaélés miatt újabb büntetőeljárás indult, és a nyomozás felfüggesztésének vagy megszüntetésének nincs helye.

Jogorvoslat

228. § (1) Akire nézve az ügyész e fejezet szerinti eljárásában hozott határozata rendelkezést tartalmaz, a határozat ellen a közléstől számított nyolc napon belül panasszal élhet.

(2) Ha az ügyész a panasznak három napon belül nem ad helyt, azt haladéktalanul köteles felterjeszteni a felettes ügyészhez.

(3) A felettes ügyész a panaszt a hozzáérkezésétől számított tizenöt napon belül határozattal bírálja el. A felettes ügyész - ha a panaszt alaposnak találja - a határozatot megváltoztathatja, vagy hatályon kívül helyezheti, és a határozatot hozó ügyészt új határozat hozatalára utasíthatja, ellenkező esetben a panaszt elutasítja. A panaszt el kell utasítani akkor is, ha az elkésett vagy nem jogosulttól származik.

(4) A panasz elbírálásáról a panaszt tevőt - a határozat hatályon kívül helyezése, illetőleg a megváltoztatása esetén azokat is, akikkel a határozatot közölték - értesíteni kell. A panaszt elbíráló határozat ellen további panasznak nincs helye.

(5) Vádemelés miatt nincs helye jogorvoslatnak.

(6) Az ügyész határozataira a 169. § (2)-(5) bekezdés rendelkezései értelemszerűen irányadóak.

228/A. § (1) Akit az ügyész e fejezet szerinti eljárásában tett intézkedése vagy intézkedésének elmulasztása érint, a tudomásszerzéstől számított nyolc napon belül panasszal élhet.

(2) Ha e törvény az ügyész részére intézkedés megtételére határidőt állapított meg, az intézkedés elmulasztása miatt akkor lehet panasszal élni, ha a határidő eredménytelenül eltelt.

(3) Az ügyész intézkedésének elmulasztása miatt tett, a törvényben kizárt vagy elkésett panaszt, emiatt indokolás nélkül nem lehet elutasítani.

(4) Ha az (1) bekezdés alapján tett panaszt az ügyész, illetve a felettes ügyész alaposnak tartja, a panasszal sérelmezett helyzet megszüntetése érdekében szükséges és indokolt intézkedést megteszi, s erről a panaszt tevőt határozat hozatala nélkül értesíti.

(5) Az (1) bekezdés szerinti panaszra egyebekben a 228. § rendelkezéseit kell alkalmazni.

2.3.3. A büntetések szigorúsága

A büntetések „szigorúságával” kapcsolatban két dolgot kell megemlíteni. A büntetés kiszabásának a feladata alapvetően a törvényhozó és a bíróság között oszlik meg.

1. A *törvényhozó* a büntetendővé nyilvánítandó cselekmények absztrakt társadalomra veszélyességi fokát értékelve határozza meg azokat a büntetési kereteket (büntetési tételeket), amelyeket a bíróságnak alapul kell vennie a büntetés kiszabása során.³² A büntetési tételek meghatározásakor azonban a jogalkotónak a már említett absztrakt társadalomra veszélyesség értékelésén túl figyelemmel kell lennie az *arányosság büntetőjogi alapelve*re is. Az arányosság elvéből többek között az vezethető le, hogy a különböző bűncselekménytípusok eltérő súlyához igazodó büntetési tételek egymással összehasonlíthatóak legyenek.³³ A

³² L. erről bővebben: FÖLDVÁRI József: *Magyar büntetőjog*. Általános rész. Osiris. Bp., 2006. 280 – 281. pp.

³³ L. erről bővebben: NAGY Ferenc: *A magyar büntetőjog általános része*. Korona. Bp., 2001. 66 – 67. pp.

magyar kriminálpolitikában időről időre felbukkan az a törekvés, amely a büntetések szigorításában látja a bűnözés visszaszorításának üdvözítő megoldását. Ezzel kapcsolatban az említendő meg, hogy régóta ismert, és valójában követendő is az a tétel, hogy a bűncselekmények egyik legerősebb fékje nem a büntetések kegyetlensége, hanem azok elmaradhatatlansága.³⁴ Kutatás bizonyítja továbbá, hogy a legnagyobb valószínűsége az elítélésnek akkor van, ha az ítélet meghozatalára abban az évben kerül sor, amikor a terhelt ügyét a bíróságon beiktatták. Minél később kerül sor a jogerős határozat meghozatalára, annál nagyobb a valószínűsége a felmentő ítéletnek vagy az eljárás megszüntetésének.³⁵

2. A *bíró* a már törvényben meghatározott büntetési tételek keretei között szabhatja ki a konkrét esetben a büntetést, figyelembe véve a konkrét cselekmény társadalomra veszélyességét, illetőleg az elkövető személyiségét, bűnösségének fokát. Az arányosság elve a bírót is köti, a hasonló tett elkövetőinek ugyanis a cselekménnyel okozott hátrány, illetőleg a bűnösségük mértéke szerint azonos büntetésben kell(ene) részesülniük.³⁶ A büntetés-kiszabási gyakorlat alakítása alapvetően nem tartozik az állami büntetőpolitika befolyása alá.³⁷ Ennek ellenére volt már kísérlet – bár nem hatékony – arra, hogy a jogalkotó a jogalkalmazást súlyosabb bünteteskiszabás felé terelje³⁸, és napjainkban is hasonló folyamat látszik kibontakozni. Ennek legjobb példája az ún. középértékű bünteteskiszabás.

Korábban a Btk. (és a legújabb Btk.-módosítás is) kötelezővé tette/teszi az ún. *középértékű bünteteskiszabást*. Ennek jogpolitikai indoka az elvileg enyhe ítélkezési gyakorlat szigorítása volt, lényege pedig az, hogy a bírónak a büntetést főszabály szerint úgy kellett megállapítania, hogy a büntetési tétel alsó határához hozzá kellett adni a felső és az alsó határ közötti különbséget felét. A középérték szabálya több oldalról sem állta ki a kritika próbáját. *Ligeti Miklós* megállapítása szerint az 1998. évi LXXXVII. törvény által bevezetett szigorú büntetőpolitika és az annak nyomán (t.i. a középérték kötelező alkalmazása) megszigorodott bünteteskiszabás nem csökkentette a bűnözés volumenét, és annak szerkezetét sem alakította

³⁴ BECCARIA, Cesare: *A bűnökről és a büntetésekről*. (ford. Madarász Imre) Eötvös József Könyvkiadó. Bp., 1998. 42. p. (XXVII. §.)

³⁵ PAPHÁZI Tibor: *A büntető ítélkezés szigorúsága*. Kézirat. Budapest, 2010, 19. p.

³⁶ NAGY i.m. 67. p.

³⁷ Az 1998. évi LXXXVII. törvény Általános indokolása, 2. pont.

³⁸ Az 1998. évi LXXXVII. törvény Általános indokolása, 2. pont.

kedvezően.³⁹ *Papházi Tibor* megállapítása szerint a szigorúság szempontjából az adatok tanúsága szerint az elítéltek számának alakulása nem hozható összefüggésbe a bűncselekmények vagy az elkövetők számának alakulásával. Nem látja továbbá igazolhatónak az 1998 és 2002 közötti, szigorítást célul tűző konzervatív kriminál-politikát, amely érdeksértőbb (szigorúbb) ítéletek meghozatalával próbálta a bűncselekmények számát csökkenteni.⁴⁰ *Györgyi Kálmán* a középértékű büntetéskiszabást büntetőjogunk egyik legrégebbi és leghaszontalanabb, de újra és újra visszatérő vitatémájának nevezte.⁴¹ *Wiener A. Imre* pedig egyenesen arra mutatott rá, hogy alapvető tévedés az, hogy a büntetési tételkeretben a középérték lenne a tipikus eset szankciója. Wiener szerint ez a feltevés azért hibás, mert a büntetési keret felső határát csupán meghatározott feltételek mellett lehet átlépni. „Egyébként a büntetési keret felső határának biztosítani kell, hogy az adott törvényi tényállás alá tartozó rendkívüli tárgyi súlyú és rendkívül terhes személyi körülmények mellett elkövetett bűncselekménynek is megfelelő szankciója legyen. Ha a keret felső határa a rendkívüli eset elbírálására szolgál, akkor a tipikus [...] eset nem a büntetési tétel közepén helyezkedik el.”⁴² Mindezek ellenére a Btk. egyik újabb módosítása 2010. július 23-i hatállyal ismét bevezette a középértékű büntetéskiszabás intézményét.⁴³

Megemlítendő azonban, hogy a középértéknek megfelelő büntetéskiszabási gyakorlat nem közepes, hanem annál súlyosabb mértékű büntetéskiszabási gyakorlatot eredményez. Tehát, a büntetéskiszabási gyakorlat nem feltétlenül tekinthető enyhének akkor, ha az alsó tétel körüli.

A büntetés kiszabásának köréhez tartozik két büntetőjogi jogintézmény: a halmazati büntetés és a büntetés enyhítése.

Halmazati büntetést akkor kell kiszabni, ha a bűnhalmazatban lévő legalább két bűncselekményre a törvény határozott ideig tartó szabadságvesztést rendel. (Bűnhalmazat az,

³⁹ LIGETI Miklós: *Büntető- és kriminálpolitika, illetve büntetőjog-alkotás Magyarországon 1993-2003. között – VI. rész.* Ügyészek Lapja 2007. évi 4. szám. 45. p.

⁴⁰ PAPHÁZI i.m. 16. p.

⁴¹ GYÖRGYI Kálmán: *Büntetések és intézkedések.* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Bp., 1984. 274. p.

⁴² BÁRD Károly – GELLÉR Balázs – LIGETI Katalin – MARGITÁN Éva – WIENER A. Imre (szerk. Wiener A. Imre): *Büntetőjog. Általános rész.* KJK KERSZÖV. Bp., 2002. 211. p.

⁴³ 2010. évi LXVI. törvény 1. §

ha az elkövető egy vagy több cselekménye több bűncselekményt valósít meg, és azokat egy eljárásban bírálják el. [Btk. 12. § (1) bek.] Ilyenkor a bűnhalmazatban lévő bűncselekmények közül azt kell alapul venni, amelyiknek a büntetési tétele magasabb, és ezt a büntetési tételt a felével kell emelni. Ami fontos, hogy az így megállapított büntetési tétel nem érheti el az egyes bűncselekményekre megállapított büntetési tételek felső határának együttes tartamát, illetőleg nem haladhatja meg a húsz évet [Btk. 85. §, illetve 40.§ (2) bek.]. A halmazati büntetés tehát jóval megemeli a kiszabható büntetés mértékét, és több mozgásteret ad a bírónak. Fontos megemlíteni, hogy amennyiben ugyanaz a bűncselekmény valósul meg több alkalommal (azaz többrendbeli lesz), a halmazati büntetés szabálya természetesen érvényesül. A kivételt a *folytatólagos bűncselekmény* kategóriája jelenti. Abban az esetben ugyanis, amikor az elkövető ugyanolyan bűncselekményt, egységes elhatározással, azonos sértett sérelmére, rövid időközökben többször követ el, egyetlen (folytatólagos) bűncselekmény valósul meg [Btk. 12. § (2) bek.], és ilyenkor természetesen nincs lehetőség halmazati büntetés kiszabására, ez legfeljebb a büntetéskiszabás körében értékelhető.

A Btk. lehetővé teszi a *büntetés enyhítését* is. A bűncselekményre rendelt büntetési tételnél eszerint enyhébb (fő)büntetés szabható ki, ha annak legkisebb mértéke a törvény 83. §-ára figyelemmel túl szigorú. A 83. § (1) bekezdése szerint a büntetést – céljának szem előtt tartásával – a törvényben meghatározott keretek között úgy kell kiszabni, hogy igazodjék a bűncselekmény és az elkövető társadalomra veszélyességéhez, a bűnösség fokához, továbbá az egyéb súlyosító és enyhítő körülményekhez. 2010. május 1. előtt az enyhítő rendelkezés értelmében, ha a büntetési tétel legkisebb mértéke egy évnél rövidebb tartamú szabadságvesztés, ehelyett közérdekű munkát vagy pénzbüntetést lehetett kiszabni [Btk. 87. § (2) bek. e) pont]. Az új szabály értelmében ebben az esetben a szabadságvesztés helyett közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás vagy kiutasítás, illetőleg e büntetések közül több is kiszabható [Btk. 87. § (2) bek. e) pont, figyelemmel a Btk. 38. §-ának (3) bekezdésére]. A vizsgált bűncselekmények döntő többsége ide tartozik. Kivételt a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének, illetve az iparjogvédelmi jogok megsértésének legsúlyosabban minősülő esetei jelentenek, ahol a büntetési tétel két évtől nyolc évig terjed [Btk. 329/A. § (4) bek. b) pont, illetve Btk. 329/D. § (3) b) pont]. Az enyhítő szakasz ebben az esetben legkevesebb egy évi szabadságvesztés kiszabását teszi lehetővé [Btk. 87. § (2) bek. c) pont].

Összefoglalva: akkor, amikor a jogalkalmazó a vizsgálat alá tartozó ügyekben a

büntetőeljárást eltereli, büntetés helyett intézkedést alkalmaz, vagy enyhe súlyú büntetést szab ki, alapvetően nem jár el helytelenül.

2.4. A tényállások elemzése

A tényállások elemzésénél a klasszikus rendszert követjük. Előbb meghatározzuk a bűncselekmény *jogi tárgyát* (azt az alapvető társadalmi értéket vagy érdeket, amit a bűncselekmény támad), ezt követően a bűncselekmény alapesetének *objektív tényállási elemeit* (elkövetési tárgy, elkövetési magatartás, eredmény), a *tettességhez szükséges ismérveket* (ki lehet tette a bűncselekménynek), a *szubjektív tényállási elemeket* (szándékosság, gondatlanság, esetlegesen motívum vagy célzat), végül a minősített esetekre, az egység-halmazat és a más bűncselekményektől való elhatárolás kérdéseire térünk ki.

2.4.1. Áru hamis megjelölése

296. § Aki árut - a versenytárs hozzájárulása nélkül - olyan jellegzetes külsővel, csomagolással, megjelöléssel vagy elnevezéssel állít elő, amelyről a versenytárs, illetőleg annak jellegzetes tulajdonsággal rendelkező áruja ismerhető fel, vagy ilyen árut forgalomba hozatal céljából megszerez, tart, illetőleg forgalomba hoz, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A büntetőjogi védelem mellett az adott cselekményt a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény 6.§-a is tilalmazza. Ennek értelmében tilos az árut, szolgáltatást (a továbbiakban együtt: áru) a versenytárs hozzájárulása nélkül olyan jellegzetes külsővel, csomagolással, megjelöléssel - ideértve az eredetmegjelölést is - vagy elnevezéssel előállítani vagy forgalomba hozni, reklámozni, továbbá olyan *nevet, megjelölést vagy árujelzőt* használni, amelyről a versenytársat, illetőleg annak áruját szokták felismerni. Az áru utánzása a Tpv. értelmében történhet az áru külső formájának, az áru elnevezésének utánzásával. A kétfajta jogsértés, a külső forma másolása, illetőleg az elnevezés utánzása együttesen is megvalósulhat.

Az áru hamis megjelölésének büntetést meghatározó rendelkezés azonban nem ún. keretrendelkezést, hanem önmagában teljes diszpozíciót határoz meg. Ez egyben azt is jelenti, hogy nem kell vizsgálni a Tpv. szabályait a bűncselekmény megállapításához, azok a szabályok csupán segítségül szolgálnak a tényállási elemek értelmezésében. A Legfelsőbb Bíróság EBH1999. 7. számon közzétett eseti döntésében kifejtette hogy a Btk. 296. §-a ún. sui

generis norma és nem keretrendelkezés. Ezt a jogi értékelést nem csupán a büntető norma szerkezete, de a Tpv. 7. §-ától eltérő megfogalmazása is alátámasztja.

A bűncselekmény által védett jogi érték a piaci magatartás tisztasága, ezen belül a piaci verseny, a versenytársak érdekeinek védelme. A törvényi tényállás egyaránt védi a fogyasztót és a versenytársat, amennyiben azonban a fogyasztó érdekei is egyértelműen sérülnek, akkor az adott magatartás más, a fogyasztót védő bűncselekmény tényállását is megvalósíthatja.

A gazdasági bűncselekmény védi a piaci versenyben tisztességes eszközökkel kialakított piaci pozíciókat azokkal szemben, akik a piaci pozicionálás költségeinek megtakarításával igyekeznek termékeiket értékesíteni. A védelem elsődlegesen ebből adódóan a piaci verseny feltételeinek a védelmét hivatott ellátni. A bűncselekmény nem csupán akkor valósulhat meg, ha a piacra kerülő hamis áru minőségében rosszabb, mint az utánczott termék. A bűncselekmény megállapítható akkor is, ha az egyébként kifogástalan minőségű áru olyan - megtévesztésre alkalmas - címkével kerül forgalomba, amely a versenytárs hasonló árujával összetéveszthető.⁴⁴

A bűncselekmény alanyán azt a természetes személyt kell érteni, aki a gazdasági tevékenysége révén szereplője és érdekeltje a piaci versenynek, és mint ilyen, gyakorlatilag versenytársi pozíciót foglal el akár a gyártásban, akár a forgalmazásban. Nem szükséges azonban a bűncselekmény megállapításához, hogy a piacon folyamatos tevékenységet végezzen, elegendő egyetlen alkalommal történő megjelenés is az adott piaci szegmensben.

A bűncselekmény *sértettje* a versenytárs. Bár a hatályos normák nem értelmezik a versenytárs fogalmát, az 1990. évi LXXXVI. törvény, amely már hatálytalan, rendelkezett róla: a 2.§ c) pontja értelmében versenytárs a gazdasági versenyben érdekelt vállalkozó.

A versenytársi minőség megállapításához szükséges annak tisztázása, hogy a bűncselekmény elkövetője (annak vállalkozása) versenytársnak minősült-e az elkövetés idején. A Bács-Kiskun Megyei Bíróság B.64/1997. számú ügyében kifejtette, hogy a versenytársnak csak azt a gazdasági társaságot vagy természetes személyt lehet tekinteni, amely a Magyar Köztársaság területén versenyez, itt is folytat gazdasági tevékenységet. Egyetértve Tóth Mihállyal a bűncselekmény megállapításánál már elengedhetetlen az Európai Unióban tevékenykedő vállalatokat ehhez a személyi körhöz tartozónak tekinteni és védelemben

⁴⁴ BH1998. 522.

részesíteni.⁴⁵ Erre vonatkozóan azonban javaslatként fogalmazható meg, hogy a versenytárs fogalmát pontosítani kell e bűncselekmény vonatkozásában.

A bűncselekmény *elkövetési tárgya* az áru. Az árun elsősorban minden adásvétel útján forgalomba került terméket kell érteni. A Btk. 137. §-ának 11. pontjában található értelmezés szerint termék az ipari és a mezőgazdasági termék (termény), akár nyersanyag, akár félgyártmány vagy készáru; a termékkel egy tekintet alá esik az élő állat, valamint a termelőeszköz akkor is, ha ingatlan.

Ezen túlmenően figyelembe kell venni az elkövetési tárgyak körének meghatározásakor a Btk. 315. § (1) bekezdésében írtakat is, amelyek szerint árun ipari vagy egyéb gazdasági jellegű szolgáltatást is érteni kell. Ebbe a körbe minden olyan gazdasági tartalmat megjelenítő munkateljesítmény beletartozik, amely közvetlen kapcsolatban van gazdasági munkateljesítménnyel. Így ide vonható a fuvarozás, a javítószolgálat, bizonyos kulturális szolgáltatás és a gazdasági tartalmat hordozó szellemi munkateljesítmény (pl. tervezés, programozás) is. Fontos tisztázni, hogy a bűncselekmény elkövetési tárgya az utánzat, a hamisítvány, vagyis az az áru, amelyet a versenytárs ugyanilyen rendeltetésű árujának jellegzetes tulajdonságaival ruháztak fel⁴⁶, és nem az, amellyel a hamisítvány összetéveszhető.

Az adott áru a tárgyalt bűncselekmény tárgya akkor lesz, ha azt olyan *jellegzetes külsővel, csomagolással, megjelöléssel vagy elnevezéssel* állították elő, amelyről a versenytárs, illetőleg annak jellegzetes tulajdonságokkal rendelkező áruja ismerhető fel.

A külső jellegzetesség vizsgálatánál magának az árunak a jellegzetességeit kell figyelembe venni és nem például annak a csomagolását. Egy jellegzetes formában palackozott bor esetében tehát nem beszélhetünk jellegzetes külsőről, hiszen az áru maga a bor, nem pedig a borosüveg. Itt az elkövetési tárgy a csomagolás. Megjelölésen a védjegyeket, a márkajeleket, a származásjelzéseket⁴⁷, és az eredetmegjelöléseket⁴⁸ is érteni kell. Az elnevezés az áru megismertetésének eszköze. A gyártók és a forgalmazók tipikusan az áru nevét használják az

⁴⁵ TÓTH Mihály: *Gazdasági bűncselekmények*. KJK Kerszöv Kiadó, 2002., 208. p.

⁴⁶ BH2008. 326. I.

⁴⁷ A származásjelzés használata - annak a földrajzi helynek a megjelölése, ahonnan az adott termék származik - minden, az adott földrajzi területről forgalomba kerülő árut forgalmazónak megengedett.

⁴⁸ Az eredetmegjelölés, amely ugyancsak földrajzi helyet jelez, azonban a származásjelzéssel ellentétben az adott földrajzi területnek olyan speciális sajátosságára utal, amely az adott árunak különleges minőséget kölcsönöz. Pl. Tokaji bor, a Szegedi szalámi, stb.

áru megkülönböztetésére. A megjelölés és a megnevezés el is válhat egymástól: például az egyes autómárkák megjelölés és elnevezése.⁴⁹

A büntetőjogi védelem abban az esetben is fennáll, ha a jellegzetes külsejű, csomagolású, megjelölésű, elnevezésű áru nem áll iparjogvédelem alatt, de a fogyasztók számára az adott áru valamilyen jellegzetességgel vált ismertté. Egy adott árujelző vagy egy árunak különleges ismertetője - ún. goodwillje - akkor részesül jogi védelemben, ha jellegzetességénél fogva alkalmas az árunak a versenytárs árujától való megkülönböztetésére.

Az áru hamisságának megítélésénél az áru jellemzőit és a vásárlók fogyasztási szokásait kell vizsgálni. Elég, ha az áru alkalmas a megtévesztésre. Ha az árut a piacon bármely másik versenytárs árujához lehet kapcsolni az elkövetési magatartás tényállásszerű lesz.

Tóth Mihály álláspontja szerint annak megítélésében, hogy a két áru összetéveszhető-e, nem szabad a szakértői véleményre szorítkozni. A kérdés eldöntése ugyanis nem szakkérdés. Az átlagos vásárló átlagos vásárlási szokásai a mérvadóak. A vásárló ugyanis általában nincs abban a helyzetben, hogy két hasonlóknak látszó terméket egyszerre alaposan megvizsgáljon és összeveessen. Egy bírósági döntés, mely azzal foglalkozott, hogy a Reobek összetéveszhető-e a Reebok márkánévvel a következő megállapításra jutott: a márka részben megejtett jelentéktelen változtatása a hozzá nem értő szemlélőnek, vásárlónak nem tűnik fel, s ez nem azon múlik, hogy tud-e valaki olvasni vagy nem.⁵⁰ A bűncselekmény tényállásában nem szerepel *eredmény*, megvalósulásához tehát nem szükséges, hogy a megtévesztő eredményt bárki felismerje.

Az elkövetési magatartás az áru előállítása, az áru forgalomba hozatal céljából történő megszerzése, tartása illetve forgalomba hozatala.

Az áru előállításán azt a gazdasági folyamatot kell érteni, amelynek közvetlen eredménye maga az áru. Itt célszerű megemlíteni a Legfelsőbb Bíróság BH2002. 43. számon közzétett eseti döntését. A döntés megállapítása szerint, ha az áru hamis megjelölésének büntette azáltal valósult meg, hogy a terhelt a tulajdonában levő kötőgép felhasználásával hamis márkajelzésű árukat gyártott, a kötőgép - mint a bűncselekmény eszköze - elkobzás alá esik. Vagyis az elkobzást indokolt elrendelni mindazon eszközök vonatkozásában, melyek az előállítást elősegítették.

⁴⁹ BERKES György: *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára.* HvgOrac Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2006.296.§. 864. p.l, 29. pótlás

⁵⁰ Fővárosi Bíróság Bf. 5037/1996.

Az áru forgalomba hozatal céljából történő megszerzése célzatos magatartást fogalmaz meg. A megszerzés megállapíthatóságának a feltétele az áru feletti rendelkezési jogosultság megszerzése. A tulajdonjoghoz kapcsolódó rendelkezési jog megszerzésének jogcíme közömbös, a bűncselekmény tényleges birtokba vétel nélkül is megvalósulhat.

Az adott áru tartása megállapítható, ha az adott áru birtokba vétele megtörtént (pl. raktározás). Nem tartozik ebbe a körbe az időleges birtokba vétel, viszont fontos, hogy itt is szükséges a fenti célzat fennállása.

A forgalomba hozatal rendszerint a termék kis és nagykereskedelmi értékesítését jelenti. Ezen túlmenően azonban forgalomba hozatalnak számít minden olyan tevékenység, amely szükséges ahhoz, hogy a termék a gyártótól eljusson a végső felhasználóhoz, a fogyasztóhoz. Adott esetben a megrendelés elfogadásával, a szerződés aláírásával és a számla kiállításával az áru már bekerül a forgalomba⁵¹, az elkövetési magatartás megvalósul.

Az elkövetési magatartás csak akkor tényállásszerű, ha az áru előállítása, megszerzése, tartása, illetve forgalomba hozatala a *versenytárs hozzájárulása* nélkül történik. Ezért fontos a bűncselekmény megállapításához a versenytárs hozzájárulása meglétének vizsgálata. A hozzájárulás meglétének hiánya teszi az adott magatartást büntetendővé. A tényállás a versenytársi hozzájárulást a bűncselekmény megvalósulását kizáró körülménynek tekinti. Ezzel is erősítve, hogy nem általában a közérdek, hanem konkrétan az érdekelt vállalkozótárs sérelmében jelenik meg a cselekmény társadalomra veszélyessége.⁵² A hozzájárulásnak mindig kifejezettnek kell lennie. Ha valaki nem tiltakozik, azt nem szabad ráutaló magatartásként értékelni.

A hozzájárulás meglétének megítélése akkor bonyolult, ha Magyarországon az adott árunak több gyártója, forgalmazója tevékenykedik. Ebben az esetben annak a versenytársnak a hozzájárulása releváns, aki egyáltalán jogosult ilyen hozzájárulást megadni. Több jogosult esetén a kérdést az dönti el, hogy a hozzájárulási jog megadását önállóan vagy pedig csak együttesen jogosultak megadni. Ez utóbbi esetben, ha bármelyik fél hozzájárulása hiányzik a cselekmény tényállásszerű.

A bűncselekmény csak *szándékosan* követhető el. Az áru előállítása és forgalomba hozatala egyenes és eshetőleges szándékkal is elkövethető. A megszerzés és tartás esetén azonban csak egyenes szándék jöhet szóba, tekintettel a tényállásban szereplő a forgalomba hozatal céljából történő megszerzés és tartás célzatára.

⁵¹ BERKES i.m. 29. pótlás, 866. p.

⁵² TÓTH i.m. 211. p.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 1979. évi 5. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: Btké.) 28. §-á értelmében nem bűncselekmény, hanem *szabálysértés* valósul meg, ha az áru hamis megjelölését százezer forintot meg nem haladó értékre követik el.

A Legfelsőbb Bíróság BH2008. 326. számon közzétett eseti döntése értelmében a bűncselekményi értékhatár megállapításánál az elkövetési tárgy értéke az irányadó. A törvény szövegének nyelvtani értelmezésétől önmagában az következik, hogy a bűncselekmény elkövetési tárgya nem a versenytárs áruja, hanem az az előállított áru, amelyik a versenytárs árujának a jellegzetességeit hordozza. Ezt az értelmezést a törvényi tényállás szövegének tartalmi-logikai értelmezése is minden tekintetben alátámasztja: A vizsgált bűncselekmény egyik elkövetési magatartása az utánzás, vagyis az árunak olyan jellegzetes külsővel történő előállítása (csomagolása, megjelölése, elnevezéssel ellátása) amelyről a versenytárs ilyen jellegzetességet magán viselő áruja ismerhető fel. További elkövetési magatartásai: az ilyen árunak - vagyis az utánzatnak, a hamis árunak - forgalomba hozatal céljából történő megszerzése, tartása, illetőleg forgalomba hozatala. Alapvető félreértés tehát akár a verseny tisztasága, tisztessége érdekében is a büntetőjogi védelemben részesülő versenytárs áruját elkövetési tárgynak tekinteni, mivel azt a fentebb részletezett elkövetési magatartások egyike sem érinti. A versenytárs áruja a maga konkrét valóságában az elkövetési magatartással nem kerül effektív kapcsolatba. Az elkövetési magatartás ezt a tárgyat nem, legfeljebb csak közvetetten a versenytárs érdekein keresztül sérti. Egyértelműen leszögezhető tehát: a bűncselekmény elkövetési tárgya azokkal a sajátos vonásokkal felruházott áru (utánzat, hamis áru), ami - éppen az utánzás, hamisítás folytán - hasonlatossá vált a versenytárs ugyanilyen rendeltetésű árujához, függetlenül az utánzat, hamisítvány minőségétől, használati értékétől. Az áru hamis megjelölés büntette és szabálysértése elhatárolásánál a ténylegesen előállított, megszerzett, tartott vagy forgalmazott és nem a hiteles, az eredeti áruk értéke az irányadó. A következetes ítélkezési gyakorlat szerint ezt az értékmeghatározást nem csak egy-egy árufajtára (pl. csak derékszíjra vagy csak a farmernadrágokra), hanem az egy-egy kollekcióban szereplő különféle termékekre és szolgáltatásokra egységesen kell alkalmazni.⁵³ Az elkövetési érték meghatározásakor ennek megfelelően a különböző termékek értékének az

⁵³ BH2007. 398.

összege alapján minősül a cselekmény bűncselekménynek vagy szabálysértésnek.⁵⁴

Fontos leszögezni, hogy az érték meghatározásánál a szaktanácsadó véleménye nem vehető figyelembe, tekintettel arra, hogy az nem bizonyítási eszköz. A Be. 76. §-a (1) bekezdése szerinti felsorolásban nem szerepel bizonyítási eszköznél, így arra alapítva a bűncselekmény elkövetési értéke sem állapítható meg. Szaktanácsadó csak a Be. 182. § (1) és (2) bekezdésében meghatározott okból - vagyis bizonyítási eszközök felkutatásához, összegyűjtéséhez, rögzítéséhez stb. - vehető igénybe. Szaktanácsadói vélemény alapján tehát tény bizonyítottnak nem tekinthető. (Legf. Bír. Bfv. I. 521/2007.)

A törvény a bűncselekmény *előkészületét* nem rendeli büntetni. Az előkészület körébe tartoznak még azok a gyártási műveletek, amelyek nem a késztermék előállítását eredményezik, hanem e végső fázis feltételeit biztosítják. A tényleges megszerzés és tartás érdekében – a célzat fennállásával – megvalósított cselekmények kísérletként értékelhetőek.

Az áru előállítását követő forgalomba hozatalt *természetes egységként* értékeljük. A szoros tartalmi összefüggés folytán a hamis márkajelzésű áru forgalomba hozatala nem más, mint az előállítás, a megszerzés vagy a tartás céljának a realizálása. Ezért alkot természetes egységet annak az elkövetőnek a cselekménye, aki a kívánt joghatás elérése érdekében a Btk. 296. §-ában tilalmazott több önálló elkövetési magatartást is megvalósítja.

Ha az egyes elkövetési magatartások tekintetében az elkövető akarat elhatározása határozottan különválasztható, továbbá az egyes magatartások térben és időben is elkülönülnek, természetes egységről nem beszélhetünk. Ilyenkor sem jön létre anyagi halmazat, hanem csupán a büntetés kiszabása körében, mint büntetlen utócselekmények értékelhetőek.

Halmozat megállapításához figyelembe kell venni a versenytársakat, az áruköröket, illetve a hozzájárulásra jogosult versenytársak számát is. Ha az elkövető több olyan árut hoz forgalomba, amelyekről több versenytárs áruja is felismerhető, valóságos homogén anyagi halmazat megállapítására kerül sor.

Az áru hamis megjelölése bűncselekmény tipikusan halmazatban állhat a rossz minőségű termék forgalomba hozatalával (Btk. 292.§.), és az iparjogvédelmi jogok (Btk. 329/D.§.)

⁵⁴ BH 2007. 398. II.

megsértésével is. A fogyasztó megtévesztésével (Btk. 296/A.§.) abban az esetben állapítható meg például halmazatban az áru hamis megjelölése, ha az áru eredetére, összetételére stb. vonatkozóan adott valótlan tájékoztatás mellett az árut a versenytárs jelzését utánozva árulnak.

A rossz minőségű termék forgalomba hozatala, az iparjogvédelmi jogok megsértése és az áru hamis megjelölése bűncselekmény elhatárolása során figyelembe kell venni az adott bűncselekmény védett jogi tárgyát, elkövetési tárgyát, valamint azokat a jogszabályokat, melyek szorosan kapcsolódnak a büntetőjogi felelősség megállapíthatóságához.

A védett jogi tárgyak vonatkozásában fontos leszögezni, hogy az iparjogvédelmi jogok megsértése vagyon elleni bűncselekmény, míg a másik két bűncselekmény a gazdasági bűncselekmények körében kerül elhelyezésre. Ebből adódik, hogy míg az első a vagyoni jogi jogviszonyok védelmét látja el, addig a másik kettőnél fontos szempont a gazdaság rendszerének védelme. Míg a gazdasági bűncselekményeknél a gazdaság szereplőinek a védelme az elsődleges, addig a vagyon elleni bűncselekménynél a vagyoni jog jogosultjának a védelme. Ennek egyik lényeges következménye, hogy – a védett jogtárgy különbözőségére figyelemmel – az iparjogvédelmi jogok megsértése az áru hamis megjelölésével és a rossz minőségű termék forgalomba hozatalával is valóságos alaki halmazatot alkothat, feltéve persze, hogy mindegyik bűncselekmény tényállásában megkívánt további speciális ismérvek is megvalósulnak.⁵⁵ Ezek a speciális ismérvek segítenek a bűncselekmények elhatárolásában.

Lényeges különbség található az egyes bűncselekmények elkövetési tárgyaiban. A rossz minőségű termék forgalomba hozatalánál az elkövetési tárgy a rossz minőségű termék, az áru hamis megjelölésénél pedig az áru, ami a fent részletezettek szerint magában foglalja a termékeket és a szolgáltatásokat is. Ehhez képest az iparjogvédelmi jogok megsértésének az elkövetési tárgya valamely hatósági aktus nyomán keletkezett, az adott termékhez, szolgáltatáshoz kapcsolódó oltalom. Elképzelhető tehát egy olyan termék, mely vonatkozásában mindhárom bűncselekmény megvalósulhat.

Ahhoz, hogy a rossz minőségű termék forgalomba hozatala megvalósuljon, a nemzeti szabványosításról szóló 1995. évi XXVIII. törvényben foglalt követelmények megszegése szükséges. Ha valamely termék vonatkozásában nincs hatályban valamely szabvány, a

⁵⁵ BERKES i.m. 781. p. 36. pótlás

bűncselekmény ettől függetlenül is megvalósulhat az olyan termék vonatkozásában, amely rendeltetésszerűen nem használható, vagy használhatósága jelentős mértékben csökkent.

Ehhez képest áru hamis megjelölése bűncselekmény megvalósítható jó minőségű és rossz minőségű termék vonatkozásában is. „Egységesnek tűnik a gyakorlat abban a kérdésben, hogy a rossz minőségű termék forgalomba hozatalával (292-293. §) a tárgyalt bűncselekmény valóságos alaki halmazatban állhat. Az áru hamis megjelölésének elkövetése azonban nem jelenti automatikusan azt, hogy a termék egyben rossz minőségű is, tehát, hogy az alaki halmazat mindig valóságos.”⁵⁶

Az áru hamis megjelölése és az iparjogvédelmi jogok megsértése bűncselekmény három tipikus esetben találkozhat.⁵⁷ Fontos itt megjegyezni, hogy az áru hamis megjelölése bűncselekmény esetén beszélhetünk előállítói és forgalmazói, illetve ezzel a céllal megvalósított magatartásokról, azonban iparjogvédelmi jogok megsértése bűncselekmény esetében az elkövetési magatartások kizárólag az előállítási folyamatban jelentkezhetnek (utánzás, átvétel).

A következőkben az előállításához kapcsolódó magatartások elhatárolásáról lesz szó, az áru hamis megjelölése bűncselekmény forgalmazói típusú magatartásai esetében ugyanis a vizsgált bűnügyek kapcsán felmerült a Btk. 329/A.§. (1) bekezdésében foglalt bűncselekmény megállapíthatósága is, így erről majd a későbbiekben részletesen szót ejtünk, tekintettel arra, hogy a szakirodalomban nem találtunk erre vonatkozóan megállapításokat.

A Legfelsőbb Bíróság BH2007. 398. számon közzétett eseti döntésében szereplő tényállás lényege szerint a terhelt a kereskedelmi forgalom keretében, továbbadás céljából más eladótól beszerzett hamis márkajelzéssel ellátott ruházati termékeket tartott és forgalmazott tovább az üzletében. Ebben az esetben nem iparjogvédelmi jogok megsértésének vétsége, hanem áru hamis megjelölésének büntette valósult meg. Ebben az esetben ugyanis a terhelt kereskedelmi forgalom keretében, továbbadás céljából, más eladótól beszerzett, hamis márkajelzéssel ellátott termékeket tartott és forgalmazott az üzletében, a terhelt tehát sem az előállításban, sem az utánzásban, vagy átvételben nem működött közre. A jogkövetkezmények szempontjából fontos tehát, hogy az előállítói és a forgalmazói magatartások elkülönítése, tekintettel arra, hogy általában nem ugyanaz a személyi kör valósítja meg a hamis áru előállítását, mint aki utóbb ezt az árut a piacon értékesíteni próbálja.

⁵⁶ BERKES i.m. 296.§.

⁵⁷ TÓTH i.m. 213-215. pp.

Ha a hamis áru előállítása nem iparjogvédelmi jog sérelmével történik, akkor értelemszerűen csak az áru hamis megjelölése kerülhet megállapításra. Ez abban az esetben következik be, ha az összetéveszhető külsőt nem a 329/D. §-ban szereplő elkövetési tárgyak használata révén érték el, vagy az összetéveszhető külsőt, noha a 329/D. §-ban szereplő elkövetési tárggyal érték el, azonban azon az oltalom már nem áll fenn.

Ha az iparjogvédelmi jogok megsértése nem áru utánzásával – tehát versenytársi érdeket sértő módon – történik, hanem pl. védjegy dekorációs elemként történő feltüntetésével (pl. Csőrike feltüntetése), kizárólag iparjogvédelmi jogok megsértése valósul meg Tóth Mihály szerint.

Ha az áru utánzása iparjogvédelmi jog (pl. védjegy) jogosulatlan használatával történik, a 100.000 Ft-ot meg nem haladó áruérték alatt a tett vagyon elleni bűncselekmény, e fölött viszont a két bűncselekmény együttesen is megállapítható. A két deliktum rendszerbeli elhelyezése is világossá teszi, hogy nem azonos a bűncselekmény védett jogi tárgya (a gazdaság zavartalan működése, a vagyoni viszonyok törvényes rendje) s eltér a potenciális sértett is (az első esetben a versenytárs, fogyasztó, a második esetben a védjegyjogosult). A védjegy használata önmagában jogellenes, s a jogellenesség más szintjére tartozik, ha valaki árut így forgalmaz. Mindkét jogtárgy megsértése akkor fordul elő, ha olyan árura vonatkozóan valósítja meg az elkövető az iparjogvédelmi jogokhoz kapcsolódóan az utánzás vagy az átvétel, az áru hamis megjelöléséhez vonatkozóan pedig az előállítás elkövetési magatartását, mely áru vonatkozásában jogszabályon alapuló oltalom is fennáll. Ilyenkor valóságos alaki halmazat jön létre.

Ezzel ellentétes megállapításra jutott a Fővárosi Bíróság a 25. Bf. VIII. 7913/2003/5. számú ügyben.⁵⁸ Az egyik ügyben az elsőfokú bíróság álláspontja az volt, a vádlott az áru hamis megjelölése bűncselekményt azzal a magatartással követte el, hogy a pulóvereket hamis védjeggyel láttatta el (megjelöléssel előállítás), így a bejegyzett védjegyek jogosultjainak a jogát megsértette. Az elkövetési magatartás az volt, az elkövető engedély, illetve hozzájárulás nélkül a versenytársak védjegyét szerepeltette olyan termékeken, amelyeket a védjegyjogosultak is előállítanak. A bíróság véleménye szerint így az áru utánzása az iparjogvédelmi jog sérelmével történt, viszont ez a sérelem szükségképpen eleme a vádlott terhére megállapított gazdasági bűncselekménynek. A két bűncselekmény ezért a jelen esetben csak látszólagos alaki halmazatot alkot. A másodfokú bíróság egyetértett az elsőfokú

⁵⁸ http://www.fovarosi.birosag.hu/bh2003/bh_buntatokoll.htm

bíróság jogi érveivel, de azt némiképp kiegészítette. Álláspontja szerint elsődleges megközelítésben sem a két bűncselekmény védett jogi tárgya, sem pedig a sértettek köre nem, vagy nem feltétlenül azonos. Így elképzelhető olyan tényállás, amely azt eredményezi, hogy a két bűncselekmény valóságos alaki halmazatban megállapítható egymással. A bíróság által tárgyalt esetben az áru hamis megjelölése védjegy felhasználásával történt, és mind a védjegyek, mind az azok felhasználásával előállított termékek hamisak. Ezért a specialitás elve alapján kizárólag az áru hamis megjelölése állapítható meg. Ugyanis a vádlott nem tudta volna a gazdasági bűncselekményt elkövetni anélkül, hogy a ruhaneműket ne lássa el a védjegyekkel. Az elkövetés tárgya az előállított áru, amelyen a versenytárs hozzájárulása nélkül olyan jelzést, nevezetesen védjegyet alkalmazott, amelyről a versenytárs áruja volt felismerhető. Az ügyben mindkét bűncselekmény sértettje azonos, továbbá a vagyoni elleni bűncselekmény szükségképpen eszközselekménye volt a gazdasági bűncselekménynek.

További fontos elhatárolási ismerv a vizsgált három bűncselekmény esetében, hogy mind az áru hamis megjelölése, mind a rossz minőségű termék forgalomba hozatala esetén bűncselekmény csak akkor valósul meg, ha cselekményeket 100000 Ft-ot meghaladó értékre követik el. Iparjogvédelmi jogok megsértése esetén szabálysértésről akkor beszélhetünk, ha az utánzás, illetve átvétel következményeként nem keletkezik vagyoni hátrány.

2.4.2. *Bitorlás*

329. § Bitorlás

(1) Aki

a) más szellemi alkotását sajátjaként tünteti fel, és ezzel a jogosultnak vagyoni hátrányt okoz,
b) gazdálkodó szervezetnél betöltött munkakörével, tisztségével, tagságával visszaélve más szellemi alkotásának hasznosítását vagy az alkotáshoz fűződő jogok érvényesítését attól teszi függővé, hogy annak díjából, illetve az abból származó haszonból vagy nyereségből részesítsék, illetve jogosultként tüntessék fel, büntettet követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) E § alkalmazásában szellemi alkotás: az irodalmi, tudományos és művészeti alkotás, a találmány, a növényfajta, a használati minta, a formatervezési minta és a mikroelektronikai félvezető termék topográfiaja.

A bitorlás a szerzői jogokat védő tényállások közül a legrégebbi, azt már a Magyar Népköztársaság Büntető törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény is szabályozta [306. §]. Az 1978. évi IV. törvényben eredetileg meghatározott tényállást az 1999. évi CXX. törvény fogalmazta újra [35. §], a tényálláshoz fűzött értelmező rendelkezést – figyelemmel az időközben bekövetkezett ágazati jogszabály-változásokra – a 2007. évi XXVII. törvény módosította [33. § (1) bek.] annyiban, hogy az újítást kivette, és a növényfajta elhelyezte a

szellemi alkotások körében.

A bűncselekmény *jogi tárgya* kettős: egyrészt a szellemi alkotáshoz fűződő vagyoni jogviszonyok, másrészt a szellemi alkotáshoz, és annak érvényesítéséhez kapcsolódó személyiségi jogok.

A bűncselekmény *elkövetési tárgya* a más vagyoni értékkel bíró szellemi alkotása. Ennek fogalmát a tényálláshoz fűzött értelmező rendelkezés határozza meg: szellemi alkotás az irodalmi, tudományos és művészeti alkotás, a találmány, a növényfajta, a használati minta, a formatervezési minta és a mikroelektronikai félvezető termék topográfiája. Az elkövetési tárgy szellemi alkotásként való meghatározásából az következik, hogy a büntetőjogi védelem csupán a szerzőt megillető jogokra terjed ki, a szomszédos jogok jogosultjaira ellenben nem vonatkozik. Az egyes elkövetési tárgyak meghatározását külön törvények teszik meg:

- az *irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat* példálózó jelleggel a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény [1. § (2) bek.];
- a *találmány* fogalmát a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény [1. § (1)-(2) bek.];
- a *növényfajta* fogalmát a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény [105. § a) pont];
- a *használati minta* fogalmát a használati minta oltalmáról szóló 1991. évi XXXVIII. törvény [1. § (1)-(2) bek.];
- a *formatervezési minta* fogalmát a formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény [1. §];
- a *mikroelektronikai félvezető termék topográfiáját* pedig a mikroelektronikai félvezető termékek topográfiájáról szóló 1991. évi XXXIX. törvény [1. §] határozza meg.

A bűncselekmény *elkövetési magatartása* a tényállás két fordulatához képest kettős. Az első fordulat szerinti elkövetési magatartás a más szellemi alkotásának sajátként való feltüntetése (plágium). Ezt a fordulatot szokásos összefüggésbe hozni a *csalás* bűncselekményével.⁵⁹ Az összefüggés azonban csupán távoli. Míg a csalásnál tényállási elem a jogtalan haszonszerzési célzat, a bitorlásnál nem. A csalás elkövethető tevéssel (tévedésbe ejtés) és mulasztással

⁵⁹ Erre utal többek között a Btk. miniszteri indokolása (Büntető törvénykönyv. KJK. Bp., 1979. 403. p.), és a tényállást átformáló 1999. évi CXX. törvény 35. §-ához fűzött miniszteri indokolás is.

(tévedésben tartás), a bitorlás viszont – eltérően mások véleményétől⁶⁰ – csak tevésével. A törvény ugyanis nem határoz meg sem mulasztásos változatot, és nem kötelességszegésben határozza meg az elkövetési magatartást. A nyitott törvényi tényállás mint harmadik lehetősége annak, hogy a bűncselekmény tevésével is és mulasztással is elkövethető legyen, itt fel sem merülhet.⁶¹

A második fordulat szerinti elkövetési magatartást egyrészt a vesztegetéssel, másrészt a zsarolással szokásos párhuzamba állítani. A *vesztegetéshez* hasonlóan a bitorlás ezen változata esetén az elkövető a meghatározott helyzetével visszaélve anyagi részesedéstől teszi függővé más szellemi alkotásának hasznosítását, vagy az alkotáshoz fűződő jogok érvényesítését. A tényállás meghatározza ezen *elkövetési mód* eseteit: a gazdálkodó szervezetnél betöltött munkakörrel, tisztséggel vagy tagsággal való visszaélés.

A *zsarolással* való párhuzamba állítást az indokolja, hogy a visszaélő elkövetési móddal (fenyegetés) az elkövető konkrét cselekvésre készíti a szerzőt (kényszerítés). A fenyegetés fogalmát a Btk. 138. §-a határozza meg: olyan súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen. A bitorlás esetén alkalmazott „fenyegetés” azonban nem olyan, ami komoly félelem kiváltása alkalmas, ezért a bitorlás nem tekinthető speciálisnak a zsaroláshoz képest. Amennyiben viszont a fenyegetés eléri azt a szintet, amely a zsarolás megvalósulásához szükséges, a zsarolás megvalósulhat.

A bűncselekmény az *eredményt* tekintve a következőképp jellemezhető. Az első fordulat tényállási elemként követeli meg a vagyoni hátrány bekövetkeztét a befejezetté váláshoz, így az e fordulat szerinti bűncselekmény materiális bűncselekmény. Fontos ugyanakkor meghatározni a kár és a vagyoni hátrány közötti különbséget. A Btk. 137. §-ának 5. pontja meg is teszi ezt, ennek értelmében *kár*: a bűncselekménnyel a vagyonban okozott értékcsökkenés; *vagyoni hátrány*: a vagyonban okozott kár és az elmaradt vagyoni előny. A vagyoni hátránnyal, pontosabban annak meghatározásával kapcsolatos problémákra a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése bűncselekményénél térünk ki.

⁶⁰ BERKES György (szerk.): *Magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*. 2. kiadás. HVG ORAC. Bp., 2010. 780/3. p.

⁶¹ Lásd erről bővebben: TOKAJI Géza: *A bűncselekménytan alapjai a magyar büntetőjogban*. KJK. Bp., 1984. 177. és köv. p.

A *tettséghez szükséges ismérvek szempontjából* a bűncselekmény elkövetője tettesként az első fordulat esetén bárki lehet (közönséges bűncselekmény), a második fordulatot azonban csak az követheti el tettesi minőségben, akinek a gazdálkodó szervezetnél betöltött munkakörénél, tisztségénél vagy tagságánál fogva kötelezettsége a szellemi alkotásokkal kapcsolatos ügyintézés (különös bűncselekmény).

A *szubjektív tényállási elemeket* tekintve, a bűncselekmény mindkét fordulata csak szándékosan követhető el. A második fordulat azonban azzal a megfogalmazással, hogy az elkövető attól teszi függővé más szellemi alkotásának hasznosítását, hogy annak díjából, vagy az abból származó haszonból, nyereségből részesítsék, voltaképp haszonszerzési célzatot fogalmaz meg. Ebből következően ez a fordulat csak egyenes szándékkal követhető el.

Az *egység – halmozat* kérdését illetően azt kell megállapítani, hogy a bűncselekmény rendbelisége a sértettek száma szerint alakul.

A bírói gyakorlatból:

BH 2002. 426. Nem valósul meg a bitorlás büntette, ha a terhelt olyan terméket állít elő, és hoz forgalomba, amely a szerzői jogról szóló törvény értelmében nem tekinthető szellemi alkotásnak [Btk. 329. § (1) és (2) bek., 1999. évi LXXVI. tv.].

2.4.3. Szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése

329/A.§ Szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése

(1) Aki másnak a szerzői jogról szóló törvény alapján fennálló szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jogát haszonszerzés végett, vagy vagyoni hátrányt okozva megsérti, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a szerzői jogi törvény szerint a magáncélú másolásra tekintettel a szerzőt, illetve a kapcsolódó jogi jogosultat megillető üreshordozó díj, illetve reprográfiai díj megfizetését elmulasztja.

(3) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértését

a) jelentős vagyoni hátrányt okozva,

b) üzletszerűen

követik el.

(4) A büntetés

a) öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértését különösen nagy vagyoni hátrányt,

b) két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértését különösen jelentős vagyoni hátrányt

okozva követik el.

A tényállást az 1993. évi XVII. törvény vezette be a magyar büntetőjogba, akkor még szerzői és szomszédos jogok megsértése elnevezéssel, majd a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényt módosító 2001. évi LXXVII. törvényre figyelemmel a 2001. évi CXXI. törvény módosította [74. §], és az elnevezést a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésére változtatta. A 2007. évi XXVII. törvény módosította a tényállást akképp, hogy megfogalmazta a tényállás ma is hatályos szövegét, illetve eltörölte a bűncselekmény gondatlan alakzatát. A 2008. évi XCII. törvénnyel érintett módosítás [4. § (2) bek.] kifejezetten rögzíti, hogy a szerzői jogban szabályozott két átalány típusú díj megfizetésének elmulasztása is ugyanúgy büntetendő, mint a szerzői vagy a szerzői joghoz kapcsolódó jog megsértése.⁶² Végül a 2009. évi LXXX. törvény az alkalmazandó szankciók közül a közérdekű munkát és a pénzbüntetést kivette [56. § (7) bek. c) pont].

A bűncselekmény *jogi tárgya* valójában kettős: egyrészt a szellemi alkotásokhoz fűződő vagyoni jogviszonyok, másrészt a szellemi alkotásokhoz kapcsolódó személyiségi jogok. A büntetőjogi védelem kétségkívül kiterjed a szerző vagyoni jogaira, de nem zárható ki a személyhez fűződő jogok védelme sem. Ennek során azonban figyelemmel kell lenni egyrészt arra, hogy a bűncselekmény a vagyon elleni bűncselekmények között nyert rendszertanilag elhelyezést, másrészt pedig arra, hogy a bűncselekmény mindkét fordulata vagyoni érdekeltiséggel áll összefüggésben: vagy haszonszerzés céljából kell elkövetni, vagy vagyoni hátrányt kell okozni a jogosultnak. Azaz, a cselekménynek vagyoni kihatással kell lennie. Ezen feltételek hiányában ez a bűncselekmény nem valósul meg.

A bűncselekmény két alaptényállást tartalmaz: az (1) és a (2) bekezdés szerinti vétséget.

A bűncselekmény *elkövetési tárgya* az (1) bekezdés szerint alapeset tekintetében a más Szjt⁶³. alapján fennálló szerzői vagy ahhoz kapcsolódó joga. A büntetőjogi védelem kiterjed az Szjt. alapján fennálló valamennyi szerzői és ahhoz kapcsolódó jogi vagyoni jogi jogosultság megsértésére. A 2008-as módosítás következményeként a bűncselekmény elkövetési tárgya a (2) bekezdés tekintetében az üreshordozói vagy reprográfiai díj is.

A lehetséges elkövetési tárgyak közül mint tipikus és gyakori esetet a *számítógépi programalkotást* kell kiemelni. Az Szjt. lehetővé teszi a szabad felhasználást [IV. Fejezet], amely a bűncselekmény megvalósulását kizárja. A törvény szerint természetes személy a

⁶² A 2008. évi XCII. törvény 4. §-ához fűzött indokolás

⁶³ A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény.

szabad felhasználás keretében magáncélra a műről másolatot készíthet, ha az jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja. Ez azonban nem vonatkozik az építészeti műre, a műszaki létesítményre, a szoftverre és a számítástechnikai eszközzel működtetett adatbázisra, a mű nyilvános előadásának kép- vagy hanghordozóra való rögzítésére, végül kotta reprográfiával nem többszörözhető [35. § (1) bek.]. Azaz, ha valaki a szerzői díj megfizetése nélkül a saját számítógépének a lemezére más számítógépi programját átmásolja, és ezzel a szerzőnek vagyoni hátrányt okoz, megvalósítja a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértését (BH 2000. 288.). Azonban, ha a program megvásárlásával a szerzői jogdíjat megfizetik, a vásárló az egy példányban történő, forgalomba hozatal vagy jövedelemszerzés nélküli magáncélú másolat készítésével nem sérti meg a szerző jogos érdekeit, mert ilyenkor a hordozó árában benne rejlő üreshordozói díj kompenzálja azokat (BH 2003. 101.).

A bűncselekmény *elkövetési magatartása* az (1) bekezdés szerinti alapeset tekintetében a más Szjt. alapján fennálló szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jogának megsértése. Ez, mint említettük, lehet akár személyhez fűződő, akár vagyoni jog engedély nélküli gyakorlása, fontos azonban, hogy vagyoni kihatással járjon. A bűncselekménynek ez a változata valójában ún. *nyitott törvényi tényállás*. Bár a bűncselekmény kerettényállás, és utal arra a törvényre, amely alapján fennálló jogok megsértésével valósul meg a bűncselekmény, az elkövetési magatartás mégsem kötelezettség megszegése, hanem jogok megsértése. (A kötelezettség megszegését elkövetési magatartásként megjelölő bűncselekmények szintén megvalósíthatóak tevékenységgel és mulasztással, itt azonban nem erről van szó.) A törvényi tényállás végeredményben nem határozza meg konkrétan azokat a magatartásokat, nyilvánuljanak meg azok akár tevékenységben, akár mulasztásban, amelyekkel a szerzői jogi törvény rendelkezéseit meg lehet sérteni, hanem a sérelem okozására, mint eredményre helyezi a hangsúlyt.⁶⁴

A (2) bekezdés elkövetési magatartása a szerzőt, illetve a kapcsolódó jog jogosultját megillető üreshordozói vagy reprográfiai díj megfizetésének az elmulasztása. Mivel ez az alaptényállás nem tartalmaz eredményt, így e bűncselekmény tiszta mulasztásos bűncselekmény.

A bűncselekmény *eredményét* tekintve a következők állapíthatók meg. Az (1) bekezdés

⁶⁴ Lásd erről bővebben: TOKAJI i.m. 178 – 180. pp.

szerinti alaptényállás két fordulatot tartalmaz. Abból kiindulva, hogy a bűncselekménynek ez az alaptényállása nyitott törvényi tényállás, a bűncselekmény eredménye mindkét fordulat tekintetében a szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jog sérelme. Az *első fordulat* ezen kívüli eredményt nem tartalmaz, a bűncselekmény megvalósul vagyoni hátrány bekövetkezése nélkül is akkor, ha az elkövetési magatartás egyébként haszonszerzésre irányult. (Ennek a megoldásnak a kísérlet megállapításakor lehetnek konzekvenciái.) A *második fordulat* további eredményként a vagyoni hátrány bekövetkezését is megköveteli. Fontos ugyanakkor ismét utalni a kár és a vagyoni hátrány közötti különbségre. A Btk. 137. §-ának 5. pontja értelmében *kár*: a bűncselekménnyel a vagyonban okozott értékcsökkenés; *vagyoni hátrány*: a vagyonban okozott kár és az elmaradt vagyoni előny.

E bűncselekmény egyik gyakori megvalósulási formája a „szoftverhamisítás”. A *szoftverekre* elkövetett szerzői jogi jogsértés esetében viszont arról van szó, hogy senkinek a vagyonában nem áll be értékcsökkenés, mivel a szoftver nem kerül ki senkinek a birtokából, mint például a lopás esetén.⁶⁵ Éppen emiatt is a bűncselekménnyel okozott vagyoni hátrány meghatározása – főként a szoftverek esetén – több problémát vet fel. A vagyoni hátrány meghatározására irányuló szakvélemények gyakran hivatkoznak az SZJSZT 15/2000/1-2. számú szakvéleményére⁶⁶, és ennek alapján a szoftver vélelmezett kiskereskedelmi árát veszik alapul.⁶⁷ Ezzel a megoldással szemben a következők hozhatók fel:

1. Előfordulhat, hogy a kérdéses szoftver már eleve nem kapható, vagy nem csak kiskereskedelmi forgalomban kapható, esetleg valamilyen akció folytán lényegesen olcsóbban kapható.

2. A bűncselekmény által védett jogi tárgyra tekintettel csak a tényleges sértett, azaz a szerzői jog jogosultjának ténylegesen elszenvedett vagyoni hátránya vehető figyelembe a bűncselekmény megállapítása során. Ebbe a körbe a kiskereskedő haszna, és a szoftver egyéb járulékos költségei (adathordozó, csomagolás, dokumentáció, terméktámogatás, szállítás, raktározás, stb.) a törvény helyes értelmezését figyelembe véve nem vonható be. Ennek sajnálatos módon ellentmond, hogy ezeket a járulékos költségeket az SZJSZT hivatkozott szakvéleménye – és az azon alapuló szakértői gyakorlat – beleszámítja a vagyoni hátrányba,

⁶⁵ MAGYAR Csaba: *Mennyit ér a szoftver?* Infokommunikáció és jog. 2004. évi 1. sz. 34. p.

⁶⁶ http://www.hpo.hu/testuletek/szjszt/SZJSZT_szakvelemenyek/2000/2000PDF/szjszt_szakv_2000_015.pdf

⁶⁷ SZATHMÁRY: i.m. 156. p.

csupán az áfa mértékét nem (ez az államot illető járulékos költség). Ráadásul, manapság számos olyan szoftver van, amelyet az internetről (is) le lehet tölteni (meg lehet vásárolni), ebben az esetben a járulékos költségek értelmüket veszítik.

3. Korábban már említettük a vélelmek tarthatatlanságát a büntetőjog területén. Valójában, amikor a legdrágább kiskereskedelmi árat veszi alapul a szakvélemény, azt vélelmezi, hogy e legdrágább kiskereskedelmi forgalomban nem vásárolta meg a szoftvert a felhasználó.⁶⁸

A tényleges vagyoni hátrány így „az az összeg, amit maga a szerzői jogi jogosult egy eladott programpéldány után, ide nem értve a jogosulatlan felhasználás által nem érintett részeket, mint tiszta hasznot realizált volna. Így tehát a gyári árból levonandó a dokumentáció anyagi és eszmei értéke – feltéve, hogy azt nem másolták le –, és az így kapott összeg még csökkentendő az arányosan fennmaradó, ha úgy tetszik tiszta szoftverrész anyagi előállítási költségeivel. Ez az az összeg, ami tényleges elkövetési értéként megjelenik, ez az az összeg, amivel a jogosult bevételei csökkennek, ez az az összeg, amiért az elkövetőnek felelnie igazságos, és az az az összeg, ami [...] gyakorlatilag teljesen megállapíthatatlan.”⁶⁹ Az viszont bizonyos, hogy az alapul vett kiskereskedelmi ár olyan fikció, amely nem felel meg a valóságnak, és amelynek a figyelembe vétele egyértelműen az elkövető hátrányát szolgálja, mivel kétségtelenül a legsúlyosabb értéket veszi alapul. A felelősségteljes szakértői munka lényege éppen abban állna, hogy próbálja meg legalább megközelítőleg olyan értéket megállapítani, ami a valóságnak leginkább megfelel.

A bűncselekmény *kísérleti szakasza* érdemel végül kiemelését. A tényállás második fordulata eredményként tartalmazza a vagyoni hátrány bekövetkezését, ami a befejezetté válás feltétele. Ennek hiányában az elkövetési magatartás kifejtésével valósulna meg a bűncselekmény kísérlete. A tényállás első fordulata a vagyoni hátrány okozását nem követeli meg, ellenben szubjektív tényállási elemként a haszonszerzési célzatot tartalmazza. Mivel a tényállás a haszonszerzési célzat kapcsán nem követeli meg a rendszerességet, így elvileg egyetlen elkövetés esetén is megvalósulhat a követelményül támasztott feltétel. A kérdés tehát az, hogy megvalósulhat-e a vagyoni hátrány okozása úgy, hogy az elkövető nem haszonszerzési célból sérti meg más szerzői jogi vagy ahhoz kapcsolódó jogát? Dogmatikailag a válasz az, hogy csak akkor lehet a bűncselekménynek kísérlete, ha az elkövető egyenes vagy eshetőleg

⁶⁸ MAGYAR: i.m. 35. p.

⁶⁹ MAGYAR: i.m. 35-36. p.

szándékkal sérti meg más szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jogát, anélkül azonban, hogy haszonszerzési cézzal cselekedne, de vagyoni hátrányt szándékában áll okozni, ez azonban nem következik be. (Megemlítendő, hogy a kísérlet kérdésével foglalkozik a BH 1998. 324. szám alatt közzétett döntés is, amely szerint a szerzői és a szomszédos jogok megsértése vétségének kísérlete valósul meg, ha az elkövető szándéka a jogellenesen másolt videokazettáknak értékesítésre felkínálásával 32 tulajdonos érdekeinek a sérelmére irányult, de a cselekmény eredményének – a vagyoni hátránynak – a bekövetkezését a próbavásárlás folytán történt leleplezés és a videokazetták lefoglalása megakadályozta. Szintén hasonló tényállást és jogi megítélést tartalmaz a BH 1996. 137. szám alatt közzé tett döntés is. Azonban azt mindenképpen ki kell emelni, hogy mindkét döntés meghozatalakor hatályos törvény még nem tartalmazta a haszonszerzési célzatos fordulatot.)

A (2) bekezdés szerinti alaptényállás immateriális bűncselekmény, megvalósulásához eredmény nem szükséges.

A tettességhez szükséges ismérvek szempontjából a bűncselekmény mindkét alapesete közönséges bűncselekmény, elkövetője tettesként bárki lehet.

*A szubjektív tényállási elemek tekintetében megemlítendő, hogy a bűncselekmény csak szándékosan követhető el. Mivel az első alaptényállás első fordulata haszonszerzési célzatot tartalmaz, ezért ez csak egyenes szándékkal követhető el. Korábban a törvény büntetni rendelte a gondatlan elkövetést is, ezt a rendelkezést azonban a 2007. évi XXVII. törvény hatályon kívül helyezte. A gondatlan elkövetés így legfeljebb polgári jogi jogkövetkezményeket vonhat maga után. Megjegyezendő, hogy alapvetően téves az az álláspont, amely szerint a gondatlan elkövetést dekriminalizáló törvény hatálybalépése előtt elkövetett bűncselekményekre a korábbi törvény lenne alkalmazandó, ezért ott még a gondatlan alakzat megvalósulása is tényállásszerű lehetne.⁷⁰ A Btk. időbeli hatályról rendelkező szabálya egyértelművé teszi, hogy amennyiben a cselekmény elbírálásakor új büntető törvény van hatályban, és e szerint az új törvény szerint a cselekmény *nem bűncselekmény*, vagy enyhébben bírálendő el, akkor ezt az új törvényt kell alkalmazni [Btk. 2. §]. Tehát, ha a gondatlan elkövetést dekriminalizáló törvény hatályba lépése előtt elkövetett*

⁷⁰ BÉRCZES LÁSZLÓ – GYENGE ANIKÓ – LENDVAI ZSÓFIA: *A szerzői jogi jogsértések esetén alkalmazható jogi eszközökről. Segédanyag a gyakorlat számára* – átdolgozott kiadás (szerk. Gyenge Anikó). ASVA. Bp., 2009. 70. p.

gondatlan bűncselekményt a törvény hatályba lépése után bírálják el, az új törvényre tekintettel a nyomozást bűncselekmény hiányában meg kell szüntetni, vagy bűncselekmény hiányában felmentő ítéletet kell hozni, a büntetőjogi felelősséget gondatlan bűncselekmény miatt megállapítani nem lehet.

A minősített esetek egyrészt a vagyoni hátrány nagyságához, másrészt az üzletszerűséghez igazodnak. *Üzletszerűen* követi el a bűncselekményt, aki ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik [Btk. 137. § 9. pont]. A vagyoni hátrány akkor *jelentős*, ha kétmillió forintot meghalad, de ötvenmillió forintot nem halad meg; akkor *különösen nagy*, ha ötvenmillió forintot meghalad, de ötszázmillió forintot nem halad meg; akkor *különösen jelentős*, ha ötszázmillió forintot meghalad.

Az *egység – halmazat* kérdését illetően azt kell megállapítani, hogy a bűncselekmény rendbelisége a sértettek száma szerint alakul. Az ebből adódó problémákra a későbbiekben még kitérünk.

A bűncselekmény a bírói gyakorlat szerint halmazatban állhat a csempészettel [Btk. 312. §], a rossz minőségű termék forgalomba hozatalával [Btk. 292. §], és az áru hamis megjelölésével [Btk. 296. §]. Elvileg nincs kizárva a halmazat a bitorlás büntetével sem, azt azonban ki kell emelni, hogy a két bűncselekmény jogi tárgya azonos, elhatárolásuk alapja az elkövetési magatartások különbözőségén alapul: a bitorlásnál az elkövető más szellemi alkotását a sajátjaként tünteti fel, a szerzői jogok megsértője ellenben nem állítja a műről azt, hogy a sajátja, de azt engedély nélkül használja fel. Amennyiben a szerzői jog megsértője egyben arra is törekszik, hogy a művet sajátjaként tüntesse fel, bűnhalmazat valósul meg a két bűncselekmény között.

A bírói gyakorlatból:

BH 2009. 232. A nem ingyenes - a nem szabad felhasználás körébe tartozó - számítógépes programnak az interneten elérhető ún. kalózszerverek-ről – emelt díjas SMS-ek fejében – történő letöltése nem tekinthető jogszerű felhasználásnak, hanem olyan többszörözés, ami a jogtulajdonosnak vagyoni hátrányt okozva a szerzői jogok megsértése bűncselekményét valósítja meg [1978. évi IV. törvény 329/A. §, 1999. évi LXXVI. törvény 16. § (1) bekezdés,

(4) bekezdés, (6) bekezdés, 17. § a) pont, 18. § (1) bekezdés a), b) pont és (2) bekezdés].

BH 2003. 101. Megvalósítja a szerzői és szomszédos jogok megsértésének a vétségét, aki a számítógépi programot nem forgalomba hozatal vagy jövedelemszerzés céljából, hanem kizárólag saját felhasználásra akár egy példányban is másolja [Btk. 329/A. § (1) bek., 1969. évi III. tv. 13. § (1) és (3) bek., 16. §, 18. § (1) és (2) bek., 9/1969. (XII. 29.) MM r. 1. § (1) bek., 10. § (1) bek.].

BH 2002. 301. I. A szerzői vagy a szomszédos jogok megsértésének vétsége megvalósul, ha a vendéglátó-ipari egységet működtető kft. rádiókészülék működtetésével zeneszolgáltatást nyújt, de a kft. ügyvezető igazgatója a zeneszolgáltatás után járó jogdíjat a jogosultnak felszólítás ellenére sem fizeti meg [Btk. 329/A. § (1) bek., 1969. évi III. tv. 40. § (1) bek.].

II. A szerzői vagy szomszédos jogok megsértése vétségének elkövetési magatartása a jogdíj megfizetésének elmulasztása, amelyet az a természetes személy valósít meg, akinek kötelessége lett volna a fizetési aktus teljesítése, és az közömbös, hogy a jogdíj megfizetése kinek a vagyonát terhelte volna [Btk. 329/A. § (1) bek., 1997. évi CXLIV. tv. 156. § (1) bek.].

III. A büntetőjogi és polgári jogi felelősség nem azonos fogalmak, és az egyik nem szükségszerűen előfeltétele a másiknak; a polgári jogi felelősség hiányából önmagában nem lehet a büntetőjogi felelősség hiányára következtetni [Btk. 329/A. § (1) bek.].

BH 2001. 307. A szerzői és a szomszédos jogok megsértésének vétségében – a társadalomra veszélyesség hiányában – nem állapítható meg a vendéglátó-ipari magánvállalkozást folytató vádlott büntetőjogi felelőssége, aki az ARTISJUS Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesülettel kötött megállapodás alapján vállalja, hogy a gépi zeneszolgáltatás fejében jogdíjat fizet, de ennek – a vállalkozás sikertelensége folytán – csak részben képes eleget tenni [1978. évi IV. törvény 10. § (2) bek., 329/A. § (1) bek., 1969. évi III. tv. 40. § (1) bek., 8/1992. (V. 8.) MKM r., 1999. évi LXXVI. tv. 25. § (1) és (5) bek.].

BH 2000. 288. I. A szerzői és a szomszédos jogok megsértése bűncselekményének a törvényi tényállása olyan keretdiszpozíció, amelyet az elkövetéskor hatályos rendelkezések töltenek ki tartalommal [1978. évi IV. törvény 329/A. §, 1969. évi III. törvény 1. § (1) és (2) bekezdés, 9/1969. (XII. 29.) MM rendelet 1. § (1) bekezdés].

II. A szerzői és a szomszédos jogok megsértését valósítja meg, aki a saját számítógépének a lemezére (winchester) a más számítógépi programját és a hozzá tartozó dokumentációkat (szoftvereket) viszi át, amelyekért szerzői díjat nem fizet, és e tevékenységével összefüggésben a szoftverek szerzőinek vagyoni hátrányt okoz (1978. évi IV. törvény 329/A. §).

III. Ha a szerzői és szomszédos jogok megsértése bűncselekményének az elkövetési tárgya az átmásolt program, az adathordozó volt: ennek elkobzása nem mellőzhető [1978. évi IV. törvény 77. § (1) bekezdés a) és e) pont, 329/A. §].

BH 1998. 324. A szerzői és a szomszédos jogok megsértése vétségének a kísérlete valósul meg, ha az elkövető szándéka a jogellenesen másolt videokazettáknak értékesítésre felkínálásával 32 jogtulajdonos érdekeinek a sérelmére irányult, de a cselekmény eredményének – a vagyoni hátránynak – a bekövetkezését a próbavásárlás folytán történt leleplezés és a videokazetták lefoglalása megakadályozta [Btk. 329/A. § (1) bek., 16. §].

BH 1996. 137. I. A szerzői és a szomszédos jogok megsértése bűncselekményének a sértettje: a filmforgalmazásra jogosult, ezért a sértettek számához igazodó többrendbeli bűncselekmény megállapításának van helye, ha pedig az ugyanazon sértett sérelmére több cselekményt követtek el, a folytatólágosság megállapítása indokolt [Btk. 329/A. §, 12. § (2) bek.].

II. A szerzői és a szomszédos jogok megsértése eredménybűncselekmény, mely akkor válik befejezetté, ha a törvényben megkívánt vagyoni hátrány bekövetkezik [Btk. 329/A. § (1) bek., (2) bek. b) pont, 16. §].

BH 1995. 623. A szerzői és szomszédos jogok megsértése bűncselekményének a kísérletét nem valósítja meg az, aki újsághirdetésben – a kizárólagos forgalmazók érdekét veszélyeztetve – a műsoros videokazetták értékesítését hirdeti meg (Btk. 329/A. §, 16. §, 18. §).

EBH 2006. 1494. Nem követi el a szerzői és szomszédos jogok megsértését az, aki olyan hanganyagot tartalmazó CD lemezeket vásárol saját célra, amelyek után nem fizettek szerzői jogdíjat (1978. évi IV. törvény 329/A. §).

EBH 2002. 616. A számítógépi programoknak a szabad felhasználás joga nélkül való megszerzése mástól másolás céljára, a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok

megsértését valósítja meg [Btk. 329/A. §, Szjt. 18. § (2) bek.].

EBH 2000. 188. II. A szerzői (szomszédos) jogok megsértésének bűncselekménye miatt emelt vád esetén a büntetőbíróknak önállóan kell vizsgálni, hogy a büntetőjogi felelősséget megalapozó szerzői jogi vagy szomszédos jogi jogsértés megvalósult-e. E jogkérdések eldöntése más (polgári) eljárástól nem tehető függővé. (Btk. 329/A. §)

Az illegális fájlcseréről

A torrent technológiát alkalmazó honlapok üzemeltetőinek büntetőjogi felelőssége⁷¹

A bittorrent technológia működése

A bittorrent technológia egy P2P (peer to peer) elven működő adatátviteli protokoll⁷², amelynek lényege, hogy egyenrangú, azonos funkciójú számítógépek – azon belül is a kliens szoftverek⁷³ - csatlakoznak egymáshoz. Ebben az esetben mindkét gép szerver és kliens is egyben, ezért a résztvevő felek közvetlenül egymástól tudnak adatokat letölteni. Az adatok tehát decentralizáltan hozzáférhetőek.⁷⁴ A rendszer működésének lényege röviden az alábbiakban foglalható össze. A kiindulási pont az, hogy létezik egy fájl (film, zene, kép), amelyet valamely személy egy bittorrent technológiát alkalmazó fájlcserélő rendszeren keresztül kíván megosztani. Ennek a célnak a megvalósításához az adott személy letölt egy kliens programot, melyet aztán a saját számítógépére telepít. A telepítést követően a szoftver segítségével a megosztani kívánt fájlról készít egy torrent fájlt⁷⁵. A kliens a megosztani kívánt fájlt kis méretű (64Kb- 4Mb) adatcsomagokra osztja, majd mindegyik adatcsomagról készít – hash algoritmus segítségével – egy ellenőrzőösszeget⁷⁶, melyet az egyes darabokhoz rendel.

⁷¹ A tanulmány ezen része már megjelent a Complex Kiadó által kiadott, *Az informatikai jog nagy kézikönyve* címet viselő gyűjteményes mű 2010-ben hatályosított kiadványában.

⁷² Az informatikában a protokoll egy egyezmény, vagy szabvány, amely leírja, hogy a hálózat résztvevői miképpen tudnak egymással kommunikálni. A protokoll szabályzata magában foglalja a kapcsolat felvételének, kommunikációnak, illetve az adat továbbításának módját is.

⁷³ Bitcomet, µTorrent, Bittornado stb. A program, ami lehetővé teszi a P2P alapú bittorrent technológiájú fájlcserét két számítógép között.

⁷⁴ A decentralizált technológia mellett továbbra is alkalmazott fájlmegosztási módszer az FTP szerverek használata, ahol egy központi gép áll kapcsolatban több kliens géppel. Minden információ egy központi szerveren kerül rögzítésre, ahonnan a kliensek letölthetik azokat.

⁷⁵ Metainformációkat hordozó .torrent kiterjesztésű fájl, mely szabvány szerint tartalmaz információkat a seed fájlról annak érdekében, hogy minden .torrent kiterjesztést kezelni tudó kliens szoftver fel tudja dolgozni a benne foglalt adatokat.

⁷⁶ Az elektronikus aláírás során történő adatellenőrzés szintén erre a módszerre épít. (Szabó Imre)

Ha valamely felhasználó letölt egy adatsomagot, akkor az ellenőrzőösszeg segítségével ellenőrizni tudja, hogy az általa megszerzett adatsomag teljesen egyezik-e az eredeti adatsomaggal, vagyis a megszerzett adat hibátlan-e. Az így elkészített torrent fájl információt tartalmaz a megosztani kívánt fájlról, annak felosztott adatsomagjairól illetve azok ellenőrző összegeiről (a fájl hash képeről, ún. Hash total-ról⁷⁷), illetve egy vagy akár több tracker⁷⁸ címéről is, amelyen keresztül az adattovábbítás lefolytatható. A kliens által elkészített torrent fájl a felhasználó feltölti valamely bittorrent technológiát alkalmazó szerverre, ahonnan más felhasználók letölthetik. Ha valamely, az eredeti feltöltőtől eltérő felhasználó hozzá szeretne jutni az alapfájllhoz, akkor a letöltött torrent fájl lefuttatja egy torrent kliens segítségével, melynek eredményeként az eredeti feltöltő és közöttük – amennyiben az eredeti feltöltőnél is fut a kliens – megkezdődik az adatcsere, mely során az egyes feldarabolt részeket az új felhasználó letölti az eredeti alapfájllal rendelkező személytől. Amikor az első adatsomagot a második felhasználó letöltötte, akkor a tracker rögzíti ezt a tényt és a továbbiakban egy harmadik letöltő számára kiadja az első és második letöltő címét is, aminek következtében a sorrendben második adatsomagot az alapfájl birtokosától, míg a sorrendben első adatsomagot a második felhasználótól egyszerre párhuzamosan szerzi meg. Ettől a pillanattól tehát a második felhasználó már hozzáférhetővé is teszi az adott fájl, nem csupán letölti, többszörözi azt.

A büntetőjogi felelősség kérdéseire adható válaszok összegyűjtése előtt fontos a torrent honlapot üzemeltető szolgáltatók vonatkozásában annak megvizsgálása is, hogy az adott szolgáltató az elektronikus kereskedelemben, az internet működésében betöltött szerepe alapján jogosult-e a közvetítő szolgáltatókra vonatkozó felelősségi rendszerben rögzített mentesítési tényállások alapján a felelősség alóli mentesülésre.

A közvetítő szolgáltatók felelőssége

A bittorrent technológiával működő fájlmegosztó rendszerek általában rendelkeznek egy

⁷⁷ Azellenőrzőösszeg (angol kifejezéssel: checksum) adatsomag elemein (byte-ok) végrehajtott matematikai művelet eredménye. Magát műveletet hash-nek nevezzük. Egy összetett matematikai eljárás melynek célja, hogy az adatok integritását jelezze tárolása vagy továbbítás során. A művelet előtt és a művelet után képzett ellenőrzőösszeg összehasonlításával ellenőrizhető a csatorna adatátvittele. (Forrás: www.wikipedia.hu – ellenőrzőösszeg, 2009. október 15.)

⁷⁸ A tracker egy informatikai alkalmazás, feladata az információ szolgáltatása a felhasználóknak arról, hogy melyek azok a további felhasználók, akik az adott fájl letöltésében (többszörözésében), illetve megosztásában (hozzáférhetővé tételében) részt vesznek, lehetővé téve ezáltal ugyanannak a fájlnek egyes részei vonatkozásában a párhuzamos letöltést.

honlappal, amely lehetőséget kínál a felhasználóknak arra, hogy torrent fájlokat töltsenek fel és tároljanak a szolgáltató számítógépén. A honlapon elérhető ugyanakkor egy adatbázis is, mely ezekből a torrent fájlokból áll, biztosítva ezáltal a technikai feltételeit annak, hogy a felhasználó a fájlok között szabadon kereshessen és utána azokat letölthesse saját számítógépére. A szolgáltatás keretében működő tracker ugyanakkor segíti a felhasználókat abban, hogy fájlmegosztásban megosztóként vagy letöltőként részt vevő személyek kapcsolatba léphessenek egymással.

A torrent technológiát alkalmazó honlapok esetében a honlap üzemeltetői több, az Ekertv.⁷⁹ szerinti közvetítő szolgáltatói tevékenységet is szolgáltatnak. A magyar Ekertv. 2.§-ának f.) pontja értelmében információs társadalommal összefüggő szolgáltatás az elektronikus úton, távollevők részére, ellenszolgáltatás fejében nyújtott szolgáltatás, amelynek igénybevételét a szolgáltatás igénybevevője egyedileg kezdeményezi. A törvény miniszteri indokolása szerint ide tartozik még minden olyan ellenszolgáltatás nélkül nyújtott szolgáltatás is, amely nem az Alkotmány által biztosított véleményszabadság gyakorlásának körébe tartozik (pl. online információszolgáltatás).

Tárhely-szolgáltatásnak minősül az a funkció, mely segítségével a felhasználók a honlapon keresztül torrent fájlokat tölthetnek fel valamely szerverre, keresőszolgáltatásnak minősül az, hogy a honlapon lehetőség van a tárolt torrent fájlok közötti, a felhasználó által meghatározott szempontok alapján történő keresésre, továbbá egyszerű adatátvitelt valósít meg a fájlcsere szolgáltató tracker funkciója, amely segítségével a fájlcsereben résztvevők kapcsolatba léphetnek egymással.⁸⁰

Az EKI⁸¹ célja volt, hogy egységes európai alapra helyezze az infokommunikációban résztvevő, azonos technológiai tevékenységet végző információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtók felelősségi szabályait. Az EKI szabályainak lényege, hogy azok horizontális hatályúak, minden jogterületen érvényesek és alkalmazandóak. Az EKI mentesítő tényállásokat határozott meg a közvetítő szolgáltatók vonatkozásában. Ha a mentesítő tényállásban foglalt feltételek teljesülnek, a közvetítő szolgáltató nem tehető felelőssé az általa továbbított, tárolt vagy hozzáférhetővé tett információért.

⁷⁹ 2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről

⁸⁰ Ekertv. 2.§. 1), la), lc), és ld).

⁸¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2000. június 8-án fogadta el az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem egyes jogi kérdéseiről rendelkező 2000/31/EK Irányelvet.

A mulasztással megvalósuló bűnsegédi magatartás

A bűnrészességért való felelősség megállapítása a torrent technológiát alkalmazó honlapok esetében a szerzői művek – a jogosult engedélye nélküli – nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele jogának megsértésén alapul. A Btk. 20.§-a szerint bűnsegéd az, aki bűncselekmény elkövetéséhez szándékosan segítséget nyújt. A törvényi szabályból következik, hogy a részesi felelősség megállapításához szükséges egy tettesi alapcselekmény, melyhez kapcsolódik a részes szándékos magatartása, mely az alapcselekmény elkövetéséhez történő segítségnyújtásban jelenik meg.

A tettesi alapcselekmény

A torrent technológia vonatkozásában a tettesi alapcselekmény a Btk. 329/A. § (1) bekezdése szerinti szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése.⁸² Az alapcselekmények vonatkozásában két kérdés, ami tisztázandó: a bűncselekmény elkövetési magatartása, illetve eredménye. A szerzői művek, illetve szomszédos jogi teljesítmények felhasználásához a jogosult engedélye szükséges. Felhasználásnak minősül a mű többszörözése ill. nyilvánossághoz közvetítése (hozzáférhetővé tétele). A védett szerzői művek, illetve szomszédos jogi teljesítmények többszörözéséhez az Szjt. 18. §-a⁸³ alapján, míg ezek nyilvánossághoz közvetítéséhez az Szjt. 26.§ (8) bekezdése alapján a szerzői jogosultak engedélyére van szükség. Ha valaki letölt egy torrent fájlt, az önmagában nem valósít meg jogsértő magatartást. Ha a torrent fájlt elindítja a torrent kliens segítségével, akkor – a felhasználó szempontjából ideális esetben – megkezdődik az adott fájl letöltése, vagyis szerzői jog szerinti többszörözése (nem esik a szabad felhasználás körébe a Szerzői Jogi Szakértő Testület szerint, ha a mű jogellenes forrásból származik).⁸⁴ Amikor a letöltött fájlok – adott esetben az egész fájl bizonyos részei – mások számára hozzáférhetővé válnak, vagyis az információ, miszerint sikeres volt az adott fájl egy darabjának letöltése, bekerül a tracker-

⁸² Aki másnak a szerzői jogról szóló törvény alapján fennálló szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jogát hasznoszerzés végett, vagy vagyoni hátrányt okozva megsérti, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

⁸³ 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról

⁸⁴ Jelen tanulmány keretein belül kizárólag a büntetőjogi felelősség megállapítása szempontjából jelentős szerzői jogi kérdésekre igyekszem választ adni, a más jogterülethez kapcsolódó kérdések tisztázásához remek segítséget nyújt a Szerzői Jogi Szakértő Testület SZJSZT 07/08/1. ügyszámán publikált Szerzői művek online fájl cserélő rendszerek segítségével megvalósuló felhasználása címet viselő szakvéleménye, továbbá az SZJSZT 17/2006. számú szakvélemény.

be – befejezett elkövetési magatartásról beszélhetünk.⁸⁵

A tényállás eredménye szempontjából lényeges, hogy az Szjt. 16.§ (4) bekezdés alapján a szerzőt a mű felhasználására adott engedély fejében díjazás illeti meg. Mind a többszörözés, mint a hozzáférhetővé tétel egy felhasználási mód, melyhez a szerző engedélye szükséges. A szerzőnek a hozzájárulása nélküli többszörözéssel, hozzáférhetővé tétellel vagyoni hátránya keletkezik, mely abból adódik, hogy amennyiben a többszörözésre, illetve a hozzáférhetővé tételre jogszerűen került volna sor, a szerző részére díjat kellett volna fizetni. Ennek a díjnak az elmaradása pedig az elmaradt vagyoni előny, amely a Btk. fogalomrendszerében (137.§ 5 pont) a vagyoni hátrány részét képezi. Problémás lehet ugyanakkor az elmaradt vagyoni előny bizonyítása, ha az elkövető csak azért töltötte le az adott szerzői művet, mert – az ő megítélése szerint – ingyen jutott hozzá, ugyanakkor, ha nem tudta volna ingyen letölteni, akkor ténylegesen a művet nem „vásárolta” volna meg. Ez viszont azt jelenti, hogy a sértett vonatkozásában nem keletkezett elmaradt vagyoni előny, hiszen ez pont az az összeg lett volna, amelyet a terhelt a mű jogszerű megvásárlása esetén fizetett volna. Mivel azonban az elkövető az ingyen letöltés lehetőségének hiányában nem kötött volna visszterhes szerződést, nem beszélhetünk vagyoni előnyről. Ha a törvényi tényállásban jelenleg szereplő vagyoni hátrány helyett a jogtalan előny tényállási elem kerülne, azzal ez a bizonyítási probléma elháríthatóvá válik, azonban az adott bűncselekmény immateriális bűncselekménnyé minősítés, véleményem szerint, már túl szélesre húzza a büntetendő magatartások körét, mely az adott tényállás vonatkozásában ellentétes a társadalom általános felfogásával.⁸⁶

A torrent technológia alapvető célja, hogy a mások részére megosztani kívánt fájlokat az Internet adta kommunikációs/adattovábbítási funkciók igénybevételével eljuttassa azok számára, akik az adott fájl többszörözni szeretnék. Ebből adódóan a technológia funkciója pont az, hogy az adott fájlok hatékony továbbítása megvalósuljon. Ez a technológia által determinált folyamat, független attól, hogy az aktuálisan továbbított adat, illetve az azzal való művelet jogsértő-e vagy sem. Ebből adódóan levonható az a következtetés, hogy a torrent technológia előmozdítja az adott fájl lehívásra történő hozzáférhetővé tételét, illetőleg

⁸⁵ A többszörözésnél illetve a hozzáférhetővé tételnél figyelembe kell venni az Szjt. 16.§ (1) bekezdésének szabályát is, mely szerint nem csak az egész mű vonatkozásában, de annak egy azonosítható része vonatkozásában is szükség van a felhasználási cselekményekhez a jogosult hozzájárulására. Az „azonosítható rész” kitétel filmek megosztása esetében értelmezhető, de szoftverek esetében már nem ilyen egyértelmű a helyzet.

⁸⁶ Dr. Nagy Csongor István (PhD) előadása alapján.

többszörözését.⁸⁷

A szándéknak csupán fő vonalaiban kell kiterjednie a tettesi alapcselekmény fő tényállási elemeire, a teljes egyezés a szándék vonatkozásában nem követelmény, mint ahogyan az sem, hogy az elkövetők tudomással bírjanak a bűnsegedek felelősségéről. Ha a torrent oldalt üzemeltető a honlapon olyan utalásokat tesznek, melyből kiderül, hogy tudomással bírnak a jogsértő tevékenységekről, elegendő a szándékosságuk megállapításához. Ha erről való tudomásuk ellenére nem tesznek semmit annak érdekében, hogy ezt az állapotot megszüntessék, illetőleg az ilyen típusú szerzői jogi jogsértéseket megelőzzék, akkor megállapítható, hogy szándékosan segítséget nyújtanak az egyes felhasználók jogsértéséhez.

A bűnsegedy elkövetési magatartása a segítségnyújtás, ami tevékenység, illetve mulasztás egyaránt lehet. A mulasztás nem pusztán nem tevés, hanem köteleességellenes nem tevést jelent. A kötelezettség alapulhat többek között jogszabályon, polgári jogi jogviszonyon, hatósági határozaton, az elkövető megelőző, veszélyt vagy sérelmet létrehozó tevékenységén is (vagyis bizonyos körben nem jogi normán is). Abban az esetben, ha az alapbűncselekmények megvalósulása a torrent technológiát alkalmazó honlap által működtetett tracker segítségével történik, a honlapot üzemeltetők segítséget nyújtanak a bűncselekmény(ek) megvalósulásához: ha a honlapot üzemeltetőnek kötelezettsége keletkezik a jogsértő tevékenység megszüntetésére, és az erről történő tudomásszerzés ellenére, nem akadályozza meg a további jogsértéseket, mulasztást követ el. A honlap üzemeltetőjének lehetősége van ugyanis arra, hogy módosítsa a tracker működését a tekintetben, hogy az meghatározott körben ne járuljon hozzá a további adatforgalom lebonyolításához.

Itt merül fel azonban az alapvető kérdés: milyen esetben van a szolgáltatónak cselekvési kötelezettsége? Mikor jut a tudomására olyan tény, amely alapján cselekednie kell?

Cselekvési kötelezettség az Ekertv. szabályai szerint

Az Ekertv. 7.§ (3) bekezdése szerint a közvetítő szolgáltató nem köteles ellenőrizni az általa csak továbbított, tárolt, hozzáférhetővé tett információt, továbbá nem köteles olyan tényeket

⁸⁷ Nem értek egyet azzal a megközelítéssel, mely a szerzői jogi jogsértések megakadályozása céljából a torrent technológia megszüntetése érdekében tevékenykedik, és ennek érdekében akár a kliens szoftvert kínáló felhasználók felelősségre vonását is elképzelhetőnek tartja. Maga a technológia alkalmazása nem törvénysértő, sőt rengeteg előnye is van. Ha pusztán a szerzői jogi jogsértések egyik lehetséges elkövetési módja miatt korlátozzuk magunkat a technológia jogszerű használatában, akkor azt csak akkor tehetjük, ha bizonyítjuk, hogy az így okozott hátrány kisebb, mint a technológia tiltásából származó előny.

vagy körülményeket keresni, amelyek jogellenes tevékenység folytatására utalnak. Ez azokra az esetekre vonatkozik, amikor a szolgáltatónak nincs tudomása az őt is érintő jogsértő tartalomról.

Kérdés, hogy pusztán szociáletikai alapon van-e cselekvési kötelezettsége a szolgáltatónak, ha valahogyan a tudomására jut, hogy jogsértő tartalmak terjesztésében közreműködik? Elmondható, hogy jelen esetben kizárható az elkövető megelőző, veszélyt vagy sérelmet létrehozó tevékenységén alapuló cselekvési kötelezettsége. Míg a ház tulajdonosa felelősségre vonható akkor, ha szükséges javítási munkák elmulasztását követően a tetőről lehulló nagyobb vakolatdarab valakinek sérülést okoz, nem vonható felelősségre azért, mert a ház bérlője egy virágcserepet kidob az ablakon, ami megsebesít valakit. Ehhez hasonlóan az Internetet üzemeltető szolgáltatók nem tehetőek közvetlenül felelősség azért, mert a szolgáltatásukat bérlő igénybe vevő jogellenes magatartást tanúsít.

Az azonban már elvárható a szolgáltatótól, hogy bizonyos esetekben járuljon hozzá a jogellenes állapot megszüntetéséhez, vagyis cselekvésre kötelezhető. Vannak olyan esetek ugyanis, amikor a tevőleges magatartási kötelezettség jogszabályból fakad: az első az Ekertv. 7.§ (5) bekezdése, illetve az Szjt. 94. §-ának (3) bekezdése alapján hozott bírósági határozaton alapuló cselekvési kötelezettség, mely minden szolgáltató vonatkozásában, a bűncselekmény típusától függetlenül fennáll. A második esetben cselekvési kötelezettség keletkezik a tárhely-szolgáltató ill. keresőmotor szolgáltató vonatkozásában a kimentési szabályokban foglaltak hatályosulása esetén, szintén minden bűncselekménnyel kapcsolatosan.⁸⁸

Végül pedig a tárhely-szolgáltatónak ill. keresőmotor szolgáltatónak⁸⁹ cselekvési kötelezettsége keletkezik az Ekertv. 13.§ –ában foglalt értesítés alapján történő eltávolítási eljárás (notice-and-takedown eljárás) szabályos és jogszerű lefolytatása esetén. Ebben az esetben a bűncselekményi kör azonban az Ekertv. szabályai alapján szűkebb. Az eltávolítási eljárás ugyanis akkor folytatható le, ha a szolgáltató olyan információt közvetít nyilvánossághoz, amely valakinek szerzői jogról szóló törvény által védett szerzői művén, előadásán, hangfelvételén, műsorán, audiovizuális művén, adatbázisán fennálló jogát, a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló törvényben meghatározott, a védjegyoltalomból eredő kizárólagos jogát sérti. Az eljárás lefolytatása ezekben az esetekben további feltétele a szolgáltató mentesülésének. Az eltávolítási eljárás célja, hogy a bírósági (polgári peres) eljárás megindítása előtt lehetőséget biztosítson a jogosult számára a jogait feltételezhetően sértő tartalmú információ eltávolíttatására. Ez a szabályozás azonban nem

⁸⁸ Az egyszerű adatátvitelt nyújtó szolgáltatót csak ez alapján lehet mulasztásért felelősségre vonni.

⁸⁹ A fájlcserre vonatkozásában e két szereplőnek van jelentősége.

segíti a büntetőjogi felelősséghez kapcsolódó kérdések eldöntését.

Tudomásszerzéshez kapcsolódó cselekvési kötelezettség

A német jogirodalom szerint (és ez jelent meg a TPB döntésében is) a tudomással bírás, tudomásszerzés (Kenntnis haben) fogalmát, az idegen tartalomra vonatkozó pozitív tudomásként kell értelmezni. Ez azt jelenti, hogy egy általános közlemény, miszerint a szolgáltató által nyújtott szolgáltatás tartalmában különböző jogellenes, idegen tartalmak találhatóak nem elegendő a tudomással bírás megállapításához.⁹⁰ Az eshetőleges szándék azonban már akkor megállapítható, ha a szolgáltató a részletes, hihető és kellő információt tartalmazó bejelentések nyomán a jogellenes hozzáférhetővé tétel ténylegességének nem jár utána, pedig ez lehetséges lenne számára.⁹¹ További követelmény a tudomással bírással szemben, hogy a tevőleges magatartás kifejtésére vonatkozó kötelezettség egyedi, konkrét információra kell, hogy vonatkozzon, melyhez legalább a jogellenes tartalom pontos lelőhelyének ismerete szükséges. Annak az ismerete, hogy valahol jogellenes tartalom található a szerveren nem elegendő.⁹²

Az eltávolítási eljárásból adódó értelmezési nehézségek

A tudomásszerzéshez kapcsolódóan kifejtettek alapján azt mondhatjuk, hogy nem szükséges az eltávolítási eljárás lefolytatása ahhoz, hogy a szolgáltató vonatkozásában a tudomással bírás megállapítható legyen mint a cselekvési kötelezettségének alapja. Ez viszont azt jelenti, hogy már az eltávolítási eljárás előtt megállapítható a szolgáltató büntetőjogi felelőssége, ami egyben azt is jelenti, hogy az eltávolítási eljárás ilyen módon való szabályozására nincs semmi szükség. Leszámítva azt az esetet, ha belátjuk, hogy az eltávolítási eljárás nélkül – mely a rendes útja a jogsértő tartalmak eltávolíttatásának – a szolgáltató büntetőjogi felelősségét nem állapíthatjuk meg, és nem állapítható meg mulasztása akkor sem, ha az eltávolítási eljárás lefolytatásában részt vesz.

Az eltávolítási eljárással értesítéssel indítható, melynek formai és tartalmi követelményeit az

⁹⁰ Moritz, Fn. 428; Spindler, MMR 1998, 641. oldal

⁹¹ LK-Schroeder (Fn. 70) § 16 Rn. 93.

⁹² Hilgendorf/Frank/Valerius : Computer- und Internetstrafrecht, Rn. 306.; Moritz, Fn. 428; Spindler, MMR 1998, 641. oldal; A Compuserve ügyben részletei az alábbi forrásokból ismerhetőek meg: MMR Multimedia und Recht 1998, Heft 8. 429 oldaltól – www.jura.uni-wuerzburg.de/sieber és Urteil des AG München gegen den ehemaligen Geschäftsführer der Compuserve Deutschland GmbH, Herrn Felix Somm. Letöltés a <http://www.jura.uni-muenchen.de/sieber> oldalról. 2004. 10. 03.

Ekertv. rögzíti.⁹³ Abban az esetben, ha tartalmi és formai követelményeknek megfelelő értesítést a közvetítő szolgáltató átveszi, az értesítés átvételétől számított 12 órán belül a köteles intézkedni az értesítésben megjelölt információhoz való hozzáférés nem biztosítása vagy az információ eltávolítása iránt. A szolgáltató köteles feltüntetni, hogy az eltávolítás milyen jogosult jogsértést állító értesítése alapján történt. Ez alapján, ha a szerzői jogi jogsértések vonatkozásában a szolgáltató a jogszabály szerinti értesítést követő 12 órán belül nem tesz eleget kötelezettségének, mulasztásával bűnsegélyt nyújt az alaphüncselekmények elkövetéséhez.

Az e-mail-ben érkezett küldemények, melyek nem teljesítik legalább a teljes bizonyító erejű magánokiratra vonatkozó követelményeket, mely a hazai jogszabályokban a minősített elektronikus aláírás alkalmazásához kötött, nem alkalmasak arra, hogy azok alapján eltávolítási eljárást kezdeményezzenek.

A probléma abból adódhat, hogy ha valamilyen eljárási hiba miatt nem megfelelő a felhívás, tehát nem alkalmas arra, hogy az alapján a közvetítő szolgáltatónak cselekvési kötelezettsége keletkezzen, akkor az felveti azt a kérdést, hogy a büntetőjogi felelősség alapjául szolgáló mulasztás, mely a mentesítési tényállásokban található cselekvési kötelezettség nem teljesítéséből következik, alkalmazható-e? Egy ilyen esetben az elkövető tudomást szerzett a jogsértő cselekményről, és így a mentesítő tényállás szerinti cselekvési kötelezettségének eleget kellett volna tennie, hiszen az Ekertv. 10. § illetve 11.§-a alapján köteles a tudomást szerzést követően, haladéktalanul intézkedni az elérési információ eltávolításáról vagy a hozzáférés megtiltásáról gondoskodni.

Ha elfogadjuk azt, hogy a tudomásszerzés nem azonos az eltávolítási eljárásban meghatározott követelmények megvalósulásával és cselekvési kötelezettséget keletkeztetünk a mentesítő tényállás alapján, akkor nincs szükség az eltávolítási eljárásra, illetve az ahhoz fűzött jogkövetkezményekre, tekintettel arra, hogy a tudomásszerzés miatti mulasztás már megalapozza a közvetítő szolgáltató felelősségét. Elvileg az eltávolítási eljárás többletkötelezettséget jelent a mentesüléshez, vagyis álláspontom szerint az abban foglaltak teljesítése egyben a mentesítő tényállás hatályosulását is eredményezi. Abból adódhat probléma ugyanakkor, ha a közvetítő szolgáltató vitába bocsátkozik a szerzői jogi jogosulttal a tekintetben, hogy a jogosult eltávolítási eljárásra vonatkozó felszólítása nem volt jogszerű.

Tegyük fel, hogy a kérdésnek az eldöntését a felek polgári per keretében kívánják a bíróságra

⁹³ Az értesítésnek tartalmaznia kell: a) a sérelem tárgyát és a jogsértést valószínűsítő tények megjelölését; b) a jogsértő tartalmú információ azonosításához szükséges adatokat; c) a jogosult nevét, lakcímét, illetve székhelyét, telefonszámát, valamint elektronikus levelezési címét. stb.

bízni. A kérdés, hogy a per tartama alatt beáll az eltávolítási kötelezettség vagy sem? Vagy adott esetben célszerű a jogosultnak újabb felszólítással megkísérelnie az eltávolítási eljárást? Ebben az esetben hogyan alakul a büntetőjogi felelősség? A közvetítő szolgáltató oldaláról megalapozott az az álláspont, hogy védi szolgáltatásának igénybe vevőit, és mivel ő úgy ítéli meg, hogy az eltávolítási eljárás kezdeményezése nem volt megfelelő, ezért mulasztása szándékos lesz, mivel nem intézkedik az eltávolítás iránt. Az bizonyos, hogy amíg ez a kérdés nem tisztázódik, addig nem lehet a büntetőjogi felelősséget megállapítani, mert esetlegesen ez arra az eredményre vezethet, hogy a nyertes álláspontot követően mentesítik a polgári jogi felelősség alól, ugyanakkor a büntetőjogi felelősségét megállapítják. Ugyanakkor pedig egyben azt is jelentheti, hogy amennyiben a polgári per keretében megállapítást nyer, hogy az eltávolítási eljárásban közölt felszólítás szabályszerű volt, akkor a szolgáltató azonnal a büntetőjog szabályai szerint felel. Ez a helyzet ellentétes lenne a jogszabály céljával.

A hazai szabályok legnagyobb ellentmondása abban áll, hogy a szerzői jogi jogsértések esetén az eltávolítási eljárás lefolytatása megnehezíti az egységes jogértelmezést, ugyanis minden más jogsértő tartalom vonatkozásában (pl. tiltott pornográf felvételek) a szolgáltatók cselekvési kötelezettsége a tudomásra jutást követően beáll, míg a szerzői jogi jogsértések esetén az eltávolítási eljárásból adódó szabályok a cselekvési kötelezettség hatályosulását elodázzák.

2.4.4. Szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok védelmét biztosító műszaki intézkedés kijátszása

329/B. § Szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok védelmét biztosító műszaki intézkedés kijátszása

(1) Aki a szerzői jogról szóló törvényben meghatározott hatásos műszaki intézkedést haszonszerzés végett megkerüli, vagy e célból ehhez szükséges eszközt, terméket, berendezést vagy felszerelést

a) készít, előállít,

b) átad, forgalomba hoz, vagy azzal kereskedik,

vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a szerzői jogról szóló törvényben meghatározott hatásos műszaki intézkedés megkerülése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő gazdasági, műszaki, szervezési ismeretet másnak a rendelkezésére bocsátja.

(3) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a szerzői jogról szóló törvényben meghatározott hatásos műszaki intézkedés kijátszását üzletszerűen követik el.

(4) Nem büntethető az (1) bekezdés a) pontja esetén, aki - mielőtt a szerzői jogról szóló törvényben meghatározott hatásos műszaki intézkedés megkerüléséhez szükséges eszköz, termék, berendezés, felszerelés készítése, illetőleg előállítása a hatóság tudomására jutott volna - tevékenységét a hatóság előtt felfedi, és az elkészített, illetőleg az előállított dolgot a hatóságnak átadja, valamint lehetővé teszi a készítésben, illetőleg előállításban részt vevő más személy kilétének megállapítását.

A bűncselekményt az 1999. évi CXX. törvény iktatta a Btk.-ba, akkor még szerzői vagy szomszédos jog védelmét biztosító műszaki intézkedés kijátszása címen [37. §], majd a deliktumot a 2001. évi CXXI. törvény nevezte át és módosította [75. §.] A tényállás hatályos szövegét – magát a „hatásos műszaki intézkedés megkerülését” is büntetendővé nyilvánítva – a 2007. évi XXVII törvény állapította meg [33. § (3) bek.], az alkalmazandó szankciók közül a közérdekű munkát és a pénzbüntetést a 2009. évi LXXX. törvény helyezte hatályon kívül [56. § (7) bek. c) pont].

A bűncselekmény *jogi tárgya* – hasonlóan a 329/A. §-nál tárgyaltakhoz – itt is kettős: egyrészt a szellemi alkotásokhoz fűződő vagyoni jogviszonyok, másrészt a szellemi alkotásokhoz kapcsolódó személyiségi jogok.

A bűncselekmény *elkövetési tárgya* a szerzői jogi törvényben meghatározott hatásos műszaki intézkedés, illetve az ennek megkerülése céljából, az ehhez szükséges eszköz, termék, berendezés vagy felszerelés, és a megkerülés céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő gazdasági, műszaki, szervezési ismeret. Az Sztj. szerint *műszaki intézkedés* minden olyan eszköz, alkatrész vagy technológiai eljárás, illetve módszer, amely arra szolgál, hogy a szerzői jog jogosultja által nem engedélyezett cselekményeket – rendeltetésszerű működése révén – megelőzze, illetve megakadályozza. A műszaki intézkedést akkor kell *hatásosnak* tekinteni, ha a mű felhasználását a jogosultak a hozzáférést ellenőrző vagy védelmet nyújtó olyan eljárás – különösen kódolás vagy a mű egyéb átalakítása, vagy másolatkészítést ellenőrző mechanizmus – útján ellenőrzik, amely alkalmas a védelem céljának elérésére. [Sztj. 95. § (3) bek.]

A bűncselekmény *elkövetési magatartása* egyrészt maga a hatásos műszaki intézkedés megkerülése, másrészt az e célból, és az ehhez szükséges eszköz, stb. készítése, előállítása, átadása, forgalomba hozatala, vagy az azzal való kereskedés, harmadrészt a hatásos műszaki intézkedés megkerülése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő gazdasági, műszaki, szervezési ismeret másnak a rendelkezésére bocsátása.

Megkerülés alatt a hatásos műszaki védelmi rendszer kiiktatását, *készítés* és *előállítás* alatt az eszköz létrehozását, *átadás* alatt a birtokba adást kell érteni. A *forgalomba hozatal* akkor valósul meg, ha az elkövető a műszaki intézkedés megkerülésére alkalmas eszközt stb.-t akár ingyenesen, akár ellenérték fejében több, meg nem határozható számú személynek juttatja. A *kereskedés* az eszközök ellenérték fejében való értékesítését jelenti, és magában foglalja az

eszköz, stb. csomagolását, elrejtését, továbbítását is.

A bűncselekmény tényállásszerű *eredmény* bekövetkezését nem kívánja meg (immateriális bűncselekmény).

A bűncselekmény elkövetője *tettesi minőségben* bárki lehet (közönséges bűncselekmény)

A *szubjektív tényállási elemeket* tekintve a következő állapítható meg. Az első alapeset – (1) bekezdés – első fordulata – a műszaki intézkedés haszonszerzés végett való megkerülése – célzatos: az elkövető a cselekményt haszonszerzési célzattal kell, hogy megvalósítsa. Az első alapeset második fordulata ellenben kétszeresen is célzatos: a készítést, előállítását, stb.-t az elkövetőnek egyrészt haszonszerzési célzattal, másrészt megkerülési célzattal kell megvalósítania. A második alapeset – (2) bekezdés – szerinti változatnál csak a műszaki intézkedés megkerülésének célzata tényállási elem, a haszonszerzés itt nem jut szerephez.

A tényállás minősítő körülménye az üzletszerű elkövetés. Mint arról már volt szó, *üzletszerűen* az követi el a bűncselekményt, aki ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik [Btk. 137. § 9. pont].

A jogalkotó a bűncselekményhez, pontosabban az (1) bekezdés második fordulatának a) pontjához (a műszaki intézkedés haszonszerzés céljából való megkerüléséhez szükséges eszköz, stb. készítése, előállítása) speciális *büntethetőséget megszüntető* rendelkezést fűzött. Ennek feltétele, hogy az elkövető tevékenysége még ne jusson a hatóság tudomására, azt az elkövető a hatóság előtt fedje fel, a már elkészített vagy előállított dolgot a hatóságnak adja át, és tegye lehetővé, hogy a hatóság megállapíthassa a készítésben, előállításban részt vevő más személyek kilétét.

2.4.5. Jogkezelési adat meghamisítása

329/C. § Aki más szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok védelme alá tartozó művének, illetőleg teljesítményének a felhasználásával összefüggésben megjelenített, és a szerzői jogról szóló törvényben meghatározott jogkezelési adatot haszonszerzés végett jogosulatlanul eltávolítja vagy megváltoztatja, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) Szerzői Jogi Szerződésének 12. cikke, valamint

az előadásokról és a hangfelvételekről szóló Szerződésének 19. cikke alapján kerültek az Sztj.-be a jogkezelési adatok védelmére vonatkozó rendelkezések. Az Sztj. értelmében a szerzői jog megsértésének következményeit kell alkalmazni a jogkezelési adat jogosulatlan eltávolítására vagy megváltoztatására, továbbá olyan művek jogosulatlan terjesztésére, terjesztés céljából történő behozatalára, sugárzására vagy a nyilvánossághoz másként történő közvetítésére, amelyekről eltávolították, vagy amelyeken megváltoztatták a jogkezelési adatot.

A bűncselekmény *védett jogi tárgya* a szerzői vagy szomszédos jog sérthetlensége, míg a bűncselekmény *elkövetési tárgya* a szerzői jogi törvényben meghatározott jogkezelési adat, amely a szerzői vagy szomszédos jogi védelem alá tartozó műnek a felhasználásával összefüggésben keletkezik. Az Sztj. 96.§ (2) bekezdése értelmében *jogkezelési adat* a jogosultaktól származó minden olyan adat, amely a művet, a szerzőt, vagy a műre vonatkozó jogok más jogosultját azonosítja, vagy a felhasználás feltételeiről tájékoztat, ideértve az ilyen adatokat megjelenítő számokat vagy jelzéseket is, feltéve, hogy az adatokat a mű példányához kapcsolják, illetve a mű nyilvánossághoz történő közvetítésével összefüggésben jelenítik meg. A jogkezelési adat olyan jelölés, amely a szerzői jogi védelem alá eső alkotás tárgyiasult formájának identifikációját azonosítja, annak külvilág számára megjelenését teszi érzékelhetővé, regisztrálhatóvá. A jogkezelési adat a szerző(k) védelmét szolgálja, pontosabban azoknak a mű nyilvánosság felé közvetítéséhez fűződő személyiségi jogait oltalmazza. Ugyanakkor védi a vagyoni jogokat is, mert a jogkezelési adat által a mű felhasználása nyomon követhetővé, dokumentálhatóvá válik.⁹⁴ A bűncselekmény *elkövetési magatartása* a jogkezelési adat jogosulatlan eltávolítása vagy megváltoztatása.

A jogsértés az Sztj. szerint abban az esetben kerülhet megállapításra, ha a felsorolt cselekmények esetében az elkövető személy tudja, vagy az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy cselekményével lehetővé teszi vagy megkönnyíti a szerzői jog megsértését, vagy ezt a jogsértést leplezi, illetve mást arra indít. Ezzel szemben a bűncselekmény *célzatos*, az elkövető haszonszerzés végett cselekszik, így magatartása csak egyenes szándékkal valósítható meg. Ha az elkövető csupán gondatlan volt cselekményében, akkor a büntetőjogi felelősségét nem lehet megállapítani, mivel a cselekménynek nincs gondatlan alakzata.

A *bűncselekmény alanya* bárki lehet, kivéve, akit az adott mű vagy teljesítmény

⁹⁴ BERKES (1. kiadás) i.m. 777. p. 36. pótlás

vonatkozásában szerzői vagy szomszédos jogi védelem illet meg.

2.4.6. Iparjogvédelmi jogok megsértése

329/D. § (1) Aki a jogosultnak törvény, kihirdetett nemzetközi szerződés vagy európai közösségi rendelet alapján fennálló szabadalmi oltalomból, növényfajta-oltalomból, kiegészítő oltalmi tanúsítványból, védjegyoltalomból, földrajzi árujelző-oltalomból, formatervezési mintaoltalomból, használati mintaoltalomból, illetve topográfiaoltalomból eredő jogát az oltalom tárgyának utánzásával vagy átvételével megsérti, és ezzel vagyoni hátrányt okoz, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az iparjogvédelmi jogok megsértését

a) jelentős vagyoni hátrányt okozva,

b) üzletszerűen

követik el.

(3) A büntetés

a) öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az iparjogvédelmi jogok megsértését különösen nagy vagyoni hátrányt,

b) két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az iparjogvédelmi jogok megsértését különösen jelentős vagyoni hátrányt

okozva követik el.

A szerzői jogokkal ellentétben a szabadalmi jogok hatósági aktussal keletkező, és akár ugyanilyen aktussal, akár a szabadalmas akaratából nagymértékben megváltoztatható, sőt keletkezésükre visszaható hatállyal megszüntethető jogok. A jogok terjedelme tehát nem egyszer s mindenkorra rögzített, sőt maga a terjedelem meghatározása is szakhatósági/bíróági eljárást igényelhet. Termékből vagy szolgáltatásból a szabadalmi jogok fennállására következtetni egyszerű ránézéssel lehetetlen.⁹⁵

A bűncselekmény *jogi tárgya* a szerzői és a szerzői joghoz kapcsolódó jogok sérthetetlensége. A bűncselekmény *elkövetési tárgya* törvény, kihirdetett nemzetközi szerződés vagy európai közösségi rendelet alapján fennálló szabadalmi oltalomból, növényfajta-oltalomból, kiegészítő oltalmi tanúsítványból, védjegyoltalomból, földrajzi árujelző-oltalomból, formatervezési mintaoltalomból, használati mintaoltalomból, illetve topográfiaoltalomból eredő oltalmi jog. A következő jogforrások alapján keletkező jog megsértését hivatott a tényállás büntetőjogi védelemben részesíteni:

a) a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény,

b) a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény,

c) a formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény,

d) a használati minták oltalmáról szóló 1991. évi XXXVIII. törvény,

e) a mikroelektronikai félvezető termékek topográfiájának oltalmáról szóló 1991. évi XXXIX.

⁹⁵ Az AIPPI Magyar Csoport elnökének kodifikáció során tett észrevételéből.

törvény,

f) a gyógyszerek kiegészítő oltalmi tanúsítványának bevezetéséről szóló 1768/92/EGK tanácsi rendelet,

g) a közösségi védjegyről szóló 40/94/EK tanácsi rendelet,

h) a közösségi növényfajta-oltalomról szóló 2100/94/EK tanácsi rendelet,

i) a növényvédő szerek kiegészítő oltalmi tanúsítványának bevezetéséről szóló 1610/96/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet,

j) a közösségi formatervezési mintáról szóló 6/2002/EK tanácsi rendelet,

k) a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek földrajzi jelzéseinek és eredetmegjelöléseinek oltalmáról szóló 510/2006/EK tanácsi rendelet.

Az elkövetési magatartás az oltalom tárgyának utánzása vagy átvétele és ezzel vagyoni hátrány okozása az oltalom jogosultjának. Utánzáson az oltalom tárgyához hasonló megjelenítést, megjelölést, az eredetire asszociációt előidézni képes valótlan hivatkozást kell érteni, amelyek általában az eredeti oltalom tárgyának látszatát keltik. Az oltalom tárgyának átvétele pedig annak gazdasági tevékenység körében történő olyan dologra vonatkozó feltüntetését jelenti, amely egyébként nem tárgya az oltalomnak.⁹⁶

Az iparjogvédelmi jogok megsértése *szándékos* bűncselekmény, egyenes és eshetőleges szándéka egyaránt megvalósítható.

Súlyosabban büntetendő a cselekmény, ha az iparjogvédelmi jogok megsértését jelentős vagyoni hátrányt okozva vagy üzletszerűen: különösen nagy vagyoni hátrányt okozva: illetve különösen jelentős vagyoni hátrányt okozva követik el.

Nem bűncselekményt, hanem az Sz. r. 152.§-a szerinti szabálysértést valósítja meg, aki a jogosultnak szabadalmi oltalom, használati vagy ipari mintaoltalom, topográfiaoltalom, védjegy vagy földrajzi árujelző oltalma alapján fennálló jogát az oltalom tárgyának utánzásával vagy átvételével megsérti. A szabálysértés megállapítására akkor nyílik lehetőség, ha az utánzással vagy átvétellel nem következik be vagyoni hátrány. Ebben az esetben vizsgálni kell azonban az elkövető szándékát, mivel ha a szándék kiterjedt a vagyoni hátrány okozására, akkor a bűncselekmény kísérletét kell megállapítani.

⁹⁶ BERKES (1. kiadás) i.m. 781. p. 36. pótlás

2.5. *A büntetőjog lehetséges szerepe a hamisítás elleni harcban*

Az állami büntetőhatalom célja alapvetően a társadalmi rend védelme, épségben tartása. Ennek megfelelően célja az, hogy megelőzze egyrészt azt, hogy az emberek a társadalmi rend elleni cselekményeket, bűncselekményeket kövessenek el (generális prevenció), másrészt azt, hogy aki már bűncselekményt követett el, az újabb bűncselekményt kövessen el (speciális prevenció). E megelőzésnek, mint célnak az *eszköze* (de nem egyedüli eszköze) egyrészt a bűncselekmények körének meghatározása (mit szabad, és mit nem szabad tenni), másrészt a büntetés kilátásba helyezése. A megelőzésnek, mint célnak a *módszere* pedig az elrettentés: a társadalom tagjaiban fenyegetésként jelenik meg a büntetés képzete, hogy ne kövessenek el bűncselekményt, a korábban bűncselekményt elkövetőben pedig tapasztalás útján.

Ezen alapvető célon (a bűnözés megelőzésén) kívül az állami büntetőhatalom természetesen más célokat is tűz maga elé. Ezeket a kriminálpolitika fogalmazza meg és címzi az állami büntetőhatalom felé. Tehát a mindenkori kriminálpolitika feladata meghatározni azt, hogy az állami büntetőhatalom az igazságszolgáltatás rendszerén belül, a bűnözés visszaszorítása érdekében milyen célokat tűzzön ki, illetve a célt milyen eszközzel és módszerrel érje el. Az újabb célok közül a sértetti reparáció, a jóvátétel, a kiegyezés, a bírói útról való elterelés, a módszerek közül pedig például az elkövetők bizonyos körének gyógyítása (kényszergyógykezeléssel, az alkoholisták kényszergyógyításával), vagy a fiatalok elkövetők nevelése jelölhető meg. Szintén a kriminálpolitika feladata meghatározni azt, hogy a célokat milyen eszközökkel lehet hatékonyan elérni.

Abban korábban sem volt kétség, hogy a legfontosabb cél elérésében, a bűnözés elleni küzdelemben a büntetőjogi büntetés bár kétségtelenül szükséges, de nem a leghatékonyabb eszköz. Ehelyett hatékony lehet például a társadalom pozitív irányú befolyásolása, tájékoztatása, az igazságszolgáltatási szervek hatékonyságának növelése a bűnfelderítésben, bűnüldözésben, stb.

A többi kriminálpolitikai cél elérésére pedig a tág értelemben vett büntetőjog eszközrendszeréből az anyagi büntetőjogi intézkedések, illetve az eljárási szankciók széles körű alkalmazása nyújthat megoldást.

Mindebből következően a büntetésnek az állami büntetőhatalom kezében a kriminálpolitikai célok megvalósításában valójában ultima ratio szerepe van (kell, hogy legyen), és ez az újabb

kriminálpolitikai célkitűzésekkel méginkább erősödik. A büntetés ebben a rendszerben csupán egyetlen eszköz az állami büntetőhatalom kezében, egy eszköz, ami célt szolgál, önmagában viszont cél nélküli. „Tartalmilag megtorlás, hatásában pedig megelőzés”.⁹⁷

A kutatás tárgyául szolgáló bűncselekmények több tekintetben eltérőek, azokat nem lehet egységesen kezelni. Mind a statisztikai elemzés, mind az empirikus vizsgálat azt mutatja, hogy a Btk. 329/A. §-ába ütköző bűncselekmény teszi ki az ügyek döntő többségét. Annak figyelembe vételével, hogy ez a bűncselekmény is rengeteg elkövetési magatartással valósítható meg, a hangsúlyt érdemes erre a bűncselekményre helyezni. E tekintetben pedig az alapvető cél a *megelőzés* kell, hogy legyen. Ez viszont nem feltétlenül a büntetőjog szerepvállalását jelenti. Sokkal hatékonyabb eszköz lehet a társadalom mentalitásának pozitív irányú befolyásolása, a felvilágosítás, hogy mi számít jogsértőnek és mi nem. Az empirikus vizsgálat során több esetben (15 %) lehetett találkozni azzal a védekezéssel, hogy az elkövető nem volt tisztában azzal, hogy amit tesz, az jogellenes. Ez a különböző audiovizuális vagy filmalkotások, szoftverek törvénysértő megszerzése, birtoklása, használata esetén fokozottan igaz. Az biztos nem jelentene áttörő eredményt, ha a büntetési tételeket felemelné a jogalkotó. Mint említettük, ez nem hatékony eszköze a bűnözés visszaszorításának, másrészt a szintén említett arányosság elvével sem feltétlenül állna összhangban. A megelőzés a szigorítással nem érhető el, legalábbis kellő mértékben biztosan nem. Ha már a büntetőjog síkján maradunk, a gyors és hatékony felderítés, és a gyors felelősségre vonás érhet el eredményt.

Különbséget indokolt tenni végül azok között, akiknek a fő jövedelmi forrásuk, vagy legalábbis az egyik fő jövedelmi forrásuk hamisításból származik (azaz üzletszerűen követik el a szerzői jogi jogsértéseket), és azok között, akik egyébként nem ebből élnek. Büntetőjogi fellépést kétségtelenül az előbbiekkal szemben indokolt fenntartani. A többi jogsértővel szemben azonban el kell gondolkodni a büntetőjogi szerepvállalás mértékén. Ennek során két szempontot kellene figyelembe venni. Az egyik a büntetőjog ultima ratio jellege, nevezetesen az, hogy ha egy jelenséget meg lehet oldani jogon kívüli eszközökkel, akkor azokat kell igénybe venni, ha viszont szükséges a jogi fellépés, akkor először a büntetőjogon kívüli eszközöket kell alkalmazni. Itt jöhet szóba a polgári jogi felelősség megállapítása, a kártérítés lehetősége, vagy a kriminális szabálysértések megfogalmazása. A büntetőjogi védelmet csak a legsúlyosabb esetekben indokolt igénybe venni. A másik szempont ehhez kapcsolódva, hogy itt végeredményben - az áru hamis megjelölése kivételével, amely gazdasági bűncselekmény - vagyon elleni bűncselekményekről van szó. A vagyon elleni bűncselekmények esetén a

⁹⁷ R. Schmidt gondolatát idézi: IRK Albert: *A büntetés fogalma*. In: Kriminológiai közlemények. 37. sz. 1991. 38. p.

jogalkotó több esetben meghatározza azt a minimális elkövetési értéket, ami alatt bűncselekmény nem valósul meg. Ez jelen esetben 20.000. Ft., illetve az áru hamis megjelölése esetén 100.000 Ft. Ezzel összefüggésben, a vagyon elleni bűncselekmények jelentős részének van szabálysértési alakzata. Javaslatként lehetne megfogalmazni azt, hogy – az üzletszerű elkövetés kivételével – a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése esetén a 100.000 Ft-ot meg nem haladó vagyoni hátrányt okozó cselekmény ne minősüljön bűncselekménynek, csupán szabálysértésnek. Ez egyrészt megoldást nyújtana arra a problémára, ami abból fakad, hogy a jogalkalmazó ugyanazt a cselekményt egyszer áru hamis megjelölésének, másszor szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének minősíti, és az előbbi esetben megállapítja a bűncselekmény hiányát, ha az elkövetési érték a 100.000 Ft-ot nem haladja meg, az utóbbi esetben viszont nem tekinthet el a büntetőjogi felelősség megállapításától. Másrészt figyelemmel lenne a Magyar Szellemi Tulajdonvédelmi Tanács a szellemi tulajdon sérelmére elkövetett cselekmények büntetőjogi szankcionálásáról szóló állásfoglalásával, amely szerint az a szabályozás, amely „szankcionálja a nem kereskedelmi mértékben elkövetett cselekményeket és az üzletszerűség már a tényállás minősített esete [...] eltér az Európai Unió tagállamainak gyakorlatától, mivel valamennyi tagállamban csak a kereskedelmi mértékben elkövetett szándékos cselekményeket szankcionálják.”⁹⁸Harmadrészt nem jelente általános amnesztiát a szerzői jogok megsértőire nézve. Az empirikus kutatás adatai alapján 30% alatti azoknak az ügyeknek a száma, ahol a vagyoni hátrány nem haladja meg a 100.000 Ft-ot. Hangsúlyozni kell azonban, hogy a javasolt megoldásban pusztán a büntetőjogi fellépés kényszere szűnne meg, polgári jogi úton természetesen az okozott vagyoni érdeksérelem orvosolható marad.

⁹⁸ http://www.hpo.hu/testuletek/msztt/allasfog_2005_Btk.pdf

3. A BŰNÜGYEK ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI

A következőkben – amint azt már a 1.2 A kutatás módszertana című alfejezetben jeleztük – a 7 főügyészségről beszerzett 200, 1998-ban regisztrált és jogerősen befejezett, alapadatbázisunkba felvett bűnügyre, az azokban szereplő cselekményekre, elkövetőkre és sértettekre vonatkozó adatokat ismertetjük. Az egyes bűncselekmények szerint a 200-ból 170 ügyben a Btk. 329/A. §, 20-ban a 296. §, 9-ben a 329/B. §, egy esetben pedig a 329/D § valósult meg. A megjelölt kritériumoknak megfelelő, a Btk. 329. §-át és 329/C §-át kimerítő ügy nem volt, ezen bűncselekmények rendkívül ritkán fordulnak elő, gyakorlati jelentőségük egészen csekély. (2002 és 2008 között bitorlás 23, jogkezelési adat meghamisítása pedig mindössze 2 esetben vált ismertté.)

Az alap adatbázisban szereplő bűnügyi iratok területi megoszlása az alábbi volt:

Bács-Kiskun megye	12
Borsod megye	23
Budapest	77
Komárom megye	2
Somogy megye	32
Szabolcs megye	30
Zala megye	24

3.1. A bűnügyek jellemzői

A vizsgált ügyekben a nyomozások 73%-át a rendőrség (48 különböző rendőrkapitányság), 27%-át pedig a Vám- és Pénzügyőrség (8 nyomozó hivatal) szervei folytatták le. A büntetőeljárás ügyészségi szakasza 12 fővárosi kerületi, valamint 30 vidéki városi ügyészségen, az elsőfokú bírósági szakasz pedig 5 budapesti kerületi és 29 vidéki városi bíróságon folyt. Másodfokú bírósági eljárásra meglehetősen ritkán, csupán 9 ügyben (3 fővárosi, 6 vidéki) volt szükség.

Az eljárások 30%-a a Vám- és Pénzügyőrség, 27%-a a rendőrség észlelése alapján indult, míg 12 %-ban a sértett, 31 %-ban pedig egyéb személy tett feljelentést, bejelentést.

Nem ritka, hogy teljesen más jellegű feljelentés miatt indul meg a nyomozás, és az ennek során lefolytatott házkutatás alkalmával bukkannak a nyomozók szellemi tulajdonjogot sértő illegális tevékenység nyomaira, amelyet lefoglalás szokott követni.

A nyomozások lefolytatására 2002 és 2008 között került sor, az esetek 84%-ban ez a 2008. évben történt meg. Időtartamuk 17%-os arányban két hónapnál nem volt hosszabb, az egy éven túli nyomozások 9 %-ot képviseltek. Megjegyezzük, hogy a nyomozás határidejét - halaszthatatlan nyomozási cselekmény elvégzése esetén, amire a vizsgált ügyekben nagyon gyakran példa volt – ennek, és nem a nyomozás elrendelésének időpontjától kell számítani. Ezzel kapcsolatban esetenként törvénysértő gyakorlattal találkoztunk, amelyre időnként ügyészségi átirat is felhívta a nyomozó hatóságok figyelmét.

Az ügyészi szak tartama az esetek 38 %-ában nem lépte túl a 30, 75%-ában a 60 napot. A bírósági szak jogerősen 30 napon belül 19 %-os arányban ért véget, 60 napon belül 38 %-ban, míg az ügyek 11 %-a egy évnél hosszabb ideig tartott a bíróságokon.

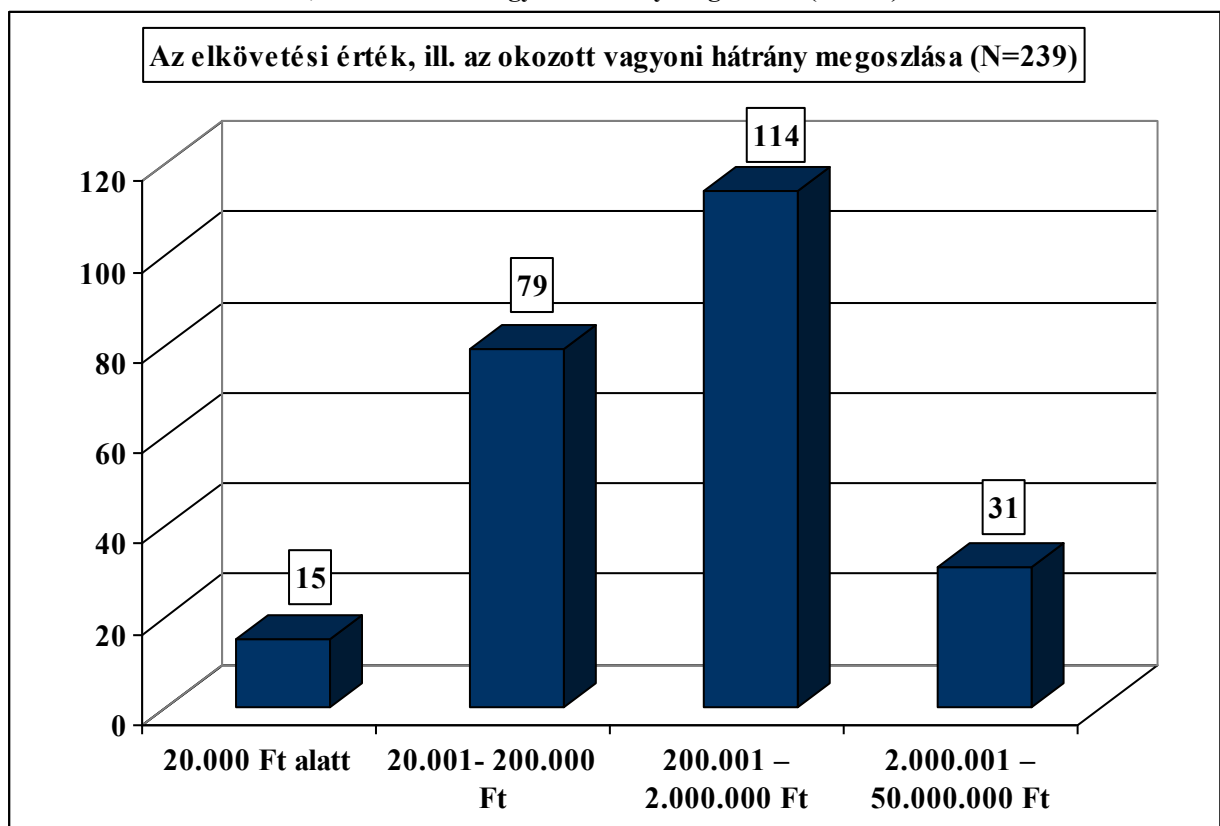
Büntetőeljárás szempontból a vizsgált ügykör egyik legtipikusabb vonása, hogy kimagasló, 90%-os arányban került sor szakértő kirendelésére, aki leggyakrabban (64%-ban, a Btk. 329/A § esetén 69%-ban) igazságügyi informatikai szakértő volt. E fajsúlyos kérdés problémakörével a Szakértő igénybevétele a vizsgált ügycsoportban című alfejezetben részletesen foglalkozunk, ezért itt csak annyit jegyzünk meg, hogy a szakértő tevékenységének kimagasló dominanciája jellemzi a megismert büntetőeljárások túlnyomó többségét, az eljárások érdemi kimenetele, időtartama és költségigénye szempontjából egyaránt.

A szellemi tulajdonjogot sértő bűncselekmények különlegességének tekinthető, hogy a bűnhalmazati szabályok értelmében egy-egy elkövető jellemzően sok rendbeli bűncselekményt követ el, mivel a rendbeliséget általában a sértettek (fő szabályként a jogtulajdonosok) száma alapján állapítják meg. Ennek következtében viszonylag kevés bűnelkövetőre nagyon sok bűncselekmény jut. A 2008-ban ismertté vált 891 szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogsértést megvalósító elkövető például 33.521 bűncselekményt követett el, ami szerint 37,6 bűncselekmény jutott egy elkövetőre. Hasonló tendencia legfeljebb a tiltott pornográf visszaélés esetén figyelhető meg, de jó kisebb volumennel és aránnyal, mivel 2008-ban a 92 e bűncselekményt elkövető 1846 cselekményt hajtott végre,

ami elkövetőnként 20 deliktumot jelent. A bázis mintánkat képező 200 ügyben a 242 sértett összesen 9 469 rendbeli szellemi tulajdont sértő bűncselekményt követett el.

A kérdéskör egyik neuralgikus pontja a felmerülő elkövetési érték, illetve vagyoni hátrány kérdése és annak mértéke, amelynek elméleti aspektusaival külön részben foglalkozunk. Itt megemlítjük, hogy vizsgálati mintánkban a bűnügyi iratokban kimutatott vagyoni hátrány összeg 285.173.745 Ft. Leggyakoribb a kétszázézer Ft-ot meghaladó, de kétmillió forintot meg nem haladó büntetőjogilag úgynevezett nagyobb kár, amely a cselekmények 45 %-ában fordult elő.

1. ábra: Az elkövetési érték, ill. az okozott vagyoni hátrány megoszlása (N=239)

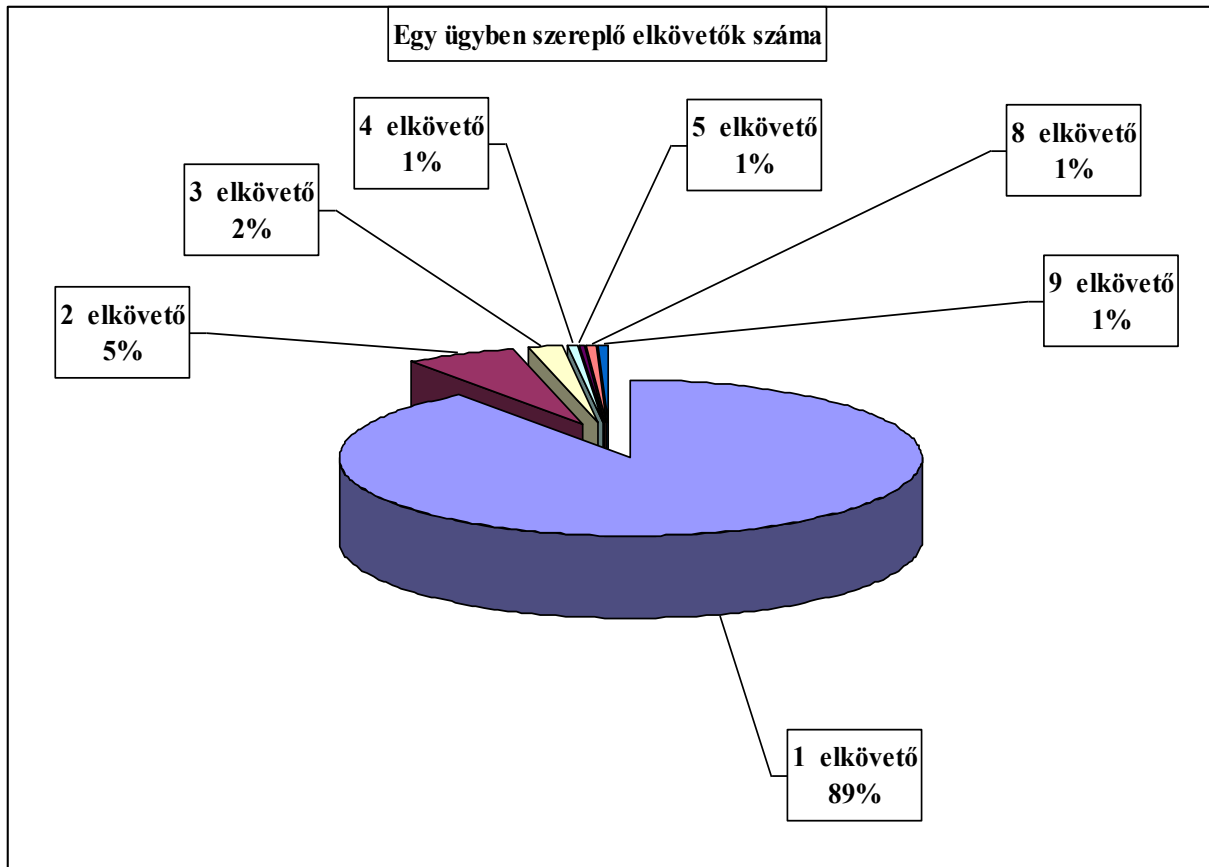
Kármegtérülésre 11 ügyben került sor (5%). A megtérülés összege összesen 1.282.175,- Ft volt, ami elenyésző összegnek tekinthető az okozott vagyoni hátrányhoz képest.

3.2. Az elkövetők jellemzői

Az alap adatbázist jelentő 200 ügyben 242 elkövető szerepelt. Tipikusnak az egy ügy – egy elkövető felállás tekinthető, ez volt jellemző az ügyek 90%-ra. Megjegyzendő, hogy

előfordult néhány olyan ügy, ahol az elkövető, többnyire az interneten és hirdetési újságokban árulva illegális szoftvereket, DVD-t, több tucat, sőt esetenként több száz vásárlóval is kapcsolatba került, akiket először tanúként, majd gyanúsítottként hallgattak ki, de velük szemben szinte mindig még nyomozati szakban megrovással zárult az ügy.

2. ábra: Egy ügyben szereplő elkövetők száma (N=200)

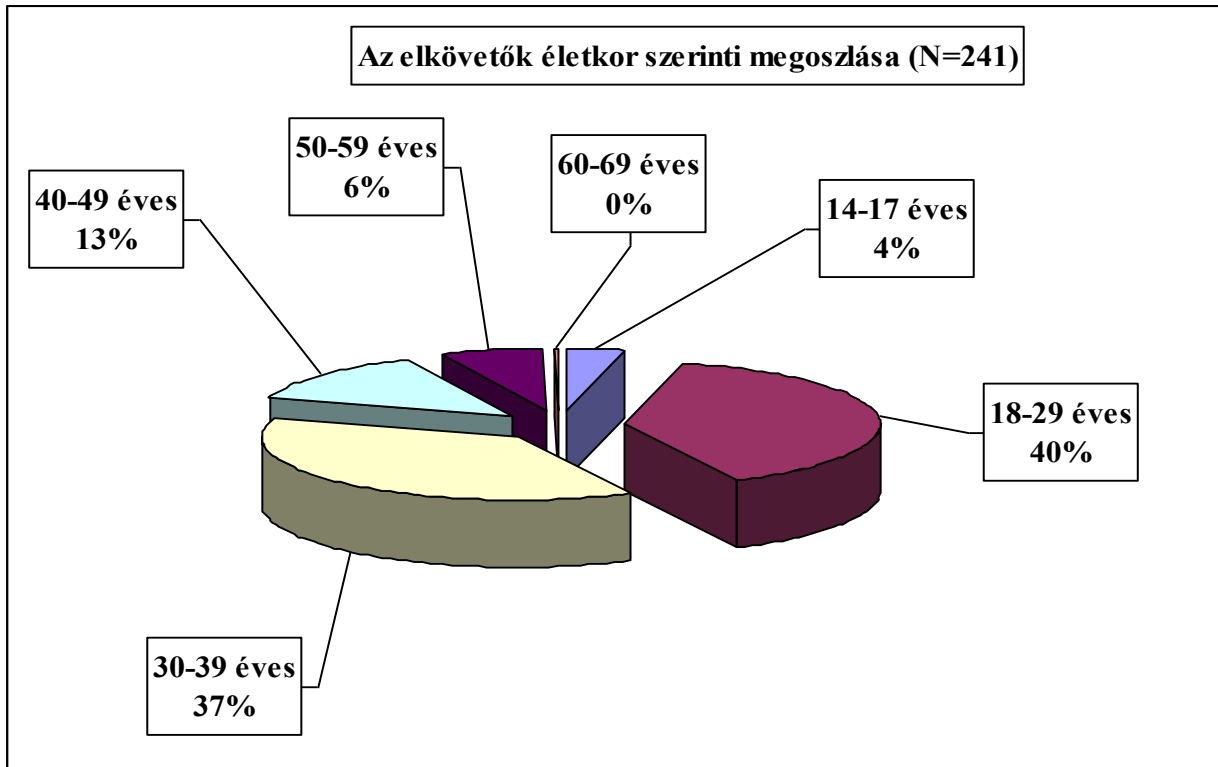
Az elkövetők 92%-a (222 fő) cselekményét tettesi minőségben hajtotta végre. 9 terheltet társtettesként, 8-at felbújtóként, egyet pedig bűnsegédként vontak felelősségre.

Az elkövetők 11%-a cselekményét jogi személy tevékenységi körében valósította meg.

Az elkövetők 79%-a férfi, 21 %-a nő volt, amely intenzívebb női részvételt mutat, mint a 2008-ban ismertté vált összes bűnelkövető esetén (84% és 16%). Az áru hamis megjelölése bűncselekménynél vizsgálati mintánkban alig marad el a nők aránya (11 terhelt, 48%) a férfiakétól (12 terhelt, 52%), mivel itt a tipikus elkövetői magatartás piaci, üzleti, vásári értékesítést valósít meg, amelyet gyakran nők folytatnak.

A tettesek életkori megoszlását tekintve a legaktívabb a 18-29 (39%) és a 30-39 (38%) év közötti korosztály, közel azonos mértékben. A fiatalok elkövetők száma meglehetősen csekély (4%).

3. ábra: Az elkövetők életkor szerinti megoszlása (N= 241)

Állampolgárságukat tekintve 213-an magyarok (88%), 29-en pedig külföldiek (12%) voltak. Az áru hamis megjelölésénél viszont fordított arányt tapasztaltunk: a terheltek 87%-a külföldi volt.

A külföldiek között legnagyobb hányadban a vietnámiak fordultak elő (55%), őket a románok (21%), majd a kínaiak (14%) követik. Rajtuk kívül akadt egy-egy afgán, török és ukrán terhelt is.

Családi állapotuk szerint a legtöbben egyedülálló (nőtlenek/hajadonok) voltak 44%, a házasságban élők pedig 31%, az élettársi kapcsolatban élők pedig 11%-ot képviseltek.

Vizsgálati mintánk is megerősíti azt a megállapítást, miszerint a szellemi tulajdonjogokat

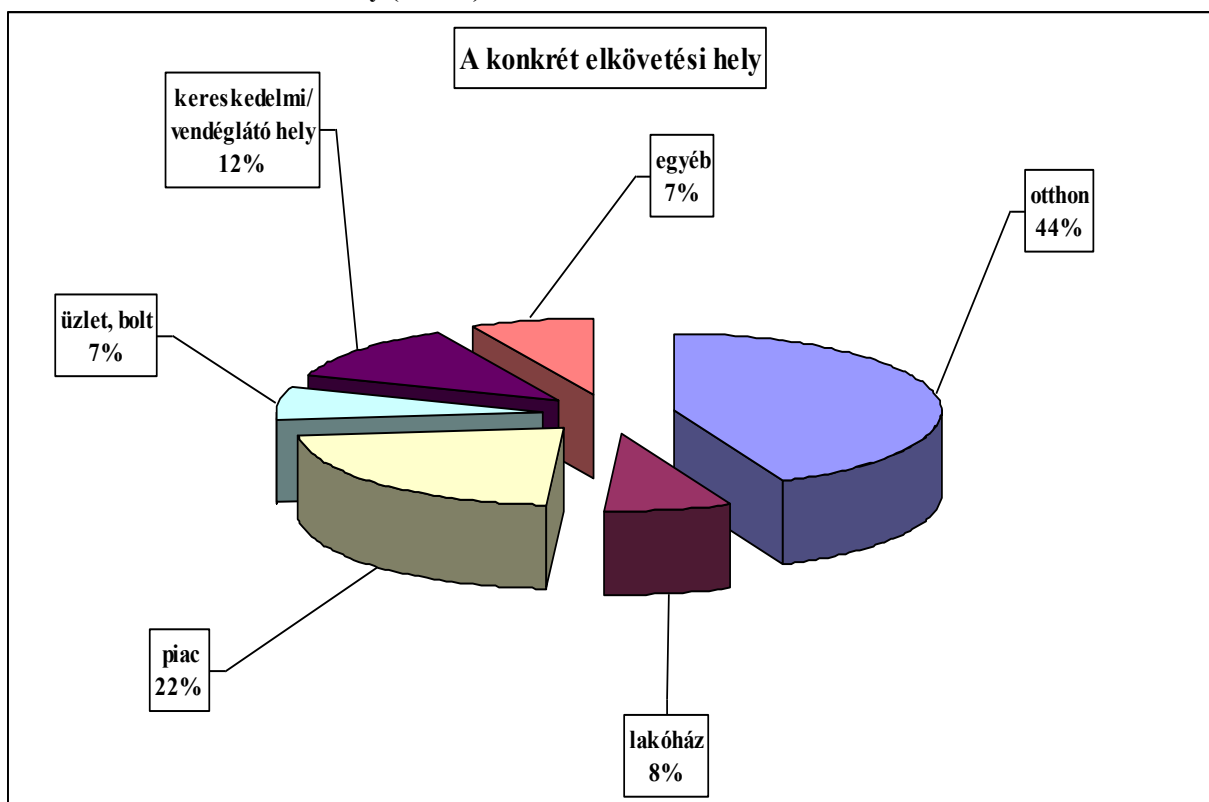
sértő cselekmények elkövetői tipikusan középiskolai végzettséggel rendelkeznek.⁹⁹ Adatbázisunkban arányuk 31%, míg 8 általánost 25%-uk, szakmunkásképző iskolát 24%-uk, főiskolát, egyetemet 9%-uk végzett.

A terheltek 36%-a nem dolgozott, 18 %-uk teljesen vagyontalan volt. Foglalkozásuk szerint a legtöbben alkalmazottak voltak (22%), a tanulók aránya 10 % volt.

Az elkövetők 32%-a Budapesten lakott, Somogy megyében 16, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 15%-uk. A település jellegét tekintve 32%-uk fővárosban, 18%-uk megyeszékhelyen, 25%-uk egyéb városban, 25%-uk pedig községben élt. Lakóhelyük 64%-ban azonos volt az elkövetés helyével.

A tettesek cselekményüket legtöbbször az otthonukban valósították meg (43%), amely főként a számítógéppel elkövetett magatartásokra utal. Gyakran piacok az elkövetés színhelyei (22%), sokszor itt valósul meg az illegális szellemi termékek terjesztése. E tekintetben kiemelkedik a Józsefvárosi Piac, amely az illegális, hamis termékek árusításának közismert helye.

4. ábra: A konkrét elkövetési hely (N=242)

⁹⁹ Windt Szandra – Szabó Imre: i.m. 40. o.

A büntetőeljárás során az elkövetők mindössze 2%-a volt előzetes letartóztatásban. A szellemi tulajdonjogokat megsértők között sokkal több az első büntényes, mint általában, mivel 21%-uk még nem volt büntetve. 9%-uk követett már el hasonló jellegű bűncselekményt, 3%-ukat ítélték már végrehajtandó szabadságvesztés büntetést.

A cselekmények elbírálásánál nagyon gyakori a tárgyalás mellőzésével történő ítélezés: a terheltek 48 %-át ilyen módon vonták felelősségre a bíróság.

Az elkövetők védekezése legtöbbször arra irányult, hogy ők miért nem tartják jogellenesnek cselekedetüket. Erre nézve néhány eset:

A vádlott 159 db szerzői jogi védelem alatt álló „Csörike”, „Mickey Mouse” és „Tom & Jerry” mesefigurákkal ellátott ruházati cikket szerzett meg, melyeket a Józsefvárosi Piac területén az általa bérelt pavilonban tartott értékesítés céljából. A vietnámi állampolgárságú vádlott vallomásából: „Elismerem, hogy hibáztam, de úgy gondoltam, hogy ezek az áruk nem ugyanolyanok, mint a hamis Adidas, Nike vagy hasonló termékek.”¹⁰⁰

A török állampolgárságú vádlott a lefoglalt ruhaneműkkel kapcsolatban előadta, hogy az azokon feltüntetett márkajelzésekről még soha nem hallott, nem tudott arról, hogy ezek a márkák Magyarországon védettek. „Számomra a márka az Adidas és a Saxoo.” – közölte. (Az ügyben szereplő márkák: Emporio Armani, Dolce&Gabbana, Roberto Cavalli, Versace, Burberry voltak.) A másodfokú ítéletből: A szándékos elkövetés aggálytalan megállapíthatóságát jól jelzi az is, hogy a pavilonból lefoglalásra kerültek szabálysértési értékhatárt meg nem haladó – többek között – Saxoo márkajelzésű hamis termékek is, mely márkajelzésről a vádlott is úgy nyilatkozott, hogy „számomra a márka az Adidas és a Saxoo.”¹⁰¹

Egy másik ügy gyanúsítottjának vallomása: „Az ellenőrzést megelőző napon egy számomra ismeretlen külföldi, európai arcú férfi jött hozzám a pavilonba, és ezt az árut megvételre ajánlotta. Ez a férfi egy darab ruha együttest mutatott, és úgy emlékszem, hogy azon nem volt felirat... Az árut rögtön készpénzben fizettem. Én kértem számlát, de a férfi azt mondta, hogy nem ad, mert az árut olcsón adta el nekem.... Azt tudom, hogy Nike, Adidas, vagy ehhez hasonló termékeket nem szabad árusítani, de azt nem tudtam, hogy a Mercedes Benz feliratú

¹⁰⁰ Budapesti VIII. kerületi Ügyészség 477/2008. sz.

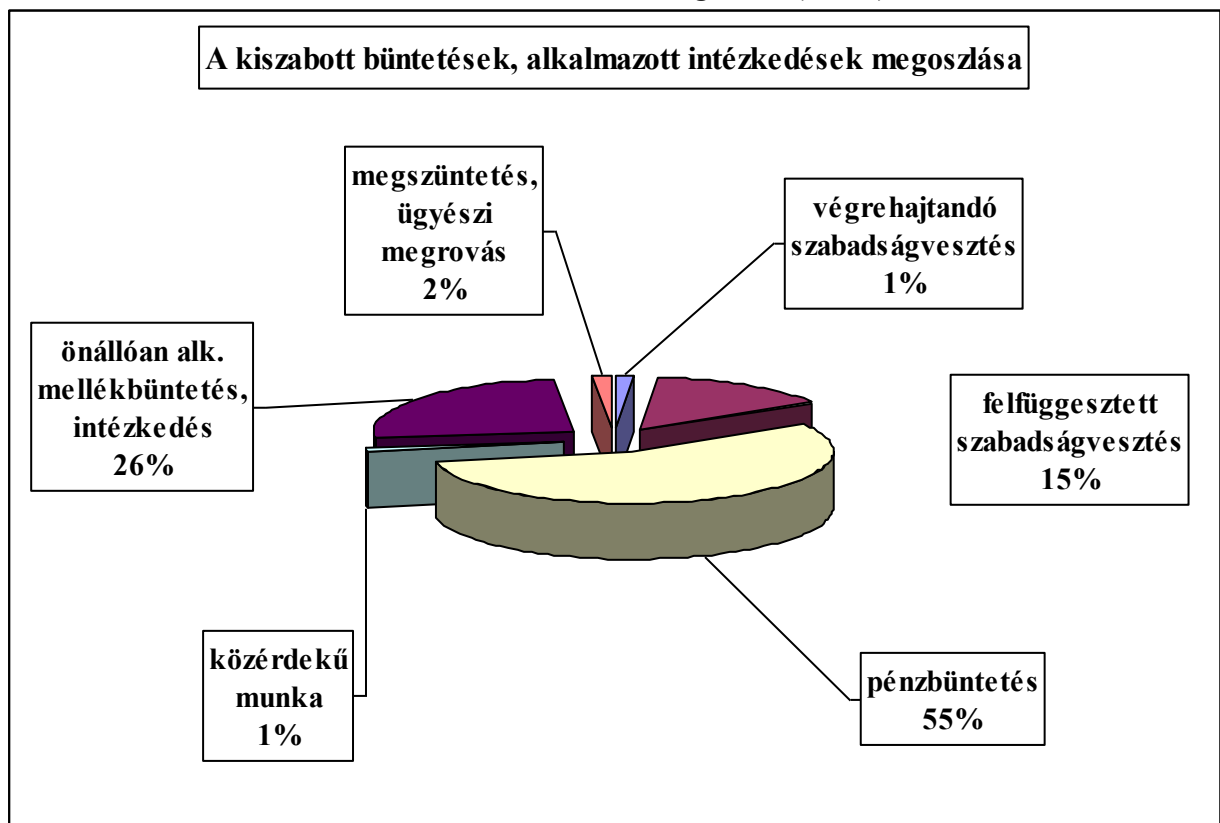
¹⁰¹ Budapesti VIII. kerületi Ügyészség 578/2008. sz.

ruhák is védettek. Amikor a járőrök megjelentek, én nem futottam el, mivel nem volt semmi titkolni valóm.”¹⁰²

A gyanúsítottak szinte soha nem mondják meg, hogy kitől szereztek be az illegális árut, általában olyan személyleírást adnak, amely e téren nem segíti a nyomozást.

A terheltekkel szemben alkalmazott szankciókat szemlélve egyértelmű a pénzbüntetés elsődleges szerepe (55%). Ezt követik az önállóan alkalmazott mellékbüntetések, intézkedések (26%), ami gyakorlatilag próbára bocsátásokat jelent. A szabadságvesztések aránya 16%, amelyek közül végrehajtandó szabadságvesztésre csak 3 elkövetőt ítéltek. Ilyen ítéletek kiszabására még a legnagyobb tárgyi súlyú ügyekben sem kerül sor, ezt csak az elkövető személyi körülményei, bűnözői előélete indukálja esetenként.

5. ábra: A kiszabott büntetések, alkalmazott intézkedések megoszlása (N=227)

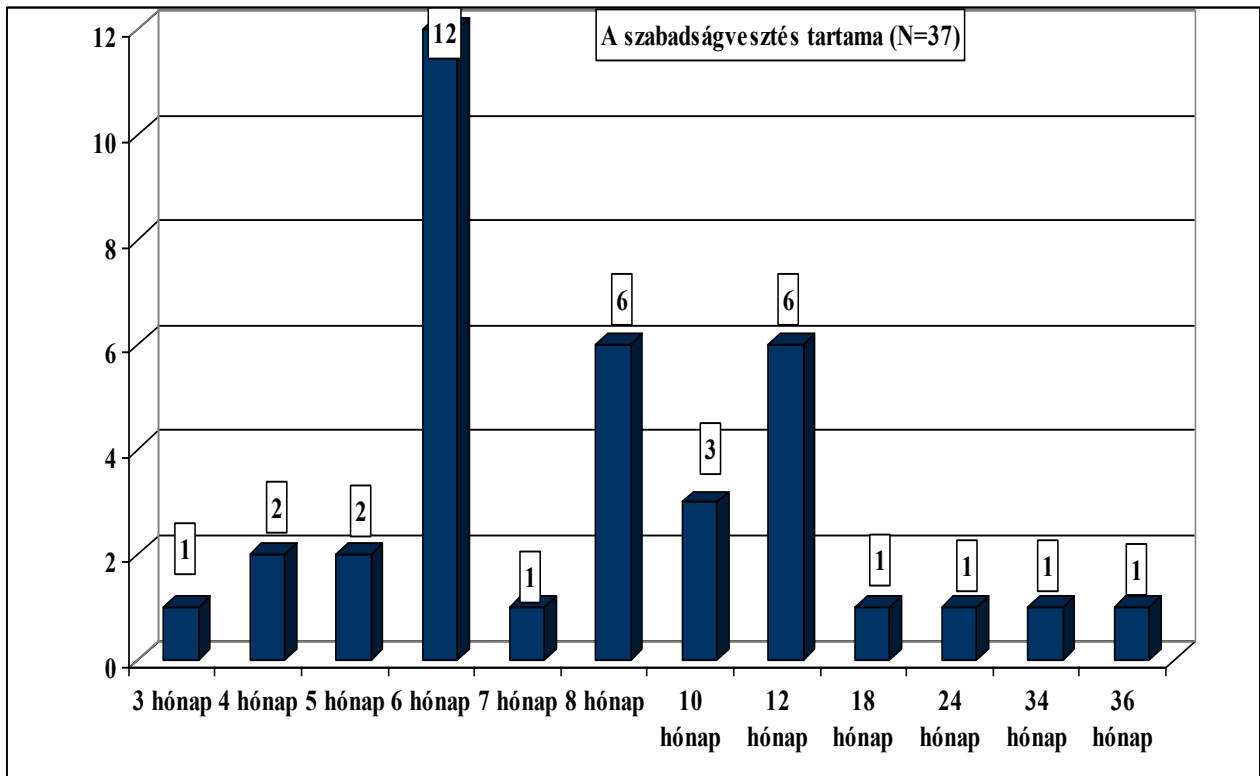

A 37 elítélttel szemben kiszabott szabadságvesztés büntetések tartama 3 hónap és 3 év között változott, a bíróságok legszívesebben a 6 havi börtönbüntetést alkalmazták (32%-ban), majd a 8 havit és az egy évit (16-16%). Egy éven túli szabadságvesztés büntetésre mindössze 4

¹⁰² Budapesti VIII. kerületi Ügyészség 4719/2008. sz.

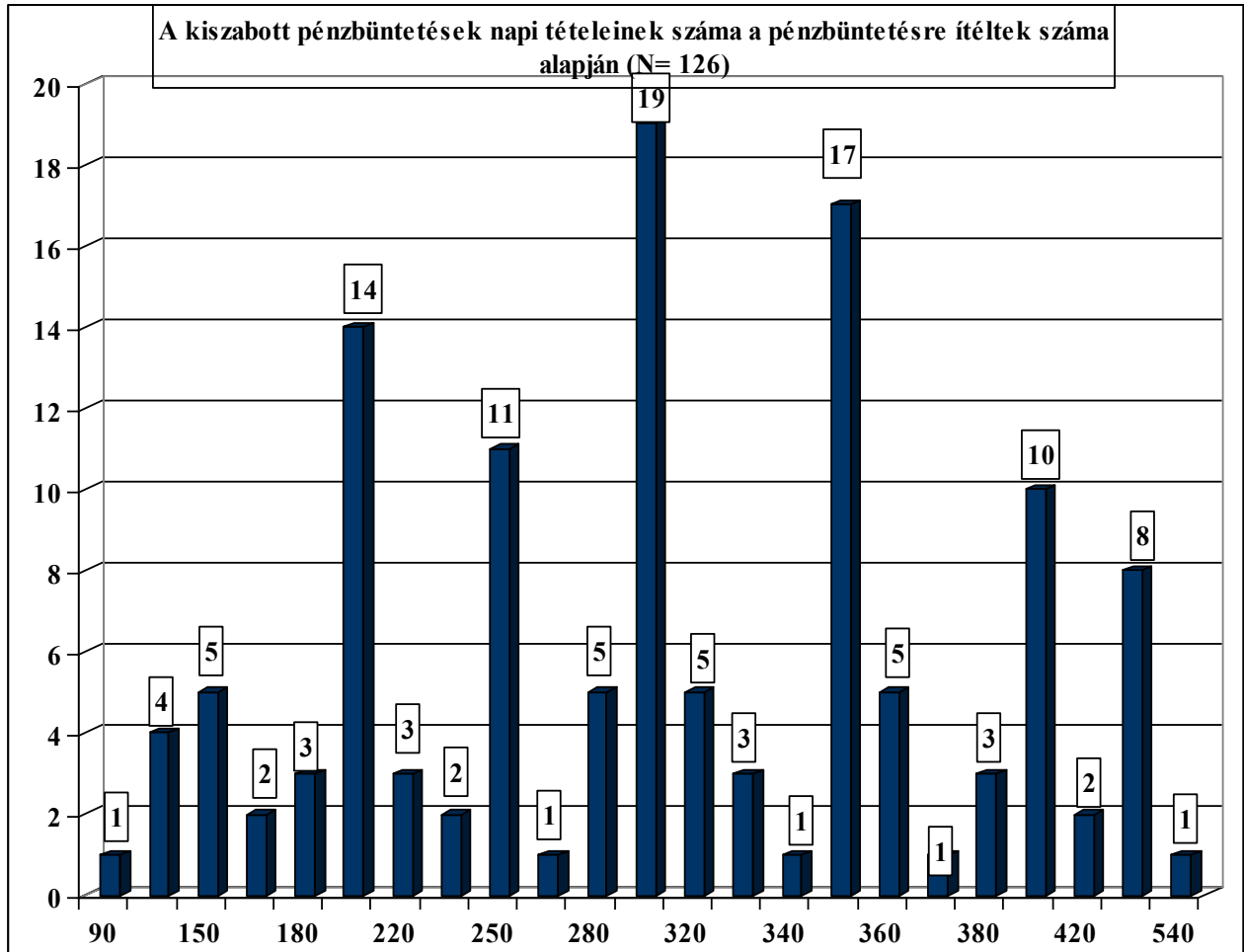
esetben került sor.

6. ábra: A szabadságvesztés tartama (N=37)

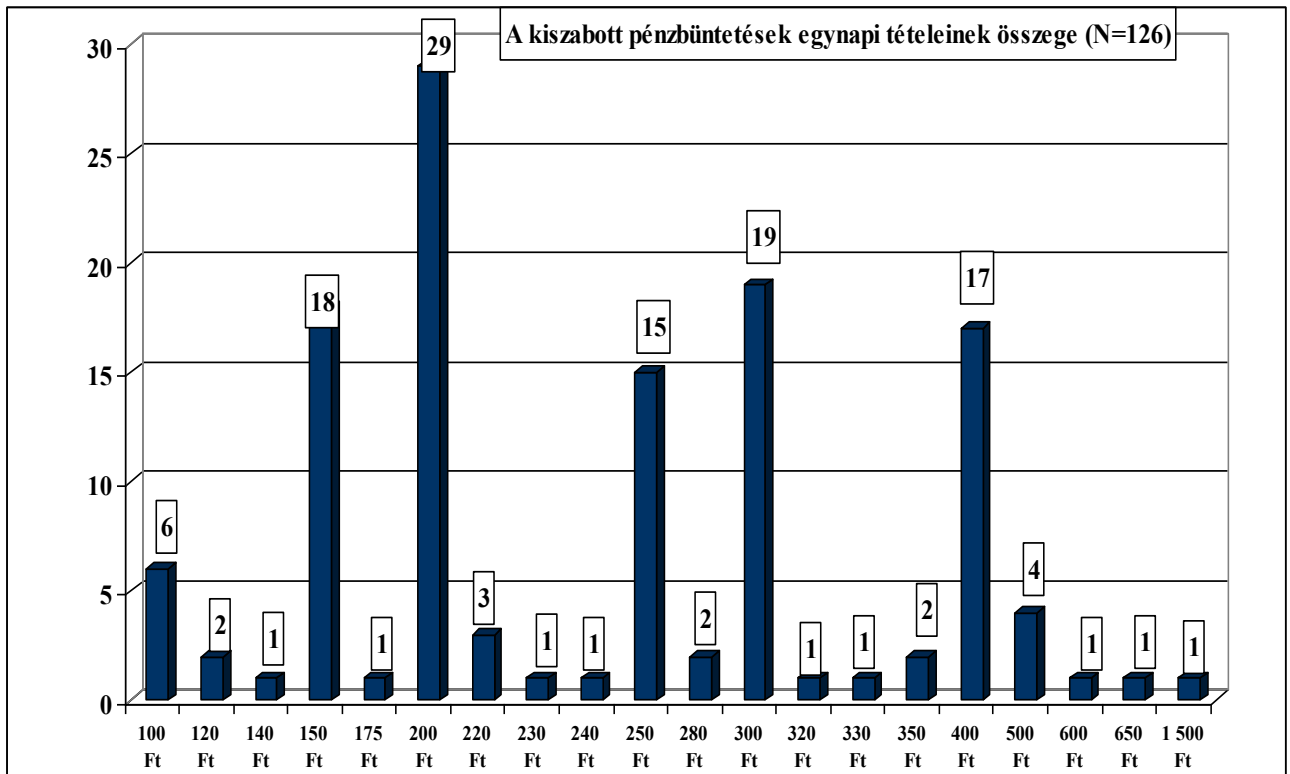
A pénzbüntetések napi tételeinek száma 90 és 540 között változott, egy esetben elérve a törvényi maximumot. A bíróságok legszívesebben a 300-as (15%) és a 350-es (14%) napi tételszámot választották.

7. ábra: A kiszabott pénzbüntetések napi tételeinek száma a pénzbüntetésre ítétek száma alapján (N=126)

Az egynapi tétel összeg 100 és 1.500 Ft között változott, ami azt jelenti, hogy - az időközben megváltozott szabályozás folytán - még a legnagyobb összeg sem érte el a jelenleg hatályos 2.500 Ft-os törvényi minimum közelét sem. Ez előrebocsátja, hogy a (pénz)büntetéskiszabás terén jelentős módosulások várhatóak. (A büntetéskiszabás elméleti kérdéseivel külön részben foglalkozunk.)

8. ábra: A kiszabott pénzbüntetések egynapi tételeinek összege (N=126)

A pénzbüntetések összege (napi tételek száma x egynapi tétel összege) 22.500 és 525.000 Ft között változott, a leggyakoribb a 90.000 Ft-os összeg volt, 9 esetben.

Pénzbüntetések kiszabására többször munkanélküli, rendkívül rossz anyagi körülmények között élő, illetve olyan személyekkel szemben is sor került, akiknek jövedelmi, anyagi helyzetéről nem rendelkezett a bíróság adatokkal (nyomozati jegyzőkönyv nem tartalmazta és tárgyalás mellőzésével történő eljárás volt).

A közérdekű munka büntetés gyakorlatilag alig játszik szerepet, csupán két elkövetővel szemben alkalmazták, 20, illetve 25 napi tartammal.

A szakértők kirendelése mellett az elkobzások alkalmazása is jellegzetes meghatározója a vizsgált büntetőeljárásoknak, hiszen az elkövetők 86 %-ával szemben került sor erre az intézkedésre. Leggyakrabban CD-k, DVD-k, merevlemezek és ruhaneműk lefoglalására, majd elkobzására került sor.

Ugyancsak az elemzett ügyek tipikus vonása a magas bűnügyi költség, amelynek túlnyomó része általában a szakértői díjból áll. A bűnügyi költség összege gyakorta magasabb a

megállapított pénzbüntetésnél, nemegyszer több százezer forint, sőt esetenként milliós nagyságrendű.

Úgy tűnik, az elkövetők számára sokszor komolyabb súlyú „büntetésnek” tekinthető az elkobzás és a bűnügyi költség megfizetése, mint a valódi kiszabott büntetés.

Kétségtelen, hogy a Be. 338. § (4) bekezdése alapján a bíróság a bűncselekmény súlyához képest aránytalanul nagy bűnügyi költség egy részének megfizetése alól a vádlottat mentesítheti. Elő is fordult néhány ilyen jellegű eset, például amikor a bűnügyi költség jelentős részét a bíróság az államra terhelte, és a vádlott csak 22.627 Ft-ot volt köteles megfizetni, további 150.000 Ft-ot pedig az állam. Az erre vonatkozó egységes joggyakorlatot azonban nem sikerült felfedeznünk.

3.3. A sértettekre vonatkozó adatok

A sértettekre vonatkozó adatok a leghiányosabbak és a legkevésbé értékelhetők. Az ügýtípus jellemzője ugyanis, hogy szinte alig fordul elő magánszemély sértett (2%), hiszen a szerzői jogsértéseknél a jogtulajdonost, de az áru hamis megjelölésénél sem a vásárlót, hanem a versenytársat kell sértettnek tekinteni.

Több helyen eltérő jogalkalmazási gyakorlatot találtunk arra nézve, hogy a hatóságok kitartanak a bűncselekmény sértettjének. E kérdéskör elméleti vetületeit külön vizsgáljuk.

Többnyire szakértői feladat a szerzői jogi jogosultak, ezáltal a sértettek, illetve képviselőik személyének megállapítása. Az egyik kerületi vezető ügyész átirata Vám- és Pénzügyőrség Közép-magyarországi Regionális Nyomozó Hivatala részére például a következőket tartalmazta: „A nyomozati iratok áttanulmányozása során megállapítottam, hogy az X. Y. igazságügyi szakértő által elkészített szakvélemény nem tartalmazza a szerzői jogi jogosultak magyarországi képviselőjének nevét és értesítési címét, ily módon a sértettek jogi képviselőjének értesítése a vádemelésről nem lehetséges. Kérem, hogy a továbbiakban a hasonló jellegű ügyekben a szakértő kirendeléséről hozott határozatokban szíveskedjék a szakértők számára feladatként meghatározni, hogy jelöljék meg a szerzői jogi jogosultak

képviselőjét és elérhetőségét is.”¹⁰³

Az elemzett ügyek 78%-ának egynél több sértettje volt, leggyakrabban 11-50 között volt a sértettek száma (az ügyek 42%-ában).

Nem vitás, nagyon sokszor komoly kihívást jelent a nyomozó hatóságok számára a sértettek kilétének megállapítása, a velük való kapcsolattartás, ezért azt gyakran nem erőltetik. A bizonyítási folyamatban általában ennek különösebb jelentőségét nem látják, a sértettek kihallgatására nem szokott szükség lenni. Ezért nem véletlen, hogy az ügyek 41%-ában az eljáró hatóságok nem értesítették a sértetteket, 8%-ában pedig csak egy részüket. Az ismert jogkezelő szervezetekkel, képviseleti joggal rendelkező ügyvédi irodákkal viszonylag kialakult egyfajta mechanikusnak tűnő kapcsolattartás, magyarországi képviselővel nem rendelkező külföldi jogtulajdonos cégek esetén azonban ez gyakorlatilag megoldatlan.

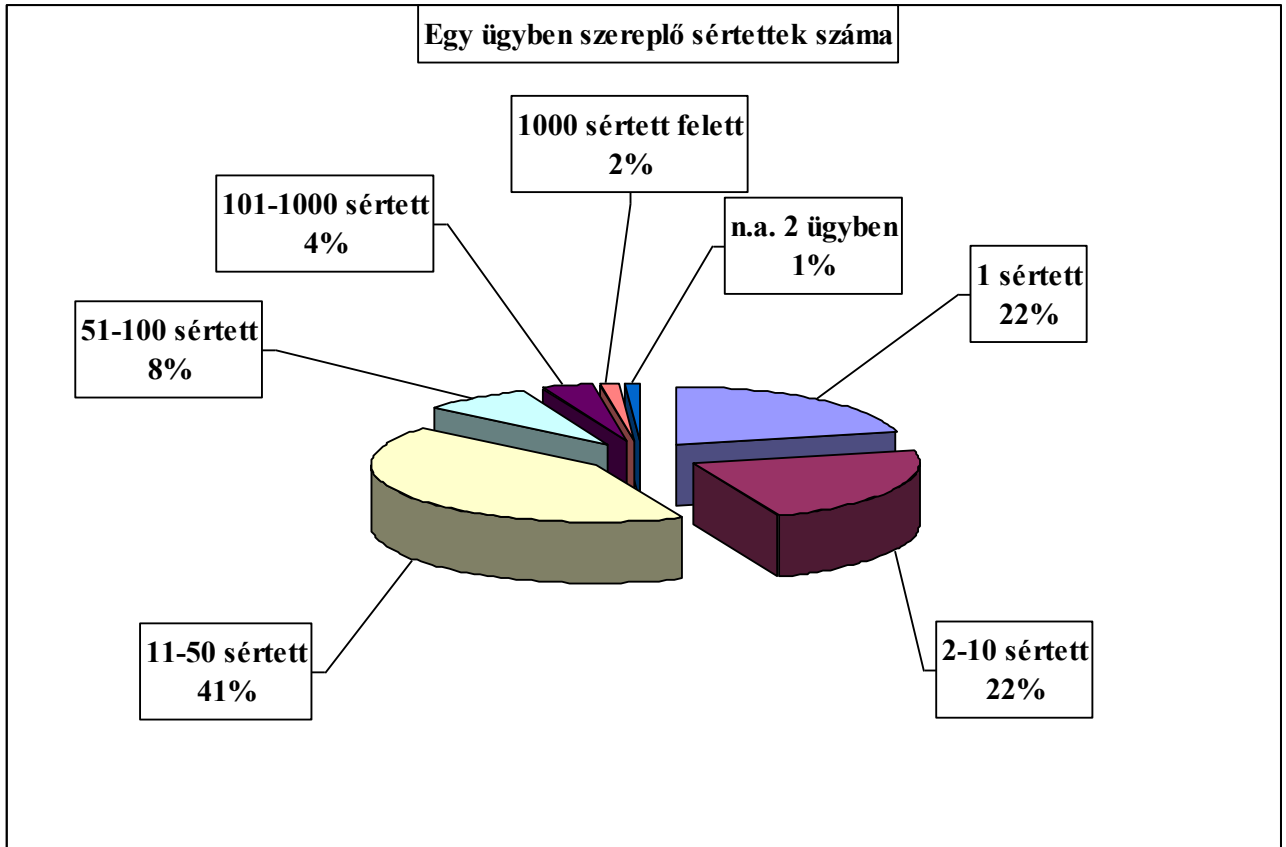
Ritka kivételként olyan esettel is találkoztunk, amikor a nyomozó hatóság megkereste SBG&K Szabadalmi és Ügyvédi Irodát, hogy elő kíván-e terjeszteni polgári jogi igényt (Microsoft 11.100 Ft-os vagyoni hátránya esetén).¹⁰⁴

A sértettek részéről azt tapasztaltuk, hogy az ügyek 36%-ában történt olyan mozzanat, amely arra utalt, hogy legalább valamelyik sértett gyakorolta eljárási jogait (feljelentést, panaszt tett, pótmagánvádlóként fellépett stb.).

¹⁰³ Budapesti VIII. kerületi Ügyészség 477/2008. sz.

¹⁰⁴ Nagykanizsai Városi Ügyészség. 620/2009. sz.

9. ábra: Egy ügyben szereplő sértettek száma (N=200)

4. A VIZSGÁLT BŰNÜGYEK KIEMELT KÉRDÉSEI

4.1. Büntető anyagi jogi megközelítés

A bűnügyek feldolgozása során tett tapasztalatainkat elsőként abból a szempontból elemezzük, hogy a jogalkotó milyen értékek és jogi tárgyak védelmét kívánta a büntetőjogi eszközökkel is rendezni, milyen törvényi tényállások születtek ennek érdekében, illetve a gyakorlat során mennyire egyértelmű ezeknek az alkalmazása, hogyan, milyen hatékonyan sikerül érvényt szerezni ezeknek a törekvéseknek.

A vizsgált büntetőügyeket az elkövetési magatartások alapján a következő ügytípusokba soroltuk:

1. Áru hamisítása típusú ügyek (Btk. 296. §, 329/D. §)

- Áru előállítása jellegzetes külsővel, csomagolással, megjelöléssel, elnevezéssel,
- Jellegzetes külsővel, csomagolással, megjelöléssel, elnevezéssel rendelkező áru megszerzése, forgalomba hozatala

2. A szerzői jogok megsértésének típusai (Btk. 329/A. §)

- Nyilvános előadáshoz kapcsolódó jogdíjfizetési kötelezettség elmulasztása
- Saját célra szoftvert, zeneművet, filmalkotást stb. felhasznál-többszöröz (differenciálni)
- Szellemi alkotások terjesztése
- Szellemi alkotások hozzáférhetővé tétele (fájlcseré)

3. A szerzői vagy szerzői jogokhoz kapcsolódó jogok védelmét biztosító műszaki intézkedés kijátszása (Btk. 329/B §)

- Átalakított játékkonzolokhoz kapcsolódó jogértelmezési kérdések,
- Szoftverek védelmének kijátszása,

Kábelszolgáltatók kódolt adásának vétele a védelmi berendezés megkerülésével.

4.1.1. Az „áru hamisítása” típusú ügyek

4.1.1.1. Az elkövetési magatartások lehetséges formái és megítélésük

A vizsgált bűnügyeknek mennyiségileg is jelentős részét tette ki a terület egyik ismert problémaköre, amelyet a Legfőbb Ügyészség Kiemelt Ügyek Főosztályának körlevele¹⁰⁵a következőképpen határol be: „az áru előállítás és forgalomba hozatala során előforduló - igazgatási normát vagy magánjogi megállapodást sértő – magatartások”, ahol a sérelem valamiféle szellemi tulajdonjog megsértésében nyilvánul meg. Itt tipikusan hamisítás jellegű cselekményekről van szó.

Az elkövetési magatartások a szellemi tulajdonjog sérelmének több fázisát ölelik fel, részben ez határozza meg a minősítést, másrészt a cselekménykört szankcionáló három tényállás három különböző jogi tárgyat véd, illetve némileg eltérő környezetben történő elkövetést határoz meg bűncselekményként.

Az ebbe a körbe tartozó cselekmények minősülhetnek áru hamis megjelölése büntettének (Btk. 296. §), iparjogvédelmi jogok megsértésének (Btk. 329/D §), valamint felmerülhet a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése (Btk. 329/A §).

A jogerős bírósági határozatok szerint a vizsgált 200 bűnügyből 20 esetben valósult meg áru hamis megjelölésének büntette. A 23 elkövetővel szemben a következőképpen alakultak az ügyek: 11 esetben az elsőfokú bíróság ítéletében mondta ki bűnösnek az elkövetőt, 9 esetben tárgyalás mellőzésével bírálta el a vádlott cselekményét és szabott ki büntetést, 3 esetben a másodfokú bíróság ítélte el az elkövetőt áru hamis megjelölése büntette miatt. 1 esetben állapította meg a bíróság az iparjogvédelmi jogok megsértésének vétségét.

Itt kell megemlíteni, hogy a tárgyalt cselekménykörben számos esetben merült fel a jellegzetes áru hamisítása mint speciális tényállás helyett vagy mellett a jellegzetességet megtestesítő karakter, ábrázolás mint alkotás szerzői jogi megsértésének a kérdése (a Btk. 329/A. §), valamint ezzel kapcsolatban a minősítés problémája.

¹⁰⁵ Legfőbb Ügyészség KF. 6062/10-II. sz. körlevél

A törvényalkotó az „áru hamisítása” esetkörben a következő tipikus elkövetési magatartásokat rendelte büntetni:

1. *áru előállítása* olyan jellegzetes külsővel, csomagolással, megjelöléssel, elnevezéssel, amelyről a versenytárs, illetőleg annak jellegzetes tulajdonsággal rendelkező áruja ismerhető fel (Btk. 296. § 1. fordulat);
2. olyan jellegzetes külsővel, csomagolással, megjelöléssel, elnevezéssel rendelkező *áru megszerzése forgalomba hozatal céljából, tartása, illetőleg forgalomba hozatala*, amelyről a versenytárs, illetőleg annak jellegzetes tulajdonsággal rendelkező áruja ismerhető fel (Btk. 296. § 2. fordulat);
3. *iparjogvédelmi jogok* (szabadalmi oltalomból, növényfajta-oltalomból, kiegészítő oltalmi tanúsítványból, védjegyoltalomból, földrajzi árujelző oltalomból, földrajzi árujelző oltalomból, formatervezési mintaoltalomból, használati mintaoltalomból, illetve topográfiaoltalomból eredő jog) *az oltalom tárgyának utánzásával vagy átvételével, vagyoni hátrány okozásával történő megsértése* (Btk. 329/D. §).

Ezek közül jellemzően magát a hamisítást, a megtévesztő jellemzőkkel ellátott áru előállítását, létrehozását taglalja a Btk. 296. § 1. fordulata, valamint a Btk. 329/D. §. Ettől markánsan elkülöníthető a már meglévő „hamisítvány” megszerzése, tartása, forgalomba hozatala (Btk. 296. § 2. fordulata).

A vizsgált ügyek között a korábban már létrehozott hamis termékek forgalmazásával kapcsolatos elkövetési magatartások voltak jellemzőek. A vizsgált büntetőügyekben az elkövetési tárgy az ügyek felében ruhanemű volt, a másik felében több alkalommal előfordultak szerszámgépek, EUR raklapok. Az elkövetés 15 esetben piacon, 3 esetben üzletben történt.

Ezzel az ügycsoporttal kapcsolatban elsősorban minősítési problémák merültek fel. Az ügyek feldolgozása során az elkövetési magatartások megítélésének és a minősítés indokolásának igen széles spektrumát tapasztaltuk.

A szakirodalomban részletesen tárgyalja a „sarokpontokat”. Leegyszerűsítve: ha „a hamis áru előállítása nem iparjogvédelmi jog sérelmével történik, akkor értelemszerűen csak az áru hamis megjelölése kerülhet megállapításra. Ez abban az esetben következik be, ha az

összetéveszthető külsőt nem a Btk. 329/D. §-ban szereplő elkövetési tárgyak használata révén érték el, vagy az összetéveszthető külsőt, noha a Btk. 329/D. §-ban szereplő elkövetési tárggyal érték el, azonban azon az oltalom már nem áll fenn” – ahogy azt a jogdogmatikai elemzésben korábban már kifejtettük. Ebben az esetben 100.000 Ft-ot meg nem haladó értékű áru esetén áru hamis megjelölésének szabálysértése állapítható meg, a Btk. 296. §-ba ütköző áru hamis megjelölésének büntettéről csak 100.000 Ft-ot meghaladó értékű áru esetében lehet szó. Az áru előállítás és forgalmazása természetes egységet alkot.

Ha pedig az iparjogvédelmi jogok megsértése nem áru utánzásával – tehát versenytársi érdeket sértő módon – történik, hanem pl. védjegy dekorációs elemként történő feltüntetésével (pl. Csörike feltüntetése), kizárólag iparjogvédelmi jogok megsértése valósulhat meg. Ez utóbbi is csak akkor, ha a speciális karakterre vonatkozó védjegyoltalom kiterjed olyan jellegű termékekre is, amelyeken az adott ügyben szerepelt.¹⁰⁶

Végül, ha a hamis áru előállítása valamely iparjogvédelmi jog (pl. védjegy) jogosulatlan használatával történik, akkor iparjogvédelmi jogok megsértésének megállapítására van lehetőség.

- Ha az ilyen jellegű árunak a forgalmazásával kapcsolatos elkövetési magatartások valósulnak meg, 100.000 Ft alatti elkövetési érték esetén,
- 100.000 Ft feletti elkövetési értéknél az iparjogvédelmi jogok megsértésének vétsége és az áru hamis megjelölésének büntette halmazatban is megállapítható.

Gyakran felmerül továbbá az ilyen típusú, áru meghamisításával kapcsolatos ügyeknél a 329/A § lehetősége.

A Pesti Központi kerületi bíróság 13. Bk.VIII.44151/2009. számú végzésével elbírált ügye az Észak-pest Térségi Fővámhivatal feljelentése alapján indult szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének vétsége miatt. A piac területén az egyik elárúsítóhelyen ismert rajzfilmfigurákkal mint védett márkajelzéssel ellátott különböző ruházati termékeket találtak. Ezekről megállapítást nyert, hogy hamisítottak. A vádlottat a nyomozás során a Btk. 329/A. § -ba ütköző szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének vétségével gyanúsították a következők alapján: Az Szjt. 16.§ (3) bekezdése alapján a szerzőt megilleti a

¹⁰⁶ Legfőbb Ügyészség KF. 6062/10-II. sz. körlevél

műben szereplő jellegzetes és eredeti alak kereskedelmi hasznosításának és az ilyen hasznosítás engedélyezésének kizárólagos joga is. A törvény 18.§ (1) bekezdése és 23.§ (1) bekezdése alapján a mű többszörözésére és terjesztésére a szerző engedélye alapján kerülhet sor, a 16.§ (6) bekezdése szerint az arra jogosulttól kapott engedély hiányában a felhasználás jogosulatlan. A 23.§ (2) bekezdés alapján a terjesztés jogának megsértését jelenti a mű jogsértéssel előállított példányának kereskedelmi céllal történő birtoklása is, ha a birtokos tudja, hogy a példány jogsértéssel állt elő.

A Legfőbb Ügyészség NF5307/2005/18-I számú – változatlanul iránymutató – körlevelében foglaltak szerint a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének vétsége elkövetési magatartása nem általában a szerzői jogi törvény bármilyen módon való megszegése, hanem magának a szerzői jognak vagy a szerzői joghoz kapcsolódó jognak a megsértése.

A szerző személyes és vagyoni jogainak védelme a mű tekintetében áll fenn. A jelen esetben a mű a szóban forgó figurákkal megalkotott rajzfilm, és nem a ruhanemű, annak ellenére, hogy az Szjt. 16.§ (3) bekezdése szerint a szerzőt megilleti a műben szereplő jellegzetes és eredeti alak kereskedelmi hasznosításának a joga. A terhelt cselekménye ugyanis itt nem a szerzői művet (rajzfilm), hanem az ahhoz kapcsolódó piaci, kereskedelmi illetve versenyjogot sértette. Az e jogtárgyat védő bűncselekmény pedig a Btk. 296.§-ában megnevezett áru hamis megjelölése büntette.

A minősítéssel kapcsolatos vita itt hatásköri-illetékességi kérdéseket is vont maga után.

A PKKB 12.Bk.VIII.44.154/2009. sz. ügyében szintén a Btk 296. § és a 329/A § relációjában kifejezésre került, hogy a jogtárgyak különbözősége nem zárja ki, hanem lehetővé teszi a valódi halmazat megállapíthatóságát.¹⁰⁷

Az aktuális minősítés indoklásaként azonban a következő is olvasható: a szerző személyes és vagyoni jogainak védelme a mű tekintetében áll fenn. A jelen esetben a mű a szóban forgó figurákkal megalkotott rajzfilm, esetleg képregény, és nem az ilyen formájú vagy ilyen ábrákkal ellátott játékfigura.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 1. Bf.154/2009/3. számú ítéletével elbírált ügyben

¹⁰⁷ BELOVICS – MOLNÁR - SINKU: *Büntetőjog. Különös rész*, Hetedik, átdolgozott kiadás, HVG – Orac, 2008, 742. p.

az „EUR” védjegynek számító megjelöléssel jogosulatlanul ellátott raklapok forgalmazását a 296. § 2. ford. szerinti áru hamis megjelölése büntettének, ezzel halmazatban a 329/D (1) iparjogvédelmi jogok megsértése vétségének minősítették a vádirat szerint.

Az 1. fokú bíróság ítélete szerint a vádlott csak az iparjogvédelmi jogok megsértésének vétségében bűnös. Indokolás: az áru hamis megjelölése elkövetési magatartása csak akkor tényállásszerű, ha az áru előállítása, megszerzése, tartása, illetve forgalomba hozatala a versenytárs hozzájárulása nélkül történik. A bűncselekmény csak szándékosan követhető el.

Versenytársnak azt tekintjük, aki belföldön rakodólapokat gyárt, a gazdasági versenyben érdekelt vállalkozó. A Máv Rt, a Máv Cargo Zrt., illetve a Máv –Rec Kft. a raklapok piacán nem vesznek részt a versenyben, csupán a védjegy használathoz szükséges engedélyeket adják ki. Az áru hamis megjelöléséhez hiányzik egy tényállási elem.

Az ügyészi fellebbezés halmazatot tartott volna indokoltnak, hiszen más a cselekmények védett jogi tárgya, továbbá a védjegyhasználat önmagában is jogellenes, de a forgalomba hozatalra is sor került.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság mint másodfokú bíróság 1. Bf.154/2009/3. sz. ítéletében az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta: áru hamis megjelölésének büntetében mondta ki bűnösnek a vádlottat, és az iparjogvédelmi jogok megsértésének vétsége alól felmentette. A vádlott olyan raklapokat értékesített, amelyek a meghatározott minőségi követelményeknek nem feleltek meg: hitelesítő kapcsolatokkal nem rendelkeztek, előállításukra és azokon az „EUR” megjelölés feltüntetésére, valamint forgalmazására a védjegy jogosultja nem adott engedélyt. Így tehát az elkövetési magatartás az áru előállítása, megszerzése, tartása valamint forgalomba hozatala. Akkor tényállásszerű, ha mindez a versenytárs hozzájárulása nélkül történik.

Fel kellett ismernie a vádlottnak, hogy hamisak a raklapok, az minimum eshetőleges szándékú elkövetésre utal, ha nem ellenőrzött forrásból szereznek be védjeggyel védett, illetve ellátott terméket. Ugyanakkor a tényállás nem tartalmaz arra utalást, hogy a vádlott az árucikken szereplő márkajelzést utánozta vagy átvette volna.

Tanulságos a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 2. Bf.98/2009. számú ítéletével elbírált,

szintén „EUR” raklapokkal kapcsolatos ügy. A vádlottak az „EUR” védjeggyel ellátott raklapokat a védjegytulajdonos engedélye nélkül gyártották és értékesítették. A megjelölés alapján a versenytárs áruja felismerhető volt.

Ennek alapján az iparjogvédelmi jogok megsértésének büntetével és az áru hamis megjelölésének büntetével is vádolta őket az ügyész. Az ügyész indítványozta ebben az ügyben, hogy a két tevékenységét végző céggel szemben alkalmazzon a bíróság büntetőjogi intézkedést. A bíróság meg is ítélte ezt. Az 1. fokú bíróság csak az iparjogvédelmi jogok megsértésének büntetében mondta ki bűnösnek a vádlottakat azzal, hogy a védjegyjogosult engedélye nélkül használták az EUR védjegyet. Ezzel megsértették a védjegyjogosult védjegyoltalomból eredő jogát és ezzel a védjegyjogosultnak vagyoni hátrányt okoztak a minőség felügyeleti, valamint hitelesítési és vizsgálati díjak nem fizetése miatt.

Az áru hamis megjelölése büntette alól felmentette őket, mivel annak az elkövetési magatartása csak akkor tényállásszerű, ha az áru előállítás a versenytárs hozzájárulása nélkül történik. Mivel a versenytársak nem jogosultak ilyen engedély megadására a raklapok gyártásának piacán a gyártásra, annak hiánya miatt a cselekmény nem lehet tényállásszerű.

A fellebbezés részletezi azt, hogy a két cselekménynek nem azonos a védett jogi tárgya és a potenciális sértett sem. Emellett problémát jelent az is, hogy ha csak az iparjogvédelmi jogok megsértését állapítja meg a bíróság, akkor csupán az utánzás és az átvétel kerülne szankcionálásra és értékeletlenül maradna az engedély nélküli védjeggyel legyártott raklapok értékesítése. Az ügyész álláspontja szerint a vádlottak mindkét bűncselekményt megvalósították, ezért azok halmazatban történő megállapítása szükséges.

A másodfokú ítélet megváltoztatta az ítéletet, és a vádlottak bűnösségét áru hamis megjelölése miatt is kimondta. A Főügyész véleménye szerint irreleváns az, hogy Magyarországon a védjegyjogosult nem végzett gazdasági tevékenységet. Eltérő a jogi tárgy, az elkövetési magatartás különbözik, a vádlottak mindkettőt kimerítették. Mindez a halmazat mellett szól.

A másodfokú bíróság szerint téves az elsőfokú bíróság okfejtése tekintetben, hogy „hozzájárulás megadására egyedül a MÁV CARGO Zrt. lett volna jogosult, aki azonban raklapot nem gyárt, így a raklapok piacán a gazdasági versenyben nem vesz részt, ezért versenytársnak nem tekinthető.”

Ugyanis a versenytárs – a gyártók számától függetlenül – mindig egységként jelenik meg a

gazdasági életben. Adott versenytárs képviselőre az összes gyártók bizonyosan nem jogosultak. Erre nyilván mindig csak egy adott szervezetnek, személynek van joga. Ez jelen ügyben a MÁV Cargo annak ellenére, hogy a gyártásban közvetlenül nem vett részt.

Az kétséget kizáróan megállapítható, hogy a vádlottak magatartása folytán a versenytársi érdekek sérültek: hozzájárulás megkerülésével gyártották és hozták forgalomba hamis jelzéssel ellátva az előírásoknak megfelelően legyártott raklapokkal azonos terméket. Ezáltal a vevőkben azt a látszatot keltették, hogy a szabványoknak megfelelően előállított raklapokat vásárolnak.

Ezért a másodfokú bíróság egyetértve az ügyészi indítvánnyal a vádlottak bűnösségét további egy rendbeli áru hamis megjelölése büntetőben is megállapította halmazatban, így többletmagatartásként az értékelés is értékelést nyert.

4.1.1.2. A bizonyítás sarokpontjai

Ezek az ügyek jellemzően (18 esetben) a cselekmény nyomozására hatáskörrel rendelkező Vám- és Pénzügyőrség észlelése alapján indulnak. Mindössze egy esetben indult más feljelentésére a büntetőügy, további egy esetben a polgárőrség bejelentésére.

Nyilvánvalóan már a bűncselekmény gyanújához szükséges egyfajta azonosítási tevékenység: a hamis áru felismerése. Ennek során a nyomozó hatóság az ilyen ügyekben szerzett tapasztalatait mint egyfajta kriminalisztikai ismeretanyagot hasznosítja.

Az áru hamis megjelölésének büntette miatt folyamatban lévő eljárásokban a 20 ügyből 19 ügyben rendeltek ki szakértőt. Ezek közül 17 ügyben igazságügyi vagyontárgyszakértő kirendelésére került sor. Emellett a Márkavédők Egyesülete, valamint a Védjegy és Szerzői Jogvédő Alapítvány működött közre, jellemzően szaktanácsadóként az ügyekben.

Előfordult az is, hogy egy ügyvédi irodát kerestek meg azzal kapcsolatban, hogy a védjegyoltalom kiterjed-e a feltehetőleg általa képviselt jogtulajdonos egy bizonyos karakterére. Ezen kívül érdekességnek számít, hogy például szerszámgépek eredetiségével kapcsolatban műszaki szaküzlet kereskedőjét kérdezték meg mint eseti szakértőt.

A szakértőnek feltett kérdések jellemzően annak megállapítására irányulnak, hogy az árurol a

versenytárs, illetőleg annak jellegzetes tulajdonsággal rendelkező áruja ismerhető-e fel.

Például így: „A fenti árukkal kapcsolatban megállapítható-e, hogy olyan jellegzetes külsővel, megjelöléssel ellátott termékeknek minősülnek, amelyekről a versenytársak, illetve azok jellegzetes tulajdonságokkal rendelkező áruai ismerhetőek fel?”

Vagy:

- „A különféle védett márkajellel ellátott ruházati termék eredeti vagy hamisított-e, amennyiben nem eredeti termékek, úgy alkalmasak-e a fogyasztók megtévesztésére.
- Amennyiben hamisítottak, akkor azt milyen jegyekből, jellemzőkből lehet megállapítani?” (PKKB 12.Bk.VIII.40.760/2009)

Ezzel kapcsolatban Tóth Mihályra kell hivatkoznunk, aki szerint „a két áru összetéveszthetőségének megítélése nem szakkérdés, sőt kifejezetten hibás lépés ilyen ügyekben szakértő igénybevétele. Arra vonatkozóan, hogy két külső csomagolás, megjelölés stb. alkalmas-e az összetéveszthetőségre, nem különleges szakértelem birtokában lévő személy véleménye, nem is a talán érdekelt versenytárs álláspontja, hanem az átlagos vásárló átlagos vásárlási szokásai a mérvadóak.”¹⁰⁸ Egyet kell értenünk ezzel az állásponttal...

Az ilyen típusú ügyekben gyakori, hogy a szakértőtől vár a nyomozó hatóság olyan információkat, mint például a sértettek megállapítását. A Siófoki Városi bíróság 4.B.12/2009. számú ítéletével elbírált ügyben a következőképpen teszi fel a nyomozó hatóság a kérdést:

- A lefoglalt termékeken lévő feliratok, jelzések mely sértettnek védjegy, illetve szerzői jogát sértették?
- Állapítsa meg, hogy a védjegytulajdonosok beleegyezése nélkül kerültek-e előállításra, illetve forgalomba?

A szakértő egyrészt megállapítja, hogy egy new york-i illetőségű cég vagy annak hazai képviselője a védjegy jogosultja, de nem határozza meg konkrétan, hogy kicsoda, ugyanakkor azt írja, hogy a termékek bejegyzésük nélkül kerültek forgalomba. A két kijelentés egyrészt ellentmondásban van, másrészt felmerül, hogy ennek megállapítása szakértő bevonása nélkül

¹⁰⁸ TÓTH Mihály: *Gazdasági bűnözés és bűncselekmények*. KJK-Kerszöv, 2002, 217. p.

is megállapítható.

A PKKB 24977/2009. számú ítéletével elbírált ügyben a nyomozó hatóság a védjegyek teljes árujegyzékének beszerzését kérte, melyből megállapítható, hogy pontosan milyen áruajtákra terjed ki az oltalom.

Ennek az ismerete kétségkívül fontos a védelem tárgyának meghatározása és a pontos minősítés miatt. A problémát inkább az okozza, hogy ennek megválaszolásához nincs szükség különleges szakértelemre, szakértő alkalmazására.

Az érték meghatározással kapcsolatban a hatóság az esetek egy részébe a termékek feketepiaci értékének meghatározását tartja fontosnak, más esetekben úgy fogalmaz, hogy a lefoglalt termékek tényleges forgalmi értékének meghatározása a feladat.

Az elkövetési érték meghatározásánál (a bűncselekményi értékhatár meghatározásához) a BH 2008.326. szerint az elkövetési tárgy értéke az irányadó. A döntés pontosan meghatározza, hogy „a bűncselekmény elkövetési tárgya nem a versenytárs áruja, hanem az előállított áru, amelyik a versenytárs árujának jellegzetességeit hordozza.”

Az érték meghatározás érdekes anomáliákhoz vezet abban az esetben, ha az eljárás során változik a cselekmény megítélése, ezzel minősítése. A PKKB 19.B. VIII.33857/2009. ügy a Btk. 329/A. §(1) bekezdésébe ütköző szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének vétsége miatt indult. Az elkövetés tárgya ruhanemű volt, amellyel kapcsolatban felmerült, hogy hamisított.

A nyomozó hatóság igazságügyi vagyontárgyszakértőt rendelt ki, a szakértőnek a következő kérdéseket tette fel:

- A lefoglalt ruházati termékek eredetiek vagy hamisítottak?
- A fenti termékekkel kapcsolatban kérem annak tételes felsorolását, hogy a ruházati termékeken található szerzői jogvédelem alatt álló felirat és embléma melyik jogosultnak sérti a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogát?
- Fenti termékek a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jog jogosultjainak a teljesítményén fennálló jogát milyen mértékű vagyoni hátrányt okozva sérthetik?

Kérem ennek meghatározását a lefoglalás napjára vonatkoztatva, a szerzői jog jogosultjaira lebontva és összesítve meghatározva.

A szakértő a vagyoni hátrányt a kínai üzletek és piacok árai alapján határozta meg. Itt kell megjegyezni, hogy amennyiben a szerzői jog megsértése merül fel, az ezzel kapcsolatos vagyoni hátrány meghatározása során a szerzői jog jogosultja által meghatározott felhasználási engedély díja lenne az irányadó.

Végül a bíróság a vádlottat a Btk. 296. §-ba ütköző áru hamis megjelölésének büntetében mondta ki bűnösnek. A szakértő által vagyoni hátrányként meghatározott elkövetési értéket a bíróság ítéletében átvette...

4.1.2. Szellemi alkotások terjesztésével kapcsolatos problémakör

4.1.2.1. A szerzői jogról szóló törvény hatálya

A Sztj. területi hatályát a 2.§-ában rendezi. A törvény hatálya ennek értelmében az először külföldön nyilvánosságra került művekre csak akkor terjed ki, ha a szerző magyar állampolgár (függetlenül a nyilvánosságra hozatal helyétől), vagy ha a szerzőt nemzetközi egyezmény, illetőleg viszonyosság alapján a védelem megilleti. Ebből az is következik ugyanakkor, hogy olyan mű, amelyet először Magyarországon hoztak nyilvánosságra a szerzőjének honosságától függetlenül a törvény hatálya alá tartozik.

A nyilvánosságra hozatal fogalma nem azonos a nemzetközi szerződésekben általánosan használt megjelentetés fogalmával (1975. évi 4. tvr. 3. cikk (3)¹⁰⁹, a továbbiakban: Berni Egyezmény). A megjelentetés már a mű felhasználására, terjesztésére utal. A Berni Egyezmény szerint nem tekinthető megjelenésnek, pl. valamely zenemű bemutatása. A nyilvánosságra hozatal ezzel egy időben is történhet, de meg is előzheti azt, pl. egy film premier előtti bemutatása keretében. A nyilvánosságra hozatal történhet egyrészt ráutaló magatartással (pl. az interneten történő nyilvánosságához közvetítéssel), másrészt pedig a szerző egyoldalú jognyilatkozatalával (pl. felhasználási szerződés megkötése keretében).

¹⁰⁹ Az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről szóló 1975. évi 4. törvényerejű rendelet.

Ez azt jelenti, hogy vannak olyan szerzői művek, amelyek vonatkozásában nem valósítható meg a Btk. 329/A.§-ában foglalt bűncselekmény.

A Tatabányai Város Bíróság a 6.B.855/2008. számú elsőfokú döntése szerint az Szjt. 2.§-a vonatkozásában az ügyész nem igazolta, hogy a „Snoopy” figura először melyik országban került nyilvánosságra (a mű származási országa) és azt sem, hogy milyen honosságú az alkotás szerzője (a szerzői jogok alanya). A rendelkezésre álló bizonyítékok szerint az UFS cég a védjegyjogosult, és nem a szerzői jog jogosultja, így nem állapítható meg, hogy kiterjed-e rá az Szjt. hatálya.

A megyei bíróság a másodfokon felvett bizonyítás alapján az ítéleti tényállást azzal egészítette ki, hogy meghatározta a Snoopy figura jogosultjait. A rajzfilmfigura felhasználására – árusítására – a jogtulajdonos cégtől engedélyt nem kért és kapott, neki díjazást nem fizetett, ezzel a sértettnek az alkotásán fennálló vagyoni jogát vagyoni haszonszerzés végett megsértette. A magyar szabadalmi hivatal tájékoztatása alapján a megyei bíróság megállapította, hogy a Snoopy figura származási országa az Amerikai Egyesült Államok. Ebből következően a Snoopy figura mint egyéni, eredeti jelleggel rendelkező képzőművészeti alkotás szerzői jogi védelemben részesül a magyar szabályozás szerint.

Ezzel a problémakörrel foglalkozott a Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága a 166/2009. számú ügyben is:

„Ha a szerző külföldi és műve először külföldön került nyilvánosságra (tehát a mű származása külföldi állam), akkor az Szjt. alkalmazhatóságának körülményei körültekintően vizsgálandóak. A sértettek megnevezéséből nem állapítható meg, hogy adott sértett jogtulajdonos magyar vagy külföldi, sem az hogy az adott szoftvernek mi a származási állama, először hol hozták nyilvánosságra, (ami nem azonos a felhasználással, terjesztéssel) és ennél fogva az sem, hogy a származási állam a hivatkozott nemzetközi egyezménynek a részese – e. Önmagában az, hogy kötött felhasználású szoftverről van szó, még nem jelenti azt, hogy az a Szjt hatálya alá tartozik. Viszonosság kérdésében 8002/2008 IRM tájékoztató, illetve e tárgyban szakértelemmel rendelkező személy igénybevétele szükséges.”

Ebből következik, hogy a büntetőeljárás során minden esetben tisztázni kell az adott szerzői mű nyilvánosságra hozatalának a helyét (a mű származási országa) vagy azt, hogy milyen

honosságú az alkotás szerzője (a szerzői jogok alanya). Ezek ismeretében dönthető el csupán, hogy az adott szerzői mű az Szjt. hatálya alá tartozik-e vagy sem.

4.1.2.2. A terjesztéssel kapcsolatos cselekmények jogértelmezési problémái

A terjesztéssel megvalósuló szerzői jogi jogsértések nyomán induló bűnügyek nagy részét tették ki azok a cselekmények, melyek tipikusan valamilyen engedély nélkül többszörözött hangfelvételek, filmalkotások értékesítésében nyilvánultak meg, akár valós, akár virtuális piactérben. A büntetőeljárás ezekben az esetekben tipikusan a hatóságok által történő észlelést követően indult, azonban a bírósági ítéletek vonatkozásában eltérő joggyakorlatot eredményezett.

Eltérés volt a bűncselekmények minősítésében egyrészt az üzletszerű magatartás megállapíthatóságát illetően, másrészt pedig abban, hogy az (1) bekezdés I. vagy II. fordulata alapján kerüljön megítélésre az adott cselekmény.

Annak ellenére, hogy a történeti tényállások között nem volt lényeges különbség, a vizsgált esetcsoportnál a Btk. 329/A. § (1) bek. szerinti bűncselekmény¹¹⁰, illetve a Btk. 329/A (1) bek. II. fordulatába ütköző és a (2) bekezdés b) pontja szerint minősülő bűncselekmény¹¹¹ megállapítására is sor került.¹¹²

Haszonszerzési célzattal megvalósított cselekmény, vagy vagyoni hátrányt okozó cselekmény?

A vizsgált ügycsoportok elemzése előtt röviden vázoljuk álláspontunkat az elkövetési magatartások értelmezését illetően. Az Szjt. értelmében a szerzőt személyhez fűződő jogok és vagyoni jogok illetik meg. A vagyoni jogok magukban foglalják a mű felhasználásáért járó díjazást is. A hivatkozott szerzői jogi törvény 16. §-ának (5) bekezdése szerint a szerzőt a mű felhasználásáért illeti meg díjazás. A törvényi tényállás és a szerzői jogi törvény rendelkezéseinek összevetett értelmezéséből következik, hogy a szerző jogát - többek között -

¹¹⁰ Például PKKB 13.Bk. VIII. 43.922/2009/2 (filmalkotás, hangfelvétel); PKKB 13.Bk. VIII. 42.765/2008/2; PKKB 12. Bk. VIII. 44.950/2008/2 (filmalkotás, hangfelvétel)

¹¹¹ Például: PKKB 16.B.VIII.34.300/2008/13 (filmalkotás, hangfelvétel); PKKB 3.B.35.467/2008/4. (filmalkotás, hangfelvétel), PKKB 16.Bk.VIII.43990/2009/2 (filmalkotás); PKKB 18. Bk. VIII. 44272/2009/2 (filmalkotás)

¹¹² A vizsgált esetcsoportnál, melyeknél a terjesztéssel megvalósuló szerzői jogi jogsértések a sértettek magas számára tekintettel több rendbeli bűncselekményként nyertek értékelést, a jelentős vagyoni hátrányt okozó minősített eset megállapítására viszonylag ritkán került sor.

az sérti meg, aki a szerző művét jogdíj megfizetése nélkül felhasználja.

Az Szjt. 17. §-a felsorolja, hogy mely tevékenységek tartoznak a felhasználás körébe. Eszerint a mű felhasználásának minősül a többszörözés (18-19. §), a terjesztés (23. §), a nyilvános előadás (24-25. §), a nyilvánosságához közvetítés sugárzással vagy másként (26-27. §), a sugárzott műnek az eredetihez képest más szervezet közbeiktatásával a nyilvánosságához történő továbbközvetítése (28. §), az átdolgozás (29. §) és a kiállítás (69. §).

A vizsgált bűncselekmények körében a terjesztéssel és a többszörözéssel megvalósuló szerzői jogi jogsértések fordultak elő a leggyakrabban. Az Szjt. értelmében a többszörözés, mint magatartás a mű anyagi hordozón való - közvetlen vagy közvetett - rögzítését jelenti, bármilyen módon, akár véglegesen, akár időlegesen, valamint egy vagy több másolat készítését a rögzítésről. Ebbe a körbe tartoznak tipikusan azok a bűnügyek, melyek során az eredeti műről másolatot készítenek vagy készíttetnek, vagyis egy újabb műpéldányt hoznak létre, tipikusan digitalizált formában, mely valamilyen adathordozón kerül tárolásra.

Terjesztésnek minősül a mű eredeti példányának vagy többszörözött példányainak a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele forgalomba hozatallal vagy forgalomba hozatalra való felkínálással. A terjesztés magában foglalja különösen a műpéldány tulajdonjogának átruházását és a műpéldány bérbeadását, valamint a műpéldánynak az országba forgalomba hozatali céllal történő behozatalát. A terjesztés jogának megsértését jelenti a mű jogsértéssel előállított példányának kereskedelmi céllal történő birtoklása is, ha a birtokos tudja, vagy neki az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a példány jogsértéssel állt elő. A vizsgált cselekmények körében ebbe a körbe tartozik a többszörözött művek értékesítése, akár valamely árusítóhelyen, akár az interneten keresztül.

Mindkét cselekmény kapcsán elmondható ugyanakkor az, mivel mind a terjesztés, mind a többszörözés engedélyköteles felhasználási mód, hogy a felhasználási módok engedélyezéséért a vagyoni jogok jogosultját díjazás illeti meg¹¹³. A felhasználás csak akkor jogszerű, ha van érvényes és hatályos felhasználási szerződés a felhasználó és a jogosult között, melynek eleme a díjfizetés is. Amíg díjfizetés nélkül történik a felhasználás, az sérti a vagyoni jogi jogosultat, amihez kapcsolódóan bekövetkezik a vagyoni hátrány is, vagyis a bűncselekmény II. fordulata ezeknek a magatartásoknak a kifejtésével befejezett.¹¹⁴

¹¹³ Ide nem értve azt az esetet például, ha erről a szerző kifejezett nyilatkozattal lemond.

¹¹⁴ Lásd még erről a dogmatikai elemzésben a bűncselekmény stádiumainak elemzéséhez írottakat.

Ehhez képest a joggyakorlat továbbra is különböző következtetésekre jutott a vizsgált ügycsoportok vonatkozásában. A Budapesti IV. és XV. Kerületi Bíróság B.XV.1798/2005/30. számú ítéletében úgy döntött, hogy a vádlotti cselekmény kísérleti szakban maradt, hiszen azzal, hogy az értékesítést megelőzően a CD-k a vádlottól lefoglalásra kerültek, vagyoni hátrány nem következett be, azaz a vádlott a cselekményeit nem fejezte be. A Fővárosi Bíróság, mint másodfokú Bíróság 27.Bf.XV.6138/2008/7. számú ítéletében ugyanakkor kimondta, hogy az elsőfokú bíróság tévedett akkor, amikor azok kísérleti szakban maradását állapította meg a vagyoni hátrány bekövetkezésének hiányában. A tényállásból ugyanis kiderült, hogy a vádlott az illegális másolatokat az eljárás során ismeretlenül maradt személytől szerezte meg, és azokat hasznoszerzés céljából tartotta magánál. A bűncselekmény elkövetési magatartása a szerzőt megillető jogok, elsősorban a vagyoni jogok megsértése, amely két fordulattal követhető el. Egyrészt hasznoszerzés végett, másrészt vagyoni hátrányt okozva. Az első fordulaton a cselekmény célzatos, az elkövető hasznoszerzés céljából cselekszik, magatartása kizárólag egyenes szándékú lehet. Ennél a fordulaton azonban nem szükséges, hogy az elkövető bármilyen haszonra tegyen szert, a bűncselekmény már az ennek érdekében való cselekvéssel befejezett.

Abban az esetben tehát, ha valaki azzal a céllal tart magánál többszörözött lemezeket, hogy értékesítse azokat, hasznoszerzés végett cselekszik. Ezt a magatartást az Szjt. szerint azonban terjesztésnek minősíthetjük, amit az Szjt. 23.§ (2) bekezdése szerinti kereskedelmi célú birtoklással valósít meg az elkövető. Ha elfogadjuk, hogy ez terjesztésnek minősül, akkor az viszont engedélyköteles felhasználás, amihez a jogosult engedélye szükséges, amiért a jogosultat díjazás illeti meg, vagyis a terjesztéssel az elkövető sérti a szerző jogát, és a vagyoni hátrány is bekövetkezik. Az Szjt. szabályozásában tetten érhető az a törekvés, hogy minél szélesebb körben szabályozza a szerzői jogot sértő cselekményeket. Ennek keretében a terjesztés fogalma alá von több magatartást: a tulajdon átruházást, de akár a kereskedelmi célú birtoklást is. Abban az esetben viszont, ha az elkövetőt gondatlanság terheli abban, hogy a kereskedelmi céllal magánál tartott szerzői műveket jogsértéssel állították elő, büntetőjogi felelősségét nem lehet megállapítani, mivel a bűncselekménynek már nincs gondatlan alakzata. Ennek tisztázása tehát minden esetben szükséges.

A BKKB. 4.B.XI.1239/2008/12. számú ítélete szerint a jogsértés akkor következik be, amikor az Szjt.-ben meghatározott, szerzői védelem alatt álló alkotást a törvényben leírt módon felhasználják. Felhasználásnak minősül a terjesztés. Mivel a vádlott cselekményét még azelőtt leleplezték, hogy abból akár egyetlen alkotást értékesíthetett volna, ezért a törvényben

megkívánt vagyoni hátrány nem következett be, a filmforgalmazásra jogosult 26 sértettnek a cselekmény elkövetéséből vagyoni hátránya nem származott (BH1996.137.). A sértettek a filmforgalmazásra jogosultak, ezért a cselekmény 26 rendbeli bűncselekmény kísérletét valósította meg. A Fővárosi Bíróság mint másodfokú bíróság 22.Bf.8565/2004/4. számú ítéletében az elsőfokú bíróság ítéletéhez az alábbi megállapítást fűzte: a cselekmény jogi minősítésénél a bíróság mellőzte a kísérletre való utalást, mivel a vádlott azáltal, hogy árusította a hamis CD lemezeket, a terjesztést (forgalomba hozatalt) befejezte, a hamis CD-lemezekhez való más általi hozzáférést biztosította.

Gyakran előfordult, hogy a cselekmény minősítésénél a bíróságok azokra a Legfelsőbb Bíróság által közzétett döntésekre hivatkoztak, amelyek arra a hatályban volt Btk.-ra utaltak, melyben a haszonszerzés végett történő elkövetés még nem szerepelt. Ezek a döntések tovább nehezítik a jogalkalmazó dolgát, tehát szükséges lehet felülvizsgálatuk.

Üzletszerűség megállapítása

A Btk. 137. §. 9. pontja szerint üzletszerűen követi el a bűncselekményt, aki ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik. A vizsgált vagyon elleni bűncselekményekhez kapcsolódóan a bírói gyakorlatban részletesen kimunkálásra került az üzletszerűség megállapíthatóságának feltételrendszere, amiből a következőkben röviden összefoglaljuk a témánk szempontjából fontosakat.

Az üzletszerűség a bűncselekmény alanyi oldalán jelentkező olyan körülmény, amelynél a rendszeres haszonszerzésre irányuló célzatnak van meghatározó jelentősége. Megállapítható több bűncselekmény esetén, de akár egyetlen bűncselekmény elkövetésekor is, ha a rendszeres haszonszerzésre irányuló célzat már ekkor fennáll. Ez utóbbi akkor áll fenn, ha a tettes ismétlődő és rendszeres haszonszerzésre törekvő akarat-elhatározása további cselekmények tervezésére egyértelműen felismerhető.¹¹⁵ Az üzletszerűségnek nem feltétele, hogy a bűncselekmények elkövetése az elkövetőnek kizárólagos, egyetlen vagy fő keresetforrása legyen. Megállapítható az üzletszerűség a tartósság célzatával folytatott, a rendszeres mellékkereset elérésére törekvő jövedelemszerzés esetében is¹¹⁶.

Az azonos vagy hasonló jellegű bűncselekmények rendszeres haszonszerzés céljából való

¹¹⁵ BH2002. 469

¹¹⁶ BH2002. 469

elkövetése azonban nem azonos az anyagi előnyért, haszonszerzés céljából, nyereségvágyból való elkövetéssel. Ennek megállapításához nem elegendő a bűncselekmények ismétlődése, az egyes elkövetési időpontok közötti viszonylag rövidebb időköz, hanem a célzat arra irányuló elhatározást foglal magában, hogy az elkövető rendszeres haszonszerzésként szinte berendezkedik magára a bűnelkövetésre.¹¹⁷

Ebből következik, hogy haszonszerzési célból elkövetettnek kell értékelni valamennyi olyan jellegű bűncselekményt, melynek célja bármilyen vagyoni előny megszerzése. Azonban ahhoz, hogy egy haszonszerzési célból elkövetett cselekmény üzletszerű elkövetésnek minősüljön, többletelem fennállása is szükséges, ami a bűnelkövetésre történő berendezkedésben nyilvánul meg. A töretlen bírói gyakorlat szerint az üzletszerűség minősítő körülményként történő szabályozása a bűnözés mint életforma ellen kíván fokozott büntetőjogi védelmet nyújtani. Ezért a körültekintő elemzés során azt kell vizsgálni, hogy az üzletszerűség mint életforma az adott elkövetőnél feltárható-e. Ennek során jelentőséggel bír, hogy az elkövető a bűncselekmények sorozatát, vagy egy bűncselekményt valósított-e meg, továbbá az is, hogy cselekményét milyen időszakon át követte el, illetve, hogy milyen jövedelemre tett szert, vagy kívánt szert tenni.

Ehhez képest speciális döntés született az üzletszerűség vagyoni elleni bűncselekményeket érintő értelmezésében. Itt ugyanis az üzletszerűség - az ugyanolyan vagy hasonló jellegű - vagyoni elleni bűncselekményeknek rendszeres haszonszerzést biztosító elkövetése esetén a terhelt bűnözői életvitelére vont következtetés nélkül is megállapítható.¹¹⁸

Ettől eltérő álláspont elfogadása az üzletszerűség megállapítását eredményezné olyan esetben is, amikor az elkövető azonos sértett sérelmére viszonylag rövidebb időközökben és egységes akarat-elhatározásból fakadóan, vagyis a Btk. 12. §-ának (2) bekezdése szerinti folytatólagos elkövetés útján követ el bűncselekményeket. Az üzletszerűség a folytatólagossághoz képest lényegesen nagyobb társadalomra veszélyességet megtestesítő magatartást tételez fel, és olyan életvitel meglétét kívánja meg, amelyre éppen a haszonszerzésre irányuló bűnözésre való berendezkedés a jellemző.¹¹⁹

Az üzletszerűség minősítő körülményként (vagy egyes bűncselekmények törvényi tényállási elemként) akkor állapítható meg, ha az elkövetőnek a bűncselekménnyel biztosított haszna

¹¹⁷ BH1983. 350

¹¹⁸ BH2006. 6

¹¹⁹ BH1983. 350

bűnöző életmódja kialakításában jelentőséggel bír, abban a bűncselekményekből rendszeresen szerzett haszon ilyen életvitelt biztosító jellege tényként állapítható meg.¹²⁰

A rendszeres haszonszerzésre irányuló bűnözésre - mint életformára - számos együttható tényezőtől lehet következtetést levonni, így a haszon nagyságán, a megvalósított elkövetési cselekményeken kívül az elkövetés időtartama, gyakorisága, az elkövető vagyoni helyzete, életvitele, családi és személyi körülményei is vizsgálандók. A munkaviszonyban álló, rendszeres keresettel rendelkező, és rendezett anyagi körülmények között élő személy esetében az vizsgálандó, hogy a rendszeres mellékjövedelem szerzése érdekében a bűnelkövetésre való berendezkedés megállapítható-e. A munkakerülő, csavargó életmódot folytató elkövető esetében pedig azt kell vizsgálni, hogy életmódjából lehet-e arra következtetni, hogy a bűncselekmény elkövetése mintegy „életformává” vált, életirányzatként jelentkezik-e, s ez - részben vagy egészben - létfenntartásának alapja, szándéka tehát arra irányult, hogy ezt hosszabb időn át folytassa.¹²¹

A haszonszerzési célzathoz kapcsolódóan leszögezhető, hogy a haszonszerzésre törekvés megállapíthatósága szempontjából közömbös, hogy az elkövető a vagyoni haszonhoz hozzájutott-e vagy sem, illetve, hogy cselekménye járt-e veszteséggel. Nincs jelentősége tehát annak, hogy az eltulajdonított tárgyak jelentős része az eljárás során a terheltektől lefoglalásra került, hogy azokat nem értékesítették, és nem próbálták az eladásukkal jövedelemhez jutni.¹²²

A vizsgált ügycsoportban az üzletszerűség megállapítása vonatkozásában szintén különböző álláspontok alakultak ki. Az alábbiakban az üzletszerűséget megállapító döntések indokolásából azokat a részleteket emeljük ki, amelyek a Btk. 329/A. §-ában foglalt bűncselekményhez kapcsolódó üzletszerűség értelmezésében nyújtanak iránymutatást:

A Budapesti IV. és XV. Kerületi Bíróság B.XV.1798/2005/30. számú ítéletében rögzítette, hogy a vádlottnál talált nagy mennyiségű CD-re, valamint arra a körülményre tekintettel, hogy ugyanazon előadók, ugyanazon lemezeire vonatkozóan nagyobb példányszám is volt a tulajdonában – melyekhez még 143 db lemezborító is tartozott (vágatlanul, frissen nyomott formában) –, kizáróan meg lehetett állapítani, hogy azokkal a vádlott kereskedni, és ennek folytán rendszeres haszonra szert tenni törekedett, így cselekménye üzletszerű.

¹²⁰ BH2005. 165

¹²¹ BH1983. 350

¹²² BH1999. 8.

A PKKB, 12. B. VI-VII. 24480/2009/2. számú ítéletében az üzletszerűséget, mint minősítő körülményt szintén megállapíthatónak tartotta. Indokolása szerint azzal, hogy a vádlott szerzői jogi védelem alatt álló művekről készített másolatokat a világhálón a jogosult engedélye nélkül, amiket eladásra is kínált, megsértette az egyes jogosultaknak a művekhez kötődő szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jogát. Azáltal, hogy a vádlott a magatartását abból a célból fejtette ki, hogy vagyoni haszonra tegyen szert, üzletszerűen követte el a fent megjelölt bűncselekményt. A Fővárosi Bíróság mint másodfokú bíróság 22.Bf.8565/2004/4. számú ítéletében kifejtette, hogy az a körülmény, miszerint a vádlott semmilyen jellegű haszonra nem tett szert, nem vehető figyelembe enyhítő körülményként, mert a haszonszerzésre törekvés egyértelműen megállapítható, a tényleges haszon csupán rajta kívülálló ok miatt maradt el. (A terhelt másolt számítógépes programokat tartalmazó CD lemezeket árusított, mikor vele szemben rendőri intézkedésre került sor.)

A PKKB 23.B.2032/2005/8. számú ítéletében foglalt történeti tényállás szerint a vádlott 269 darab programot kínált eladásra. A bíróság megítélése szerint ezt a mennyiséget nyilvánvalóan nem egy nap alatt, hanem – a piac hétvégi nyitvatartására figyelemmel – hetek, sőt hónapok alatt adta volna el. Ebből viszont következik, hogy a vádlott a cselekményt rendszeres haszonszerzésre törekedve, a Btk. 137.§ 9. pontja szerint üzletszerűen követte el.¹²³

A fenti példától eltérően állapította meg a bűncselekmény minősítését a PKKB 10.B.VIII.39096/2008/3. számú ítéletében. A történeti tényállás szerint a vádlott a piacon ismeretlenül maradt személytől illegálisan másolt DVD lemezeket vásárolt azzal a céllal, hogy az adathordozókat a forgalmazó engedélye nélkül továbbértékesítse. A bíróság megállapította, hogy a vádlott magatartásával 549.600,-Ft kárt okozott, és így a Btk. 329/A. §

¹²³ A lábjegyzetben ismertetésre kerülő jogeset nem tartozik a vizsgált esetcsoporthoz, azonban az üzletszerűség értelmezéséhez további iránymutatást nyújt. Az ügyvezető felelősségéhez kapcsolódó érdekes döntést hozott a Fővárosi Bíróság mint másodfokú bíróság 25. Bf. III. 6002/2003. számú ítéletében. A Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság 3.B.III.1124/2001/15. számú ítéletében az elkövető gazdasági társaságának alkalmazottai az illegálisan másolt szoftvereket üzleti tevékenység körében használták fel. A cégkivonat tanúsága szerint a kft. szoftverkészítéssel és szaktanácsadással foglalkozott, azok révén anyagi haszonszerzésre törekedett, ezért a bíróság bizonyítottan látta az üzletszerű elkövetést. Ugyanakkor, mint szoftverkészítéssel foglalkozó vállalkozónak tudnia kellett, hogy nemcsak a gazdasági társasága által kifejlesztett szoftvereket, hanem más jogtulajdonos szoftverét is védik a szerzői és szomszédos jogok. Így gondatlansága, melyre védelmében hivatkozott, fel sem merülhet. A másodfokú bíróság ítéletében kifejtette, hogy a vádlottnak, mint a Kft. egyszemélyben felelős és ellenőrzési jogkörrel felruházott ügyvezetőjének nyilvánvalóan tudnia kellett arról, hogy a cégnél használt számítógépeken illegális programok futnak. A gondatlanság megállapítását a másodfokú bíróság egyértelműen kizárta, arra is tekintettel, hogy a kft. főtevékenysége a szoftverkészítés, továbbá a melléktevékenységek között is számos, a számítógéppel kapcsolatos tevékenységi kör szerepel. A bíróság az üzletszerűség tekintetében osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját, ugyanis a vádlott az illegális szoftvereknek a cég működése során történő felhasználásával minden kétséget kizáróan rendszeres haszonszerzésre törekedett.

(1) bek. ütköző bűncselekményét követte el.

A vizsgálatot nagyban nehezítette, hogy az ügydöntő határozatokban nem jelent meg az esetek többségében az, hogy mi volt az az Szjt.-ben meghatározott felhasználási mód, amit a bíróság elkövetési magatartásként értékelt. Az Szjt. az alkalmazott jogszabályok körében sem mindig jelent meg.

4.1.3. A szerzői vagy szerzői jogokhoz kapcsolódó jogok védelmét biztosító műszaki intézkedés kijátszása

A szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok védelmét biztosító műszaki intézkedés kijátszása bűncselekmény megállapíthatóságának vizsgálatát három ügycsoport vonatkozásában merült fel:

- átalakított játékkonzolokhoz kapcsolódó jogértelmezési kérdések,
- szoftverek védelmének kijátszása,
- kábelszolgáltatók kódolt adásának vétele a védelmi berendezés megkerülésével.

Az első körhöz a Playstation, Xbox stb. játékkonzolok átalakításához kapcsolódó tényállásszerű magatartások tartoznak, melynek célja a nem jogszerűen többszörözött szoftverek lejátszásának biztosítása. A második ügycsoporthoz a számítógépes szoftverek védelmére rendelt műszaki intézkedések megkerülése jelenti, amely során hamis telepítési kódokat alkalmaznak, illetve feltört indítófájlokat másolnak az eredeti indítófájlok helyére a szoftver használhatóságának biztosítása érdekében. A harmadik tipikus ügycsoportba pedig a televízió-műsort szolgáltatók műsoraihoz kapcsolódó kódolt adások különböző eszközökkel történő – előfizetés nélküli – vétele cselekmények tartoznak.

Az átalakított játékkonzolokhoz kapcsolódó jogértelmezési kérdések

A játékkonzolok olyan számítástechnikai rendszerek, melyek elsődleges funkciója az adott konzolhoz írt játékprogramok futtatása. Ezen túlmenően az újabb generációs játékkonzolok további funkciókkal is bírnak, például hangfelvételeket és filmfelvételeket lehet lejátszani a segítségükkel. A műszaki intézkedés kijátszásának jelenleg két ismertebb eljárása van. Az egyik hardveres beavatkozást jelent¹²⁴, míg a másik beavatkozást szoftver segítségével

¹²⁴ Ezt a módszert nevezi az informatikai szleng „chippelésnek”.

végzik.¹²⁵

A Szerencsi Városi Bíróság előtt 9.B.126/2008/5. számon folyamatban volt ügyben a szakértő röviden ismertette az átalakítás egyik módszerének lényegét: Az X-BOX gép a másolt lemezeket (kalózmásolatokat) külön beavatkozás nélkül nem játssza le. Ahhoz, hogy a kalózmásolatokat használni lehessen, valamint a speciális védelmet megkerüljék, olyan hardvereszközöket fejlesztettek ki, amelyek az X-BOX ellenőrző mechanizmusát becsapva eredetinek ismertetik fel a másolt lemezeket.

A Nyíregyházi Városi Bíróság előtt 695/2009. számon folyamatban volt bűnügyben a szakértőtől kérték annak megállapítását, hogy a lefoglalt Sony Playstation 2 játékgép esetében történt-e olyan beavatkozás, ami a védelmi intézkedés kijátszására irányult, és ha igen, milyen módon?

A szakértő véleményében kifejtette, hogy a Sony cég speciális védelemmel kívánta elkerülni a másolt kalózprogramok használatát a Playstation gépeken: a gép ellenőrzi a behelyezett játéklemezt, és ha ez nem tartalmaz bizonyos ellenőrző jeleket, megtagadja annak lejátszását.

Ugyanígy jár el akkor is, ha az adott játék DVD lemeze nem a megfelelő régiózással van ellátva vagy a televízió szabványa tér el a gépbeállításaitól (pl. NTSC lemezt akarunk PAL gépen lejátszani). Ennek a védelemnek az elkerülésére olyan hardvereszközöket fejlesztettek ki, amelyek a Playstation ellenőrzőmechanizmusát becsapva eredetinek ismerik fel a másolt lemezeket. Ezek a „modchipek”.

A mikro áramkör mellett a beépített védelem kijátszására másik módszer: a beépített DVD meghajtó „flashelése”. Ez utóbbi nem jár nyomokkal sem, csak a szabványos SATA csatló fedelű DVD meghajtót kell kiszerezni, megfelelő módon egy PC-hez illeszteni, majd a beépített vezérlő programját átírni az interneten hozzáférhető, erre a célra kifejlesztett szoftver segítségével. Az így átalakított játékgépek egy speciális EPROM-ba égetett program segítségével megkerülik a játékkonzol belső védelmi rendszerét, amely csak a gyári eredeti programok lejátszását teszi lehetővé¹²⁶.

A szakértő feladata ennél az ügytípusnál elsősorban annak megállapítása, hogy valójában megtörtént-e a játékkonzol olyan típusú átalakítása, amely során az alkalmassá vált másolt szoftverek lejátszására.

¹²⁵ Ezt a módszert nevezi az informatikai szleng „flashelésnek”.

¹²⁶ Nyíregyházi Városi Ügyészség 1290/2008. számú bűnügye

A vizsgálat során két típusú szakértői módszert ismertünk meg. Az egyik módszer lényege az volt, hogy a vizsgált játékgépben tesztelték a bizonyosan másolt szoftver futtatási lehetőségeit, majd kontrollvizsgálat keretében ugyanannak a szoftvernek a működését egy nem módosított játékgépben is lefuttatták. Az egyik ügyben ehhez a vizsgálathoz kapcsolódóan a szakértő véleményében rögzítette, hogy a játékgép képes elindítani a másolt lemezeket, így a védelmi rendszerének kijátszása megtörtént¹²⁷. Hasonló módszerrel ellenőrizte az átalakítás megtörténtét a szakértő a Nyíregyházi Városi Ügyészség 1290/2008. számú bűnügyében is: a szakértő kipróbált egy másolt lemezt a vizsgálandó gépben, majd utána (kontrollvizsgálatot végzett egy gyári állapotú géppel is. Véleményünk szerint ezzel a módszerrel mind a két típusú beavatkozásra vonatkozóan lehet következtetéseket levonni.

Úgy gondoljuk, hogy ennél a módszernél még nagyobb bizonyosságot eredményez az átalakítás megtörténtének tényéről az, ha a szakértő a játékkonzolba beépített másolt lemezek lejátszását megakadályozó rutin kiiktatására szolgáló mikro áramkört¹²⁸ kisereli, és ezt jelzi a hatóság felé, mely a későbbiekben aztán tárgyi bizonyítási eszközként kerülhet lefoglalásra.

A joggyakorlatban több esetben is felmerült annak a kérdése, hogy hogyan minősül annak a cselekménye, aki tudottan átalakított játékkonzolt vásárolt, abból a célból, hogy azon másolt játékprogramokat futtathasson, illetőleg az is, hogy elköveti-e a bűncselekményt az, aki ilyen játéggépet elad, vagy eladásra kínál.

A vizsgált esetek többségében azt állapították meg, hogy nem valósítja meg műszaki intézkedés megkerülését, aki olyan számítógépet vásárol, melyről a műszaki intézkedést korábban eltávolították. Ebben a kérdésben azonban más megítélés is született:

A Szerencsi Városi Bíróság 298/2009. ügyszámú ügyében a Btk. 329/B.§ (1) bek. I fordulatának elkövetését állapította meg egy „flashelt x-boksz tartásáért.

A Tatabányai Városi Ügyészség előtt 2475/2008. számon folyamatban volt bűnügyben ugyanakkor a nyomozás megszüntető határozatában eltérő eredményre jutott. A határozat indokolásában az ügyész előadta, hogy a terheltek a hivatkozott törvényi tényállás első fordulatában írt műszaki intézkedés megkerülése elkövetési magatartást nem valósították meg, mert a rendelkezésre álló adatok alapján a PS2 játékgép védelmét biztosító műszaki

¹²⁷ A vádlott az ügyben az ilyen átalakításon átesett konzolt próbálta meg értékesíteni, melyhez kapcsolódóan a bíróság a forgalomba hozatal elkövetési magatartás megvalósítását állapította meg a terhére.

¹²⁸ MODBO chip (az alaplap megfelelő részeihez kapcsolt mikrokontroller, mely segítségével az Sztj. 95.§-ában meghatározott hatásos műszaki intézkedés megkerülhető)

intézkedést nem ők hatástalanították, hanem a gépet korábban ismeretlen személy módosította jogosulatlanul és a készülék már módosított állapotban került a gyanúsítottak birtokába.

Más a megítélése annak a magatartásának, aki abból a célból, hogy másolt játékprogramokat is lefuttathasson a játékgépén, az átalakításra másnak megbízást ad. A 21.Bk.188/2009/2 Mátészalkai Városi Bíróság döntésében a vádlott megbízása alapján egy ismeretlen személy végezte el haszonszerzési célzattal a PS2 gép átalakítását, amely alapján az másolt programok lejátszására vált alkalmassá. Ezzel a vádlott a 329/B. (1) bekezdés I. fordulatában meghatározott bűncselekmény felbujtójaként került felelősségre vonásra.

Az elkövetői minőség megállapítása szempontjából tehát nem közömbös az, hogy ki végezte el az átalakítást, ezért a nyomozó hatóság kísérletet tett arra, hogy a szakértőtől megtudja ezt. Felkérte ezért a szakértőt, hogy állapítsa meg mikor történt a beavatkozás, illetve azt ki végezte el. A szakértő véleményében egyértelműen fogalmazott: önmagából az átalakított gépből nem lehet megállapítani, hogy a beavatkozás mikor történt és azt ki végezte el.” Mivel a gép nem rendelkezik regiszterrel, beépített adattárolóval, a chipelés ideje nem állapítható meg. Az sem, hogy ki végezte.¹²⁹”

Az esetek többségében, amikor valaki az ilyen játékgépet eladásra kínálta fel, megállapították a Btk. 329/B.§ (1) bekezdésének b) pontjában foglalt forgalomba hozatal, illetve kereskedés elkövetési magatartásokat. Felmerült ugyanakkor a kérdés, hogy ezeknél a fordulatoknál úgy kell-e értelmezni az elkövetési tárgyat, mint ami a játékgép átalakításához szükséges eszközt, berendezést stb. jelenti, vagy önmagában a játékgép is már egy olyan eszköz, ami a hatásos műszaki intézkedés megkerülésére szolgál. Erre vonatkozóan álláspontunk szerint, aki átalakított játékgépet hoz forgalomba, megvalósítja ezt a magatartást, tekintettel arra, hogy nem csupán a játékgépben található műszaki intézkedés, de az eredeti játékszoftvereket tartalmazó adathordozókon is. Így a nem eredeti adathordozó és az átalakított játékgép együttesen kerül meg az eredeti szoftverhez kapcsolódó védelmet.

Abban az esetben, ha valaki vásárol egy átalakított játékgépet, illetőleg ehhez vásárol nem jogszerűen többszörözött játékszoftvereket, akkor ő nem valósítja meg sem a Btk. 329/A.§-ában, sem a Btk. 329/B.§-ában foglalt bűncselekményt, tekintettel arra, hogy a magatartása egyik esetben sem tényállásszerű.

¹²⁹ Nyíregyházi Városi Ügyészség 1290/2008. számú bűnügye

Szoftverek védelmének kijátszása

A szoftverek esetében a leggyakoribb védelmi intézkedések a szoftver telepítéshez szükséges telepítő kód alkalmazása, illetve annak az informatikai eljárásnak az alkalmazása, mely csak eredeti lemezen található szoftverről biztosítja a szoftver futtathatóságát.

A Szombathelyi Városi Bíróság előtt 49/2008. számon folyamatban lévő ügy történeti tényállása szerint a vádlott a számítástechnikai adathordozókon található, eredetileg beépített korláttal rendelkező, telepítő modifikációjú, próbaverziós szoftverek védelmét, a telepítő mappájukban található, védelmük kijátszására alkalmas, védelem, -kód és szériaszám feltörő ún. „crack” programok segítségével kiiktatta.

Az ügyben a terhelt terhére a 329/A.§-ban foglalt bűncselekmény elkövetését állapították meg a szoftverek jogellenes többszörözése miatt. Ugyanakkor ez a magatartás felveti a Btk. 329/B.§-ban foglalt bűncselekmény megállapítását is. Ugyanis ezeknek a szoftvereknek a funkciója pont az, hogy a szoftverbe programozott biztonsági intézkedések megkerülésével lehetővé tegye a szoftverek használatát. Ha megvizsgáljuk azonban a Btk. 329/B.§-ban foglalt törvényi tényállást, akkor látható, hogy abban az esetben, ha valaki ilyen programot alkalmaz, akkor azzal lehetővé teszi a program futtatását, vagyis a hatásos műszaki intézkedést megkerüli. Vizsgálni kell ugyanakkor ebben az esetben, hogy a haszonszerzési célzat megállapítható-e az ilyen magatartások vonatkozásában, erre vonatkozóan azonban nem találtunk gyakorlatot a jogalkalmazásban.

A gyakorlatban eltérő jelentőséget tulajdonítanak a szoftverek védelmének kijátszására rendelt szoftvereknek. Megállapítható-e ez a bűncselekmény az ilyen szoftverek vonatkozásában egyáltalán? Ezek a szoftverek képezhetik ennek a bűncselekménynek az elkövetési tárgyait? A gyakorlatban általában az interneten keresztül tölthetőek le ezek a szoftverek. Önmagában a szoftver megszerzése nem bűncselekmény, azonban már annak számíthat az, ha valaki ilyen szoftvereket közvetít a nyilvánossághoz, vagyis hozzáférhetővé tesz.

Véleményünk szerint azonban sem az elkövetési tárgyak körébe nem tartozik a szoftver, sem a forgalomba hozatal körében nem értékelhető a hozzáférhetővé tétel magatartása. Az interneten történő megosztást tipikusan a hozzáférhetővé tétel elkövetési magatartás hivatott átfogni, azonban ez nem tényállási elem. Ugyanakkor a szoftver sem eszköznek, sem terméknek, sem berendezésnek, sem felszerelésnek nem mondható, különös tekintettel arra, hogy a Btk. 300/F. §-ában meghatározott bűncselekmény külön rendelkezik a

számítástechnikai adatokról, melyek segítséget nyújtanak a Btk. 300/C. §-ában meghatározott bűncselekmény elkövetéséhez, amelynél külön megjelenik a számítástechnikai program, mint elkövetési tárgy. Ennek az ellentmondásnak a feloldására szükséges lenne a Btk. 329/B. §-ának módosítása olyan irányba, hogy a műszaki intézkedés kijátszását elősegítő szoftverek hozzáférhetővé tétele is ebbe a körbe tartozzon.

Kábelszolgáltatók kódolt adásának vétele a védelmi berendezés megkerülésével

Az egyik legérdekesebb döntést a kérdéses tárgykörben az I-XII. kerületi Ügyészség B.I.1545/2007/3-I számú nyomozást megszüntető határozatában olvashatjuk:

A gyanúsított elleni nyomozás a Be. 190.§ (1) bekezdésének c./ pont I. fordulata alapján – mivel nem a gyanúsított követte el a bűncselekményt – került megszüntetésre. A történeti tényállás szerint a gyanúsított lakásában vezető kábel mögül illegálisan eltávolították a NO-TV szűrőt, így lehetővé vált, hogy a gyanúsított előfizetési díj nélkül vegye igénybe a lakásában lévő 2 db, a TV jelek vételére alkalmas televízió készülékével a HBO programját. Egyértelműen megállapítható volt, hogy az elkövetés ideje 2007. július 1. napja előtt történt, így az ügyben az elkövetéskor hatályban lévő törvényt kellett alkalmazni, melynél még nem tartozott az elkövetési magatartások közé a dekóderként működő szűrők eltávolítása, csupán a dekóderek készítése.

A bűncselekmény második bekezdésének elkövetési magatartása a megkerüléshez szükséges ismeretek rendelkezésre bocsátása. Ebből egyértelműen megállapítható, hogy a második bekezdésben szabályozott bűncselekmények elkövetője nem az, aki kiemeli a szűrőt, hanem az, aki a kiemelőnek rendelkezésre bocsátja azt az információt, hogy a szűrő kiemelésével a kódolt adás fogható, illetve a szűrő kiemelésének módjáról is felvilágosítást ad, aki akár az adott társaság munkatársa is lehet. Így, ha akár a gyanúsított maga emelte ki a szűrőt, ami nem bizonyítható a rendelkezésre álló adatok alapján –akkor sem ő a bűncselekmény tettese.

Az ügyben felmerült ugyanakkor az is, hogy ezzel a magatartásával a gyanúsított a Btk. 329/A. §-a szerinti bűncselekményt elkövette. Ezen bűncselekmény alanya azonban a műsorsugárzó szervezet, és nem ezen szervezettel kapcsolatban álló magánszemély lehet, hiszen az Szjt. alapján a kábeltévé szolgáltató mint közvetítő szervezet köteles a szerzőt megillető szerzői jogdíj megfizetésére, a vele kapcsolatban álló további felhasználókat nem

szerzői jogdíj, hanem szolgáltatási díj fizetés terheli.

4.2. A szellemi tulajdonjogokat sértő bűncselekmények bizonyítása

A jogalkotó által védeni kívánt jogi tárgyak és értékek taglalása és azok megvalósulásának vizsgálatát követően e terület felderítésének és bizonyításának jogi és szakmai sajátosságaival kell foglalkoznunk.

4.2.1. A büntetőeljárás megindítása

A büntetőügyek megindításával kapcsolatban a következő adatokat kaptuk: Az általunk vizsgált és a szűkebb körű értékelésbe bevont 200 ügyből 110 ügyben a hatóság észlelése alapján indult az ügy, 52 esetben a rendőrség, 58 esetben a vám-és pénzügyőrség észlelése alapján. 24 esetben a sértett feljelentése alapján került sor büntetőeljárásra, 60 ügyben pedig más feljelentése alapján. Ez utóbbi esetkörben gyakori volt valamely közös jogkezelő vagy egyéb szervezet feljelentése: 4 esetben az Artisjus, 12 esetben az ASVA, 5 esetben a MAHASZ, 13 esetben a ProArt és 1 esetben az ASVA és a ProArt kezdeményezte a büntetőeljárást.

A szellemi tulajdonjogokat sértő bűncselekmények a védett jogi tárgy és érték tekintetében speciális kört alkotnak, a büntetőügyek részletes bűncselekményenként végigvezetett elemzése során azt tapasztaltuk, hogy ennek megfelelően azok észlelése, felderítése és bizonyítása is jellegzetes és behatárolható. A szellemi tulajdonjogok védelme, elsődlegesen a szerzői jogi oltalom a művet egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. Éppen az egyéni-eredeti jelleg meglétének a megítélése az az alapkérdés, aminek vizsgálatához, megítéléséhez a hatóságoknak hatékony eszközszerre van szükségük. A másik releváns problémakör az eredeti mű felhasználásával, a felhasználás jogának megsértésével kapcsolatos kérdések tisztázása.

Témánk nézőpontjából kijelenthetjük, hogy leegyszerűsítve a szellemi tulajdonjogokat sértő bűncselekmények egy része ún. hamisítós jellegű cselekmény, a másik része pedig a szellemi tulajdonjogokat sértő felhasználási módokat öleli fel. Mindkettő típusú cselekmény esetén az eljárás lényegi részét képezi, tehát a felderítésnek és a bizonyításnak

alapvető feladata az eredeti mű vagy egy bizonyos jellegzetes tulajdonsággal rendelkező termék azonosítása. Ez a kérdés gyakran már a büntetőeljárás megindításakor felmerül azzal, hogy a bűncselekmény gyanújához szükséges valamiféle előzetes azonosítást elvégezni. Ehhez a nyomozó hatóság esetenként szaktanácsadót vesz igénybe, aki lehet a hatóság szakismerettel rendelkező tagja, illetve ilyen szakismerettel rendelkező szervezetek bevonására is van példa: jellemzően a Márkavédők Egyesülete, valamint a Szerzői Jogvédő Alapítvány segíti a hatóság tevékenységét az eljárásnak ebben a stádiumában.

4.2.2. Bizonyítás a vizsgált bűncselekmény-körben

A büntetőeljárás megindítását követően megkezdődik a gyanú vizsgálata, egy sajátos megismerési folyamat, a bizonyítás. A büntetőeljárás célja az igazság megismerése. A tudomány aktuális eredményei az élet minden területén meghatározzák az ismeretszerzés lehetőségeit és határait. Így van ez a büntető igazságszolgáltatásban is. A folyamatosan fejlődő technika és tudásanyag mindinkább meghatározza a bizonyítási módszerek fejlődésének az irányát is. Az új ismeretek és módszerek bizonyításbeli alkalmazhatósága, e speciális megismerési folyamat részévé válása kérdéseket vet fel. A bizonyítás jogi kereteit szűkebb értelemben, konkrétan a büntetőeljárás jog vonja meg, a tartalmi, módszertani szabályok meghatározása pedig a kriminalisztika kompetenciája.

A Be. 75. § (1) bekezdése alapján: „A bizonyítás azokra a tényekre terjed ki, amelyek a büntető és a büntetőeljárás jogszabályok alkalmazásában jelentősek. A bizonyítás során a tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására kell törekedni.”

A törvény magyarázata szerint: „A bizonyítás tárgya az a bizonyítandó tény, amely az ügy szempontjából mind anyagi mind eljárásjogi szempontból jelentőséggel bír. Ebből következően a törvény a jogalkalmazóra bízta annak eldöntését, hogy az ügy eldöntése szempontjából melyek a jelentős, a releváns tények.”¹³⁰

Viszont nem kell bizonyítani azokat a tényeket, amelyek köztudomásúak, vagy amelyekről az eljáró bíróságnak, ügyésznek, illetőleg nyomozó hatóságnak hivatalos tudomása van. [Be. 75. § (3)] Ez a kör a tudományos fejlődéssel folyamatosan változik.

¹³⁰ A büntetőeljárás törvény magyarázata. 1. kötet, KJK – Kerszöv Jogi és Üzleti kiadó Kft. Budapest, 2003, 144. p.

A Be. 4. § szerint a vád bizonyítása a vádlót terheli. A tényállást a bíróság a bizonyítékok szabad értékelésének eredményeként kialakult meggyőződése szerint állapítja meg [Be. 78. § (3)]. Az igazságszolgáltatás a bíróság feladata.

A Be. 76. § (1) bekezdése szerint „A bizonyítás eszközei a tanúvallomás, a szakvélemény, a tárgyi bizonyítási eszköz, az okirat és a terhelt vallomása.” A törvény főszabályként a bizonyítás szabadságát fekteti le: „A büntetőeljárásban szabadon felhasználható a törvényben meghatározott minden bizonyítási eszköz, és szabadon alkalmazható minden bizonyítási eljárás.” [Be. 78. § (1)].

4.2.3. Szakértő igénybevétele a vizsgált ügycsoportban

A bíróság és az ügyész a bizonyítékokat egyenként és összességükben szabadon értékeli, és a bizonyítás eredményét az így kialakult meggyőződése szerint állapítja meg. A bíróságot (és más hatóságokat) a bizonyítékok értékelése során elsősorban a gondolkodás logikai szabályai és a tapasztalati tételek¹³¹ segítik.

Pusztai László szerint „a tapasztalati tételek olyan általános tartalmú megállapítások, amelyek a mindennapi élet, az általános képzés, illetve a legkülönbözőbb tudományágak szakismereteiből származó megfigyeléseket, tapasztalatokat ölelnek fel...”¹³² Ennek megfelelően ide sorolja a jogalkalmazás szempontjából közismert tényeket, amelyeket bizonyítani sem kell, és a „különleges szakértelemnek” minősülő ismeretanyagot is.¹³³

A Be. 99. § (1) bekezdése szerint „ha a bizonyítandó tény megállapításhoz vagy megítéléséhez különleges szakértelem szükséges, szakértőt kell alkalmazni”. Mikor szükséges különleges szakértelem egy tény megítéléséhez? Hol húzódik a határ a hatóságok által is megítélhető kérdések és a szakértői kompetencia között? Általános szabály ezekre a kérdésekre nehezen adható, ebben a kérdésben a szakirodalom sem egységes.

Erdei Árpád a kérdés megválaszolását annak tisztázásával kezdi, hogy „mihez képest kell a

¹³¹ PUSZTAI László: *A szakvélemény és a bizonyítékok szabad mérlegelése*. KKT XXIV. 1987, 378. p.

¹³² PUSZTAI i.m. 378. o.

¹³³ PUSZTAI i.m. 379. o.

szakértelmet különlegesnek tekintünk¹³⁴. Véleménye szerint mivel „a büntetőeljáráásban a hatóság nézőpontja az irányadó, s a hatóság szakértelme elsősorban a jogot fogja át, a különleges szakértelmet alapvetően a jogon kívül eső szakmai ismeretek teszik ki.”¹³⁵ Azok amelyek „meghaladják az általános ismeretek szintjét”- teszi hozzá.¹³⁶

Ugyanakkor napjainkban, amikor a kriminalisztikai ismeretek fontossága kellően hangsúlyozott, különösen aktuális Vass Kálmán meghatározása, miszerint. „a különleges szakértelem alsó határát a szélesebb értelemben vett kriminalisták (nyomozók, ügyészek, bírák) általános szakismeretei színvonalában kell megjelölnünk.”¹³⁷

A különleges szakértelem mindenképpen változó kategória. Ahogy a tudomány fejlődik és ahogy eredményei mindinkább a mindennapok részévé válnak, úgy bővülnek az átlagember alapismeretei, emellett a kriminalisták ismeretei is. A bizonyítási módszerek alakulásával és specializálódásával párhuzamosan egyre fokozódik a hatóságok tagjaival szemben is az elvárás, hogy az alkalmazott bizonyítási eszközök elemzését és értékelését lehetővé tevő ismeretekkel rendelkezzen.

A vizsgált büntetőügyekkel kapcsolatban azt tapasztaltuk, hogy 200 ügyből 180 esetben rendeltek ki szakértőt, és a jogerős bírósági határozat szinte egységesen erre és a terhelt vallomására alapozza döntését.

Az előzetes kriminálstatisztikai eredmények és a szakirodalom alapján ez az arány nem volt meglepő. A szerzői művek felhasználása, és egyúttal az ezzel kapcsolatos jogsértések napjainkban nagyobb részben már digitális környezetben történnek. Ez a tény önmagában megalapozza azt a beidegződést, hogy itt olyan speciális ismeretekre lehet szükség, ami miatt igazságügyi szakértő kirendelése indokolt.

A Be. bizonyos vizsgálatok esetére kötelezően előírja a szakértő alkalmazását:

A Be. 99. § (2) bekezdése szerint „szakértő alkalmazása kötelező, ha

a) a bizonyítandó tény, illetőleg az eldöntendő kérdés személy kóros elmeállapota, alkohol-,

¹³⁴ ERDEI Árpád: *Tény és jog a szakvéleményben*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1987, 25. o.

¹³⁵ ERDEI i.m. 27. o.

¹³⁶ ERDEI i.m. 35. o.

¹³⁷ Idézi ERDEI: i.m. 31. o.

illetőleg kábítószer-függősége,

b) a bizonyítandó tény, illetőleg az eldöntendő kérdés kényszergyógykezelés vagy kényszergyógyítás szükségessége,

c) a személyazonosítást biológiai vizsgálattal végzik,

d) elhalt személy kihantolására kerül sor.”

Ezzel a törvény kinyilvánítja, hogy bizonyos kérdéseknek a megválaszolása mindenképpen a szakértő kompetenciája.

4.2.3.1. A szakértő igénybevétele a vizsgált ügyekben

A büntetőügyek jellegének megfelelően, a bizonyítandó tények típusai alapján a következő szakterületek képviselőinek kirendelésére került sor: Az áru hamis megjelölésének büntette miatt folyamatban lévő eljárásokban a 20 ügyből 17 ügyben igazságügyi vagyontárgyszakértő kirendelésére került sor, 1 ügyben műszaki üzlet szakkereskedőjét keresték meg, 1 esetben textilszakértő volt a közreműködő. Emellett 2 esetben a Márkavédők Egyesülete, 2 esetben pedig a Szerzői Jogvédő Alapítvány eseti szakértőként volt jelen az eljárásban.

A szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése miatt lefolytatott ügyekben a 170 ügyből 151 ügyben rendeltek ki szakértőt, ezek közül 114 esetben informatikus szakértőt. További 8 ügyben film és videoszakértő, 1 ügyben távközlő hálózatépítési és szerelési szakértő, illetve 11 ügyben vagyontárgyszakértő, 2 esetben a Márkavédők Egyesülete, 6 esetben a Szerzői Jogvédő Alapítvány, 1 esetben óra, ékszer és tárgyszakértő, 1 esetben magyar művelődési és képzőművészeti szakértő került bevonásra. 13 esetben került sor ezek mellett még más szakértő – többnyire eseti szakértőként történő - bevonására

A szakértő igénybevétele az ügyekben tapasztalt igen nagy aránya alapján mindenekelőtt felmerül a kérdés, hogy valóban indokolt-e minden esetben a szakértő bevonása.

A szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése körében jellemzően informatikai szakértő közreműködéséről van szó.¹³⁸ Valóban vannak olyan ügyek, amelyekben a szakértő

¹³⁸ A viszonylag nagy számú vagyontárgyszakértő bevonása azzal magyarázható, hogy - amint az „áru hamisítása típusú” ügyek tárgyalása során kifejtettük - az ilyen típusú elkövetési magatartások bizonyos esetekben minősülhetnek a Btk. 329/A. § szerinti szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének. Emellett néhány alkalommal a kezdetben így minősített cselekményt a későbbiekben más hatóság átminősítette, és végül áru hamis megjelöléseként vagy iparjogvédelmi jogok megsértéseként került elbírálásra.

kirendelésére már az eljárás kezdeti stádiumában feltétlenül szükség van. Például amennyiben számítástechnikai rendszerek, hálózatok (pl. internet) útján követik el a bűncselekményt, úgy csak szakértői eszközökkel és megfelelő ismeretek birtokában lehetséges az adott rendszer működésének feltérképezése, az egyes kapcsolódó kliensek szerepének meghatározása, az azokon bonyolódó adatforgalom ellenőrzése.”¹³⁹

Egyes cselekményeknél – mint láthattuk – már a büntetőeljárás megindításához, a házkutatás, illetve a lefoglalás foganatosításhoz is indokolt a különleges szakértelemmel rendelkező személy jelenléte és közreműködése.

4.2.3.2. *A szakértőnek leggyakrabban feltett kérdések*

A lefoglalt adathordozók tartalmának megállapítása, mint szakkérdés?

Tapasztalataink szerint a legtöbb ügyben a szakértő kirendelésére ebben a körben került sor.

A szakértőnek rendszerint ilyen jellegű kérdésekre kell választ adnia:

- Az optikai adathordozón (lemezen) milyen jogvédett kereskedelmi konzolszoftverek találhatóak?
- A szoftvereknek ki a jogtulajdonosa?
- Mekkora az okozott vagyoni hátrány művenként?

Vagy:

- A lefoglalt merevlemezeken (adathordozókon) található-e szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogot sértő szoftver vagy illegális másolat?
- Amennyiben a talált szoftverek stb. nem eredetiek, kik a sértett kiadók, miben áll a jogsértés és mennyi a vagyoni hátrány összege?

Egyes esetekben még tovább megy a kirendelő hatóság.

¹³⁹ KOVÁCS Gyula: *Szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó bűncselekmények nyomozása*. [http://5mp.eu/fajlok/kgyula/szerzoi_vagy_szerzoi_joghoz_kapcsolodo..._\(szakdolgozat\)_www.5mp.eu_.pdf](http://5mp.eu/fajlok/kgyula/szerzoi_vagy_szerzoi_joghoz_kapcsolodo..._(szakdolgozat)_www.5mp.eu_.pdf) 66. o.

- A merevlemezeken van-e olyan állomány (dokumentum, email, feljegyzés), amely összefügghet a gyanúsított(ak) videoanyagokat forgalmazó magatartásával (megrendelés, feljegyzés megrendelésről, árlista) stb.?

A lefoglalt adathordozók tartalmának szakértő segítségével történő megállapítása az esetek túlnyomó részében indokolatlan. „A szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése bűncselekményének megállapíthatóságához – alapesetben – azt kell bizonyítani, hogy a vád tárgyává tett cselekmény egyrésztől másnak a szerzői jogról szóló törvény alapján fennálló szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jogát sérti, másrésztől haszonszerzési célzatú, vagy vagyoni hátrány okozásával jár. E tények megállapítása természetesen szükségessé teszi a gyanúsítottól lefoglalt adathordozók tartalmának megállapítását és dokumentálását, amely bizonyos adathordozók és adatfajták esetében indokoltá és szükségessé teheti számítástechnikai szakember alkalmazását. Ez különösen azokban az esetekben igaz, ahol a gyanúsított titkosítja az adatokat, vagy az adathordozókon tárolt adatokhoz való hozzáférést más módon megnehezíti vagy avatatlan személy számára lehetetlenné teszi. Rendszerint azonban a nyomozás során lefoglalt adathordozók tartalmának megismeréséhez semmiféle különleges szakértelem nem szükségeltetik, amely tény a számítástechnikai szakértő kirendelését szükségtelemmé teszi.”¹⁴⁰

A szakértők ennek alapján rendszerint az adathordozón tárolt alkotásokat megnevezik, táblázatban rögzítik, a forgalmazásra jogosultakat sértettként jelölik meg, és meghatározzák a vagyoni hátrányt anélkül, hogy a tényállás elemeinek tisztázása megtörtént volna. És ezt a hatóságok legtöbbször kétség nélkül el is fogadják...

Ez a gyakorlatban tulajdonképpen a Be. 4. § (1) bekezdésében alapelveként megfogalmazott **bizonyítási teher megfordulását** eredményezi. A Be. 4. § (1) szerint „A vád bizonyítása a vádlót terheli.” Továbbá: „A kétséget kizáróan nem bizonyított tény nem értékelhető a terhelt terhére.”(2)

A vádlóra háruló bizonyítási teher az ártatlanság vélelmének meghatározó eleme, következménye. Az ártatlanság vélelmét a vádlónak kell megdöntenie. A büntetőügyekben

¹⁴⁰ OTT István: *Szakértői bizonyítás a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése miatt indult büntetőeljárásokban.* Ügyészek lapja 2009. különszám, 40. o.

eljáró hatóságoknak, így a vádlónak is, a törvényben rögzített feladata a tényállás alapos és hiánytalan tisztázása.¹⁴¹

Ezekben az ügyekben azonban a szakértői vélemény beszerzését követően a gyanúsítottnak, illetőleg a vádlottnak kell bizonyítania, hogy „a másolatok jogellenes voltát tényként rögzítő véleményben foglaltakkal ellentétben a többszörözésre a szerző jogsértés hiányában, illetve vagyoni hátrány okozása nélkül került sor. Ahhoz, hogy a vád bizonyítása valóban a vádlót terhelje, és a jogsértés tényének megállapítására az erre hivatott bizonyítási eljárás körében kerüljön sor, a szerző véleménye szerint elengedhetetlen, hogy a szakértői vélemények – már amennyire azok beszerzése egyáltalán szüksége – kizárólag olyan ténymegállapításokra szorítkozzanak, amelyek hatáskörtúllépés és prejudikáció nélkül megtehetőek.”¹⁴²

A Zalaegerszegi Városi Bíróság Zala megyei Bíróság Bf. 231/2009/4. számú végzése által jóváhagyott 14.B.434/2008/14. számú végzésében a jogi képviselő a bírósághoz írt több beadványában is rámutatott arra, hogy a büntetőeljárás során nem nyert tisztázást, hogy a winchesterre telepített programok nem jogszerűen kerültek a vádlott birtokába, az a tény pedig, hogy a terhelt nem adta át az eredeti telepítő CD lemezeket, illetőleg licence-szerződéseket, nem azt jelenti, hogy azok nem is léteznek, mivel a vádlott ártatlanságának bizonyítására nem kötelezhető.

A bíróság szerint bár helytálló a meghatalmazott jogi képviselő azon nyilatkozata, hogy a büntetőeljárás törvény szellemére figyelemmel a vádlott ártatlanságának bizonyítására nem kötelezhető, figyelemmel arra a tényre, hogy tanúként a vádlott a bűncselekmény elkövetését elismerte - mely nyilatkozatát a szakértői vélemény is alátámasztotta - és a házkutatás során az eredeti telepítő CD lemezeket, licence-szerződéseket a nyomozó hatóság nem lelte fel, a vádlott büntetőjogi felelőssége kétséget kizáróan igazolható.

Az adathordozó tartalmának megítélése – mint jogkérdés

Amennyiben a jogszerűség - jogellenesség megítélése is szerepel a szakértőnek feltett kérdések között, vagy egyéb a tényállás szempontjából a szakértő által relevánsnak ítélt tényre

¹⁴¹ A Be. miniszteri indokolása

¹⁴² OTT István: *Szakértői bizonyítás a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése miatt indult büntetőeljárásokban.* Ügyészek Lapja. 2009. Különszám. 43. o.

kérdez rá a hatóság, felmerül a szakértői kompetencia problémaköre. Ezekkel a kérdésekkel, szakértői feladatokkal kapcsolatban az a probléma, hogy a szakértőnek jogkérdésben kellene nyilatkoznia, a tárolt adatok jogi minőségéről, valamint a másolatok jogszerűségéről.

Az irodalomban gyakran tárgyalt kérdés, hogy megengedhető-e a szakértőnek, hogy jogkérdésben nyilatkozzon? A szakirodalom ebben a kérdésben egységesen úgy foglal állást, hogy a szakértő a szakvéleményben jogi kérdések megválaszolására nem vállalkozhat.¹⁴³ Ennek az az alapja, hogy „a hatóság nem bízhatja a jogi kérdések eldöntését a szakértőre, mert ez saját feladatainak átruházását jelentené. A jogi kérdések eldöntésére a hatóság s csak a hatóság hivatott, a szakértő csak a tények bizonyításában kap szerepet.”¹⁴⁴

A BH2007. 397. II. szerint „Jogkérdésben a büntetőeljárásban szakértői vélemény nem szerezhető be. Az ilyen kérdésben véleményt nyilvánító szakértő a szakértői kompetenciáján túlterjeszkedik.”

Az esetek egy részében tapasztalhatóak a szakértők részéről ilyen jellegű kitételek:

„A winchestereken található programok beszerzéséről számla, ajándékozási szerződés, eredeti adathordozó nem áll rendelkezésre, így a jogos használat nem állapítható meg.”

„A megadott programokkal kapcsolatban nem állapítható meg, hogy azokat melyik winchesterre telepítették. Ezeket pedagógus, nappali tagozatos diák korlátozás nélkül használhatja.”

Egy esetben a szakértő kifejti, hogy az Szjt a szabad felhasználás keretébe sorolja a zeneművek magáncélú másolását, ha azt a felhasználó saját maga készíti. „A szakértő csak azt állapítja meg, hogy a vizsgált zenei és filmfelvételek másolatok. A másolási tevékenység megítélése nem lehet szakértői feladat. Az illegális másolás kimondására az eljáró hatóságnak kell jutnia. Ehhez mérlegelni kell minden körülményt, s további nyomozati munkával megállapítani, hogy vannak-e olyan másolatok, amelyeket a szabad felhasználás keretében az elkövető jogszerűen másolt vagy nincsenek. Az ehhez szükséges adatokat a szakértő megadja.”

¹⁴³ ERDEI i.m. 37. o.

¹⁴⁴ ERDEI i.m. 38. o.

A másolat jogszerűsége vagy jogellenessége megítéléséhez szükséges tehát a másolatkészítés céljának tisztázása.

Vagy előfordul a talált szoftverek felsorolását követően a következő megjegyzés: „a merevlemezen található szoftverek esetében az alábbiaknál szükséges a jogtisztaság igazolása...”

Volt példa arra is, hogy a jogtisztaság kérdésében a szakértő így foglalt állást:

„Az összes olyan megtalált tételt – programot, játékot, filmet, zenét – amelyhez nem mellékeltek a legalitását igazoló okmányt vagy eredeti CD/DVD-t, jogellenesen használnak tekintetem.” (A Nyíregyházi Városi Bíróság 7.B.2035/2008. számú ítéletével elbírált ügyben.)

A Miskolci Városi Bíróság előtt 2878/2008. számon folyamatban volt bűnügyben a szakértői vélemény szerint amennyiben a lefoglalásra került CD lemezen található MWin XP SP2 szoftver esetében a vádlott be tudja mutatni az eredeti kereskedelmi forgalomba vásárlást igazoló számlát, vagy ha ajándékba kapta az ajándékozási dokumentumot, illetve a termékkulcsot tartalmazó dokumentumot (COA címke¹⁴⁵), abban az esetben biztonsági másolatnak lehet tekinteni a CD lemezt és így nem történt jogsértés.

Vagy: „Ha az internetről letöltött, illetve folyóiratokkal kapott CD mellékletéről másolt programról van szó, akkor ezek nyilván legalább «szabadon kipróbálható» státuszúak, azaz a megadott feltételek mellett szabadon használhatók, kipróbálhatóak.”

Természetesen ennek is vannak korlátai:

- A felinstallált program időkorlátja – általában 30 nap – lejárt.
- A másolt/installált program mellett, a programvédelem megszüntetésére alkalmas eszköz – installáló kód, keygen, crack stb. program – található. Ezt a táblázat utolsó oszlopába írt „C” betűvel jeleztem. Ebben az esetben még akkor is illegális másolatnak nyilvánítottam, ha a program „időkorlátja” nem járt le.

¹⁴⁵ COA – eredetiséget igazoló tanúsítvány matrica, melyet vagy arra a gépre kell felragasztani, amelyre a szoftver telepítésre kerül, vagy külön meg kell őrizni. A matrica nem szoftverlicence, hanem egy azonosító jel.

- A felinstallált programhoz mellékelt szoftver-felhasználási szerződés erről másként nem nyilatkozik:

Azaz a jogtulajdonos a program bármely telepítését, felhasználását, másolását stb. regisztráláshoz, vételhez, licencdíjhoz stb. kötötte. Lásd: EULA (Végfelhasználói Licence Szerződés).”

Újabb lehetőség a licence-szerződésének ellenőrzése. Ez általában az installáló csomagban – illetve a felinstallálás után a program alkönyvtárában – a szöveges állományban található. Ha ez nem áll rendelkezésre, akkor a program honlapján megkereshetőek a felhasználásra vonatkozó feltételek.

Ha a programnak nincs honlapja vagy ott nem található az EULA, akkor a programot saját gépére telepítve lehet vizsgálni a program kijelzéseit, működését, ez alapján lehetőség szerint eldöntve a jogszerű felhasználást.

A Kaposvári Városi Bíróság 12.Bk.201/2008. számú ítéletével elbírált ügyben a vizsgálat a programok - ideértve a telepített programokat, és a másolt programtelepítő lemezeket - azonosítását, valamint a hozzájuk tartozó elektronikus formában rögzített felhasználói szerződések (amennyiben voltak) megtekintését jelentette. Ezek alapján állapítható meg, hogy szabadon terjeszthető, próba vagy teljes értékű változatról van-e szó.

A vizsgálat a teljes változatú termékeket és az olyan shareware (kipróbálható változat, valamilyen funkciójában korlátozott), vagy eval (időkorlátos) változatokat érintette, amelyeknek a vizsgálat során már nincsen korlátozása, azaz valamilyen módon teljes értékűvé tették. Ezen korlátozott programok teljes értékűvé tétele két módon lehetséges. Egyrészt hivatalos regisztráció után vásárlással, másrésztől vásárlás nélkül a korlátozás feloldásával (feltörésével). A feltörés során megtörténik a programregisztráció is, amelynek eredményeként a program névjegyében név nem szerepel, vagy valamilyen nem létező személy nevére szól, esetleg bármilyen szöveg rögzíthető.

A szoftverekkel kapcsolatos szerzői jogi jogsértések esetében a szakértői vélemények körében több olyan megállapítás is született, amelyekkel nem feltétlenül tudunk azonosulni. A következőkben bemutatjuk a szoftverek főbb típusait, valamint azt a folyamatot, amely során

adott szoftver vonatkozásában eldönthető, hogy a többszörözött változat sérti-e valakinek a szerzői jogát vagy sem.

II és III. Kerületi Bíróság előtt 6.B.II.1776/2008. számon folyamatban volt bűnügyben a szakértő számára az alábbi kérdést fogalmazta meg a nyomozó hatóság:

„Nyilatkozzon a szakértő, hogy a gyanúsítás tárgyát képező programok esetében a felhasználó számára a program felhasználása során egyértelmű-e, kétséget kizáróan kiderül-e azon körülmény, hogy a program jogdíj köteles és szerzői jogi oltalom alatt áll.”

A szakértő az alábbi választ adta:

„Az üzleti szoftverek esetében (ide nem értve a freeware, shareware szoftvereket) telepítésükhöz úgynevezett licence szerződés szükséges, a telepítésükhöz „termékkulcs” szükséges és kereskedelmi forgalomban kaphatóak. Az üzleti szoftverek telepítése esetén minden esetben megjelenik a program licence szerződés és annak elfogadásával folytatható a telepítés. A licence szerződés minden esetben figyelmeztet, hogy a program szerzői jogvédelem alatt áll, valamint megnevezi a jog tulajdonosát is.

A szoftverek telepítésének fontos kritériuma a termékkulcs megadása, melyet a program felismer és csak annak egyezősége esetén engedi folytatni a telepítést.

Az illegálisan terjesztett szoftverek esetében az illegális terjesztő biztosítja a szoftver mellé a hamis termékkulcsot is.

Ezekből a megállapításokból aztán a szakértő azt a megállapítást vonta le, hogy a gyanúsítás tárgyát képező programokról a felhasználónak egyértelműen és azonnal tudnia kellett volna, hogy szerzői jogvédelem alatt álló szoftverről van szó, ugyanis telepítés esetén a licence egyértelműen figyelmeztet rá, valamint a mellékelt crack programok alapján is felismerhető.

A Miskolci Városi Bíróság előtt 2693/2009. számon folyamatban volt bűnügyben a nyomozó hatóság kérte a szakértőt annak megállapítására, hogy a telepített szoftverek használata során alkalmaztak-e olyan eszközt, segédprogramot, mely segítségével kijátszhatták a védelmet.

A szakértő véleményében a szakértő leírta, hogy nem állapítható meg, hogy melyeknél használtak segédprogramokat (crack, keygen, keymaker, stb.). Az állomány mellett található „segédprogramok” viszont feltételezhetően azok használatára utalnak.

Vagyis abban az esetben, amikor egy adott szoftver mellett talált segédprogramokat a szakértő, akkor azok esetében megállapíthatónak találta a Btk. 329/B.§-ában foglalt bűncselekményt.

A bíróság e szoftverek esetében megállapította a vádlott vonatkozásában a Btk. 329/B (1) I

fordulatában foglalt bűncselekmény megvalósítását. Indokolásában leírta, hogy „az illetéktelen használat megakadályozására létrehozott – műszaki megoldásokat megkerülte – és a szoftvereket jogosulatlanul használni tudta. A szakértői vélemény szerint a crack, illetve (kódfeltörő) és keygen (termékkulcs-generátor) programokkal, valamint a jogosulatlanul megszerzett szériaszámok és licence-kulcsok¹⁴⁶ segítségével történt.

Az első példában a szakértő kijelenti, hogy az illegális szoftver terjesztője biztosítja a hamis termékkulcsot a szoftverhez.

Ezt természetesen nem lehet általánosságban kijelenteni, azonban tény, hogy a crack fájlok, a serial fájlok, a keygen programok előfordulhatnak az illegálisan terjesztett szoftverek esetében, az engedély nélkül többszörözött szoftverek mellékleteként. Kérdéses ugyanakkor, hogy köztudomású tényként lehet-e kezelni ezen programok működését, valamint azt, hogy ezek a védelmi intézkedés kijátszását hivatottak elősegíteni? Ugyanakkor az első példánál maradva, hogyan ítélt meg a szándékosság kérdése abban az esetben például, ha angol nyelvű a szoftverről van szó és a gyanúsított nem tud angolul? Célszerű a gyanúsított kihallgatás keretében ezen kérdések tisztázása is. A második példában a szakértő pedig nem igazolta azt, hogy az adott szoftverek ténylegesen a segédprogramok segítségével kerültek feltelepítésre, elindításra.

Találtunk ugyanakkor kiemelhető gyakorlatot a szoftverek jogszerűségének vizsgálatával kapcsolatban is. A Nyíregyházi Városi Bíróság 962/2009. számú ügyében a szakértő nagyon részletesen elemezte a vizsgálat módszerét¹⁴⁷. Ezek alapján az alábbi eljárási metódus látszik hatékonyan alkalmazhatónak:

- Program licence szerződésének ellenőrzése
 - Ez általában az installáló csomagban – illetve a felinstallálás után a program alkönyvtárában szöveges állományban is megtalálható.
- Ha nem áll rendelkezésre a licence szerződés, akkor a program honlapján kell ellenőrizni a felhasználásra vonatkozó feltételeket (EULA – végfelhasználói szerződés).

¹⁴⁶ Licenckulcs: egy adott szoftver használatát biztosító, a termék regisztrációjakor adott licenckulcs egyedi, mely egyben azonosítja a szoftver felhasználóját és a használni kívánt szoftvert. A licenckulcs a szoftver részének tekintendő, és semmilyen jogcímen sem adható tovább harmadik félnek. Minden legálisan megvásárolt szoftverhez jár.

¹⁴⁷ Hasonló módszer szerint történt az ellenőrzés például a Kaposvári Városi Ügyészség előtt 1149/2008. számon folyamatban volt ügyben is.

- Ha semmilyen információt nem található a program felhasználhatóságáról, akkor azt a vizsgálatban inkább célszerű szabadon felhasználhatónak minősíteni.
- Jogszerű felhasználhatónak nyilvánítható egy tételt:
 - ha az szabadon felhasználható, ill.
 - ha rendelkezésre áll az eredeti lemez – programok esetén a megfelelő kódszámmal és licence szerződéssel,
 - vagy a vásárlást igazoló számla, vagy nyugta, ill. ezek másolatai.
- Az internetről letölthető, ill. a folyóiratokkal együtt megvásárolható CD/DVD mellékletén szereplő a megadott feltételek mellett ún. szabadon kipróbálható¹⁴⁸ és felhasználható programok szintén szabadon felhasználhatónak minősíthető, kivéve, ha:
 - a felinstallált program időkorlátja – általában 30 nap – lejárt¹⁴⁹.
 - a másolt/installált program mellett a programvédelem megszüntetésére alkalmas eszköz – installáló kód, keygen, crack program stb. – található.
 - a felinstallált programhoz mellékelt szoftver felhasználási szerződés erről másként nyilatkozik.
 - a jogtulajdonos a program bármely telepítését, felhasználását, másolását, regisztráláshoz, licenccdíjhoz kötötte.
- Ezek alapján csak azok a szoftvereket minősíthetőek illegálisnak,
 - amely időkorlátja lejárt,
 - amely mellett megtalálható volt az üzembe helyezésükhöz szükséges szériaszám, vagy az azt előállító ún. „Key”- kulcs – generátor, illetve a feltörésükhöz, a védelem megszüntetéséhez szükséges ún. „Crack” – program
 - amelynek az adott célú felhasználását az EULA kifejezetten megtiltja.

Ezen korlátozott programok teljes értékűvé tétele, két módon lehetséges. Egyrészt hivatalos regisztráció után vásárlással, másrészt vásárlás nélkül a korlátozás feloldásával (feltörésével). A feltörés során megtörténik a programregisztráció is, amelynek eredményeként a program névjegyében név nem szerepel, vagy valamilyen nem létező személy nevére szól, esetleg bármilyen szöveg rögzíthető.

A szakértői vélemények tanulmányozása során több olyan kérdéskörrel is találkoztunk,

¹⁴⁸ shareware (a szoftver kipróbálható változatát jelenti, mely valamilyen funkciójában korlátozott)

¹⁴⁹ evaluation version, eval (időkorlátos) változatokat érintette, amelyeknek a vizsgálat során már nincsen korlátozása, azaz valamilyen módon teljes értékűvé tették.

melyek vonatkozásában a különböző szakértők eltérő álláspontot képviseltek. Egyik ilyen alapvető kérdés a számítógépre telepített, regisztrált szoftverek jogszerűségének utólagos megállapítására vonatkozott.

A telepítés során általában a programok felkínálják a lehetőséget annak, hogy a felhasználó regisztrálja magát a szoftverben, azaz rögzítse a nevét, esetleg cége adatait. Ezt követően – általában a szoftverben található –névjegyben ez a megadott név kerül feltüntetésre, mint a program tulajdonosa, jogszerű használója.

A nem jogszerűen telepített szoftverek esetében előfordul az, hogy a program a telepítés során, miután annak védelmi intézkedését kijátszották, ugyanúgy lehetőséget biztosít a felhasználó nevének megadására. Emiatt aztán nem lehet kétséget kizáróan megállapítani azt az adott program névjegyében jogtulajdonosként megadott név alapján azt, hogy az jogszerű felhasználó által megadott kitalált név, vagy pedig a feltört szoftverhez kapcsolódóan a felhasználó valós neve.

Az egyik szakértői vélemény szerint „a számítógépre telepített programok közül a Nero6 CD, DVD író program XY nevére (ami nem egyezett a terhelt nevével) regisztrálva van. Ha a gyanúsított nem tudja bemutatni az eredeti CD-t, számlát, úgy ez a regisztráció a program feltörését bizonyítja”. Ezen túlmenően pedig mivel a számítógépen nincs az operációs rendszerhez járó – a jogszerű felhasználást igazoló (szerző) –, matrica, így a telepített OP rendszert a felhasználó jogosulatlanul használja”

Ezen megállapítások alapján a vádlottat aztán elítélték, azonban ez több aggályt is felvet a fent vázoltak alapján. A felhasználó nem kötelezhető arra, hogy ártatlanságát bizonyítsa, bűnösségét a nyomozó hatóságnak kell bizonyítani.

Ahhoz, hogy kétséget kizáróan meg lehessen állapítani, hogy egy adott szoftver jogszerűen került-e telepítésre, szükséges legalább felvenni a kapcsolatot az adott szoftver gyártójával. A szoftver gyártója ugyanis jó eséllyel képes megmondani, hogy szerepel-e adatbázisukban a jogszerűen vásárolt szoftverek vevői között a terhelt, vagy pedig meg tudják mondani, hogy az adott szoftverhez tartozó termékkulcs jogszerűnek minősül-e, ugyanis a szoftver gyártójánál rendelkezésre áll az összes kiadott legális termékkulcs.

A gazdasági társaságok számára szoktak kiadni olyan termékkulcsot, amelyet az adott gazdasági társaság a szoftver meghatározott számú számítógépre történő telepítésekor jogszerűen használhat. Ezek a termékkulcsok szoktak kikerülni az internetre. Ha az adott

termékkulcsról például megállapítást nyer, hogy az egy konkrét cég számára kiadott termékkulcs, viszont az elkövetően semmi köze nincs az adott társasághoz, akkor valószínűsíthető, hogy nem jogszerűen telepített szoftverről van szó.

Nyíregyházi Városi Ügyészség előtt 4305/2009. ügyszámon folyamatban volt ügyben a szakértő megállapította, hogy a merevlemezen megtalálható Win Xp Pro operációs rendszer telepítése az interneten bárki számára elérhető, úgynevezett nyilvánossá vált telepítő kód megadásával történt. (Telepítő kód: F*K*W-R*Q*2-Y*R*T-8*G*W-2*7*8). Így ezen program esetében nincs lehetőség az eredeti kópia bemutatásával igazolni a jogszerű felhasználást.

A szoftverek telepítési dátumának meghatározása és ennek jogkövetkezményei

A nyomozó hatóságnak rendszeres kérdése: a telepítés dátumának meghatározása. A Kaposvári Városi Bíróság 12.Bk.201/2008. számú végzésével elbírált ügyben feltüntetésre került a programok telepítési (merevlemezre telepített programok esetén), illetve másolási (install kit-ek) dátuma.

A telepítésnek megadott időpont a telepítés/másolás pillanatában a számítógép rendszerideje. Ezt a rendszeridőt a felhasználó bármikor szabadon módosíthatja, és nincs igazolási lehetőség arra, hogy a rendszeridő a telepítés időpillanatában a valóságnak megfelelt. Tehát a megadott időpontok abban az esetben helyesek, ha feltételezzük, hogy a telepítés időpillanatában a számítógép rendszerideje helyes volt.

Ennek a problémakörnek a részletezését az alábbiakban tárgyaljuk:

A Btk. 329/A.§ -ba foglalt bűncselekmény szempontjából különös jelentősége van a Btk. szerzői jogi jogsértések esetén a Btk.-ban meghatározott büntethetőséget megszüntető oknak: az *elévülésnek*. A vizsgált bűncselekmények körében több esetben is felmerült a bűncselekmény elkövetési ideje meghatározásának informatikai problémája, mely szorosan kapcsolódik az adott bűncselekmények vonatkozásában az elévülés megállapíthatóságához.

A Btk. 33.§ (1) bekezdés b) pontja alapján a bűncselekmény büntethetősége a büntetési tétel felső határának megfelelő, de legalább három év elteltével elévül. A Btk. 34.§ a) pontja szerint az elévülés határidejének kezdő napja befejezett bűncselekmény esetén az a nap, amikor a törvényi tényállás megvalósult. Az a kérdés tehát, hogy mit tekintünk a vizsgált

bűncselekménynél a bűncselekmény befejezési időpontjának, alapvető jelentőségű.

Az elévüléssel kapcsolatos probléma felmerült a Somogy Megyei Főügyészségen 2008. június 4-én megrendezett kerekasztal-beszélgetésen is.¹⁵⁰ Dr. Somogyi Ferenc, a Zalaegerszegi Városi Ügyészség vezető ügyésze által felvetett probléma lényege, hogy egy engedély nélkül többszörözött szoftver vonatkozásában hogyan kell az elévülési időt megállapítani. Konkrétabban, az adott szoftver telepítésének, vagy futtatásának az időpontja az irányadó. Ezzel kapcsolatban ismertetett két álláspontot: az egyik szerint mindaddig megvalósul a bűncselekmény, amíg valaki a számítógép merevlemezén a szoftvert tárolja, mivel a többszörözés fogalmába beletartozik az adattartalom elektronikus eszközzel történő tárolása is, míg a másik álláspont szerint a szoftver telepítésének az időpontját kell irányadónak tekinteni. Felszólalásában elmondta, hogy a Legfőbb Ügyészség Nyomozás Felügyeleti és Vádelőkészítő Főosztálya Nf. 6625/2007. számú állásfoglalásában az első jogértelmezést fogadta el.

Dr. Cserei Gyula, a Legfőbb Ügyészség főosztályvezető-helyettes ügyésze ugyanakkor a felszólaláshoz hozzáfűzte, hogy az ügyészségi gyakorlatnak irányadónak kell tekintenie a töretlen és következetes bírói gyakorlatot is. Álláspontja szerint a vizsgált bűncselekmény a vagyoni hátrány bekövetkezésével befejezetté válik, ami a többszörözéskor bekövetkezik, és így a tárolás tovább már nem növeli a cselekmény társadalomra veszélyességét, vagyis az nem szolgálhat az elévülés kezdő időpontjának kitolására.

Az alapvető kérdés tehát, hogy állapot-bűncselekménynek kezelhetjük-e a Btk. 329/A. § -ban foglalt bűncselekményt, vagy sem.

Az Szjt. értelmében a mű többszörözésének minősül az Szjt. 18. § (2) bekezdése értelmében (...)a mű tárolása digitális formában elektronikus eszközön (...). A törvény miniszteri indokolása szerint a művek digitális formában történő tárolása elektronikus eszközön a technikai, műszaki fejlődés révén kialakult esetekre, elsősorban az on-line felhasználásokra vonatkozó rendelkezés. Ez a fordulat egyértelművé teszi, hogy pl. a számítógép merevlemezére történő letöltés is többszörözésnek minősül.

Ebből viszont az következik csupán, hogy többszörözésnek számít az, ha valaki az internetről

¹⁵⁰ Dr. JÁVORSZKI Tamás – Dr. RONGÁNE Dr. Srakta Ibolya: *A szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése bűncselekményének jogalkalmazási kérdései.* Ügyészek Lapja, 2008., 5. szám, 52. oldal

tölt le szerzői műveket. Ilyen esetben ugyanis a műpéldány többszörözésére azáltal került sok, hogy a letöltés közben az adattartalom csak úgy válik a felhasználó számára elérhetővé, ha egyben az a számítógép merevlemezére is rákerül, vagyis létrejön még egy műpéldány. Álláspontunk szerint nem alkalmazható ez a törvényi bekezdés arra az esetre, ha valaki egy – a merevlemezére – többszörözött művet tárol.

A Sztj. 59.§ (3) bekezdése szerint, aki a szoftver valamely példányának felhasználására jogosult, a szerző engedélye nélkül is megfigyelheti és tanulmányozhatja a szoftver működését, továbbá kipróbálhatja a szoftvert annak betáplálása, képernyőn való megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása során abból a célból, hogy a szoftver valamely elemének alapjául szolgáló elgondolást vagy elvet megismerje. A szakaszhoz fűzött miniszteri indokolás szerint ez a szakasz a szoftverek működésének megismeréséhez fűződő jogosultságra vonatkozik. Ezen rendelkezés a kísérletezési szabadság kifejezett megjelenése a szerzői jogban, és célja a tudomány továbbfejlesztésének akadálymentessége. Lényege az, hogy a szerző engedélye nélkül is szabad a szoftver működésének megfigyelése, tanulmányozása a felhasználó számára, amit a felhasználási szerződésben sem lehet kizárni. Fontos tudni, hogy csakis jogszerűen (pl. felhasználási szerződéssel) megszerzett szoftver használható fel megfigyelés és tanulmányozás érdekében, az illegális másolat nem.

A tényállás értelmezése során arra jutottunk, hogy itt a tárolás valójában ahhoz szükséges, hogy a szoftver megismeréséhez fűződő jogosítvány gyakorolható legyen. De ez önmagában nem minősül felhasználásnak.

A bevezetőben vázolt probléma azonban túlmutat ezen a jogértelmezési kérdésen.

A Btk. 329/A. § (1) bekezdésbe ütköző, és aszerint büntetendő szerzői jogok megsértésének vétsége két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, ezért a bűncselekmény büntethetősége 3 év elteltével szűnik meg. Ez az elévülési idő a büntetési tétel felső határára vonatkozó szabály miatt igaz a Btk. 329/A. § (3) bekezdésben foglalt esetekre is, nevezetesen, ha az üzletszerűség, illetve a jelentős vagyoni hátrány okozása miatt minősül a bűncselekmény súlyosabban.

Az, hogy a tárgyalt bűncselekmény mikor valósult meg az informatikai környezetben – mikor történik a többszörözés, a terjesztés vagy a hozzáférhetővé tétel elsősorban az adott adathoz a számítógép által rendelt idő-adat alapján határozható meg.

Felmerül ugyanakkor a kérdés, hogy melyik időpont az irányadó a bűncselekmény befejezettségének a megállapításához: a többszörözés időpontjának az ideje, szoftverek esetén az utolsó felhasználásnak az ideje? A Sztj. törvény részletesen bemutatja az engedélyköteles felhasználási módokat, amelyek között nem szerepel az adott szerzői mű futtatása, vagy meghallgatása, megnézése. Ezért álláspontunk szerint a büntetőjogi felelősség megállapíthatósága kérdésében a többszörözés, a terjesztés és a hozzáférhetővé tétel időpontjának van jelentősége.

Fontos tehát a büntetőjogi felelősség megállapításánál az elkövetési magatartás megvalósulási időpontjának megállapítása, mely a számítógép által automatikusan generált, több helyen előforduló idő-adatai alapján határozható meg.¹⁵¹

Azon adatokat, melyek időpontot, dátumot tárolnak, és rendeltetésszerű esetben automatikusan generálódnak, időbélyegnek (idő-adatnak) nevezzük.¹⁵² A számítógép az idő-adatot saját rendszerórája alapján hozza létre, és általában az egyezményes kezdőidőpont óta eltelt időegységek számát tárolja bináris formában, vagy az időpont értelmes reprezentációját szöveggként. A tárolt idő-adat általában olyan adat, melyhez a hozzáférés ugyanolyan feltételek mellett lehetséges, mint az általa megjelölt tartalomhoz.

Az időadatok három típusát különböztethetjük meg: szöveges naplóállomány, állományok idő-adatai, regisztrációs adatbázisban tárolt idő-adat.

A szöveges naplóállomány (pl. ftp naplók) esetén az idő-adat megadása közvetlenül értelmezhető szöveges formában szokás. Ennek szerkesztése rendkívül egyszerű, viszont a szerkesztett naplóállomány módosítási időpecsétjének módosulását vonja maga után.

Az CD/DVD lemezen, illetve winchesteren tárolt számítógépes állományok (értsd: fájlok) idő-adataiból három időpont nyerhető ki minden esetben: létrehozási dátum, utolsó módosítási dátum, és utolsó hozzáférési dátum. Ezek a dátumok annak a számítógépnek az adott időben beállított dátumát tükrözik, melyen ezen állományok lemezre írása történt. Az első dátum az adott lemezen történő létrehozási dátum. Ez az a dátum, mely akkor jön létre,

¹⁵¹ A Budapesti XVIII. és XIX. Kerületi Bíróság előtt 4.B.XIX.202/2009. számon folyamatban volt büntetőügyben a szakértő részletesen kifejtette álláspontját a számítástechnikai idő-adatok típusait illetően. Ez a szakértői vélemény képezte a számítástechnikai rész megírásának alapját.

¹⁵² Azért használtuk az idő-adat kifejezést az időbélyeg helyett, mivel az elektronikus aláírásról szóló 2001. évi XXXV. törvény értelmében az időbélyeg az elektronikus dokumentumhoz végérvényesen hozzárendelt, vagy azzal logikailag összekapcsolt olyan adat, amely igazolja, hogy az elektronikus dokumentum az időbélyegző elhelyezésének időpontjában változatlan formában létezett.

mikor az adott állomány a megadott lemezre kerül. Az utolsó módosítási dátum egy új állomány esetében az állomány létrehozásakor megegyezik a létrehozási dátummal. Nem új állomány esetében pedig megegyezik az adott állományban történt utolsó módosítás dátumával. Ez a dátum másolásakor nem változik.

A harmadik dátum az állományhoz való hozzáférés dátuma, mely megegyezik az adott állományhoz való legutolsó hozzáféréssel. Ez a hozzáférés lehet egy egyszerű megnyitás, nem szükséges, hogy módosítás legyen.¹⁵³

Ezek az idő-adatok általában egy igen távoli egyezményes időpont óta eltelt másodpercek számát tárolják. Szerkesztésükre az oprendszer eszközei egyáltalán nem (Win), vagy csak minimális mennyiségben (Linux) nyújtanak lehetőséget, viszont a legtöbb állománykezelő szoftver (total commander) lehetőséget nyújtanak ezek manipulálására. Egy átlagos felhasználó viszont nincs tisztában ezen lehetőségek létezésével.

A regisztrációs adatbázisban tárolt idő-adat (pl. a számítógép leállításának legutóbbi időpontja) megadása közvetlenül értelmezhető szöveges formában szokás. Ennek szerkesztése bár egyszerű, az átlagos számítógép-használó nem tud az adatbázisban eltárolt időbélyegek fellelhetőségéről (általában létezéséről sem), sőt sokszor a regisztrációs adatbázis létezéséről sem.

A problémát azonban az idő-adatok megbízhatósága adja, ugyanis az adott számítógép dátuma (számítógépes rendszeridő) könnyen megváltoztatható, nem szükséges hozzá informatikai ismeret.¹⁵⁴ Ami azért teszi aggályossá a fájl létrehozásának dátumával kapcsolatos bizonyosságot, hogy a korábban bemutatott összes idő-adatot a számítógép a számítógépen beállított rendszeridőhöz viszonyítva határozza meg, és fűzi az adott állományhoz.

Az idő-adat bizonyító ereje ezért önmagában alacsony, inkább orientáló jellegűnek tekinthető. Bizonyító erejét az csökkenti, hogy a felhasználó közvetlenül, vagy (pl. a rendszeróra átállításával) közvetve hatással lehet rá. Előfordulhat olyan eset is, hogy egyszerűen hibás a rendszerórában beállított dátum és idő, mert valamilyen oknál fogva elállítódott (pl. akkumulátor lemerülése), vagy, mert valaki rosszul állította be.

Az adattartalommal kapcsolatos időpontok megállapítása az adattartalomban tárolt idő-adat

¹⁵³ 191/2009. számú bűnügy a Nyíregyházi Városi Bíróságon

¹⁵⁴ 191/2009. számú bűnügy a Nyíregyházi Városi Bíróságon

alapján tehető meg, melyek közül a fájl létrehozásának a dátuma bír elsődleges jelentőséggel, ami a fájl többszörözésének a dátumát jelöli. Bizonyos esetekben azonban ez sem szolgálhat jó kiindulási alapnak. A Lenti Városi Bíróság előtt 160/2009. számon folyamatban volt bűnügyben a szakértő a hangfelvételeknél a hangfelvételeket tartalmazó könyvtárnak a létrehozási dátumát adta meg a fájlok létrehozási időpontjaként. Indokolásként előadta, hogy ha felmásolunk egy háttértárolóra állományokat, akkor az állományok létrehozásának (utolsó módosításának dátuma nem változik meg), csak a hangfelvételt tartalmazó könyvtár létrehozásának dátuma. Vagyis hiába került már korábban többszörözésre az adott fájl (ami így bármilyen régi időpontot is tartalmazhat), a legutolsó többszörözés a könyvtár létrehozásának a dátuma után történt.

Ha például egy adott album többszörözése 2002-ben történt, akkor az adott fájlok létrehozási dátuma 2002. Viszont ha ezt az albumot valaki utóbb többszörözi, úgy, hogy létrehoz egy könyvtárat 2009-ben, akkor a könyvtár létrehozási dátuma 2009, míg a fájlok létrehozási dátuma 2002 lesz. Ez az okfejtés is csak fenntartásokkal kezelhető azonban.

Az egy állományhoz kapcsolható, állományrendszerben, vagy magában az állományban tárolt idő-adatok konzisztenciája azonban jól vizsgálható. A különböző állományok idő-adatainak egymáshoz viszonyításával jó eséllyel kiszűrhető a manipuláció. Fontos tehát a szakértőknek azt is vizsgálniuk ilyen esetben, hogy találnak-e a számítógép rendszeridejének, vagy a fájlok létrehozási dátumának módosítására utaló jelet. Erre utalhat például az, ha a rendszer indításakor a rendszeridő nem egyezik a valós idővel. Fontos megvizsgálni például azt, hogy a felhasználó az adott számítógép vonatkozásában milyen jogosítványokkal bírt. A személyi számítógépek esetében ez általában rendszergazdai hozzáférést jelent, amivel bármilyen időadat szabadon manipulálható, viszont ha valaki nem rendelkezik rendszergazdai jogosultsággal, akkor például a regisztrációs adatbázisban tárolt idő-adatot nem tudja módosítani, ami már összevethető azon idő-adatokkal, melyek felett rendelkezési joggal bír.

A megvizsgált ügyekben található informatikai szakértői véleményekben meglehetősen sokféle álláspont alakult ki a kérdés tekintetében.

A Fonyódi Városi Ügyészség 1082/2008. számú határozatában a Be. 190.§ (1) bekezdés b.) pontja alapján – mivel a nyomozás adatai alapján nem állapítható meg bűncselekmény elkövetése, és az eljárás folytatásától sem várható eredmény – megszüntette az eljárást.

Az ügyben az igazságügyi informatikai szakértő véleménye szerint a CD, illetve DVD

lemezekre történő másolás, és a számítógép winchestereire történő letöltés ideje pontosan nem határozható meg, mivel a felhasználó a rendszeridőt bármikor szabadon módosíthatja, és így nincs igazolási lehetőség arra vonatkozóan, hogy a rendszeridő a telepítés időpontjában a valóságnak megfelelt-e. A szakértő véleményében kifejtette, hogy mindezek alapján a jogsértő programok számítógépre való telepítésének, illetve a CD, DVD lemezekre történő másolásának, és így az utolsó felhasználás időpontjának szakvéleményben megadott időpontja a fentebb megjelölt fenntartásokkal kezelendő.

Az igazságügyi informatikai szakértői vélemény meghatározta azonban az adott adatokhoz rendelt időpontokat, mely alapján az volt megállapítható, hogy a több sértett vonatkozásában a jogsértő számítógépes programok gyanúsított általi utolsó felhasználásának ideje a nyomozás indítása előtti három éven túl történt, ezért ezen cselekmények büntethetősége elévülés folytán megszűnt. Mindezek alapján kétséget kizáróan nem állapítható meg, hogy a fentebb megjelölt 21 szoftverforgalmazó cég sértett vonatkozásában a jogsértő termékeknek a gyanúsított általi utolsó felhasználása, és így a bűncselekmény elévülési idejének kezdő időpontja valóban a számítógép rendszerideje szerinti időpontban volt-e. Kétséget kizáróan így nem lehet megállapítani, de kizárni sem lehet az elévülést.

A Siófoki Városi Ügyészség B.404/2008/12/II. számú nyomozást megszüntető határozatában ugyanakkor nem a szoftverek *utolsó felhasználásának az időpontját* vizsgálta, és tekintette az elévülés kezdő időpontjának, hanem a szoftverek illegális *többszörözését*.

Tekintettel arra, hogy a Btk. 329/A.§ esetében a vagyoni hátrány bekövetkezésével a bűncselekmény befejezetté válik, valamint arra, hogy a felhasználáshoz kapcsolódóan a többszörözés magatartása jelenti a bűncselekmény elkövetési magatartását – és arra, hogy az Szjt. sem tartalmazza követelményként a többszörözést követő programhasználat engedélyezését –, ezért állásponthoz szerint az elévülést ilyenkor a szoftver többszörözéséhez kell viszonyítani. (A többszörözés alatt érve itt a szoftver másolását, valamint a telepítését is, mely esetben a többszörözés kétszer valósul meg.)

A Kaposvári Városi Ügyészség előtt 761/2008. számon folyamatban volt büntetőügyben a szakértő szintén hasonló álláspontra helyezkedett: „a telepítésnek megadott időpont a telepítés/másolás pillanatában a számítógép rendszerideje. Ezt a rendszeridőt a felhasználó bármikor szabadon módosíthatja, és nincs igazolási lehetőség arra, hogy a rendszeridő a telepítés időpillanatában a valóságnak megfelelt. Tehát a megadott időpontok abban az

esetben helyesek, ha feltételezzük, hogy a telepítés időpillanatában a számítógép rendszerideje helyes volt.”

A ügyészség, értékelve a szakértő megállapításait, nyomozást megszüntető határozatában kifejtette, hogy a szakértő szerint a programok telepítésének pontos időpontját nem lehet megállapítani, mert a számítógépen található időpontok a számítógép telepítéskori rendszeridejét mutatják, a rendszeridőt pedig a felhasználó bármikor módosíthatja. A szakvélemény alapján megállapítható az is, hogy a gyanúsításban szereplő szoftvereket 1999 és 2005 között adták ki. A nyomozás adatai alapján nem állapítható meg pontosan, hogy a gyanúsított mikor telepítette a számítógépe winchesterére a gyanúsításban szereplő, 1999 és 2005 között kiadott programokat. A nyomozó hatóság 2008. március 4. napján fogatosított először nyomozati cselekményt – lefoglalást – a bűncselekmények miatt. Mindezek alapján nem bizonyítható kétséget kizáróan, hogy nem telt el 3 év a programok telepítése és a lefoglalás között, és így a bűncselekmények büntethetősége nem évült el a büntetőeljárás megindításakor, ezért a rendelkező részben foglaltak szerint a nyomozás megszüntetéséről határozott az ügyészség.

A probléma kezelésére más szakértő más módon reagált. Sátoraljaújhelyen a városi ügyészség előtt folyamatban volt 381/2009. számú bűnügyben a szakértő az alábbi megállapítást tette:

„Az audio CD lemezek esetében az audio állományok neve mellett található dátum (1995.01.01.) nem a lemezre mentés dátuma. A DVD író programoknál, ha nem kerül beállításra az aktuális dátum, akkor ezt a dátumot írja a zeneszámok mellé. Mivel mind a 166 db vizsgált CD lemezen található állománynál ugyanez a nem valós dátum szerepel, így mellőztem a dátum rögzítését a mellékletekben.”

A DVD írás esetében tehát a rögzítés dátumaként főszabályként került 1995.01.01. dátum. A lemezek elkészítésénél a felhasználó állította be a DVD író programon belül az aktuális dátumot, így az nem volt megállapítható.

Ebben az esetben nem hagyható figyelmen kívül az a tény, hogy a bűncselekmény elkövetése elévülhetett. Ilyenkor tanácsos lehet további bizonyítékok beszerzése a bűncselekmény elkövetésének időpontjára vonatkozóan.

4.2.3.3. A szakértői kompetencia szempontjából vitás kérdések

Vannak olyan kérdések, amelyeknek általában a szakértői kompetenciába tartozása nem egyértelmű. Felmerülhet a bizonyítás során az IP cím, az IP cím szolgáltatójának vagy a

weboldal IP címének a megállapítása. Például a következő formában:

- Amennyiben szerzői joggal védett terméket az internetről töltötték le, a szakértő IP cím szerint állapítsa meg, mely szerverekről. (A Nyíregyházi Városi Bíróság 7.B.2035/2008. számú ítéletével elbírált ügyben.)

Nem egységes a vélemény abban a tekintetben, hogy az IP címet a nyomozó hatóság meg tudja-e állapítani. Alapesetben ez nem jelenthet problémát. Ez az informatikai alapismeretekhez hozzátartozik. Nehézséget jelenthet azonban a rejtett IP címekhez tartozó számítógépek felkutatása, valamint a szerzői jog megsértése miatt indult ügyekben annak bizonyítása, hogy a gyanúsított a kérdéses szoftvert tényleg jogtalanul használta (pl. próbaszoftverek próbaidőn túli használata – trial version - vagy az ingyenesen letölthető szoftverek legális használatának igazolása).

Mindezeken túlmenően előfordulnak olyan kérdések is, amelyek konkrétan a szakértő kompetenciájával kapcsolatosak. Például:

- A merevlemez tartalmáról lehet-e következtetni arra, hogy a számítógépet használó személy milyen internet-tevékenységet folytat vagy folytatott? Végzett-e le vagy feltöltéseket, amennyiben igen, azok azonosíthatóak-e? Lehet-e azonosítani a felhasználó személyét? (A Battonyai Városi Bíróság 7.B.224/2008. számú ítéletével elbírált ügyben.)

A szakértő válasza szerint a vizsgált bűnjelek adatai alapján nem azonosítható, hogy az illegális tartalmak internetről vagy más adathordozóról kerültek rögzítésre. Nem azonosítható a felhasználói profil sem.

Hasonló jellegű kérdés a következő:

- Amennyiben bármelyik merevlemezen törlést végeztek, helyreállítható-e a korábbi adatállomány? Milyen mértékben?

A szakértő válasza a következő: a törölt adatok csekély százalékban (2-3%-ban) állíthatók vissza.

4.2.3.4. Speciális informatikai szakkérdések

Az informatikai szakértő kompetenciájába tartozik jellemzően a Btk. 329/B. § - ban szabályozott a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok védelmét biztosító műszaki intézkedés kijátszásával kapcsolatos releváns informatikai tények megítélése.

Jellemző kérdések ezzel kapcsolatban:

- A lefoglalt játékgép esetében történt-e olyan beavatkozás, ami a védelmi intézkedés kijátszására irányult, és ha igen, milyen módon? (A Nyíregyházi Városi bíróság 11.Bk.695/2009. számú végzésével elbírált ügyben.)

A szakértő részletesen leírja, hogy a Sony cég speciális védelemmel kívánta elkerülni a másolt kalózprogramok használatát a Playstation gépeken: a gép ellenőrzi a behelyezett játéklemezt, és ha ez nem tartalmaz bizonyos ellenőrző jeleket, megtagadja annak lejátszását. Ugyanígy jár el akkor is, ha az adott játék DVD lemeze nem a megfelelő régióköddel van ellátva vagy a televízió szabványa tér el a gépbeállításaitól (pl. NTSC lemezt akarunk PAL gépen lejátszani). Ennek a védelemnek az elkerülésére olyan hardvereszközöket fejlesztettek ki, amelyek a Playstation ellenőrzőmechanizmusát becsapva eredetinek ismerik fel a másolt lemezeket. Ezek a „modchipek”. Meg kell bontani hozzá a dobozt, ezzel a garancia elvész, és a chipet be kell forrasztani az alaplapba, ami nem veszélytelen tevékenység

Feladatként merült fel, hogy a játékkonzolba beépített másolt lemezek lejátszását megakadályozó rutin kiiktatására szolgáló mikro áramkört ki kell szerelni és mint tárgyi bizonyítékot lefoglalásban tartani. Ezekre az adott ügyben szintén szakértőt rendeltek ki.

A szakértő megjegyezte, hogy a mikro áramkör mellett a beépített védelem kijátszására másik módszer is van: a beépített DVD meghajtó „flashelése”. Ez utóbbi nem jár nyomokkal sem, csak a szabványos SATA csatoló fedelű DVD meghajtót kell kiszerezni, megfelelő módon egy PC-hez illeszteni, majd a beépített vezérlő programjának átírása a feladat.

- Felmerült az is, hogy megállapítható-e, hogy a beavatkozás mikor történt, illetve azt ki végezte?

Mivel a gép (játékgép) nem rendelkezik regiszterrel, beépített adattárolóval, a beavatkozás ideje nem állapítható meg. Az sem, hogy ki végezte.

A fájlcserehez kapcsolódó szakértői kérdések

Az internet működési struktúráját kihasználva a fájlcserét elősegítő technológiát alkalmazó szoftverek több generációja is megjelent már. A szerzői művek interneten keresztül történő felhasználók közötti cseréje nyomán a büntetőjog is több kihívással találta magát szemben, melyek elsősorban a bizonyítás kérdésköréhez, azon belül pedig a szakértői kompetenciához tartozó kérdéseket vetettek fel. A szakértő feladata ezeknél az ügyeknél azoknak az informatikai folyamatoknak a feltárása, melyek bizonyítják a szerzői művek többszörözésének, hozzáférhetővé tételének ténylegességét. Az informatika természettudományként általában egzakt válaszokat képes nyújtani egy-egy informatikai folyamat megtörténte.

Az, hogy egy számítógépes program egy adott számítógép merevlemezén megtalálható, könnyen igazolható, azonban, mint korábban láttuk, az már nehezebb kérdés, hogy az adott szoftver mikor került többszörözésre a számítógép merevlemezére. Míg az előbbi az elkövetési magatartás megtörténte igazolja, addig a másiknak a feladata az lenne, hogy pontosan meghatározza, mikor valósították meg az elkövetési magatartást. A fájlcsere vonatkozásában a hozzáférhetővé tétel időpontja bír kiemelt jelentőséggel a bűncselekmény elévülése vizsgálatához kapcsolódóan.

A fájlcsere során megvalósuló jogsértések vonatkozásában a jogalkalmazói gyakorlat nem kiforrott, a szakértői vélemények sem szolgálnak minden esetben megnyugtató válaszokkal egy-egy ténykérdés igazolására. A következőkben elsősorban az informatikai szakértői véleményekben felmerülő kérdéses esetkörökre koncentrálnak. A vizsgált ügycsoportban a DC++ és a Torrent technológiát alkalmazó fájlcsere rendszerek fordultak elő, így az elemzés során a két technológia kapcsán felmerülő bizonyítási kérdéseket mutatjuk be.

A szakértői véleményeket két nagyobb kategóriába sorolhatjuk: az első kategóriához azok a vélemények tartoznak, melyeknél a szakértő feladata a már lefoglalt adathordozók vizsgálata volt a fájlcsere rendszerben már megvalósított magatartások bemutatása végett. A másik kategóriába azok a szakértői feladatok tartoznak, melyeknél a büntetőeljárás elején, próbaletöltések segítségével kellett igazolni a fájlcsere rendszerben valós időben

megvalósított magatartások megtörténtét.

A lefoglalást követő vizsgálat Torrent – technológia esetén

A Szerencsi Városi Bíróság 298/2009. számú ügyében a szakértő uTorrent fájlmegosztó program használatával kapcsolatban a következő megállapítást tette:

A laptopon egyértelműen az uTorrent fájlmegosztó program használatát igazoló, és jogosulatlan fájlmegosztást bizonyító adatok találhatóak. Ha a felhasználó merevlemezre másolt filmeket, programokat tartalmazó könyvtárait megosztja egy ilyen program segítségével, akkor ahhoz gyakorlatilag bárki hozzáférhet, aki ugyanilyen programot használ.

A technológia működésének lényege alapján ha valaki torrent klienszt működtet, akkor az kétirányú adatforgalmat bonyolít. Egyrészt az elindított torrent fájlok nyomán megkezdődik az adott adattartalom többszörözése, másrészt a már letöltött fájlok vonatkozásában megkezdődik azok hozzáférhetővé tétele. Itt nincs jelentősége annak, hogy a megosztott fájlt egyébként nem tölti a felhasználótól senki, hiszen a hozzáférhetővé tétel elkövetési magatartás következményeként a másik felhasználó általi többszörözés nem követelménye az elkövetési magatartás megállapíthatóságának.

Ebből következik, hogy a többszörözés megállapíthatóságához az adott fájl egészének, vagy annak egy részének a merevlemezén történő fellelhetősége a bizonyítandó tény, míg a hozzáférhetővé tétel megtörténte bizonyításának két követelménye van: egyrészt a fájlmegosztó szoftverben rögzített megosztott fájlok listájának az igazolása, valamint a megosztás megtörténeke igazolása, vagyis az, hogy az adott fájlmegosztó szoftvert elindították és a megosztott fájlok ténylegesen szerzői jogvédelem alatt álló szerzői műveket tartalmaztak.

A Mátészalkai Városi Ügyészség előtt 90/2009. számon folyamatban volt ügyben a szakértői vélemény foglalkozik a torrent fájlcserező rendszeren keresztül történő hozzáférhetővé tétellel, azonban az uTorrent fájlmegosztó program használatát igazoló, és a jogosulatlan fájlmegosztást bizonyító adatokként az alábbiakat határozta meg: „A számítógépen 14 darab letöltési állomány (torrent fájl) található a szoftver tárolási alkönyvtárában, ezért véleményem szerint a jogosulatlan közzététel megvalósult.”

Ennek igazolásáért a szakértő elindította a merevlemezén található fájlcserező szoftvert, melynek a folyamatáról készített képernyőmentésen azonban csupán annyi látszott, hogy a

torrent kliens működött, azonban az már nem volt látható rajta, hogy a véleményében említett 14 darab letöltési állomány nyomán ténylegesen megvalósult-e a hozzáférhetővé tétel. Önmagában a torrent állományok megléte nem jogellenes. Tehát ezek meglétének igazolásával nem lehet következtetni arra, hogy a torrent fájlok segítségével megosztott állományokat ténylegesen hozzáférhetővé tették-e.

Megállapítása további igazolására a szakértő az uTorrent kliens szoftverben található belső statisztikai kimutatást rögzítette képernyőmentéssel, melyből a kliensen keresztül bonyolódó összes feltöltés, és az összes letöltés mennyiségét lehetett kiolvasni, vagyis azt, hogy a kliens telepítését követően annak segítségével mekkora adatforgalmat bonyolított. Ezzel az információval azonban nem lehet azt bizonyítani, hogy a korábban rögzített 14 darab letöltési állomány volt az, amely ezt az adatmennyiséget generálta, csupán azt, hogy a klienst használták. Tekintettel arra, hogy a kliensen keresztül teljesen legális adatforgalom is bonyolítható, így a két információ közötti logikai kapcsolat igazolása hiányos.

A Nyíregyházi Városi Bíróság 32.Fk.820/2009. számú ügyében a szakértő számára az alábbi kérdést fogalmazta meg a nyomozó hatóság: található-e a vizsgált számítógépen olyan program, amely adatok illegálisan történő le- és feltöltését segíti elő? Megállapíthatóak-e, hogy ezen az adathordozón mikor és honnan történtek le-, illetve feltöltések?

A szakértő megállapította, hogy az uTorrent kliens használatának egyértelmű bizonyítéka van: az megtalálható a merevlemezen. A kérdés második felére azonban nem adott megfelelő választ, szintén az előző esetben ismertetett módon – önmagában a torrent fájlok meglétével – vélte igazoltnak a jogsértés tényét. A megállapítása igaz, miszerint „Ha elkezdek letölteni egy állományt, akkor a letöltött részt már tőlem is tovább lehet tölteni. Azaz, ha akár csak egy töredéke is letöltődött a gépemre a kiválasztott zeneszámnak, akkor azt már tőlem is lehet kezdeni letölteni.”

Ebből arra lehet csak következtetni, hogy ha van olyan állomány, amely vonatkozásában a kliens segítségével megkezdődött a többszörözés, akkor annak a fájlnek a hozzáférhetővé tétele is megvalósult. Ugyanakkor nem találtuk a szakértői véleményben annak igazolását, hogy ténylegesen megtörtént-e a többszörözés, és az adatállományok hozzáférhetővé tétele is bekövetkezett. Szükséges annak vizsgálata, hogy a fájlmegosztó rendszerben szereplő .torrent fájlok megléte mellett ténylegesen léteznek-e a számítógép merevlemezen a megosztott adatok.

A lefoglalást követő vizsgálat DC++ – technológia esetén

A 4.B.2124/2008/11. számú ítéletében a Szegedi Városi Bíróság jól bemutatja a DC++ fájlcsere technológia működését:

A Direct Connect Windows alapú fájlcsere alkalmazás, amely DC szerveren keresztül DC kliens használatával lehetővé teszi, hogy különböző számítógépek merevlemezei egymással közvetlen kapcsolatot alakíthassanak ki, és a fájl küldése/letöltése közvetlenül két számítógép között történjen. Ezen közvetlen fájlcsere lebonyolításához szükséges egy DC kliens, illetve DC++, amely ingyenesen letölthető program. Ezen programot a felhasználó saját számítógépére telepíti, majd beállítja a DC kliensben, hogy milyen, a számítógép merevlemezén tárolt fájlokat kíván más felhasználók számára hozzáférhetővé tenni, illetve beállíthatja, hogy egyszerre mennyi szál (slot) engedélyez más számítógépek számára, vagyis, hogy egyidejűleg hány másik felhasználó számára biztosítja az adott fájl letöltését. A felhasználó az Interneten megtalálható DC szerverhez, HUB-hoz csatlakozik, amely szerver lehetővé teszi, hogy a DC klienssel rendelkező, és a szerverre belépett felhasználók fájl keresés útján a kívánt fájlt a többi csatlakozott felhasználó gépeinek merevlemezén megkeressék, majd a fájl megtalálását követően – a DC kliensek segítségével – közvetlen kapcsolat jön létre a letölteni kívánt fájlt tartalmazó számítógép, és a letöltő számítógép között. A fájl letöltése közvetlenül a számítógépek között, a hub-tól függetlenül történik. Az eljárás során megállapítást nyert, hogy a vizsgálat időpontjában a DC szerverre 3907 felhasználó csatlakozott, a felhasználók által megosztott fájl tartalom 107,5 terabyte volt. A felhasználó a DC kliens letöltését, és a számítógép merevlemezére történő telepítését követően beállíthatja a DC kliens sharing (megosztás) menüpontjában, hogy milyen – a számítógép merevlemezén található – fájlokat kíván hozzáférhetővé tenni más felhasználók számára. Ha a felhasználó azt követően, hogy egyes fájlokat a fenti módon hozzáférhetővé tett, belép egy hub-ba, a sharing menüpontban beállított fájlok a többi hub-ba belépett felhasználók számára hozzáférhetővé válnak. Így a hub-ba belépett valamennyi felhasználó olyan fájlt keres, amely a sharing menüpontban beállított fájlok között szerepel, és a DC program segítségével közvetlen kapcsolatot hozhat létre a keresett fájlt tartalmazó merevlemezrel, és saját merevlemezére letöltheti a fájlt. Amennyiben a felhasználó az adott fájlt a DC kliensen megosztásra állítja be, majd bármely hub-hoz csatlakozik, ezzel lehetővé teszi a hub-ba csatlakozott felhasználó számára, hogy a fájlhoz tetszőlegesen, a hozzáférés helyét és idejét egyénileg megválasztva hozzáférjenek.

A PKKB 15.Bk.V.45.143/2009/2. számú tárgyalás mellőzésével hozott végzésének történeti tényállása szerint a vádlott asztali számítógépe merevlemezének DC++ könyvtárában fájlcsereelő rendszerprogramot telepített. A telepített fájlcsereelő rendszerprogram működtetésével a vádlott más internet felhasználók számára hozzáférhetővé tett különféle szerzői jogi védelem alá eső alkotásokat (filmeket, zenei állományokat), amelyek után szerzői jogdíjat nem fizetett, és az nem is állt szándékában.

Az ügyben a szakértő a következő megállapításokat tette: „a DC++ könyvtárban telepített DC++ klienszt találtam. A kliens segítségével jogvédett állományokat osztottak meg.”

Önmagában a szoftver telepítése, mint ahogy a torrent technológiával kapcsolatosan is szóltunk erről, nem bűncselekmény. Önmagában az, hogy ennek a kliensnek az indítása esetén automatikusan megosztja a kliensben kijelölt könyvtárak tartalmát, még nem igazolja azt, hogy ez ténylegesen meg is történt. Ha a kliens indításának utolsó időpontját megvizsgáljuk, és ehhez hozzávesszük még azt, hogy a vizsgálat során történő kliens indításakor melyek azok a fájlok, amelyeket a felhasználó megosztott, akkor abból következtetni lehet arra, hogy melyek voltak a hozzáférhetővé tett fájlok, és ez a hozzáférhetővé tétel mikor történt.

Szükséges lenne ezekben az esetekben továbbá annak igazolása is, hogy ténylegesen megtörtént a kliens csatlakozása a HUB szerverhez akkor, amikor a kliensben beállított megosztott állományok voltak találhatóak.

A többszörözés esetén az elkövetés időpontjaként jórészt egy dátum határozható meg. A mű egészének, vagy egyes részének a merevlemezre történő megírásához kapcsolódó idő-adat a többszörözés dátumát jelenti. Amíg az egész fájl teljesen le nem töltődött az adott merevlemezre, addig, bár a többszörözés csak részben valósult meg, ez nem akadály a befejezett bűncselekmény megállapításának, tekintettel arra, hogy a mű egyes azonosítható részeinek a többszörözése is engedélyköteles. A teljes adatállomány letöltése a többszörözés végső időpontja. Az elévülésnél említettek szerint tehát itt a fájl létrehozásának az időpontja döntő.

A terjesztéshez ugyanakkor nem kapcsolódik ilyen fix időpont, minden egyes alkalommal, amikor a felhasználó futtatja az adott kliens, a megosztott fájlok vonatkozásában az elkövetés ideje ehhez az időponthoz kapcsolódik. Tehát elképzelhető, hogy valamely, a számítógép merevlemezén többszörözött adat vonatkozásában az elévülés már bekövetkezett, azonban ennek az adatnak a megosztása új bűncselekményt valósít meg.

Ehhez kapcsolódóan a vizsgálat során a következő probléma merült fel: nem találtunk a gyakorlatban választ arra a kérdésre, hogy miképp kell értékelni a többszörözött, és a későbbiekben hozzáférhetővé is tett ugyanazon mű esetében a bűncselekmény rendbeliségét. Halmazatot kell ilyenkor megállapítani, vagy ha a cselekményt ugyanazon törvényi tényállás keretein belül ugyanarra az elkövetési tárgyra megvalósított különböző elkövetési magatartásként értékeljük, akkor egységet? Ilyenkor a vagyoni hátrány értékét miképp határozzuk meg?

A szerzői jog szerint a felhasználás a többszörözés és a terjesztés is. Ha jogszerűen többszöröztünk egy művet, akkor az nem jelenti azt, hogy a hozzáférhetővé tételre is jogosultak lennénk. Arra továbbra is csak díjfizetés ellenében kaphatunk a jogosulttól engedélyt, vagyis ennek elmaradása ismételten vagyoni hátrányt jelent a jogtulajdonosnak. Ezek alapján célszerű egységként kezelni ezeket a magatartásokat azzal, hogy a vagyoni hátrány összegénél a különböző felhasználáshoz kapcsolódó vagyoni hátrányok összegét határozzuk meg. Emiatt szükséges a szakértőnek azt is vizsgálnia, hogy milyen átfedés található a többszörözött művek, és a hozzáférhetővé tett művek között.

A próbaletöltéssel kapcsolatos szakértői vizsgálat DC++ technológia esetén

Az V. és XIII. Kerületi Ügyészség előtt 2465/2008. ügyszámon folyamatban volt bűnügyben, a Szegedi Városi Bíróság 4.B.2124/2008/11. és 2124/2008. számokon folyamatban volt bűnügyekben jól nyomon követhetőek azok a fontos szakértői kérdések, melyek a nyomozás eredményes lefolytatását segítik. Ez a módszer, mint a legjobb gyakorlat alkalmazható azoknál a fájlcsere technológiáknál, ahol a felhasználó által megosztott állományok megismerhetőek a letölteni kívánó felhasználó által, azonban a torrent technológia esetén már több nehézségbe is ütközik:

1. Szakértő kirendelése a próbaletöltésekhez

- a. A szakértő elsődleges feladata a fájlcserehez szükséges információkat közvetítő szerverek megtalálása, helyének lokalizálása. /Ezért szükséges annak pontos meghatározása, hogy mely szerveren található a fájlcsere működtető honlap. A szerver adatainak bekérése során vizsgálni lehet a szerveren található további szervereket is (ftp, web server, stb.)/.
- b. A szakértő feladata annak tisztázása is, hogy a fájlcsere szolgáltatást működtető szerverhez milyen IP cím van rendelve, ki a szerver üzemeltetője.

- c. A szakértő ezt követően meg tudja állapítani, hogy az adott honlapon keresztül milyen felhasználók, milyen műveket osztanak meg.
- d. Próbaletöltés készítése, mely során igazolhatóvá válik az adatok megosztásának ténylegessége.¹⁵⁵
- e. Ezt követően a próbaletöltés eredményeként vizsgált felhasználók IP címének azonosítása.

A vizsgált ügyekben felmerült még a nyomozó hatóság részéről, hogy szükséges lenne a szerverek vizsgálatánál annak meghatározására, hogy mekkora mennyiségű, és milyen jellegű, irányú adatforgalom történt a szerveren keresztül a telepítés óta, valamint, amennyiben lehetséges, annak meghatározása, hogy melyek a fel és letöltők azonosító adatai. A szakértő ezzel a kérdéssel kapcsolatban megállapította, hogy általában maga a szerver jogvédett anyagot nem tartalmaz, csak közvetítő közegként működik a jogvédett anyagok továbbításában. A jogvédett anyagokat a szerverre kapcsolódó felhasználók gépein tárolják. Ahhoz, hogy a Hub szerver tartalmát vizsgálni lehessen, szükséges annak lefoglalása is. Ehhez kapcsolódóan megjegyeznénk, hogy az egyes felhasználók ip címének beazonosítását követően az elektronikus hírközlési szolgáltatók tudnak az adott ip címhez tartozó előfizetői adatokról információt szolgáltatni.

Szakértő kirendelése a lefoglalt adathordozók vizsgálatához

Az azonosítást követő házkutatás során lefoglalt adathordozók vizsgálatára a vizsgált ügyekben új szakértőt rendeltek ki. A szakértőnek elsőként az alábbi kérdésre kellett válaszolnia: Az átadott adathordozók közül melyekre van telepítve DC++ kliens, továbbá az adathordozókon a felhasználó milyen állományokat osztott meg. Ezek közül melyek sértik a szerzői jogokat? A szakértő a vizsgálat eredményeként leírta, hogy a helyszíni vizsgálat során a könyvtárban megtalálta a telepített klienst. A szakértői vizsgálat során viszont ez a könyvtár már nem létezett a merevlemezen. A törölt állományok között találta meg a keresett könyvtárat és teljes tartalmát. A telepítés dátuma a törlés miatt nem volt megállapítható.¹⁵⁶

További kérdésként fogalmazódott meg a nyomozó hatóságnál, hogy a felhasználókhöz

¹⁵⁵ Az előzetesen megszerzett adatok esetében a próbaletöltés konkrét személy vonatkozásában is elvégezhető.

¹⁵⁶ Előfordult arra vonatkozó kérdés is, hogy a szakértő határozza meg a kliens telepítésének dátumát. Álláspontunk szerint a jogsértések ténylegességének igazolásában ennek az időpontnak kevés szerepe van.

kapcsolódó – a próbaletöltések során rögzített – megosztott állományok megtalálhatóak-e a lefoglalt merevlemezeken és egyéb adathordozókon. Megállapítható-e, hogy ezek a korábbi (próbamentéshez kapcsolódó) szakvélemény készítésekor, illetve a próbaletöltések idején meg voltak-e osztva?

A szakértő a szakvéleményben szereplő megosztott fájlok és az adathordozón található megosztott fájlok között nem talált különbséget. Így valószínűsíthetőnek tartotta, hogy a szakvélemény készítésekor ezek a fájlok meg voltak osztva.

Ebben a folyamatban a szakértő tehát összevetette a próbaletöltéskor rögzített megosztott állományok listáját a lefoglalt adathordozó tartalmával, és mivel a két lista egyezett, ezért valószínűsíthetőnek tartotta a megosztást.

Kérte a hatóság a szakértőtől, hogy állapítsa meg, hogy az adathordozók lefoglalásakor volt-e folyamatban HUB szerveren keresztül adatletöltés, és ha igen, akkor ezen programokat jelölje meg. A szakértő megállapította, hogy az adathordozón folyamatban lévő letöltést nem talált.

Ennek a jelentőségét az adta, hogy amennyiben a próbaletöltés óta módosult volna a hozzáférhetővé tett állományok listája, akkor ezek vonatkozásában a hozzáférhetővé tétel igazolható legyen.

Figyelemre méltó továbbá a Budapesti II és III. Kerületi Bíróság előtt 6.B.II.1776/2008. számon folyamatban volt bűnügyben a szakértő véleménye a DC++ alapú fájlcsere vonatkozásában. A szakértő számára az alábbi kérdést fogalmazta meg a hatóság:

„Állapítsa meg, hogy a lementett (HUN) Fantázia (IP cím: 00.00.00.000) felhasználó megosztott állományainak mentett listáin szereplő állományok közül melyek sértik a szerzői jogokat!”

A szakértő válaszában kifejtette, hogy a listában szereplő állományok esetében azzal kapcsolatban nyilatkozni nem tud, hogy azok sértik-e a szerzői jogokat, mivel csupán a listából nem állapítható meg, hogy a megadott néven szereplő állományok valóban a névben szereplő tartalommal rendelkeznek-e vagy sem. A listában szereplő fájlok tényleges meglétét a számítógépen kell ellenőrizni.

Ezekből látható, hogy fontos minden esetben annak tisztázása, hogy a DC kliens sharing/megosztás menüpontjában beállított könyvtáraknak mi a pontos tartalma, vagyis annak tisztázása, hogy a megosztott fájlok ténylegesen léteznek-e, és azok ténylegesen azt tartalmazzák, mint ami a fájl nevében szerepel, vagyis ténylegesen szerzői jogot sértő fájlok

megosztása történt-e.

4.2.3.5.A vagyoni hátrány megítélésének kérdése

A vagyoni hátrány számítása tekintetében a szakértői gyakorlat nem egységes. A vagyoni hátrány meghatározására vonatkozó módszerek esetében elsődlegesen az különbözteti meg az egyes metódusokat egymástól, hogy a vizsgált szerzői művek esetén milyen árképzési módszer szerint határozzák meg az egyes szerzői művek értékét. Az leggyakrabban előforduló elkövetési tárgyak vonatkozásában összegyűjtöttük azokat az árképzési módszereket, amelyek a vizsgált bűnügyekben jellemzően előfordultak. Így vizsgáltuk az árképzési módszereket a hangfelvételek, a filmalkotások és a szoftverek vonatkozásában. A vizsgálat során tapasztaltak alapján az alábbi árak képezték az árkalkuláció alapját:

Szoftverek esetében:

1. Bruttó kiskereskedelmi ár,
2. Szoftverforgalmazó cégek árai,
3. Szoftverforgalmazó cégek átlagárai,
4. Nettó kiskereskedelmi ár.

Hangfelvételek esetén:

1. MAHASZ jogdíja,
2. Nettó nagykereskedelmi ár.

Filmalkotások esetén jórészt a hangfelvételek vonatkozásában vizsgált módszereket alkalmazták a szakértők.

Viszonylag gyakran előfordult, hogy a szakértő egyszerűen nem határozta meg szakvéleményében, hogy mi volt az árkalkulációja alapja. Ezeknél az eseteknél önmagában aggályos a vagyoni hátrányra vonatkoztatott következtetés, azonban ez az aggály az egész eljárás során egyik eljárási szereplőnél sem merült fel.

A vizsgált árképzési módszereknél általános eltérésként merült fel, hogy az egyes szellemi

termékek árait a szakértők a szakvélemény készítésének dátuma szerinti árakkal, illetőleg az elkövetéskori árakkal számolták. A szellemi termékek árának folyamatos csökkenése figyelhető meg a piacon mind a szoftverek, zenék és mind a filmek esetében, ugyanakkor nagyon kivételes az a tendencia a vizsgált szellemi termékek esetén, hogy egy termék ára utólag növekszik. Ha ezeket az állításokat adottnak vesszük, akkor a termékek árának meghatározásakor a szakértői vélemény készítésének időpontját célszerű figyelembe venni. Ezzel elkerülhető az, hogy – figyelembe véve a Btk. időbeli hatályának szabályait, miszerint a cselekményre vagy az elbíráláskor vagy az elkövetéskor hatályban lévő, az elkövetőre nézve kedvezőbb jogkövetkezményeket tartalmazó jogszabályt kell alkalmazni – az elkövetőre vonatkozóan magasabb vagyoni hátrányt állapítsunk meg, ami a visszaható hatály tilalmába ütköző jogalkalmazást eredményezhet. Ez természetesen akkor jelenthet problémát, ha az elkövetés időpontjának árai szerinti vagyoni hátrány a bűncselekmény minősített esetét teszi megállapíthatóvá, míg az elbíráláskori értékek csak a bűncselekmény alapesetét.

A vagyoni hátrány során alkalmazható eljárással kapcsolatban célszerű megemlíteni az SzJSzT. 31/2003. számú véleményében rögzítetteket, miszerint „a jogdíj mértéke meghatározható számítással, vagy becsléssel. Az nyilvánvaló, hogy a *royalty típusú*, tehát a felhasználással elért bevétel arányában meghatározható jogdíj mértékét csaknem mindig ki lehet számítani. Ennek feltétele, hogy a jogsértő felhasználó a kiszámításhoz szükséges adatokat szolgáltatssa, amelyre kötelezhető az Szjt. 94. § (1) bekezdés d) pontja alapján, és minden más olyan külföldi szerzői jogi törvény szerint is, amelynek szabályai megfelelnek a TRIPS Egyezménynek.

Az SzJSzT gyakorlata alapján számítással lehet meghatározni az *elmaradt licenc díj (jogdíj)* mértékét, pl. olyan esetben, amikor kereskedelmi forgalomban kapható ún. „dobozolt” szoftverek engedély nélküli felhasználása tárgyában kell döntenet (SzJSzT az 5/95.). Ugyancsak így lehet eljárni olyan esetekben, ahol a közös jogkezelés körében a hivatalos lapban közzétett jogdíjak alapján lehet az elmaradt jogdíj mértékét meghatározni (SzJSzT-27/95.). Hamisított CD-k forgalomba hozatala esetében is ki lehet indulni a fogyasztói árból a gazdagodás /hátrány meghatározása során (SzJSzT-01/00, 10/01.). Az egyösszegű, tehát nem a bevétel %-ban meghatározott jogdíj mértékét rendszerint csak becsülni lehet.

A vizsgált esetek vonatkozásában leszögezhető, hogy ugyanazon típusú jogdíjak vonatkozásában teljesen esetlegesen történt a számítás és a becslés módszerének alkalmazása. Általában – főleg az hangfelvételek, filmalkotások vonatkozásában – tipikusan a becslés módszerét választották a szakértők. Ez a módszer, miként az a fent bemutatott véleményből

látható, az elmaradt licencdíj vonatkozásában nem alkalmazható, ott továbbra is a számítás módszerét célszerű alkalmazni. Ugyanakkor a becslés módszerének az alkalmazása mellett szól a Legfőbb Ügyészség Nyomozás Felügyeleti Főosztálya által összeállított, 1999. május 31. napján lezárt Hatályos anyagi jogi és nyomozás felügyeleti eljárási iránymutatások gyűjteményének 9./ pontja is. Eszerint a Btk. 329/A.§-a miatt indult büntetőeljárásoknak nem feladata az ebből eredő anyagi jogsérelmek pontos megállapítása és rendezése. Ezért a tényállás a vagyoni hátrány tekintetében – általában – akkor tekinthető felderítettnek, ha annak nagyságrendje a cselekmény minősítése, illetve a felelősségre vonás módja és mértéke szempontjából kellő támpontot ad. A vagyoni hátrány mértékét – rendszerint – olyan ténykérdésnek kell tekinteni, amelyre a sértett közléséből, a vonatkozó szerződések tartalmából, illetve a jogsértés folytán előállt más igazolt adatokból kell következtetni. A vagyoni hátrány mértéke megállapításához szakértő igénybevétele ezért általában nem indokolt.

Abban az esetben, ha lenne egy jogszabályi felhatalmazáson alapuló átlagár-meghatározási kötelezettség telepítve valamely hatósághoz, vagy esetleg közös jogkezelő szervezethez¹⁵⁷, akkor erre hivatkozva a nyomozó hatóság tagjai is egyszerűen el tudnák végezni azt a kalkulációt, ami alapján eldönthető lenne, hogy felmerülhet-e a bűncselekmény minősített esetének a megállapíthatósága.¹⁵⁸ Ez az értékelés elegendő lenne a bíróság számára is annak meghatározásához, hogy nagyságrendileg mekkora az okozott hátrány, vagyis ebből következtetni tud a cselekmény társadalomra veszélyességére, ami nyilvánvalóan nem 10-20 forinton múlik.

A Budapesti II. és III. ker. kerületi Ügyészség előtt 1581/2008. számon folyamatban volt bűnügyben a szakértői vélemény kárérték meghatározása vonatkozásában panasszal élt a terhelt. A panaszban előadta, hogy véleménye szerint, ha nem a legkisebb árral számol a szakértő, ami a piacon fellelhető, akkor kárt okoz a szerzőnek az is, aki kisebb áron árulja legálisan az adott művet, ezért véleménye szerint a legkisebb törvényes beszerzést biztosító árral kell számolni a vagyoni hátrány meghatározásánál.

Gyakori problémaként merült fel a szakértői véleménynél az is, hogy a jogsértő zenei

¹⁵⁷ A közös jogkezelők már rendelkeztek átlagárakról, de az tisztázásra szorul, hogy ezeket az átlagárakat milyen körben lehet figyelembe venni.

¹⁵⁸ A Budapesti II. és III. kerületi Ügyészség gyakorlatában találtunk erre vonatkozóan jó példákat.

adatállományok esetében, melyeknél nem ismerték fel a jogosultat, ismeretlen előadóként határozták meg azt, ugyanakkor, amikor összegezni kellett az egy szerzői jogi jogosult sérelmére megvalósított vagyoni hátrány összegét, akkor az ismeretlen előadóknál is összegezték a vagyoni hátrány. Ebben az esetben biztosabb lenne, ha a bűncselekmény rendbeliségét az ismeretlen előadók száma szerint határoznák meg, ugyanakkor pedig a vagyoni hátrányt csak az egy ismeretlen előadóhoz kapcsolódó vagyoni hátrányként kerülne meghatározásra.

Szoftverek

Bruttó kiskereskedelmi ár

A bruttó kiskereskedelmi ár a szakértői véleményekben tipikusan tartalmazza az általános forgalmi adót, a kis- és nagykereskedelmi árrést, szállítási, csomagolási költséget, és a szerzőnek fizetendő jogdíjat is.

Ennek a számítási módnak a kritikájaként jelent meg az egyik szakértői véleményben, hogy „a károkozás értéke a szoftver másolatok esetében önmagában nem mindig vonhatók párhuzamba a kiskereskedelmi forgalomban kapható szoftverek értékével. Ennek oka, hogy a másolt szoftverek CD lemezei jelen esetben nem hordozzák a kiskereskedelmi forgalomban kapható szoftvercsomagok jellemzőit. Azaz nincs eredetivel hasonlatos csomagolása, licenc papírok, hologramos matrica, használati leírás, gyári CD címkézés vagy feliratozás hiányzik, így a károkozási értéket csökkentik, ezzel a szoftver valós használati értéke is csökken. Az Szjt. értelmezésében a szoftver része a leírás és minden egyéb szoftverhez kapcsolódó dokumentáció, esetleges support is.”

A Kaposvári Városi Bíróság 201/2008. számú ügyében a szakértő – a szakvélemény készítés időpontjában meghatározott – bruttó kiskereskedelmi árakkal számolt. Ennek okaként előadta, hogy „nem lehetséges nyomon követni minden egyes program árváltozásait a megjelenését követően, a forgalmazás megszűnéséig. A bruttó kiskereskedelmi ár, a szakvélemény kiadását követően még néhány hónapig (ameddig a magadott honlapon nem változik) elérhető, ellenőrizhető. A bruttó kiskereskedelmi ár tartalmazza az Általános Forgalmi Adót, a kis és nagykereskedelmi árrést, az esetleges szállítási, csomagolási költségeket, és a szerzőnek fizetendő jogdíjat. A forgalmazók üzleti titokként kezelik a bruttó kiskereskedelmi ár

fentiekben ismertetett felosztásának arányait, így az igazságügyi informatikai szakértői gyakorlatban nincs módszer ennek számszerűsítésére.”

A Fonyódi Városi Bíróság előtt 41/2009. számon folyamatban volt ügyben a szakértő árkalkulációs módszerének fő elvi pontjaként azt rögzítette, hogy a szoftverek árazásának fő szempontja az, hogy mennyiért juthat hozzá valaki a szoftverhez, ha legálisan szeretné használni azt. Ez pedig véleménye szerint a bruttó kiskereskedelmi ár. Egyébiránt pedig rögzítette, hogy a vagyoni hátrány meghatározása nem informatikai kérdés, ennek megállapítása nem tartozik informatikai hatáskörbe.

Szoftverforgalmazó cégek árlistái

Kevésbé jellemző árképzési módszernek számít a szoftverforgalmazó cégek árlistái alapján meghatározott termékár.

Ezt a módszert alkalmazó szakértők az árképzésnél figyelembe vették a szoftver gyártók honlapjain található árakat, az egyéb internetes weblapokon fellelhető árakat, a magyarországi kis- és nagykereskedelmi árakat. Általában ha több termékár is megtalálható volt, akkor a fellelt árak közül a kisebb termékárat vették figyelembe. A kereskedelmi forgalomban nálunk nem kapható, de jogvédelem alá eső termékek esetében a nem forintban meghatározott árak esetén a szakértői vélemény készítésének időpontjában érvényes, az MNB árfolyamainak kerekítése alapján került átváltásra.

A Szombathelyi Városi Ügyészség 3847/2008. számú bűnügyében a szakértő szoftverek árának meghatározásakor az egyes szoftverek értékének meghatározásakor közvetlen forgalmazás esetében a jogtulajdonos által meghatározott árból, míg más esetekben a disztribútori árból kell indult ki.

Helytelennek tűnik ugyanakkor az elavult termék (szoftverek) esetén alkalmazott árkalkuláció. Az esetek többségében ugyanis ilyenkor a szakértő az adott szoftver szakértői vélemény készítésekor meglévő szoftverváltozat¹⁵⁹ árát vette figyelembe, mégpedig úgy, hogyha az új szoftverváltozatokból több is forgalomban volt, akkor a legolcsóbbat változat árát tekintette irányadónak. Ez a becslési módszer azonban aggályos lehet, hiszen az új

¹⁵⁹ Például: a Windows 3.1 a korábbi szoftververzió, míg az újabb a Windows Vista, illetve a Windows 7.

verziók lényege, hogy azok szoftverfejlesztések eredményeként jelennek meg a piacon, céljuk, hogy a korábbi termékekhez képest új funkciókat kínáljanak, a technikai fejlődéshez alkalmazkodjanak stb. Ezek miatt, úgy gondoljuk, hogy nem lehet azonos értéke a szoftver korábbi és új verziójának.

Emiatt inkább elfogadhatónak tartjuk azt az ár-meghatározási módszert, melynél azon programok esetében, amelyek már nem kaphatóak kereskedelmi forgalomba, az utolsó forgalomban lévő kereskedelmi érték, vagy a még forgalomban lévő helyettesítő termék forgalmi értéke, illetőleg ennek utolsó forgalomban lévő kereskedelmi értéke képezi az árkalkuláció alapját.

A Kecskeméti Városi Bíróság 651/2009. számú ügyében a szakértő a szoftverek árának meghatározásakor a nagykereskedelmi ár képezte a számítási módszere alapját. A szakértői véleményben „a mű kiadóját illetve gyártóját ért kár disztribútori árak alapján került meghatározásra több forgalmazó nagykereskedelmi illetve disztribútori árai alapján. A károkozás értéke nem vonható párhuzamba a kiskereskedelmi forgalomban kapható szoftverek értékével. Ennek oka, hogy a másolt szoftverek CD/DVD/HDD lemezei jelen esetben nem hordozzák a kiskereskedelmi fogalomban kapható forgalomba szoftvercsomagok jellemzőit. Azaz nincs eredetivel hasonlatos csomagolása, licenc papírok, hologramos matrica, használati leírás, gyári címkézés. Az értékkalkuláció már a tényleges kár értékét tükrözi, annak korrekciója a kiskereskedelmi és nagykereskedelmi, illetve disztribútori árak különbségét figyelembe véve, a szerzőket és kiadókat ért közvetlen kimutatható károkozás tekintetében történt.”

Szoftverforgalmazó cégek árlistáinak átlagárai

Az előző árkalkulációhoz képest ennél a számítási módnál a szakértő a fellelt termékárak átlaga alapján határozta meg az egyes termékek árait.

Az átlagár-kalkulációk esetében a szakértők általában a nettó kiskereskedelmi árból indultak ki, és ezen értékek képezték az átlagszámítás alapját.

Nettó kiskereskedelmi ár (Az SzJSzT 5/95. számú és 15/2000/1-2. számú véleménye alapján)

Az esetek többségében a szakértők a szoftverek árának meghatározása esetén az 5/95. számú, illetve a 15/2000/1-2 számú SzJSzT véleménye (a továbbiakban: vélemények) szerinti ármeghatározás módszerét alkalmazták. Ezekben a véleményekben az ármeghatározás alapját a műpéldányok kiskereskedelmi ára képezte, amelybe azonban az ÁFA nem került beszámításra.

A véleményben az SzJSzT rögzítette, hogy az okozott vagyoni hátrány eltérő módon számítható ki a különböző műtípusonként, illetve aszerint, hogy a jogsértés a szerzői mű jogosulatlan többszörözése és terjesztése útján, vagy anélkül (például jogosítatlan sugárzás által) valósult meg. Az alábbi számítási mód a szoftver jogosulatlan többszörözése és terjesztése útján keletkezett vagyoni hátrány kiszámítására vonatkozik.

Az SzJSzT 15/2000/1-2. számú SzJSzT véleménye szerinti árkalkuláció lényege:

„A vagyoni hátrányba az elmaradt haszon is beletartozik. A szerzőt, illetve jogutódját az által éri vagyoni hátrány (s ezen belül azért marad el haszna), mert a piacon a jogosulatlan műpéldányok (amelyek, éppen azért, mert a szerzői jog tiszteletben tartása esetén felmerülő terhek nem érintik a jogsértőt, sokszor jóval olcsóbbak is) akadályozzák a jogosított műpéldányok értékesítését. A vagyoni hátrány mértékét nem lenne indokolt csökkenteni azokkal a költségtételekkel, amelyek a jogosított példányok piacra vitelével felmerülnek (mint amilyenek a többszörözés és a forgalmazás költségei vagy adott esetben a vám költség), hisz ezeknek a megtérülése nélkül épp úgy kár éri a szerzőt, illetve jogutódját. Viszont indokolt, hogy a vagyoni hátrányba ne számítson be az ÁFA, hisz az a piacra kerülő példányok esetében sem a szerző, illetve jogutódja addigi költségeibe épül be, hanem (elmaradt) állami bevételnek számít.

Az egyik korábbi bírósági ügyben a következőképpen írta le a szoftver jogosítatlan többszörözése és terjesztése esetén felmerülő vagyoni hátrány számítási módját az eljáró tanács: „Az okozott vagyoni hátrányt tehát úgy kell meghatározni, hogy a jogosulatlanul használt szoftver példányszámát megszorozzuk annak egységárával. Az ár itt természetesen nettó (ÁFA nélküli) árat jelent. Ez az ár vagy a terjesztésre jogosult természetes vagy jogi személy valamelyikének nyilvános árlistájából tudható meg vagy a szoftver előállítására vonatkozó szerződésből következik. Amennyiben több terjesztésre jogosult természetes vagy jogi személy és ezzel együtt több – egymástól eltérő – árlista létezik, elsősorban a szoftver

eredeti forgalmazója vezérképviselőjének árait kell figyelembe venni. Ilyen általában csak egy van, aki azután kiépíti viszonteladói (díler) hálózatát.” (a Testület által adott SzJSzT 5/95 számú vélemény; ld. „A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményeinek gyűjteménye; II. kötet, 1990-1996”, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 1998, 220. old.)

Hangfelvételek

Az egy hangfelvételre eső jogdíj mértéke is így került meghatározásra: „a cd lemezen lévő hangfelvételek osztva az átlagárral”.¹⁶⁰ Természetesen ez a módszer csak abban az esetben alkalmazható, ha a hangfelvételt tartalmazó hanghordozón az eredeti hanghordozóval egyező számú hangfelvétel található.

Nagykereskedelmi nettó ár

Filmalkotások és hangfelvételek estén alkalmazott árkalkuláció alapját képezte néhány esetben a nagykereskedelmi nettó ár is. Ezt az árkalkulációt alkalmazó szakértők beleértették a jogszerűen kiadott hangfelvétel előállítási költségét, a szerzői és előadóművészi jogdíjat, az egyéb munkadíjat, az anyagköltséget és más – pontosan meg nem határozott – ráfordításokat is. Ez nagymértékben egyezik az SzJSzT 19/2000. számú véleményében írtakkal, melynél hanghordozók esetén a vagyoni hátrány mértékének számítása szerint „az okozott kárnak a kazetta előállítási értékét (szerzői jogdíj, előadóművészek honorárium, munkadíjak, gyártási költségek, stb.), és az elmaradt hasznat, azaz a kiadó hasznát tekintjük. A két értéket összeadva megfelel a kazetta nagykereskedelmi nettó árának, melyben az anyagköltség nem szerepel.”

Ennél a számítási módnál is előfordult, hogy a vagyoni hátrány becsült mértékét az eredeti, jog-tiszta műsoros DVD lemezek - kiadók szerint átlagolt - nettó árával egyezően határozták meg. Vagyis a szakértő nem vizsgálta külön-külön az egyes termékek esetén az árat, hanem átlagolta azokat, és úgy határozta meg a vagyoni hátrányt, hogy minden termék esetén ugyanazzal az átlagárral számolt. A Szombathelyi Városi Ügyészség előtt 3847/2008. számon folyamatban volt ügyben a vagyoni hátrány megállapítása előtt leszögezte, hogy az általános gyakorlat szerint a jogosított (jogszerűen többszörözött, terjesztett) hangfelvételek

¹⁶⁰ Pontosabban az átlagár osztva a cd lemezen lévő hangfelvételek számával. (szerző)

nagykereskedelmi ára k(PPD) ár – published price to dealer) képezi a számítási alapot a vagyoni hátrány meghatározásakor. A vagyoni hátrány számításánál abból kell kiindulni, hogy a hamisított, jogosítatlan hangfelvételek az eredeti, jogosított termékek helyét foglalják el a piacon.

Ha elfogadott lenne egy olyan átlagár, mely alapul szolgálna az egyes hangfelvételek vonatkozásában az okozott vagyoni hátrány meghatározásának, akkor egyszerű művelettel meghatározható lenne a nyomozó hatóság által az a büntetőjog szempontjából egyedül releváns kérdés, hogy az okozott vagyoni hátrány meghaladja-e a minősítési értékhatárt. Az okozott vagyoni hátrány pontos összegének bizonyítása a polgári jog szabályai szerinti bizonyítási elvek alapján a sértettet terheli. Fontos ez azért is, mivel az esetek többségében a pontosan meghatározott vagyoni hátrány összege felesleges adatnak bizonyult, tekintettel arra, hogy az értesített sértettek túlnyomó többsége sem gyakorolta jogait az eljárás során.

MAHASZ jogdíja

A bruttó kiskereskedelmi árhoz hasonló arányban jelent meg a szakértői véleményekben az, hogy a többszörözött hangfelvételek esetében a MAHASZ többszörözésre vonatkozó jogdíjszámítási módszerét alkalmazták a számítógépen talált zeneszámok által okozott vagyoni hátrány meghatározásánál. A MAHASZ jogdíjközleményének II. 1. B és C pontja szerinti jogdíjszámítási módot tekintették irányadónak.

Ez a gyakorlat azért nem megfelelő, mivel a MAHASZ kizárólag a közös jogkezelés hatálya alá eső felhasználási formák esetében jár el a hangfelvétel-előállítók megbízásából. Egyedi felhasználások (válogatáslemez készítése, egyedi internetes [ún. "on demand"] letöltések, stb.) esetén külön-külön az egyes hangfelvételek előállítóinak engedélye szükséges.

A MAHASZ által végzett közös jogkezelés hatálya csak a nyilvános előadásra (üzletek, vendéglátóhelyek, rendezvények, stb.), a nyilvánossághoz való közvetítésre sugárzás útján, vezetékkel vagy bármely más hasonló eszközzel (rádiók, televíziók, internetes rádiók: webrádió, blográdió, streaming, stb.), és a nyilvános helyen való bemutatás céljából történő többszörözésre (háttérzene vendéglátó helyeken, DJ-k, zenegép üzemeltetése) terjed ki.

Ebből adódóan a szakértő csupán ezeknél a felhasználási módoknál veheti figyelembe a jogdíjközleményben meghatározott árakat, de egyéb esetben nem számít ez megfelelő

kiindulási pontnak, tekintettel arra, hogy egyedi felhasználás esetén az egyes hangfelvételek előállítóinak az engedélye szükséges.

Speciális jogdíjszámítási módok

Nem legális válogatások

A SzJSzT 29/2000. számú véleményében a nem legális válogatásokhoz kapcsolódóan a vagyoni hátrányt a CD lemezeknek az elkövetés idején érvényes hivatalos statisztika szerinti nettó nagykereskedelmi átlagárában határozták meg. Ez az átlagjogdíj a Testület véleménye szerint tartalmazza a szerzők és az előadók jogdíját is. Ezt az átlagárát a Testület a MAHASZ által elismert statisztika szerint határozta meg.¹⁶¹

A nem legális válogatások esetében, amikor több albumról, több zeneművet rögzítenek egy hanghordozóra, természetesen több kiadó jogai sérülnek egy időben. Ilyen esetekben a vagyoni hátrány a single (maxi kiadványok) költségeire korlátozódik. Ezekben az átlagárakban a szerzői és szomszédos jogi jogosult jogdíj igénye is bennefoglaltatik.

Hasonló következtetésre jutott a Testület az SzJSzT 8/2000/1-2 számú véleményében is, miszerint a válogatott másolt egy-egy hangfelvétel esetében a vagyoni hátrány becsült értéke az ún. „single” lemez (maxi CD) nagykereskedelmi nettó árának felel meg, mely vonatkozásban a hangfelvétel előállítók hivatalos statisztikája szerinti átlagárát kell alapul venni.

Az MP3 zenei fájlokból álló nem legális válogatások esetében a nem beazonosított albumok, illetve számok értéke az alábbiak szerint lett meghatározva a Szombathelyi Városi Ügyészség előtt 3847/2008. számon folyamatban volt ügyben: „2005-ben Magyarországon a CD lemezek nagykereskedelmi nettó átlagára – ha abból levonjuk a gyártási költséget – 3000,-Ft. Tehát egy album illegális másolásával 3000, Ft vagyoni hátrányt okoz. Amennyiben az elkövető olyan válogatás lemezt készít, melyet ő maga szerkeszt – különböző albumokról válogat hangfelvételeket –, a vagyoni hátrányt hangfelvételenként állapítjuk meg, mégpedig abból a tényből kiindulva, hogy egy albumon átlagosan 10 hangfelvétel található. Tehát hangfelvételenként okozott vagyoni hátrány 300,-Ft. Ez az összeg, akkor is irányadó, ha az elkövető MP3 vagy más tömörítési módszer segítségével többszörözi a cd-re a hangfelvételeket.

¹⁶¹ Lásd még: SZJSZT 19/2000.

A vagyoni hátrány meghatározása ebben az ügyben az MP3 fájlok vonatkozásában az alábbiak szerint alakult: (nettó nagykereskedelmi átlagár – gyártási költség (3000 Ft) / hangfelvételek átlagos számával (10 db).

A véleményben a szakértő ugyanakkor nem határozta meg azt, hogy mi alapján határozta meg az átlagárakat, valamint a hangfelvételek átlagos számát. Szükséges lenne a kérdés szabályozása esetén ezekre a kérdésekre is kitérni.

Előfordult azonban, hogy az MP3 fájl formátumú hangfelvételek árának meghatározásakor a másolt hangfelvételek vonatkozásában Kaposvári Városi Bíróság előtt 201/2008. számon folyamatban volt ügyben a szakértő a Magyar Hanglemezkiadók Szövetsége által meghatározott, a zeneművek nyilvános sugárzásának céljából történő többszörözés jogdíjainak mértékét vette alapul. Ez alapján a jogdíj értéke 160 Ft + áfa (azaz bruttó 192 Ft) zeneművenként, és többszörözésenként. A szakértő a számítás alapjának indokaként előadta, hogy 2000. január 25. óta a magyar Hanglemezkiadók Szövetsége a hangfelvétel előállítók többszörözési jogát /Szjt. 76 § (1) bek. a)/ is közös jogkezelés keretében érvényesíti. A közös jogkezelés útján érvényesített jogdíjigényekkel, azoknak a jogosultak között történő felosztásáig, a közös jogkezelő szervezet rendelkezik (Szjt. 92. § (2) bek.). Ebből adódóan a jogdíjat a MAHASZ részére kell megtéríteni. Ezért azokban az esetekben, ahol a zenemű nem volt egyértelműen azonosítható, (amiből következik az is, hogy a kiadó sem volt azonosítható) a MAHASZ-t jelölte meg, mint jogtulajdonost.

A számítás módszerének a problémáját a korábban már említett, a MAHASZ hatáskörébe tartozó jogdíj-meghatározási kompetencián túl terjeszkedik ez a módszer, és olyan árakat vesz figyelembe, ami más felhasználási módhoz kapcsolódóik.

Karaoke állományok

Kaposvári Városi Bíróság előtt 201/2008. számon folyamatban volt ügyben a merevlemezen összesen 3.959 db. midi (illetve „kar”) állományt talált a szakértő. „A midi fájl egy nemzetközi zenei fájlszabvány, mely lehetővé teszi, hogy zeneműveket oly módon dolgozzák fel digitális formátumban, hogy az visszabontható legyen a zenét alkotó hangszeres sávokra (16 sáv) és azok összetevői bármikor továbbmódosíthatók legyenek.” Ezeknek a fájloknak a segítségével van lehetőség a karaoke rendezvényeket szervezni.

A midi fájl gyártók azonosítót helyeznek el a midi fájlban belül. Amikor egy midi fájlban annak készítőjének nevét keressük, ismernünk kell ezt az azonosítót. Magyarországon 2 cég

található, akik az ARTISJUS hivatalos partnerei, és akik midi állományokat állítanak elő, illetve árusítanak.

A szakvélemény készítése során csak ennek a két cégnek az azonosítóját tudta a szakértő meghatározni, a külföldi midi fájl gyártókat nem tudta azonosítani. A midi fájlok előállításból eredő kár megállapítása, átlagár alapján történt, amely a szakvélemény készítésének időpontjába 500 Ft/db. (áfával növelt érték).

Üreskazetta díj

Az Ózdi Városi Bíróság előtt 230/2009. számú ügyben a fizetendő jogdíjak a 2009. február 27-én kiadott Hivatalos Értesítő (Magyar Közlöny melléklete) 2009/8. számában (a 2494. oldalon található) közreadott fizetendő jogdíjak alapján lett kalkulálva.

Filmalkotások

A Szombathelyi Városi Ügyészség 3847/2008. számú ügyében a filmek esetében a kiadót tekintették jogtulajdonosnak, ezért az érték megállapítása a kiadók által meghatározott ár szerint történt. A Nagykanizsai Városi Bíróság előtt 247/2008. számon folyamatban volt ügyben a szakértő a filmalkotások árát a hazai kiadók által forgalmazott mősoros DVD lemezek nettó kiskereskedelmi átlag árából – az időszakos akcióktól, vásárlási kedvezményektől eltekintve – határozta meg.

A Kecskeméti Városi Bíróság előtt 21/2009. számon folyamatban volt ügyben a bűncselekmény elkövetési tárgyai engedély nélkül többszörözött filmalkotások voltak, melyeket az elkövető az Interneten keresztül kívánt értékesíteni. A szakértő a Filmjus által közzétett jogdíjakból indult ki a vagyoni hátrány meghatározása tekintetében. A szakértői vélemény szerint a jogdíj mértéke függ egyrészt a többszörözött mű árától, másrészt a többszörözés példányszámától, harmadrészt a felhasznált szerzői jogi védelem alatt álló filmalkotásnak (filmalkotásoknak) az adott hordozón lefoglalt arányától.

A Filmjus alapvetően három, a szerzői jogot érintő kérdés vonatkozásban határoz meg jogdíjat:

- a filmalkotások sugárzással, vezeték útján vagy más hasonló eszközzel vagy módon történő nyilvánossághoz közvetítése, illetve egyes nyilvános előadással történő felhasználása után fizetendő jogdíjak,

- a filmalkotások analóg vagy digitális hordozón (videoCD, CD-R, CDi, DVD) többszörözött példányonkénti terjesztése után fizetendő jogdíjak,
- a filmalkotások nyilvánosság számára lehívással ("on-demand") hozzáférhetővé tétele fejében fizetendő jogdíjak vonatkozásában.

Ezeket a jogdíjakat a Filmjus az Szt. 90. §-ának (3) bekezdése szerint a jogdíjakat és a felhasználás egyéb feltételeit tartalmazó díjszabást a jogkezelő egyesület a jóváhagyást követően a Magyar Közlönyben saját nevében nyilvánosságra hozza. Ezért ebben a körben ez a jogdíjszámítási mód sem megfelelő.

4.2.3.6. Az informatikai szakértő feladatai a szakértői közreműködés keretében

Az informatikai szakértőknek speciális feladatai is vannak. Nevezetesen:

- Informatikai szakértők szerepe jelentősen megnőtt azokban az ügyekben, ahol elektronikus adathordozót kell lefoglalni és vizsgálni. A hiteles másolat (image) elkészítésén túl a házkutatás és az adathordozó-lefoglalás is informatikai szakértő jelenlétében kell, hogy történjen, az adatok biztosítása miatt.
- Megfelelő adatbiztonsággal járó lefoglalás nagy adattároló-kapacitással bíró adathordozóval.
- Ütés és sérülésmentes csomagolás, adathordozó biztosítása.
- A merevlemezen található személyes, meg nem ismételt fájl mentése a gyanúsított kérése alapján, az általa biztosított optikai adathordozóra (családi fényképek, tanulmányi iratok stb.).

4.2.3.7. A film-, videoszakértői (mozgóképterjesztési szakértői) terület jellegzetességei

Tapasztalataink szerint a nyomozó hatóság a film és videoszakértő (ma mozgóképterjesztési szakértő) kompetenciájába tartozó szakkérdésben gyakran informatikai szakértőt rendel ki. A kérdés itt is a lefoglalt adathordozó lemezek adattartalmára vonatkozik, valamint az esetleges

másolt jelleg megállapítására. Emellett a szakértőnek kell megnevezni a sértetteket (a filmforgalmazási jogokkal rendelkező szerzői jogi jogosultakat), és megjelölni a jogellenes felhasználással okozott vagyoni hátrány mértékét.

E mozgókép-terjesztési szakkérdések megválaszolásához szükséges a filmforgalmazási (licence) szerződések lényeges tartalmi elemeinek ismerete, mint pl. a műfelhasználási formák és területek [terjesztési, vetítési-, (mozi), videó-, (DVD), forgalmazási, televíziós sugárzási, nyilvános közvetítési, (internetes, online) jogok], a felhasználás időbeli és területi hatálya, a jogdíjak szerkezete (pl. fix minimál garancia kikötésével)¹⁶² Az informatikai szakértők ilyen irányú kompetenciával nem rendelkeznek, mégis nyilatkoznak ilyen kérdésekben.

Az ügyekben eljáró film és videoszakértő szakértő a DVD-k jellemzői, szabványkódolása (filmkód, régiókód) alapján, külső jegyek és a gyártástechnológia alapján alkotta meg a véleményét. Meghatározta azt is, mely filmalkotások rendelkeztek vetítési joggal, illetve melyek magyarországi kiadására nem került még sor.

Ha a filmet DVD-n még nem hozták forgalomba vagy nem mutatták be moziban, a gyártó stúdiót mint eredeti jogtulajdonost jelölte meg a szakértő sértettként.

4.2.3.8.A hatóság kriminalisztikai ismereteinek fontossága a vizsgált jogterületen

A téma egyik konklúziója, hogy el kellene válnia egymástól a különleges szakértelemnek és nyomozó hatóság kriminalisztikai szakismereteinek.¹⁶³ „Az elektronikus nyomrögzítés és nyomelemzés korában már a nyomozó hatóságnak is egyre szélesebb körű informatikai szakismerettel kell rendelkeznie annak érdekében, hogy az alapvető információk beszerzéséhez és elemzéséhez ne kelljen szakértőt kirendelni.” Valóban csak a különleges szakértelmet igénylő kérdésekben kellene szakértőt kirendelni. Ez a nyomozó hatóságra bizonyosan megnövekedett terheket róna, amihez speciális technikai felszerelés is szükséges lenne. Így például a hitelesítés is bárki által megoldható lenne.

¹⁶² Kovács Gyula i.m. 66. o.

¹⁶³ Parti Katalin: *INFOLABOR – Az elektronikus bizonyítékszerzés helye és szerepe a jogérvényesítésben.* Ügyészek Lapja. 2010. 2. szám, 81. o.

A magyar Igazságügyi Szakértői Kamara Informatikai Szakbizottságának elnöke kifejtette: A kamara azon fáradozik, hogy a szakértők számára egységes protokollokat biztosítsanak a lefoglalt adathordozók vizsgálata, a szakértőknek feltehető kérdések a szakértő jogai és kötelezettségei, pl. a válaszadás megtagadásának lehetőségei terén.¹⁶⁴ Etekintetben már összeállítottak egy olyan kérdéscsoportot, amelynek megválaszolása valóban az informatikus szakértő kompetenciájába tartozik.

A nyomozó hatóság által tett ilyen tárgykörű megállapítások megítélését, értékelését az ügyész és a bíróság is az ilyen irányú kriminalisztikai szakismeretei segítségével teheti majd meg...

4.2.3.9.A szakértelem biztosítása

A szakértelem megszerzése mindenek előtt szakmai gyakorlattal, valamely hivatás magas színvonalú művelésével, tudományos teljesítmények elérésével, a művészetek valamely ágában mutatott teljesítménnyel, avagy különleges egyéni képesség kifejlesztésével biztosítható. *„A szakértői minőséghez nem szükséges sem valamely szakértői testülethez tartozás, sem pályázat elnyerése, elegendő az, ha a szakértő egy mesterségben, egy tudományterületen, egy hivatásban, avagy egy művészeti ágban tanulmányainak, vagy hosszú gyakorlatának köszönhetően jártasságot szerzett.”* (Dans Rex c. Pressley, B. C. Court of Appeal, Dec. 17, 1948)¹⁶⁵

A szakértővé válás konkrét feltételeit, amelyek a szakértelmet garantálják, a szakértői tevékenységet egységesen szabályozó az igazságügyi szakértői tevékenységről szóló 2005. évi XLVII. törvény (Szaktv.) határozza meg.

Az igazságügyi szakértők listájára történő felkerülésnek szigorú feltételei vannak.

3. § (3) Igazságügyi szakértő az lehet, aki

- a) büntetlen előéletű és nem áll foglalkozástól eltiltás mellékbüntetés hatálya alatt,
- b) az egyes szakterületekre meghatározott, az adott szakterületnek megfelelő képesítéssel és a képesítés megszerzésétől számított, legalább ötéves szakirányú szakmai gyakorlattal rendelkezik,

¹⁶⁴ Parti Katalin i.m. 81. o.

¹⁶⁵ Éléments de criminalistique appliquée, Modulo Éditeur, Canada, 1990, 52. p.

- c) a szakterületén működő szakmai kamara tagja, ha a tevékenység folytatásához a kötelező kamarai tagságot jogszabály előírja,
- d) kötelezettséget vállal arra, hogy a hatósági kirendelésnek - a jogszabályban meghatározott eseteket kivéve - eleget tesz,
- e) a külön jogszabály szerinti jogi vizsgát letette, és
- f) tagja a lakóhelye szerint illetékes területi kamarának.

(4) Az igazságügyi szakértői tevékenység folytatásának a (3) bekezdés b) pontjában meghatározott feltételeit, így különösen az igazságügyi szakértők szakterületének besorolását és a szakterületekhez kapcsolódó képesítési és egyéb szakmai feltételeket az igazságügyért felelős miniszter (a továbbiakban: miniszter) - a szakterület ágazati irányításáért felelős miniszterrel egyetértésben - rendeletben határozza meg.

A Szaktv. kirendelési sorrendet állít fel az igénybe vehető szakértők között.

2. § (1) Igazságügyi szakértői tevékenységet - a (3) bekezdésben foglalt kivétellel - az erre feljogosított

- a) természetes személy (a továbbiakban: igazságügyi szakértő),
- b) cégjegyzékbe bejegyzett gazdasági társaság (a továbbiakban: társaság), valamint a szolgáltatási tevékenység megkezdésének és folytatásának általános szabályairól szóló törvény szerinti szabad szolgáltatásnyújtás jogával rendelkező vállalkozás (a továbbiakban: vállalkozás),
- c) e célra létesített igazságügyi szakértői intézmény,
- d) igazságügyi szakértői testület,
- e) külön jogszabályban feljogosított állami szerv, intézmény, szervezet (a továbbiakban együtt: szervezet)

[a továbbiakban az a)-e) pont e törvény alkalmazásában együtt: szakértő] végezhet.

Igazságügyi szakértő hiányában a szakértői feladat ellátására megfelelő szakértelemmel rendelkező természetes személy, illetve jogszabályban meghatározott szervezet is kirendelhető (eseti szakértő). Az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium 2007. évi adatai alapján 4374 igazságügyi szakértő 1496 régi és 260 új szakterületen tartja nyilván.¹⁶⁶ Ez az adat is arra utal, hogy a szakértők általában egynél több szakterületre kérik a bejegyzésüket.

¹⁶⁶ Horváth Gyöngyi: Az igazságügyi szakértői tevékenység egyes kérdései a szerzői és szomszédos jogok, valamint az iparjogvédelem területén. www.hpo.hu 2007. 17. o.

Feltétel: megfelelő képzés és szakmai gyakorlat. Az adatok alapján a többség valamilyen főiskolai vagy egyetemi diplomával rendelkezik.

1993 óta központi nyilvántartásba veszik fel a szakértőket, amelyet az IRM vezet. Az új igazságügyi szakértői törvénnyel felülvizsgálták a nyilvántartásban szereplő szakterületeket és meghatározták a szakterületekhez kapcsolódó képesítési és szakmai feltételeket is annak érdekében, hogy a felvétel egységes szempontrendszer alapján történjen. Erről a 9/2006. (II. 27.) IM r. *Az igazságügyi szakértői szakterületekről, valamint az azokhoz kapcsolódó képesítési és egyéb szakmai feltételekről* rendelkezik.

„A szakterület meghatározásának azért van jelentősége, mert a szakértővé válás normatívá tételével a névjegyzékbe vétel egyik elemeként lett meghatározva az, hogy a jegyzékbe a kérelmező csak akkor nyer felvételt, ha a külön jogszabályban meghatározott szakterületnek megfelelő képzettséggel és gyakorlati idővel rendelkezik.”¹⁶⁷

Az iparjogvédelmi terület például utólag került be a rendeletbe:

„(4) A névjegyzékbe e rendelet szerint 2006. január 1. napjától 2009. szeptember 30. napjáig bejegyzett műszaki alkotások, növényfajták és árujelzők védelme szakterület 2009. október 1. napjától iparjogvédelem szakterületnek felel meg.”

Ettől összetettebb kérdés a szerzői és szerzői joghoz kapcsolódó jogok területéhez tartozó szakkérdések meghatározása, hiszen ez több részterületet foglal magában, így több szaktárcához tartozik ezek szakfelügyelete. Ezen a területen valóban nehéz elkülöníteni a jogkérdéseket a szakkérdésektől.

„A szakterületi rendelet hatályba lépésekor a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma a szakterületek megállapításakor a korábbi névjegyzékben még szereplő videó, film és televízió szakterületek helyett mozgóképgyártás és televízióműsor-készítés elnevezésre tett javaslatot... A műsorszolgáltatással összefüggő elektronikus hírközlési tevékenység a stúdiótechnika és a multimédiával összefüggő tevékenység, valamint a számítástechnikai adatbázisok, szoftverek vizsgálatára külön-külön szakterületenként jegyezhető be igazságügyi

¹⁶⁷ Horváth Gy. i.m. 18. o.

szakértő. A médiához kapcsolódó szakterületeken is vannak bejegyzett szakértők, azonban ez a terület nincs megjelenítve a szakértői rendeletben.¹⁶⁸

A Szaktv. 2. § (1) bek. d) pontja alapján a külön jogszabályban feljogosított állami szerv, intézmény vagy szervezet is adhat szakvéleményt olyan szakkérdésben, melyre a jogalkotótól kijelölést kapott. A Szaktv. 31. § (4) bek. a) és b) pontja alapján a Kormány rendeletben állapítja azokat a szakkérdéseket, amelyekre nézve jogszabályban rögzített feladatkörében eljárva kizárólag meghatározott szervezet adhat szakvéleményt, illetve azokat a szervezeteket, amelyek meghatározott szakterületeken szakvéleményt adhatnak.

Ezen a területen nincs olyan szakkérdés, amelyben valamely szerv vagy szervezet kizárólagos jogosítványokkal van felruházva. A gyakorlatban ugyanakkor előfordulhatnak olyan speciális szakkérdések, melyek esetében egyes szervezetek szakvélemény adására lehetnek jogosultak.

A Szerzői Jogi Szakértői Testület valamint az Iparjogvédelmi Szakértői Testület speciális kérdések véleményezésére jött létre. Például a SZJSZT „kizárólag szerzői jogi jogvitás ügyekben felmerült szakkérdésekben adhat ki szakértői véleményt.”¹⁶⁹

A leggyakoribb kérdések ezen a területen a művek eredetiségével, termékek hamisításával kapcsolatosak. Itt a közös jogkezelő szervezetek eljárása merülhet fel, amelyek jelenleg egyesületi formában működnek. A közös jogkezelő szervek feladata, hogy abban a körben, amelyben jogkezelésre jogosultak, megállapítsák az egyes felhasználási módok tekintetében a jogdíjakat és a felhasználás egyéb feltételeit [Szjt. 90. §(1)].

Továbbá a közös jogkezelés körébe tartozó vagyoni jogok gyakorlása és bíróság előtti érvényesítése során a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jog jogosultjának kell tekinteni ezeket a szerveket.¹⁷⁰ „A jogszabályt előkészítők véleménye szerint e feladatkörben az egyesület alkalmazottai olyan speciális szaktudásra tesznek szert, amely indokolja, hogy a feladatkörükhöz tartozó ügyekben – melyben sértettként vagy jogosultként nem érintettek – szakértőként is igénybe lehessen őket venni.”¹⁷¹

¹⁶⁸ Horváth Gy. i.m. 21. o.

¹⁶⁹ Horváth Gy. i.m. 19. o.

¹⁷⁰ Horváth Gy. i.m. 24. o.

¹⁷¹ Horváth Gy. i.m. 24. o.

Felmerül itt a kérdés, hogy az eljárásjogi szabályok alapján nem összeférhetetlen-e a tevékenységük az igazságügyi szakértői tevékenységgel: „egy meghatározott érdekcsoportot képviselő egyesülettől elvárható-e objektív szakvélemény kialakítása”.¹⁷²

A Budapesti VIII. kerületi Ügyészség B. VIII.2480/2008/2-II ügyében a nyomozó hatóság – nyilvánvalóan költségkímélés céljából – három szakértőt is megkeresett, hogy az árajánlatuk alapján a legkedvezőbb ajánlatot tett szakértőt rendelje ki a lefoglalt hamis áruk értékének megállapítására. Az ajánlatok alapján a nyomozó hatóság végül a Védjegy- és Szerzői Jogvédő Alapítvány tagját rendelte ki a szakvélemény elkészítésére.

Ez azonban több okból is aggályos: az alapítvány tagjainak kirendelése azért is problémás, mivel ezek a személyek az ilyen jellegű ügyeknek kvázi károsultjai, sértettjei: a szerzői jogi jogosultakat, a védjegyek stb. jogszerű használóit képviselik, ezért elfogulatlanok – ami egy szakértőnél elengedhetetlen feltétel – nem nevezhetők.

4.3. A vizsgált ügycsoportokhoz kapcsolódó büntetéskiszabási gyakorlat értelmezése

A büntetéskiszabási gyakorlatról részletesen már korábban említést tettünk, ebben a fejezetben csupán a gyakran előforduló szankciók körében felmerülő fontos jogértelmezési kérdéseket gyűjtöttük össze. Ezen kívül figyelmet érdemelnek még a büntetés kiszabása körében a bűnügyi költség és a folytatólagosság tekintetében kialakított jogértelmezési kérdések is.

Pénzbüntetés

Az elsőfokú bíróság folytatólagosan elkövetett szerzői jogokhoz kapcsolódó jogok megsértésének vétségében bűnösnek mondta ki a vádlottat, melyért 100 napi tétel, 400,- forint napi összegű 40.000 forint végösszegű pénzbüntetésre ítélte. A büntetés végrehajtását 1 évi próbaidőre felfüggesztette.

Az ügyész az ítélettel szemben fellebbezést jelentett be. Az ügyészi indokolás szerint a 6 különböző vendéglátóhelyen, huzamos időn keresztül való elkövetésnél a bűncselekmény

¹⁷² Horváth Gy. i.m. 24. o.

súlya indokolja a magasabb napi tétel számot, illetve az 55/2007. BK. véleményre¹⁷³ is hivatkozva álláspontja szerint nem állnak fenn a pénzbüntetés felfüggesztésének indokai.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság mint másodfokú bíróság 7. Bf. 1545/2009/3. számú döntésében az alábbi megállapítást tette:

„A vádlott a jogdíjak be nem fizetésével közel 600.000 forintos jogtalan haszonra tett szert. Az általános megelőzés elveit szem előtt tartva indokolt a bűncselekmény súlyához igazodóan a kiszabott pénzbüntetés napi tételei számának a jelentős emelése. Ezért a bíróság a pénzbüntetés napi tételeinek számát 150 napi tételre súlyosította.

A vagyoni haszon végett huzamos idejű elkövetésnél sem az általános, sem az egyéni megelőzés céljait nem szolgálja a vagyoni hátránnyal, a pénzbüntetéssel való fenyegetettség. Sem a vádlott büntetlen előélete, sem rokkantnyugdíjas volta nem olyan ok, mely a pénzbüntetés végrehajtásának felfüggesztését, így a büntetési célok ilyen módon való elérését szolgálja. E körben a vádlott büntetlen előéletét súlytalanná teszik a már fent, a napi tételek számának felemelésénél írt indokok, rokkantnyugdíjas volta pedig nem tükrözi a valós jövedelmi, vagyoni viszonyokat. A vádlott sem a nyomozás, sem a tárgyalás során vallomást nem tett, így valós jövedelmi, vagyoni viszonyai sem kerültek feltárássra, azonban a hosszú időn keresztül több vendéglátóhely üzemeltetése a rokkantnyugdíj összegénél jobb vagyoni helyzetet feltételez, melynél a vagyoni hátránnyal járó büntetés felfüggesztése céltalan, ezért a pénzbüntetés végrehajtásának felfüggesztésére vonatkozó első fokú ítéleti rendelkezést mellőzte.

Pénzmellékbüntetés

A vizsgált időszakban hatályban volt szankciórendszer szerint, akit határozott tartamú szabadságvesztésre ítélnék, és megfelelő keresete (jövedelme) vagy vagyona van pénzmellékbüntetésre kell ítélni, ha a bűncselekményt haszonszerzés céljából követi el. A vizsgált bűncselekmények esetén a haszonszerzési célzat jellemző eleme az elkövetésnek, ezért a határozott tartamú szabadságvesztés esetén – Btk. 51.§. (2) bekezdése értelmében a hatályos szabályok szerint is – vizsgálni kell a szankció alkalmazhatóságát. A haszonszerzési célzathoz kapcsolódó gyakorlat egy másik fejezetben került bemutatásra.

¹⁷³ 55/2007. BK vélemény 4. pontja. ... elsősorban az elkövető személyi körülményei: előrehaladott életkora, súlyos betegsége, rendkívül kedvezőtlen vagyoni és jövedelmi, családi viszonyai indokolhatják a felfüggesztést.

Fővárosi Bíróság mint másodfokú bíróság 25.Bf.VIII.8840/2009/3 számú döntésében mellőzte a végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés büntetés mellett első fokon megállapított pénzmellékbüntetés kiszabását.¹⁷⁴

A kereskedőként dolgozó vádlott esetében az árusítás nyilvánvalóan jövedelem elérését célozta, azonban a Btk. 64.§ (1) bek. a.) pontjának kötelező alkalmazásához megkívánt rendszeres jogellenes haszonra törekvés – egyéb adat hiányában – önmagában az egyszer ellenőrzés során lefoglalt többféle árucikk tényéből nem következik. Figyelemmel arra, hogy az elkobzás folytán a vádlottat nem elhanyagolható nagyságú vagyon jellegű joghátrány érte, a másodfokú bíróság a mellékbüntetést mellőzte.

A Fővárosi Bíróság mint másodfokú bíróság 25.Bf.5447/2009/5 számú ítéletében szintén nem látta indokoltnak a pénzmellékbüntetés megállapítását.

Az ügyben az első fokon eljáró bíróság megállapította, hogy a vádlott a bűncselekményt haszonszerzés végett követte el (áru hamis megjelölése), és megfelelő – összecszerúságában pontosan ugyan nem ismert – vagyoni, jövedelmi viszonyokkal rendelkezik a folyamatos kereskedelmi tevékenységére, a tőle lefoglalt áru mennyiségére is figyelemmel, ezért indokolt a pénzmellékbüntetés megállapítása.

A Fővárosi Bíróság indokolásában előadta, hogy bár az üzletszerű elkövetés megállapítható, a pénzmellékbüntetés Btk. 64. § (1) bekezdésében írt általános feltétele azonban nem áll fenn. Az eljárás során nem került felderítésre, hogy a vádlott milyen jövedelmi, vagyoni viszonyok között él. Az az indok, hogy a bűncselekmény elkövetésekor kereskedett és nagyobb értékű áru volt a tulajdonában – amit el is veszített – nem engedhet arra következtetni, hogy jelenleg nem rendelkezik megfelelő jövedelemmel vagy vagyonnal. A másodfokú bíróság ezért a pénzmellékbüntetés kiszabását mellőzte.

Bűnügyi költség

A vizsgált ügyek során megfigyelhető volt, hogy gyakran a bűnügyi költség összege lényegesen magasabb volt, mint a maga a kiszabott pénzbüntetés. A magas bűnügyi költség összegét elsődlegesen a magas szakértői díjak tették ki. Felmerült néhány vizsgált esetben a bűnügyi költség megfizetése alóli mentesítés alkalmazhatósága, amikor a kiszabott pénzbüntetéshez képest lényegesebb magasabb összegű bűnügyi költség került

¹⁷⁴ Az ügyben a vádlott másolt DVD lemezeket értékesített, mely során tetten érték.

megállapításra.

A Be. 599. § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy az államot illető bűnügyi költség megfizetését az igazságügyért felelős miniszter különös méltánylást érdemlő okból egészben vagy részben elengedheti. A bűnügyi költség viselése alól tehát a bíróság a bűnösnek kimondott vádlottat nem mentesítheti, ez ugyanis kizárólagosan az igazságügyért felelős miniszter hatáskörébe tartozik. A Be. 338. § (4) bekezdése viszont akként rendelkezik, hogy a bíróság a bűncselekmény súlyához képest aránytalanul nagy bűnügyi költség egy részének megfizetése alól a vádlottat mentesítheti.

PKKB előtt 12.B. VI-VII. 24480/2009/2 számon folyamatban volt ügyben a bíróság ítéletében a vádlottat az eljárás során felmerült 465.600,- Ft bűnügyi költség megfizetésére kötelezte. A bűnügyi költség a szakértői költségből állt.

A bűnügyi költség kapcsán a bíróság rögzítette, hogy nem látott lehetőséget az eljárás során felmerült bűnügyi költség viselése alóli mentesítésre. Indokolásaként előadta, hogy a bűnügyi költség viselésének egy része alóli mentesítésnél kizárólag a bűncselekmény súlyának van jelentősége és a vádlott személyi körülményeire, vagyoni helyzetére, eltartottainak számára figyelemmel ez a rendelkezés nem alkalmazható. A bíróság figyelembe vette a Btk. 329/A.§-ában foglalt bűncselekmény minősített esetének megvalósítását, a terjesztés országos kiterjedését, és a 86 rb bűncselekményekkel mindösszesen 2.432.400 forint vagyoni hátrány okozását.

A védő által benyújtott fellebbezésében előadta, hogy jelen ügyben a jelentős összegű (465.000 Ft) bűnügyi költségre való kötelezés – még részletfizetés esetén is – aránytalan hátrányt okoz a vádlottra. Arra tekintettel, hogy jövedelme csak igen csekély mértékben haladja meg a személyes költségmentesség alapjául szolgáló jövedelemhatárt, s ez sérti a büntetőügyekben szem előtt tartandó arányosság, valamint a méltányosság követelményét, másfelől rugalmatlan jogalkalmazáshoz vezet, melynek folytán a kiszabott büntetés éppen a céljával ellentétes hatást ér el az elkövetőnél. A vádlott beismerte, megbánta cselekményét, a szakértői vélemény beszerzésére nem ő szolgáltatott okot. A védő álláspontja szerint az ítéletben megállapított bűnügyi költség nem áll arányban a vádlott terhére rótt bűncselekmény tárgyi súlyával, ennek ellenére a bíróság a fent említett méltányossági szabályt nem alkalmazta.

A Fővárosi Bíróság mint másodfokú bíróság 27.Bf. VI-VII.8544/2009. ügyszámon bírálta el a

fellebbezésben foglaltakat. Indokolásában előadta, hogy a Be. 338. § (1) bek. szerint a főszabály az, hogy a vádlottat a felmerült bűnügyi költség viselésére kell kötelezni, ha a bűnösségét, illetve szabálysértés elkövetéséért a felelősségét megállapították. A (2) bekezdés alapján a vádlottat e körben sem lehet kötelezni annak a bűnügyi költségnek a viselésére, amely – nem az ő mulasztása folytán – szükségtelenül merült fel. E címen akkor kerülhet sor a kötelezés mellőzésére, ha az eljáró szervek nyilvánvaló mulasztása okozott olyan többletköltséget, amely a szükséges gondosság kifejtése mellett elkerülhető lett volna. Mivel jelen ügyben a bűnügyi költséget keletkeztető szakértői kirendelés a vádlott beismerése mellett is az ítéleti tényállás, a büntetőjogi felelősség megállapításához nélkülözhetetlen volt, ezért a védő ezzel kapcsolatos hivatkozásának – nincs alapja.

A Be. 338. (4) bekezdése ugyanakkor csupán arra ad lehetőséget, hogy a bíróság a bűncselekmény súlyához képest aránytalanul nagy bűnügyi költség egy részének a megfizetése alól a vádlottat mentesíthesse. Az általános bírói gyakorlatban kimunkált iránymutatás szerint a vádlott személyi körülményeire (vagyon helyzete, eltartottainak száma stb.) figyelemmel ez a rendelkezés nem alkalmazható. Kizárólag a bűncselekmény súlyának (vagyon elleni cselekménynél a kárnak, vagyoni hátránynak) van jelentősége e körben. Amennyiben ehhez viszonyítva a bűnügyi költség igen magas – ha gyakorlatilag jóval súlyosabb hátrányt jelentene, mint a kiszabott büntetés – akkor van mód a bűnügyi költség mérséklésére.¹⁷⁵ Mindezek alapján a bűnügyi költség összege, ahogy arra helyesen az elsőfokú bíróság helyezkedett, nem eltúlzott.

A Fővárosi Bíróság mint másodfokú bíróság 28.Bf.7990/2009/9. számú ítéletével a bűnügyi költség csökkentése mellett döntött. Az ügyben a nyomozás során kirendelt védő is közreműködött, amelyre csakis azért volt szükség, mert a vádlott a magyar nyelvet nem ismerte. Az állandó bírói gyakorlat és a tisztességes eljárás szabályai alapján a kirendelt védő közreműködésével felmerült bűnügyi költséget is – hasonlóan a tolmácsdíjhoz – a másodfokú bíróság a Be. 339.§ (2) bekezdése alapján az államra terhelte.

Jogi személyek büntetőjogi felelősségéről

A kutatás során két tipikus bűncselekményi kör esetében merült fel annak a gondolata, hogy célszerű lenne megvizsgálni a jogi személy büntetőjogi felelősségére vonatkozó szabályok

¹⁷⁵ BH1987. 393.

alkalmazhatóságát. Tipikusan ebbe a körbe tartozott a hamis termékek árusítása, ide nem értve természetesen azokat az eseteket, melyeknél – gazdasági társasági formán kívüli tevékenységet végző – magánszemélyek voltak az árusítók, illetőleg a szórakozóhelyek üzemeltetése során nyújtott szórakozási lehetőségekhez kötődő (zenegép, televízió, dj. előadó) jogdíjfizetési kötelezettségek elmulasztásához kapcsolódó cselekmények kapcsán.

A jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény (a továbbiakban: 2001. évi CIV. törvény) kiindulópontja szerint a jogi személynek nincs önálló büntető anyagi jogi jogalanyisága, tehát a jogi személy nem válik - a Btk. értelmében – elkövetővé. Ezen kívül pedig a jogi személy sajátos büntetőjogi felelőssége főszabályként nem önálló, hanem származékos: büntetőjogi szankcionálására - a törvényben meghatározott kivételekkel - csak akkor nyílik lehetőség, ha van olyan természetes személy, akivel szemben büntetőeljárást lehet folytatni, és e természetes személy hagyományos értelemben vett büntetőjogi felelősségéhez kapcsolható a jogi személy büntetőjogi szankcióval való sújtása. A büntetőeljárás a természetes személlyel szemben folyik, az eljárásnak a természetes személy az alanya, így a jogi személlyel szemben a hagyományos értelemben vett büntetőeljárás nem folyik.

A felelősség származékos jellegénél fogva jogi személlyel szemben intézkedést alkalmazni a Btk.-ban meghatározott szándékos bűncselekmény elkövetése esetén lehet. Az alkalmazhatóság további feltétele, hogy a bűncselekmény elkövetése a jogi személy javára előny¹⁷⁶ szerzését célozta vagy eredményezte, és a bűncselekményt a jogi személy

a) vezető tisztségviselője, vagy a képviselőre feljogosított tagja, alkalmazottja, illetőleg tisztségviselője, cégvezetője, valamint felügyelő bizottságának tagja, illetőleg ezek megbízottja a jogi személy tevékenységi körében követte el,

b) tagja vagy alkalmazottja a jogi személy tevékenységi körében követte el, és a vezető tisztségviselő, a cégvezető, illetőleg a felügyelő bizottság irányítási vagy ellenőrzési kötelezettségének teljesítése a bűncselekmény elkövetését megakadályozhatta volna.

Ezen túlmenően közvetett felelősség megállapítására is lehetőség van a fent meghatározott eseteken kívül, ha a bűncselekmény elkövetése a jogi személy javára előny szerzését

¹⁷⁶ Jogi személynek minősül minden szervezet és annak önálló képviselői joggal rendelkező szervezeti egysége, amelyet jogszabály jogi személyként ismer el, valamint az a szervezet, amely a polgári jogi viszonyok önálló jogalanya lehet, és a tagoktól elkülönülő vagyonnal rendelkezik, ideértve a gazdasági társaságokról szóló törvény szerinti előtársaságokat is.

eredményezte, és a jogi személy vezető tisztségviselője, vagy a képviseletre feljogosított tagja, alkalmazottja, illetőleg tisztségviselője, cégvezetője, valamint felügyelő bizottságának tagja a bűncselekmény elkövetéséről tudott.

A jogi személlyel szemben intézkedés alkalmazására akkor van tehát lehetőség, ha a bíróság megállapítja az elkövető felelősségét, és büntetést szab ki, megrovást vagy próbára bocsátást alkalmaz. Ekkor a bíróság a jogi személy megszüntetése, tevékenységének korlátozása, és pénzbírság alkalmazása mellett dönthet.

A jogi személy megszüntetésére csak a nagy tárgyi súlyú ügyek esetén célszerű sort keríteni. Az általunk vizsgált bűncselekmények esetében tehát inkább a pénzbírság és a jogi személy tevékenységének korlátozása szankciók alkalmazása jöhet szóba.

A jogszerű gazdasági tevékenység körében – tipikusan a jogi személy képviselője által – megvalósított bűncselekmények vonatkozásában óhatatlanul felmerül a kérdés, hogy a jogi személy számára a bűncselekmény elkövetése nyomán közvetlenül megszerzett bevétel miatt a jogi személlyel szemben indokolt lehet-e szankció kiszabása.

A fenti ügycsoportokhoz kapcsolódóan tanulmányoztuk azon esetek körét, ahol egyáltalán sor kerülhet arra, hogy a jogi személlyel szembeni szankció alkalmazási lehetőségeit megvizsgálják. A vizsgálat első megállapítása az volt, hogy az új jogintézmény még nem tudott gyökeret verni a büntető igazságszolgáltatásban. Az összes vizsgált ügy között 26 olyan eset volt, amikor felmerült az, hogy az elkövető a bűncselekményt jogi személy tevékenységi körében követte el, és az elkövető tudott arról, hogy a bűncselekmény a jogi személy javára előny szerzését eredményezte. Ezek közül csupán két esetben került sor indítvány tételére a jogi személlyel szemben alkalmazható szankció kiszabása érdekében.

A vizsgált ügyek kapcsán általánosnak mondható tehát, hogy a nyomozó hatóság az esetek legnagyobb részében nem teszi meg azokat a szükséges lépéseket, melyek elősegíthetnék azt, hogy a bíróság döntést hozhasson a kérdésben, annak ellenére, hogy a 2001. évi CIV. törvény 12. § (1) bekezdése értelmében, ha a nyomozás során adat merül fel arra, hogy a büntetőeljárás során jogi személlyel szemben intézkedés alkalmazásának lehet helye, a nyomozó hatóság a nyomozást kiterjeszti az eljárás alapjául szolgáló bűncselekmény és a jogi személy kapcsolatának felderítésére. A szabály nem opcionális, azonban láthatóan az adatokból, hogy ennek vizsgálata nem vált még a jogszabály óta bevett általános gyakorlattá.

Egy vizsgált bűnügyben, amelyben a zeneszolgáltatásért fizetendő jogdíjak megfizetésének elmulasztása miatt vonták a Kft. ügyvezetőjét felelősségre a Nyíregyházi Városi Bíróság 18.B.2570/2007/9. számú ítélete a Kft-t 500.000 forint pénzbírsággal sújtotta, ugyanakkor 14 400 forint bűnügyi költség megfizetésére kötelezte. A vádhatóság vádiratában indítványozta, hogy a Kft.-vel szemben alkalmazzon a bíróság büntetőjogi intézkedést. A bűncselekmény vonatkozásában megállapítható volt, hogy a jogdíjfizetési kötelezettség elmulasztása során 4.475.245 forint vagyoni hátrány keletkezett.

A büntetőjogi intézkedés megállapíthatóságának alapfeltétele a vagyoni előny megszerzése, illetve ennek eredményezése. E tárgykörben a bíróságnak mindenféleképpen azt kellett vizsgálnia, hogy a jogdíj nem fizetése a jogi személy javára vagyoni előnyszerzést célzott, vagy eredményezett-e. A bíróság álláspontja szerint a vagyoni előny¹⁷⁷ a jogdíjfizetési kötelezettség elmulasztásából a jogi személynél jelentkezett, hiszen a jogdíjfizetés szándékos elmulasztása „költségcsökkentő” tényezőként jelent meg a jogi személynél. A jogdíjnak a huzamosabb ideig, éveken keresztül történő meg nem fizetése azt eredményezte, hogy a Kft-nél a bevétel ennek a jogdíjnak az elmulasztásából növekedett, tehát a nem teljesítésből a jogi személy vagyoni előnyt szerzett.

A bíróság elegendőnek ítélte meg a törvényi minimum, 500.000 Ft pénzbírság kiszabását. A szankció alkalmazásánál, illetve összegének meghatározásánál – az ítélet indokolása szerint – figyelembe vette azt a tény, hogy az elsőfokú eljárás jogerős befejezéséig a teljes jogdíjtartozás megfizetést nyert.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 3. Bf.771/2008/3. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, és a kft-vel szemben intézkedés alkalmazására irányuló ügyészi indítványt elutasította, a jogi személlyel szemben pénzbírság kiszabására vonatkozó rendelkezéseket pedig mellőzte. A megyei bíróság álláspontja szerint az elsőfokú bíróság nem értékelte kellő súllyal a vádlott javára azt a körülményt, hogy a sértett magánfélnek okozott vagyoni hátrányt teljes egészében, a jogosan felszámított kamattal együtt megtérítette.

A megyei bíróság okfejtése szerint „a jogi személy büntetőjogi felelőssége egy másik személy

¹⁷⁷ Részlet a másodfokú döntésből: „Az elsőfokú bíróság ítéletének indokolásában a vagyoni előny megszerzésének célzatáról, illetőleg eredményéről beszél, azonban a 2008. szept. 1. napján történt módosítás a vagyoni előny kifejezés helyett az előny fogalmát illesztette be az értelmező rendelkezések közé. Ebből következően a jogi személy számára elért, vagy elérni kívánt előny alapozza meg az intézkedés alkalmazását. Ezen módosításnak azért volt jelentősége, mert különösen a közélet tisztasága elleni bűncselekmények esetében az elért, vagy elérni kívánt előny nem mindig ölt vagyoni jelleget. Az előny lefedi a vagyoni és nem vagyoni előnyt is.”

cselekményéhez kapcsolódik, egy másik személy cselekménye által keletkezett felelősséget jelenti. Az egyéni felelősség elve alóli kivétel elismerését egyrészt a szervezet és a természetes személy közötti szoros kapcsolat, illetve ezen belül a jogi személy gazdagodása indokolhatja, másrészt az a tény, hogy az elkövetett bűncselekmény mintegy a szervezet jogsértő állapotának, társadalomra veszélyességének a tünete.

A 2001. évi CIV. törvény megalkotását indokolta az a körülmény, hogy a mai, bonyolult vállalati struktúrákban egyes, tipikusan gazdasági vagy pénzügyi bűncselekmények, valamint a közélet tisztasága elleni bűncselekmények esetén az egyéni elkövető büntetése önmagában már nem elégséges a bűncselekmény elkövetésétől való visszatartáshoz, azaz a generális prevenció céljának eléréséhez szükség van a jogi személlyel szembeni büntetőjogi fellépésre is. A jogi személy felelősségének az alapja lényegében a szervezet társadalomra veszélyessége, vagyis az a tény, hogy keretei között bűncselekményt követtek el, a vezető tisztségviselők tevékenysége elítélendő, illetve a jogi személy a bűncselekmény folytán gazdagodott. Másképp fogalmazva, a jogi személy büntetőjogi felelősségének alapja, hogy a bűncselekmény, illetve a bűncselekményt elkövető természetes személy és a jogi személy között társadalmilag elítélendő kapcsolat álljon fenn.

A megyei bíróság leginkább azt hiányolta, hogy az ügyész vádiratában olyan bizonyítási eszközt nem jelölt meg, és nem is indítványozta a bizonyítási eljárás lefolytatása során olyan bizonyítási eszköz beszerzését, amely alapján egyáltalán meg lehetne állapítani – a vádlott által elkövetett szándékos bűncselekmény következtében – a jogi személy javára megszerzendő vagyoni előny összegét (Be. 75.§ (1) bek.). A megyei bíróság szerint ugyanis az nem kétséges, hogy a vádlott által elkövetett vagyoni bűncselekménnyel okozott vagyoni hátrány összege nem azonos a jogi személy számára elért, vagy elérni kívánt vagyoni előnnyel. Ezért nem osztotta a megyei bíróság az elsőfokú bíróság azon jogi álláspontját sem, miszerint a vádlott azon tevékenységének következményeként, mellyel a sértettnek vagyoni hátrányt okozott, egyben a vádlott által vezetett Kft. mint jogi személy gazdagodását is eredményezte. A pénzben közvetlenül meg nem határozható, nem számszerűsíthető nem vagyoni előny elérése pedig jelen büntetőügyben fel sem merült.

Az ítélet indokolásának kiegészítéseként a bíróság hozzáfűzte még azt, hogy a 2001. évi CIV. törvény indokolásából az is következik a megyei bíróság szerint, hogy „a jogi személy felelősségének alapja a szervezet társadalomra veszélyessége, vagyis a bűncselekményt elkövető természetes személy és a jogi személy között meglévő, társadalmilag elítélendő

kapcsolat. A jogi személy ügyvezetője (vádlott) által elkövetett vagyon elleni bűncselekményből önmagában a jogi személy társadalomra veszélyességére megalapozottan következtetni nem lehet. A jogi személyekkel szembeni intézkedések alkalmazása elsősorban gazdasági vagy pénzügyi bűncselekmények, valamint a közélet tisztasága elleni bűncselekmények elkövetése esetén indokolt, amikor a természetes személy büntetése önmagában már nem elégséges a bűncselekmény elkövetésétől való visszatartáshoz, hanem az általános megelőzés céljának eléréséhez szükség van a jogi személlyel szembeni büntetőjogi fellépésre is.” Mindezek alapján a megyei bíróság a 2001. évi CIV. törvény. 18.§ (1) bekezdés b.) pont alapján az ügyészi indítványt elutasította, és a jogi személlyel szemben pénzbírság kiszabására vonatkozó elsőfokú ítéleti rendelkezéseket mellőzte.

Egy másik esetben a Tatabányai Városi Bíróság (1627/2008. Tatabányai Városi Ügyészség) nem látta aggályosnak a büntetőjogi szankció alkalmazhatóságát a jogi személlyel szemben, azonban mégis eltekintett annak tényleges kiszabásától. A bűnügyben a vádlott 15.600 Ft értékben árusította az oltalom alatt álló megjelöléssel ellátott cipőket, illetve szabadidőruhát, tehát a bűncselekménnyel csak ennyi vagyoni előny elérésére törekedett. (Felelősségét a Btk. 329/A.§ (1) bekezdés szerinti bűncselekményben állapították meg.) A bíróság az ügyész jogi személlyel szembeni intézkedés alkalmazása indítványát a 2001. évi CIV. törvény 18.§ (1) bek. c.) pontja alapján, méltányosságból elutasította. Mellőzte a Kft.-vel szemben a legalább 500.000 Ft értékű pénzbírság alkalmazását, mivel indokolása szerint az a jogi személyre méltánytalan hátrányt jelentett volna. Úgy ítélte meg a bíróság, hogy a bűncselekmény tárgyi súlyához képest túlzott lenne a félmillió forint pénzbírság alkalmazása.

Az áru hamis megjelölése bűncselekmények esetében a bűncselekmény elkövetési értéke a szabálysértési értékhatár környékén mozog. Ezekben az esetekben, noha általában ebben az elkövetői körben jogi személy tevékenysége keretében hajtják végre a cselekményeket, nem indokolt a pénzbírság szankció alkalmazása. A nagyobb tárgyi súlyú ügyeknél ugyanakkor semmiképpen sem hagyható figyelmen kívül az a tény, hogy az értékesítésből származó bevétel a gazdasági társaság könyvelésébe kerül a termékek értékesítését követően, mely után az adott bevétel – függetlenül attól, hogy bűncselekményből származó dolog értékesítéséből származik – legális bevételként megjelenik.

Megfontolandó ugyanakkor a jogi személy tevékenységének a korlátozása szankció alkalmazása. A 2001. évi CIV. törvény felsorolja azokat a tevékenységeket, amelyek

gyakorlásától a jogi személy eltiltható, ugyanakkor a jogi személyt az intézkedés alkalmazásának alapjául szolgáló bűncselekmény jellegére tekintettel bármilyen tevékenység folytatásától el lehet tiltani. Ha ezeknél a bűncselekményeknél a hamis áruk kereskedelme képezi a társadalomra veszélyesség alapját, akkor a kereskedelmi tevékenység korlátozása megfelelő szankciónak látszik a büntetési cél elérésében. A bíróság a jogi személy tevékenységét egy évtől három évig terjedő időre korlátozhatja. Ennek a szankciónak az alkalmazási problémáját szintén az adhatja, mint a pénzbírságnál: kis súlyú cselekmények esetében nem lenne arányos szankció a tevékenység hosszú időre történő korlátozása.

A jogi személlyel szemben alkalmazott tevékenységet korlátozó intézkedéshez hasonló szankcióval sújtható a gazdálkodó szervezet általános vezetését ellátó szerv tagja, illetve igazgatója; a szövetkezet igazgatóságának vagy felügyelő bizottságának tagja; a gazdasági társaság vezető tisztségviselője, illetve felügyelő bizottságának tagja vagy az egyéni vállalkozó. A foglalkozástól azt lehet eltiltani, aki a szakképzettséget igénylő foglalkozás szabályainak megszegésével követi el, vagy foglalkozásának felhasználásával, szándékosan követi el a bűncselekményt. A gazdasági tevékenység végzése körében elkövetett vizsgált bűncselekmények esetén nem került sor egy esetben sem foglalkozástól eltiltás mellékbüntetés kiszabására, sőt annak vizsgálatára sem, hogy az adott esetben helye lehetne-e ennek, annak ellenére, hogy erre a Btk. 56.§-a 2008. január 1. napjától lehetőséget biztosít.

Közvetítői eljárás

A Btk. 36. § (1) bekezdése szerint nem büntethető, aki a személy elleni (XII. fejezet I. és III. cím), közlekedési (XIII. fejezet) vagy vagyon elleni (XVIII. fejezet) vétség, vagy három évi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűntett elkövetését a vádemelésig beismerte, és közvetítői eljárás keretében a sértett által elfogadott módon és mértékben a bűncselekménnyel okozott sérelmet jóvátette.¹⁷⁸

A közvetítői eljárás a bűncselekmény elkövetésével kiváltott konfliktust kezelő eljárás, amelynek célja, hogy a büntetőeljárást lefolytató bíróságtól, illetőleg ügyészségtől független harmadik személy (közvetítő) bevonásával – a sértett és a terhelt közötti konfliktus rendezésének megoldását tartalmazó, a bűncselekmény következményeinek jóvátételét és a

¹⁷⁸ A tevékeny megbánás a Btk.-ban szabályozott büntethetőséget megszüntető ok, míg a közvetítői eljárás szabályait a Be. tartalmazza.

terhelt jövőbeni jogkövető magatartását elősegítő – írásbeli megállapodás jöjjön létre.¹⁷⁹

A Be. 221/A. § (3) bekezdése szerint az ügyész hivatalból, vagy a gyanúsított, a védő, illetőleg a sértett indítványára az eljárást legfeljebb hat hónapi időtartamra felfüggeszti, és az ügyet közvetítői eljárásra utalja, ha

- a) a Btk. 36. §-a alapján az eljárás megszüntetésének vagy a büntetés korlátlan enyhítésének lehet helye,
- b) a gyanúsított a vádemelésig beismerő vallomást tett, vállalja, és képes a bűncselekménnyel okozott sérelmet a sértett által elfogadott módon és mértékben jóvátenni,
- c) a gyanúsított és a sértett is hozzájárult a közvetítői eljárás lefolytatásához, valamint
- d) a bűncselekmény jellegére, az elkövetés módjára és a gyanúsított személyére tekintettel a bírósági eljárás lefolytatása mellőzhető, vagy megalapozottan feltehető, hogy a bíróság a tevékeny megbánást a büntetés kiszabása során értékelni fogja.

A szerzői jogi jogosultak alapvető érdeke, hogy a számukra okozott vagyoni hátrány mielőbb kiegyenlítésre kerüljön, így célszerű figyelembe venni a közvetítő eljárás igénybevételének a lehetőségét.

A vizsgált ügyekben található közvetítői eljárás lefolytatása iránti gyanúsított indítványok körében az ARTISJUS sértettként általában hozzájárulását adta az eljárás lefolytatásához, azonban a talált eseteknél mégis akadályba ütközött az eljárás. A vizsgált ügyek között találtunk néhány olyan, a közvetítői eljárásra utalás iránti indítványt elutasító határozatot, melyből jól körvonalazódik az ügyészi gyakorlatban a Be. 221/A. § (3) bekezdésének d.) pontjában foglalt feltétel értelmezése.

A Kaposvári Városi Ügyészség az 1385/2009. számú bűnügyben a közvetítői eljárásra utalás iránti indítványt határozattal elutasította. Indokolásában előadta, hogy a közvetítői eljárásnak az is feltétele, hogy a Be. 221/A. § (3) bekezdés d) pontjában foglaltak is teljesüljenek. Vagyis a 3 évi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmény esetén a bűncselekmény jellegére, az elkövetés módjára, és a gyanúsított személyére is tekintettel a bírósági eljárás lefolytatása mellőzhető legyen. Ezen feltételek vizsgálata ügyészi mérlegelést igénylő kérdés. A gyanúsítottal szemben korábban is volt már több alkalommal eljárás szerzői jogok megsértésének vétsége miatt, amely eljárások közül két eljárásban is intézkedést

¹⁷⁹ BRKF I. ker. Rendőrkapitányság, 186/2007. számú bűnügy

alkalmaztak vele szemben a bíróságok. Figyelemmel ezen körülményekre, valamint a gyanúsított személyiségére, a közvetítői eljárásra utalás nem indokolt.

A Budapesti VI. és VII. Kerületi Ügyészség B.VI-VII. 6855/2008/5. számú határozatában szintén a Be. 221/A. § (3) bek. d) pontja alapján utasította el az indítványt, mondván, hogy a bűncselekmény elkövetésének jellegére tekintettel a bírósági eljárás lefolytatása nem mellőzhető. Indokolásában kifejtette, hogy bár a zenezsolgáltatást a gyanúsított több alkalommal is bejelentette, a szolgáltatás után járó jogdíjfizetési kötelezettségének azonban a sértett többszöri felszólítására, illetőleg a jogerős fizetési meghagyások ellenére sem tett eleget, mely cselekményével 738.503 Ft vagyoni hátrányt okozott. A gyanúsított a terhére rótt cselekmény elkövetését elismerte. A bűncselekmény és elkövetésének jellege, így különösen a fizetési kötelezettség éveken keresztül történő megtagadása, ennek ellenére viszont továbbra is folyamatos zenezsolgáltatás nyújtása, valamint a követelés jogi úton történő érvényesítésére tett eredménytelen kísérletek a bírósági eljárás lefolytatását elkerülhetetlenné teszik, egy esetleges közvetítői eljárás a gyanúsított jövőbeni jogkövető magatartásának elősegítésére már nem alkalmas.

A Budapesti XIV. és XVI. Kerületi Ügyészség B.XIV.4053/2007/7-I. számú határozatában a védői indítványt utasította el. Indokolásában előadta, hogy a Be. 221/A. § (2) bekezdése szerint a közvetítői eljárás célja, hogy a bűncselekmény következményeinek jóvátételét, és a gyanúsított jövőbeni jogkövető magatartását elősegítse. A közvetítői eljárásban arra kell törekedni, hogy a gyanúsított és a sértett között – a gyanúsított tevékeny megbánását megalapozó – megállapodás jöjjön létre. A Be. 221/A. § (3) bekezdése tartalmazza azon feltételeket, melyek teljesülése esetén alkalmazható a közvetítői eljárás. A (3) bekezdés b) pontja kívánja meg feltételként a gyanúsított – bűnösségre is kiterjedő – beismerő vallomását. Továbbá szükséges az is, hogy a tevékeny megbánás megállapítható legyen. A nyomozás során a gyanúsított egyetlen esetben sem ismerte el a bűncselekmény elkövetését, a gyanúsítás ellen ellenvetést, majd – jogszabályváltozás miatt – panaszt jelentett be. Vallomást egyebekben nem tett. A gyanúsított védője által bejelentett közvetítői eljárásra vonatkozó indítvány szerint a gyanúsított hajlandó az okozott kárt megtéríteni, valamint beismeri a cselekmény elkövetését. Azonban a gyanúsított ilyen kijelentést a nyomozás során nem tett. Fentiekre tekintettel jelen ügyben a közvetítői eljárás alkalmazhatóságához hiányzik egyrészt a gyanúsított ténybeli és a bűnösségre is kiterjedő beismerő vallomása, valamint a tevékeny megbánásra utaló együttműködési szándéka. Ezekre figyelemmel az indítványt az ügyész elutasította.

Az általános ügyészi gyakorlatra vonatkozó azon megállapítás, miszerint bűncselekménytípustól függetlenül a közvetítői eljárást kizáró körülménynek tekinti az ún. kriminológiai – a büntetőjogot nem megalapozó, főként hasonló bűncselekmény miatti – visszaesést, a büntetőeljárás hatálya alatti elkövetést, valamint a gyanúsított együttműködésének teljes hiányát, a vizsgált ügyekkel is igazolható.¹⁸⁰ A közvetítői eljárás elterjedésének ugyanakkor általában gátját képezi az az általános tendencia, hogy a sértetteket vagy nem értesítik, vagy ha értesítették őket, általában akkor sem gyakorolják eljárási jogaikat.

5. ÖSSZEGZÉS, JAVASLATOK

Kutatásunk mindenképpen úttörőnek tekinthető abban a tekintetben, hogy a szellemi tulajdonjogokat sértő bűncselekmények kérdéskörének vizsgálatára, ilyen nagyszabású empirikus elemzés alapján, hazánkban még nem volt példa. Kétségtelen, hogy a digitális - információs forradalom teljesen új kihívások elé állította a szerzői jog területét is, amely minden korábbinál sérülékenyebb lett. Az információ és a kommunikáció világának teljes átrendeződése paradigmaváltást tett szükségessé, amely felgyorsította a jogágak közötti éles határvonalak egyébként is észlelhető elmosódását, jelesül a magánjog és a büntetőjog közeledését.

Ugyanakkor azt is látnunk kell, hogy az új értelmezési keretben sem várhatjuk a büntetőjogtól lehetőségeinek, ultima ratio szerepének átlépését, elsődleges célnak a megelőzést kell tartani. Nem megfelelő az a szabályozás, amely a társadalom nagy részét – különösen a fiatalabb generációkat – Damoklesz kardját fejük fölött lóbálva kriminalizálja, amely szinte korlátlan számú lehetőséget teremt alkalom adtán bűncselekmények „kreálására”, a statisztikai szemlélet kiszolgálására.

A megoldást a széleskörű fenyegetés helyett az üzletszerű, szervezett jellegű cselekmények intenzívebb üldözésében látjuk. A HENT, és egyes jogvédő szervezetek a jogpropaganda megfelelő eszközeit alkalmazzák kommunikációs kampány- és programsorozataikkal (honlapokon egyszerű, közérthető felvilágosítások, roadshowkon történő részvétel stb.).

¹⁸⁰ Legfőbb Ügyészség NF. 3012/2009/26-I. 6. o.

Emellett azonban szükséges lenne az általános iskolai informatika órák tananyagába beépíteni a szellemi tulajdon-védelmi ismereteket, amely a gyakorlatban egyáltalán nem valósul meg, a jövő nemzedéke semmilyen felvilágosítást nem kap, különösen az internet útján elkövethető jogsértésekről.

Alapvetően téves az az elgondolás, hogy a magyar büntetés-kiszabási gyakorlat túlzottan enyhe lenne. Ez a szerzői jogot sértő bűncselekmények esetében is igaz. Kertész Imre megállapításával egyet lehet érteni: „Helyes ítélkezési gyakorlatban az átlag akkor lenne a középérték, ha a legtöbb bűncselekmény is közepes veszélyességet képviselne. ... Az átlagos ítélet közelítése az alsó küszöbhez – kisebb súlyú bűncselekmények tömeges előfordulása esetén – nem tekinthető az ítélkezési gyakorlat valamiféle torzulásának.”¹⁸¹ Általánosan igaz az, hogy a jogalkalmazónak (bírónak) abban az esetben, ha véleménye szerint súlyos joghátrányt kell alkalmaznia, ezt megteheti a normál szigorúság keretein belül, figyelembe véve a szakmai elveket és az arányosság követelményét.¹⁸²

Javaslatunk:

1. A jogalkalmazók kriminalisztikai – elsősorban informatikai – ismereteinek fejlesztése elengedhetetlen a jogalkalmazási gyakorlat egységesítéséhez.
2. A szakértői kamara informatikai szakbizottsága a szakértők számára módszertani levélben foglalja össze, hogy a szakértők milyen kérdések megválaszolásában kompetensek.
3. A szakértői kamara egységesítse a szakértői módszertant, ezen belül különösen a vagyoni hátrány meghatározásának módszerét.
4. Fontos lenne, ha a nyomozó hatóságok a sértetteket értesítenék a sérelmükre megvalósított bűncselekményekről, biztosítva ezáltal számukra a lehetőséget, hogy a eljárási jogukat gyakorolhassák, polgári jogi igényüket előterjeszthessék.
5. Az egyszerű megítélésű ügyekben több példát is találtunk arra, hogy a büntetőbíró elbírálta a polgári jogi igényt. Ennek előnye abban van, hogy ezt követően nincs szükség a polgári bíróság előtt ismételt lefolytatni egy eljárást, ami egyrészt tehermentesíti a polgári bíróságokat, másrészt pedig végrehajtási szakba juttatja az igényérvényesítést.

¹⁸¹ Idézi Papházi Tibor: A büntető ítélkezés szigorúsága. Kézirat. 5. p.

¹⁸² Papházi: i.m. 5. p.

6. A szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése esetén az üzletszerű elkövetés kivételével a 100 ezer Ft-ot meg nem haladó vagyoni hátrány esetén ne minősüljön bűncselekménynek, csupán szabálysértésnek.
7. A jogi személy tevékenysége körében elkövetett bűncselekmények esetén a jogi személlyel szemben alkalmazható intézkedés alkalmazási lehetőségének vizsgálata pénzbírság és a jogi személy tevékenységének korlátozhatósága tekintetében.
8. A terjesztéssel megvalósuló bűncselekményekkel kapcsolatosan szükséges lenne a joggyakorlat egységesítése az üzletszerűség megállapíthatóságát illetően, ugyanakkor a jogszabályi változások miatt szükséges lehet a gyakran hivatkozott bírósági határozatok felülvizsgálatára
9. A szerzői jogi jogosultak alapvető érdeke, hogy a számukra okozott vagyoni hátrány mielőbb kiegyenlítésre kerüljön, így célszerű figyelembe venni a közvetítő eljárás igénybevételének a lehetőségét. Ezért különös figyelmet kell fordítani a nyomozó hatóságnak, hogy mind a sértettet, mind a gyanúsítottat érdemben tájékoztassa a közvetítő eljárás lehetőségéről.
10. Szükséges lenne a Btk. 329/B. §-ának módosítása olyan irányba, hogy a műszaki intézkedés kijátszását elősegítő szoftverek hozzáférhetővé tétele is ebbe a körbe tartozzon.
11. A közvetítő szolgáltatók felelősségi szabályainak összhangba hozása az értesítési és eltávolítási eljárás szabályaival az interneten keresztül megvalósuló jogsértésekkel szembeni hatékonyabb fellépés érdekében.
12. Az áru hamis megjelölése vonatkozásában szükséges lenne pontosítani a versenytárs fogalmát annak érdekében, hogy a bűncselekmény megállapításában egységes gyakorlat alakulhasson ki.

MELLÉKLET

1. Melléklet: Ügylap

Ügylap a szellemi tulajdonjogokat sértő bűncselekmények vizsgálatához

- B1/a.** Az ügyirat száma a nyomozó hatóságnál: /
- B1/b.** Az eljáró nyomozó hatóság megnevezése:
- B2/a.** Az ügyirat ügyészségi száma: /
- B2/b.** Az eljáró ügyészség megnevezése:
- B3/a.** Az ügyirat bírósági száma: /
- B3/b.** Az eljáró bíróság megnevezése:
- B3/c.** Az ügyirat másodfokú bírósági száma: /
- B3/d.** Az eljáró másodfokú bíróság megnevezése:
- B4.** Az ügy hatóság tudomására jutásának módja:
1. Rendőrség észlelése
 2. Vám- és Pénzügyőrség észlelése
 3. Sértett feljelentése
 4. Feljelentés, bejelentés mástól:
- B5/a.** A nyomozás elrendelésének időpontja:
- B5/b.** A nyomozás befejezésének időpontja:
- B5/c.** Az ügyészi szak vége:
- B5/c.** A bírósági szak vége:
- B6.** Az ügyész intézkedése:
1. további nyomozási cselekményt végez, vagy az elvégzéséről rendelkezik (ideértve a pótnyomozást, a nyomozás kiegészítését)
 2. a nyomozást felfüggeszti,
 3. a nyomozást megszünteti,
 4. a vádemelést elhalasztja
 5. az ügyet közvetítői eljárásra utalja, és az eljárást felfüggeszti,
 6. közvetítői eljárás eredményeként a vádemelést elhalasztja,
 7. a közvetítői eljárás eredménytelensége kapcsán vádat emel,
 8. az eljárást közvetítői eljárás eredményeképpen megszünteti,
 9. vádat emel,
 10. határoz a vádemelés részbeni mellőzéséről,
 11. egyéb, éspedig:
- B7.** Az ügyben szereplő elkövetők száma:
- B7/a.** Több elkövető esetén az elkövetők egymás közötti viszonya:
1. hozzátartozók
 2. párkapcsolatban lévők
 3. barátok
 4. munkatársak
 5. alkalmi ismerősök
 6. korábban nem ismerték egymást
 7. egyéb:
- B8.** Az ügyben szereplő sértettek száma:
- B9.** A bizonyítási eszközök (több is megjelölhető)
1. tanúvallomás
 2. szakvélemény

3. tárgyi bizonyítási eszköz
4. okirat
5. a terhelt vallomása
6. egyéb:.....

B10. Rendeltek-e ki szakértőt?

1. igen
2. nem

B10/a. Milyen szakértőt rendeltek ki?

(bekarikázandó, illetve a listán nem szereplők felsorolása)

És hány szakértőt rendeltek ki ugyanarra a szakkérdésre?

(a megnevezés melletti kódkockába feltüntetni)

1. igazságügyi vagyontárgyszakértő
2. igazságügyi informatikus szakértő
3. távközlő hálózatépítési és szerelési technológiák, távközlési hálózatok (kábeltelevízió) működtetése szakágazatok terén
4. egyéb szakértők, éspedig::
 -
 -
 -
 -

(Fénymásolatban csatolni a szakértőt kirendelő határozatot, a szakvéleményt és az eljárást befejező határozatot.)

B11. A tényállás lényege:

2. Melléklet: Elkövetői adatlap

**Elkövetői adatlap
a szellemi tulajdonjogokat sértő bűncselekmények
vizsgálatához**

Adatok

E1. Az elkövető neme:

1. férfi
2. nő

E2. Az elkövetői minőség

1. tettes
2. társtettes
3. felbujtó
4. bűnsegéd

E3/a. Az elkövető a bűncselekményt jogi személy tevékenységi körében követte el

1. igen
2. nem

E3/b. Az elkövető tudott arról, hogy a bűncselekmény jogi személy javára előny szerzését eredményezte?

1. igen
2. nem

E4. A bűncselekmény elkövetésekor betöltött életkora:

E5. Fiatalkorú-e?

1. igen
2. nem

3. gyermekkorú
- E6.** Állampolgársága:
1. magyar
 2. külföldi, éspedig:

- E7.** Családi állapota:
1. házas (férjezett, nős)
 2. nőtlen, hajadon
 3. elvált
 4. özvegy
 5. élettársi kapcsolatban él
 9. nincs adat

- E8.** Iskolai végzettsége:
1. 1-4 általános
 2. 5-7 általános
 3. 8 általános
 4. szakmunkásképző iskola
 5. középiskola
 6. főiskola, egyetem
 7. nem járt iskolába, analfabéta
 8. nem járt iskolába, de írástudó
 9. nincs adat

- E9.** A bűncselekmény elkövetésekor dolgozott-e?
1. igen
 2. nem
 9. nincs adat

E9/a. Havi nettó jövedelme:

E9/b. Egy főre eső havi átlagjövedelem:

E9/c. Vagyoni viszonyai
(ingó, ingatlan, értékpapír stb.):

E9/d. Tartozásai:

- E10.** Foglalkozása (*megnevezése:*).....
1. segédmunkás	10. cégtulajdonos (bt., kft.)
2. betanított munkás	11. művész
3. szakmunkás	12. alkalmi munkás
4. mezőgazdasági gazdálkodó	22. tanuló
5. alkalmazott	23. rokkantsági nyugdíjas
6. magasan képzett értelmiségi	24. öregségi nyugdíjas
7. középvezető (osztályvezető,
főosztályvezető, technikus)	25. gyés, gyed, főállású anya
8. felsővezető (igazgató vagy
helyettese)	26. háztartásbeli
9. egyéni vállalkozó	27. munkanélküli
	88. egyéb
	99. nincs
	adat

E10/a. Elkövetői jellegét megalapozó beosztása van-e?

1. 329. § (1) b)
 2. 329/B § (2)
- (Csak azt kell megjelölni, ha van ilyen speciális szakértelem, beosztás.)

Az elkövető lakóhelye/tartózkodási helye:

E11/a. Megye, főváros:

1. Baranya	12. Komárom-Esztergom
2. Bács-Kiskun	13. Nógrád
3. Békés	14. Pest
4. Borsod-Abaúj-Zemplén	15. Somogy
5. Budapest	16. Szabolcs-Szatmár-Bereg
6. Csongrád	17. Tolna
7. Fejér	18. Vas
8. Győr-Moson-Sopron	19. Veszprém
9. Hajdú-Bihar	20. Zala
10. Heves	21. külföld
11. Jász-Nagykun-Szolnok	22. hajléktalan
23.	

E11/b. Település jellege:

1. főváros	4. egyéb város
2. megyeszékhely	5. község
3. megyei jogú város	6. hajléktalan

E12. Lakóhelye azonos-e a bűncselekmény elkövetésének helyével?

1. igen 2. nem

E13. Volt-e előzetes letartóztatásban?

1. igen
2. nem
3. csak őrizetben

E14. Volt-e már büntetve?

1. igen 2. nem

E15. Végrehajtandó szabadságvesztés büntetésre ítélték-e már?

1. igen 2. nem

E16. Korábban követett-e már el ilyen jellegű bűncselekményt?

1. igen 2. nem 3. nem állapítható meg

A bűnelkövetés

E17. A bűncselekmény minősítése:
(kódutasítás szerint)

E17/a. A bűncselekmény átminősítése:
(kódutasítás szerint)

E17/b. Ki minősítette át?

1. nyomozó hatóság 2. ügyészség 3. bíróság

E17/c. Hány rendbeli

E18. Az ügy állása:

(kódutasítás szerint)

- 1.nyomozás
2.ügyészségi szak
3. bírósági eljárás
4.másodfokú bírósági eljárás
5. harmadfokú bírósági eljárás
6. az elsőfokú bírósági eljárást követően egyéb, éspedig:

E19. A cselekmény elbírálása „külön eljárásban” történt-e?

1. bíróság elé állítás 2. eljárás a távollévő terhelttel szemben
3. lemondás a tárgyalásról 4. tárgyalás mellőzése

E20.

Az elkövetés tárgya:

329.§, 329/A.§ és a 329/C.§ esetén:

1. irodalmi mű,
2. a zenemű, szöveggel vagy anélkül,
3. a filmalkotás és más audiovizuális mű,
4. számítógépi programalkotás és a hozzá tartozó dokumentáció,
5. találmány
6. egyéb (mi volt az?).....

329/B. szerint:

7. mi volt az konkrétan?

329/D. § szerint:

8. mi volt az konkrétan?

296. § szerint:

9. ruhanemű
10. élelmiszer
11. egyéb (mi volt az?)

E21. Az elkövetési magatartás:

329/A §.

1. Szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jog megsértése többszörözéssel
2. Szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jog megsértése terjesztéssel
3. Szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jog megsértése nyilvános előadással
4. Szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jog megsértése nyilvánosságához közvetítéssel
5. Szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jog megsértése átdolgozással

329. §

6. a szellemi alkotást sajátjaként tünteti fel
7. más szellemi alkotásának hasznosítását vagy az ahhoz fűződő jogok érvényesítését attól teszi függővé, hogy annak díjából, a haszonból vagy nyereségből részesüljön, illetve jogosultként tüntessék fel

329/B.

8. meghatározott műszaki intézkedést megkerüli
9. műszaki intézkedés megkerülése céljából ehhez szükséges eszközt készít, előállít
10. műszaki intézkedés megkerülése céljából ehhez szükséges eszközt átad, forgalomba hoz, azzal kereskedik
11. műszaki intézkedés megkerülése céljából ehhez szükséges gazdasági, műszaki szervezési ismeretet másnak a rendelkezésére bocsátja

329/C §

12. jogkezelési adatot eltávolítja vagy megváltoztatja

329/D §

13. Iparjogvédelmi jogot az oltalom tárgyának utánzásával vagy átvételével megsérti

296. §

14. Árut jellegzetes külsővel, csomagolással, megjelöléssel, elnevezéssel állít elő
15. Árut forgalomba hozatal céljából megszerez, tart, forgalomba hoz.

E22. Az ügyben szereplő sértettek száma:

E22/a. Ki a sértett?

1. magánszemély
2. jogkezelő szervezet (*megnevezése:*).....
3. egyéb szervezet

E23. A bűncselekmény elkövetési ideje: év hó nap

E23/a. Folytatólagos elkövetés esetén:

- től - ig

A bűncselekmény elkövetési helye:

E24/a. Megye, főváros:

1. Baranya
2. Bács-Kiskun
3. Békés
4. Borsod-Abaúj-Zemplén
5. Budapest
6. Csongrád
7. Fejér
8. Győr-Moson-Sopron
9. Hajdú-Bihar
10. Heves
11. Jász-Nagykun-Szolnok
12. Komárom-Esztergom
13. Nógrád
14. Pest
15. Somogy
16. Szabolcs-Szatmár-Bereg
17. Tolna
18. Vas
19. Veszprém
20. Zala
21. Külföld

E24/b. település jellege:

1. főváros
2. megyeszékhely
3. megyei jogú város
4. egyéb város
5. község
6. külterület (2 helység között pl. vonaton is)

E24/c. A konkrét elkövetési hely:

1. otthon
2. lakóház
3. piac
4. üzlet, bolt
5. felsőoktatási intézmény
6. játékterem
7. kereskedelmi/vendéglátó helyiség
8. egyéb, éspedig:

E25/a. Az okozott kár összege (Ft)

E25/b. A felmerült vagyoni hátrány összege (Ft)

E25/c. „Elkövetési érték” (Pl. ha nincs vagyoni hátrány)

E26. Az ügyben megvalósított egyéb bűncselekmények:

(beírni a paragrafus-számot)

- a. §.....
- b. §.....
- c. §.....
- d. §.....

E27. Az elkövető mivel védekezett az eljárás során?

1. nem követte el
2. megélhetés érdekében
3. nem tartja jogellenesnek
4. nem tudja befizetni a jogdíjat
5. egyéb, éspedig:

Szankciók

A kiszabott büntetés, mellékbüntetés, intézkedés:
(megnevezése, tartama, mennyisége)

.....
.....

- E28.** A kiszabott büntetés:
1. végrehajtandó szabadságvesztés
 2. felfüggesztett szabadságvesztés
 3. pénzbüntetés
 4. közérdekű munka

E28/a. Önállóan alkalmazott mellékbüntetés és intézkedés

1. közügyektől eltiltás
2. foglalkozástól eltiltás,
3. járművezetéstől eltiltás,
4. kitiltás, kiutasítás
5. vagyonelkobzás
6. próbára bocsátás és megrovás
7. elkobzás

E28/b. Kiszabott mellékbüntetés

1. közügyektől eltiltás
2. foglalkozástól eltiltás,
3. járművezetéstől eltiltás,
4. kitiltás,
5. kiutasítás,
7. pénzmellékbüntetés

E28/c. Alkalmazott intézkedések

1. megrovás,
2. próbára bocsátás,
3. kényszergyógykezelés,
4. alkoholisták kényszergyógyítása,
5. elkobzás,
6. vagyonelkobzás,
7. pártfogó felügyelet,
8. jogi személlyel szemben alkalmazható intézkedések

E29. A kiszabott büntetés, halmazati-e

1. nem
2. alaki
3. anyagi
4. mindkettő

E30. A szabadságvesztés tartama (hónap):

E31/a. Pénzbüntetés napi tételeinek száma:

E31/b. Egynapi tétel összege: Ft

E32. A közérdekű munka napjainak száma:

E33. A pénzmellékbüntetés összege: Ft

E34. Alkalmaztak-e elkobzást?

1. igen
2. nem

E34/a. Mit koboztak el? (megnevezése:):.....

E34/b. Az elkobzás indoka

1. bűncselekmény eszköze (Btk 77. § (1)a)

2. birtoklása a közbiztonságot veszélyezteti vagy jogszabályba ütközik (Btk77. § (1))
- b)
3. bűncselekmény elkövetése útján jött létre (Btk 77. § (1) c)
4. amelyre a bűncselekményt elkövették vagy amit a bűncselekmény befejezését követően e dolog elszállítása céljából használtak. (Btk 77. § (1) d)
5. azt a sajtóterméket, amelyben a bűncselekmény megvalósul. (Btk 77. § (2))
- E35.** A jogi személlyel szemben alkalmazott intézkedés
1. a jogi személy megszüntetése
 2. a jogi személy tevékenységének a korlátozása
 3. pénzbírság
- E36.** Kármegtérítés volt-e?
1. igen
 2. nem
- E36/a.** A megtérülés összege: Ft

3. Melléklet: Sértetti adatlap

Sértetti adatlap a szellemi tulajdonjogokat sértő bűncselekmények vizsgálatához

- S1.** A sértett magánszemély, jogkezelő vagy egyéb szervezet (Az ügyben szereplő sértettek száma?)
1. magánszemély
 2. jogkezelő szervezet (*ki az?*)
 3. egyéb pl. gazdasági szervezet
- S2.** Képviselője útján jár-e el?
1. igen
 2. nem
- Ki volt az?*
- S3.** Eljárási jogait gyakorolta-e? (ha az ügyben több sértett van, akkor hány sértett gyakorolta a jogait?)
1. nem gyakorolta
 2. feljelentést tett
 3. panaszt tett
 4. pótmagánvádlóként belépett
 5. egyéb módon (*hogyan?*)
- (Több is megjelölhető)
- S4.** A sértetteket értesítették az eljárásban?

4. Melléklet: A rossz minőségű termék forgalomba hozatala, az áru hamis megjelölése és az iparjogvédelmi jogok megsértése – hasonlóságok és különbségek

BŰNCSELEKMÉNY	ROSSZ MINŐSÉGŰ TERMÉK FORGALOMBA HOZATALA	ÁRU HAMIS MEGJELÖLÉSE	IPARJOGVÉDELMI JOGOK MEGSÉRTÉSE
Kapcsolódó jogszabályok	A nemzeti szabványosításról szóló 1995. évi XXVIII. törvény	A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény jelenti	a) a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény, b) a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény, c) a formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény, d) a használati minták oltalmáról szóló 1991. évi XXXVIII. törvény, e) a mikroelektronikai félvezető termékek topográfiajában oltalmáról szóló 1991. évi XXXIX. törvény, f) a gyógyszerek kiegészítő oltalmi tanúsítványának bevezetéséről szóló 1768/92/EGK tanácsi rendelet, g) a közösségi védjegyről szóló 40/94/EK tanácsi rendelet, h) a közösségi növényfajta-oltalomról szóló 2100/94/EK tanácsi rendelet, i) a növényvédő szerek kiegészítő oltalmi tanúsítványának bevezetéséről szóló 1610/96/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet, j) a közösségi formatervezési mintáról szóló 6/2002/EK tanácsi rendelet, k) a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek földrajzi jelzéseinek és eredetmegjelöléseinek oltalmáról szóló 510/2006/EK tanácsi rendelet.
	Gazdasági bűncselekmény	Gazdasági bűncselekmény	Vagyon elleni bűncselekmény
Elkövetési tárgy	rossz minőségű termék	Áru (termék és szolgáltatás is)	jogosult szabadalmi oltalma, használati vagy ipari mintaoltalma, topográfiaoltalom, védjegy vagy földrajzi árujelző oltalma alapján fennálló jog
Elsődleges védelem köre	fogyasztók (termelés, a forgalom és a fogyasztás biztonsága)	versenytársak és fogyasztók	alkotó személyéhez fűződő vagyoni jogok
218/1999. (XII. 28.) Korm. Rendelet az egyes szabálysértésekről	75. §	71. §.	152. §

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 📖 *A büntetőeljárás törvény magyarázata. 1. kötet*, KJK – Kerszöv Jogi és Üzleti kiadó Kft. Budapest, 2003.
- 📖 BÁNÁTI János – BELOVICS Ervin – CSÁK Zsolt – SINKU Pál – TÓTH Mihály – VARGA Zoltán: *Büntető eljárásjog*. HVG-ORAC. Budapest, 2006.
- 📖 BÁNVÉRY Gábor: *Bevezetés. Előadás a Harccal a hamisítók felé című konferencián*. Belügyi Szemle. 1995. Különszám. pp. 17-19.
- 📖 BÁRD Károly – GELLÉR Balázs – LIGETI Katalin – MARGITÁN Éva – WIENER A. Imre (Wiener A. Imre Szerk.): *Büntetőjog. Általános rész*. KJK KERSZÖV. Budapest 2002.
- 📖 BECCARIA, Cesare: *A bűnökről és a büntetésekről*. (ford. Madarász Imre) Eötvös József Könyvkiadó. Budapest, 1998.
- 📖 BELOVICS ERVIN - MOLNÁR Gábor- SINKU PÁL: *Büntetőjog. Különös rész*, Hetedik, átdolgozott kiadás, HVG – Orac, 2008.
- 📖 BÉRCZES LÁSZLÓ – GYENGE ANIKÓ – LENDVAI ZSÓFIA (Gyenge Anikó Szerk.): *A szerzői jogi jogsértések esetén alkalmazható jogi eszközökről. Segédanyag a gyakorlat számára* – átdolgozott kiadás. ASVA. Budapest, 2009.
- 📖 BERKES György: *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*. HvgOrac Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2006.
- 📖 BERKES György (Szerk.): *Magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. 2.* kiadás. HvgOrac. Budapest, 2010.
- 📖 BERKES György: *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*. HvgOrac Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2006.
- 📖 BODÓ Balázs - LAKATOS Zoltán: *A filmek online feketepiacá és a moziforgalmazás, Kulturális alkotások magyarországi online kalózközönségének empirikus vizsgálata*, 2009. november, Kézirat.
http://www.warsystems.hu/p2p_study/bodo_lakatos_mozis_es_fajlcseres_20091203.pdf
(letöltve: 2010. április 21.)
- 📖 CSÉKA Ervin – FANTOLY Zsanett – KOVÁCS Judit – LŐRINCZY György – VIDA Mihály (CSÉKA Ervin Szerk.): *A büntetőeljárás jog alapvonalai I.* Bába Kiadó. Szeged, 2004.
- 📖 *Digitális Média Riport, Összefoglaló tanulmány*, Ithaka Research and Consulting, 2010. március 4. http://www.upc.hu/pdf/ITHAKA_UPC_kutatas.pdf (letöltve: 2010. április 6.)

- 📖 DOJCSÁK Dániel: *Nemzetgazdasági szempontból hasznos a fájlcsere*, www.hwsz.hu/hirek/37880/hollandia_fajlcsere_kutatas_felmeres_kerdoiv_letoltes_fizetett_fizetos_mp3_itunes_amazon.html (a cikk 2009. január 21-én készült, letöltve: 2010. április 26.)
- 📖 ERDEI Árpád: *Tény és jog a szakvéleményben*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1987.
- 📖 FALUDI Gábor: *A szerzői jog és az iparjogvédelmi jog belső korlátjai*. Jogtudományi Közlöny. 2006. július. pp. 208-291.
- 📖 FARKAS Ákos (Szerk.): *Emlékkönyv Kratochwill Ferenc (1933-1993) tiszteletére*. Bűnügyi Tudományi Közlemények. Bíbor Kiadó. Miskolc, 2003.
- 📖 FENYVESI Csaba – HERKE Csongor – MÉSZÁROS Bence (Szerk.): *Bizonyítékok. Tiszteletkötet Tremmel Flórián egyetemi tanár 65. születésnapjára*. PTE-ÁJK. Pécs, 2006.
- 📖 Id. dr. FICSOR Mihály- dr. KISS Zoltán (Szerk.): *A szerzői jog gyakorlati alkalmazása a digitális online környezetben. A Szerzői Jogi Szakértő Testület véleményeinek gyűjteménye (2004-2009)*. Complex Kiadó, Budapest, 2010.
- 📖 FÖLDVÁRI József: *Magyar büntetőjog. Általános rész*. Osiris Kiadó. Budapest, 2006.
- 📖 GÁL István László: *Gazdasági büntetőjog közgazdászoknak*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2007.
- 📖 GYERTYÁNFY Péter (Szerk.): *A szerzői jogi törvény magyarázata*. Complex Kiadó, Budapest, 2006.
- 📖 GYÖRGYI Kálmán: *Büntetések és intézkedések*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1984.
- 📖 HORVÁTH Gyöngyi: *Az igazságügyi szakértői tevékenység egyes kérdései a szerzői és szomszédos jogok, valamint az iparjogvédelem területén*. www.hpo.hu 2007. pp. 16-29.
- 📖 HORVÁTH Tibor – LÉVAY Miklós (Szerk.): *Magyar büntetőjog Különös rész 2. kötet*. Complex Kiadó, Budapest, 2006.
- 📖 IRK Albert: *A büntetés fogalma*. In: Kriminológiai közlemények. 37. sz. 1991.
- 📖 JAKUCS Tamás (Szerk.): *A büntető törvénykönyv magyarázata 2*. KJK Kerszöv kiadó, Budapest, 2004.
- 📖 JÁVORSZKI Tamás- RONGÁNÉ dr. SRAKTA Ibolya: *A szerzői vagy szerző joghoz kapcsolódó jogok megsértése bűncselekményének jogalkalmazási kérdései*, Ügyészek Lapja, 2008/5. szám, pp. 35-56.

- 📖 KÁRMÁN Gabriella: *Emlékeztető „A szellemi tulajdonjogokat sértő bűncselekmények vizsgálata” című szakmai kerekasztal-beszélgetésről*, Országos Kriminológiai Intézet, 2010. március 29. Kézirat.
- 📖 KERTÉSZ Imre: *Szociológiai módszerek a bűnözés megismerésében I. rész*, Belügyi Szemle, 1997/3. szám, pp. 39-50.
- 📖 KINCSEI Éva: *Megkönnyíti a hamisítók dolgát a VPOP*, http://index.hu/gazdasag/magyar/2010/04/29/abszurd_belso_rendelettel_segiti_a_bunozoket_a_vpop/ (2010. április 29.)
- 📖 KOVÁCS Gyula: *Szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó bűncselekmények nyomozása*. [http://5mp.eu/fajlok/kgyula/szerzoi_vagy_szerzoi_joghoz_kapcsolodo..._\(szakdolgozat\)_www.5mp.eu_.pdf](http://5mp.eu/fajlok/kgyula/szerzoi_vagy_szerzoi_joghoz_kapcsolodo..._(szakdolgozat)_www.5mp.eu_.pdf) 66. o.
- 📖 KOVÁCS Józsefné: *A vámhatóság szerepe a hamisítók elleni küzdelemben*. Belügyi Szemle. 1995. Különszám. pp. 24-28.
- 📖 LIGETI Miklós: *Büntető- és kriminálpolitika, illetve büntetőjog-alkotás Magyarországon 1993-2003. között – VI. rész*. *Ügyészek Lapja* 2007. évi 4. szám.
- 📖 LONTAI Endre- FALUDI Gábor- GYERTYÁNFY Péter – VÉKÁS Gusztáv: *Szellemi alkotások joga*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2004.
- 📖 MAGYAR Csaba: *Mennyit ér a szoftver?* *Infokommunikáció és jog*. 2004. évi 1. sz.
- 📖 *Milliárdos kárt okoznak az illegális filmmásolók*, <http://www.origo.hu/techbazis/internet/20050812szegenyfilmesekek2.html> (A cikk 2005. 08. 12-én íródott, letöltve: 2010. április 26.)
- 📖 NÁDUDVARI Zoltán: *Szakértői vélemény az Országos Kriminológiai Intézet elemzéséről*, Kézirat. 2010. március 29.
- 📖 NAGY Ferenc: *A magyar büntetőjog általános része*. Korona. Budapest, 2001.
- 📖 NAGY Zoltán András: *A szerzői jog számítógépes környezetben (új szemlélet a nemzetközi jogban, régi válaszok a hazai jogban)*. *Magyar Jog*. 2007. 8. szám. pp. 469-475.
- 📖 NÓTÁRI Tamás: *A magyar szerzői jog fejlődése*. Lectum Kiadó, Szeged, 2010.
- 📖 OTT István: *A szerzői jog büntetőjogi védelmének egyes kérdései*, *Rendészeti Szemle*, 2009/12., pp. 105-117.
- 📖 OTT István: *A büntetőjogi felelősség önálló elbírálása és a bizonyítási teher kérdésköre a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének eseteiben*, *Ügyészek Lapja*, 2008/6. szám, pp. 11-17.
- 📖 OTT István: *Szakértői bizonyítás a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok*

- megsértése miatt indult büntetőeljárásokban.* Ügyészek Lapja. 2009. Különszám. pp. 39-43.
- 📖 PAPHÁZI Tibor: *A büntető ítélkezés szigorúsága.* Kézirat. Budapest, 2010.
- 📖 PARTI Katalin: *INFOLABOR – Az elektronikus bizonyítékszerzés helye és szerepe a jogérvényesítésben.* Ügyészek Lapja. 2010. 2. szám, pp. 75-81.
- 📖 PUSZTAI László: *A szakvélemény és a bizonyítékok szabad mérlegelése.* KKT XXIV. 1987
- 📖 SASVÁRI Gabriella: */H/arccal a hamisítók felé.* Belügyi Szemle. 1995. Különszám. pp. 12-16.
- 📖 SZATHMÁRY Zoltán: *A szerzői vagy a szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése nyomozásának jogalkalmazási anomáliái.* Magyar Jog. 2010. évi 3. sz.
- 📖 SZATHMÁRY Zoltán: *A szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése nyomozásának jogalkalmazási anomáliái,* Magyar Jog, 2010/3., pp. 153-157.
- 📖 TATTAY Levente: *A szellemi alkotások joga.* Szent István Társulat, Budapest, 2001.
- 📖 TOKAJI Géza: *A bűncselekménytan alapjai a magyar büntetőjogban.* KJK - Kerszöv Budapest, 1984.
- 📖 TÓTH Mihály: *Gazdasági bűncselekmények.* KJK Kerszöv Kiadó, Budapest, 2002.
- 📖 TURCSÁN Tamás: *Cserecsatározás, Letöltők versus hatóságok,* FigyelőNet, <http://www.fn.hu/hetilap/20080205/cserecsatarozas/> (letöltve: 2010. április 29.)
- 📖 VIDA József: *A szerzői jog büntetőjogi védelmének néhány gyakorlati kérdése, különös tekintettel a zeneművekre.* Ügyészek Lapja, 2005/5. szám, pp. 13-28.
- 📖 Dr. Windt Szandra – Dr. Szabó Imre: *A szellemi tulajdonjogokat sértő bűncselekmények vizsgálata – kriminálstatisztikai elemzés.* Országos Kriminológiai Intézet, Budapest, 2010. Kézirat.
- 📖 http://www.hpo.hu/testuletek/szjszt/SZJSZT_szakvelemenyek/2000/2000PDF/szjszt_szakv_2000_015.pdf
- 📖 <http://www.mszh.hu/testuletek/szjszt/>